

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ESER ÇALIŞMASI

**GÖÇMEN ÇOCUKLARIN YAŞADIKLARI ÜLKEYE
AİDİYETİ - İSTANBUL MALTEPE VE SULTANBEYLİ
ÖRNEKLEMİ**

**ÖMER MEMOĞLU
197A5001**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. MERYEM HAYIR KANAT**

**İSTANBUL
2023**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ESER ÇALIŞMASI

**GÖÇMEN ÇOCUKLARIN YAŞADIKLARI
ÜLKEYE AİDİYETİ - İSTANBUL MALTEPE VE
SULTANBEYLİ ÖRNEKLEMİ**

**ÖMER MEMOĞLU
197A5001
ORCID NO: 0000-0002-4144-1035**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. MERYEM HAYIR KANAT**

**İSTANBUL
2023**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ ESER ÇALIŞMASI

GÖÇMEN ÇOCUKLARIN YAŞADIKLARI
ÜLKEYE AİDİYETİ - İSTANBUL MALTEPE VE
SULTANBEYLİ ÖRNEKLEMİ

ÖMER MEMOĞLU
197A5001

Tezin Savunulduğu Tarih: 8 Şubat 2023

Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Meryem Hayır Kanat	
Jüri Üyeleri	: Prof. Dr. Mustafa Sağdıç	
	: Prof. Dr. Hamza Akengin	

İSTANBUL
ŞUBAT 2023

ÖZ

GÖÇMEN ÇOCUKLARIN YAŞADIKLARI ÜLKEYE AİDİYETİ - İSTANBUL MALTEPE VE SULTANBEYLİ ÖRNEKLEMİ

Ömer Memoğlu
Şubat, 2023

Tarih boyunca insanoğlu yaşadıkları yeri zorunlu ya da gönüllü olarak değiştirmek durumunda olmuştur. Bu yer değişimine göç, yer değişikliğine konu olan bireylere ise göçmen adı verilmiştir. Zorunlu yer değiştirmelerde insanların yaşadıkları yerde fiziksel ya da ruhsal anlamdaki yaşamını zora sokan nedenler etkili olmuştur. Bunlar; doğal afetler, savaşlar, salgın hastalıklar, kuraklık, kıtlık, siyasi baskılar olabilmektedir. İsteğe bağlı ya da gönüllü gerçekleşen göç etkeninde ise genellikle daha iyi bir hayat yaşamak adına ekonomik nedenler, sosyal imkânlar, kişisel gelişim olanaklarının oluşu vb. bireylerin farklı coğrafyalara göç etmesine neden olmaktadır. Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz Havzaları arasında yarımada olmasından dolayı coğrafi olarak köprü konumundadır. Bu konumu nedeni ile doğusundan ve güneyinden kaynaklanan göçlerin hedefindeki ilk durak konumundadır. Türkiye'nin güneyindeki Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaş ile birlikte Türkiye yoğun bir göç hareketliliği ile karşı karşıya kalmıştır. 2011-2022 döneminde milyonlarca göçmen Türkiye'ye göç etmek zorunda kaldı. Türkiye'deki Suriyeli sayısı Ekim 2022 itibarı ile 3.622.486 kişidir. En kalabalık göçmen grubu Suriyeliler olmakla birlikte başka ülkelerden gelip yaşamını Türkiye'de sürdüren çok sayıda farklı ülkeden göçmen de bulunmaktadır. Bu bireyler göçmen olarak bulundukları Türkiye'de çeşitli uyum sorunları yaşamaktadırlar. Bu çalışmanın temel konusu ortaokul çağındaki göçmen bireylerin yaşamaya başladıkları yeni ülkelere aidiyet durumlarının tespit edilmesidir. Araştırmamızın deseni nicel araştırma yöntemi iken veriler ise tarama modeli gerçekleştirilerek toplanmıştır. Bu amaçla Malone, Pillow ve Osman (2012) tarafından geliştirilmiş ve Akın ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçe'ye çevrilerek geçerlilik ve güvenilirlik testleri yapılan Genel Aidiyet Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul'un Maltepe ve Sultanbeyli gibi iki farklı sosyo-ekonomik yapıdaki ilçesinde yer alan ortaokullar, örneklemi ise bu ortaokullarda öğrenim görmekte olan yabancı uyruklu öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmanın veri toplama aracı uygulanacak olan Genel Aidiyet Ölçeği'dir. Ölçekten elde edilen nicel veriler SPSS programına aktarılmış, K² ve ANOVA testi yapılarak yabancı uyruklu öğrencilerin aidiyet durumları ölçülmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aidiyet, Göç, Kimlik, Toplumsal Uyum

ABSTRACT

BELONGING OF MIGRANT CHILDREN TO THE COUNTRY WHERE THEY LIVE - ISTANBUL MALTEPE AND SULTANBEYLI SAMPLE

Ömer Memoğlu
February, 2023

Throughout history, human beings have had to change their place of residence, either compulsorily or voluntarily. This change of location is called migration, and the individuals who are the subject of the change of location are called immigrants. The reasons that make people's life difficult physically or spiritually in the place where they live have been effective in forced relocations. These can be natural disasters, wars, epidemics, drought, famine, political pressures. In voluntary migration, factors such as economic reasons, social opportunities, and the formation of personal development opportunities come to the fore in order to live a better life in general, causing individuals to migrate to different geographies. Due to being a peninsula between Anatolia, Black Sea and Mediterranean Basins, it is geographically a bridge. Due to this location, it is the first stop at the destination of migrations originating from the east and south. With the civil war that started in Syria in the south of Turkey in 2011, Turkey has been faced with an intense migration movement. Millions of immigrants were forced to migrate to Turkey in the period of 2011-2022. The number of Syrians in Turkey is 3.622.486 as of October 2022. Although the most populous migrant group is Syrians, there are also many immigrants from different countries and continue their lives in Turkey. These individuals experience various adaptation problems in Turkey, where they live as immigrants. The main subject of this study is to determine the belonging status of immigrant individuals at secondary school age to their new countries where they have started to live. While the design of our research was quantitative research method, the data were collected by performing a screening model. For this purpose, the General Belonging Scale developed by Malone, Pillow and Osman (2012) and translated into Turkish by Akin and colleagues (2016) was used, for which validity and reliability tests were performed. The universe of the research consists of secondary schools located in two different socio-economic districts of Istanbul such as Maltepe and Sultanbeyli, and the sample consists of foreign students studying at these secondary schools. The data collection tool of the study is the General Belonging Scale, which will be applied. The quantitative data obtained from the scale were transferred to the SPSS program, and K2 and ANOVA tests were performed to try to measure the belonging status of foreign students.

Key Words: Belonging, Migration, Identity, Social Adaptation

ÖN SÖZ

Tez çalışması kapsamında bir araştırma sürecine başlamadan önce çalışmanın konu başlıklarının belirlenmesinin, zaman içerisinde bu başlıkların değişebilmesi söz konusu olsa bile çalışmaya başlamadan evvel bir anahat oluşmasının önemi oldukça büyüktür. Bu noktada çalışmamın multidisipliner bir çerçevede birçok alanla beraber çalışılan göç konusunu ele alması multidisipliner bir bakış açısı gerektirmektedir. Göç alanında uzman olan danışmanım Prof. Dr. Meryem Hayır Kanat bu noktada hem göç konusuna yönelmeme vesile olmuştur hem de çalışmamın anahatının oluşması noktasında şahsıma rehberlik etmiştir. Süreç içerisinde desteklerini esirgemeyen Komutanım, İstanbul Topkapı Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Cihat Yayıcı Paşa'ya, multidisipliner çerçevede çalışabilmenin tüm teknik ve akademik detaylarını aktararak şahsıma daima rehberlik eden "Milletlerin Karakteri, Kültürü, Bilinci" eserlerinin yazarı Ulusal Güvenlik Uzmanı Çağrı Özkan Hocam'a, Yıldız Teknik Üniversitesi'nin BAP Koordinasyon Birimi'nde kısmi zamanlı öğrenci olarak görev yaptığım dönemde akademik araştırma becerilerimi geliştirmem noktasında şahsıma yol gösteren değerli hocam Öğr. Gör. Gamze Dalgıç Bozyiğit'e ve Öğr. Gör. Dr. Gürkan Karanlık Hocam'a, yüksek lisans tez sürecim boyunca daima şahsımı motive eden ve destekleyen tüm aile bireylerime çok teşekkür ederim. Çalışmamın göç sorunu çerçevesinde çalışan tüm araştırmacılara multidisipliner bir çerçevede kaynak teşkil etmesini temenni ederken yüksek lisans öğrenimim boyunca kendilerinden birçok dersler aldığım, üzerimde fazlaca emekleri olan, birbirinden kıymetli Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında görev yapan tüm hocalarıma da şükranlarımı sunarım.

İstanbul; Şubat, 2023

Ömer Memoğlu

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR İNCELEMESİ.....	12
2.1. Göçün Kavramsal Çerçevesi.....	12
2.1.1. Göç, Uyum, Aidiyet Kavramları ve Küreselleşme	22
2.1.2. Entegrasyon Sürecinde Kimliğin Tanınması	27
2.1.3. Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı Kavramlarının İncelenmesi.....	39
2.2. Göçün Sosyolojik Çerçevesi.....	46
2.2.1. Toplumsal Uyum ve Aidiyet Oluşturma.....	52
2.2.2. Hibrit Kimlik Oluşturma.....	60
2.3. Göçün Hukuksal Çerçevesi.....	67
2.3.1. Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı Kavramlarının Hukuki Açından İncelenmesi	72
2.3.2. BM Hukuku Çerçevesinde.....	75
2.3.3. Türk Hukuku Çerçevesinde	78
2.4. Göçün Psikolojik Çerçevesi.....	81
2.4.1. Göçmen Çocukların Toplumsal Uyum Kapsamında Yaşadıkları Sorunlar	82
2.5. Göçmen ve Eğitim	93
2.5.1. Türkiye’de Göçmen Çocukların Eğitim Durumları.....	100
3. YÖNTEM	104

3.1. Araştırma Modeli.....	104
3.2. Evren ve Örneklem	105
3.3. Veri Toplama Aracı	106
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	108
4. BULGULAR.....	109
4.1. Katılımcıların İlçelere Göre Demografik Özelliklerinin İstatistiksel Analizi.....	109
4.2. Aidiyet Ölçeğinin ANOVA Testi Analiz Bulguları	120
4.3. Aidiyet Ölçeğinin Madde Bazında İlçelere Göre Korelasyonu ve K ² Testi Analiz Bulguları.....	125
4.4. Cronbach Alpha Testine Göre Genel Aidiyet Ölçeği Sonuçları.....	138
4.4.1. Göçmen Öğrencilerin Genel Aidiyet Ölçeği'nde Aldığı Puanların Uyruklarına Göre Dağılımları.....	140
5. SONUÇ VE TARTIŞMA	142
KAYNAKÇA.....	156
EKLER	169
Ek 1. Genel Aidiyet Ölçeği Kullanım İzni Yazısı	169
Ek 2. Genel Aidiyet Ölçeği Kullanım İzni Oluru	170
Ek 3. Genel Aidiyet Ölçeği Kullanımı Kapsamında Danışman Tarafından Enstitüye Yönelik Başvuru	171
Ek 4. Genel Aidiyet Ölçeği ve Kullanımı Kapsamında İstanbul Valiliği Onaylı Ölçek Formu	172
Ek 5. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne İstanbul Valiliğine Sunulan Anket ve Araştırma İzni Olur Talebi.....	173
Ek 6. İstanbul Valilik Makamının 27.05.2022 Tarihli ve 50535226 Sayılı Oluru	174

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Okulun Bulunduğu İlçe	105
Tablo 2: Katılımcı Öğrencilerin Uyrak Dağılımı	106
Tablo 3: Okulun Bulunduğu İlçe ve Öğrencinin Uyrak Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	109
Tablo 4: Katılımcı Öğrencilerin Yaş Dağılımı	110
Tablo 5: Katılımcı Öğrencilerin Türkiye'deki İkamet Süreleri.....	111
Tablo 6: İlçelere Göre Türkiye'deki İkamet Süresi	112
Tablo 7: Örneklem Grubunun Kardeş Sayısı Dağılımı	113
Tablo 8: İlçe ve Kardeş Sayısı Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	114
Tablo 9: Annenizin Eğitim Durumu	115
Tablo 10: İlçelere göre Annenin Eğitim Durumunun İlişkisel Analizi	116
Tablo 11: Babanın Eğitim Durumu	118
Tablo 12: Öğrencinin Bulunduğu İlçe ve Babanızın Eğitim Durumu Nedir? Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	119
Tablo 13: Genel Aidiyet Ölçeği ANOVA Testi Sonuçları	121
Tablo 14: Okulun Bulunduğu İlçe ve Diğer İnsanlarla Bir Arada Olduğumda Kendimi O Gruba Dahil Olmuş Hissederim Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	125
Tablo 15: Okulun Bulunduğu İlçe ve Ailem ve Arkadaşlarımla Sıkı Bağlarım Vardır Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	126
Tablo 16: Okulun Bulunduğu İlçe ve Diğer İnsanların Beni Kabullendiğini Düşünürüm Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	127
Tablo 17: Okulun Bulunduğu İlçe ve Aidiyet Duygusu Hissederim Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	128
Tablo 18: Okulun Bulunduğu İlçe ve Başkalarının Arasında Bir Yerim Vardır Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	129
Tablo 19: Okulun Bulunduğu İlçe ve Kendimi Diğer İnsanlarla Bağlantılı Hissederim Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	130
Tablo 20: Okulun Bulunduğu İlçe ve Kendimi Dışlanmış Hissederim Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	131
Tablo 21: Okulun Bulunduğu İlçe ve Diğer İnsanların Beni Umursamadığını Düşünürüm Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	132
Tablo 22: Okulun Bulunduğu İlçe ve Aidiyet Hissetmediğim İçin Bayram Tatillerinde Kendimi Dışlanmış Görürüm Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	133

Tablo 23: Okulun Bulundugu İlçe ve Kendimi Dünyanın Geri Kalanından İzole Olmuş Hissederim Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	134
Tablo 24: Okulun Bulundugu İlçe ve Diğer İnsanlarla Bir Aradayken Kendimi Yabancı Gibi Hissederim Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi.....	135
Tablo 25: Okulun Bulundugu İlçe ve Ailem ve Arkadaşlarım Beni Planlarına Dahil Etmez Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi	137
Tablo 26: Cronbach's Alpha Testi Sonuçları Kapsamında Öğrencilerin Genel Aidiyet Durumları.....	138
Tablo 27: Cronbach's Alpha Testi Sonuçları Kapsamında Ölçek Sorularına Verilen Yanıtlar Detaylı Analizi.....	138
Tablo 28: Etnik Gruplara Göre Aidiyet Dağılımları.....	140

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi	37
Şekil 2: Genel Aidiyet Ölçeğinden Alınan Ortalama Puanlara Göre Aidiyet Düzeylerinin Gruplanması	139

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
GEM	: Geçici Eğitim Merkezleri
PIKTES	: Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÖMER	: Türkçe Öğrenme Merkezi
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
FRONTEX	: Avrupa Birliği Sınır Güvenlik Birimi
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

1. GİRİŞ

1789 yılında başlayan Fransız İhtilali birçok yeni kavramın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Fransız İhtilali ile birlikte ortaya çıkan bu kavramlardan bazıları milliyetçilik, eşitlik, insan hakları, adalet ve demokrasi gibi kavramlardır. Çokuluslu devletlerin çöküşünün ilk kıvılcımlarının atıldığı bu akımlar zinciri, aslında yeni bir devletler modelinin ortaya çıkışının da zeminini hazırlamıştır. Bu yeni devletler modeli ulus devlet sistemi olarak adlandırılmıştır.

Fransız İhtilali basit bir halk ayaklanmasından ibaret değildir. Asırlık bir planın tezahürü olduğunu ifade etmemiz de yanlış olmayacaktır. Gener (2019) Fransız Devrimi sürecinin bir kargaşa gibi gözüke de oldukça organize bir eylemliliğe sahip olduğunu belirterek, işte tam olarak da bu etkisinden bahsetmektedir. Kaldı ki Lord Acton, “Devrim bir kargaşa sonucu çıkmamıştır. Bir tasarımın sonucu olarak doğmuştur. Tüm ateş ve dumanın arasında, planlanmış bir yapının olduğu görülmektedir. Planlayıcılar tamamen gizli kalmayı başarmış ancak daha ilk andan beri var oldukları ortadadır” değerlendirmesinde bulunmuştur (Gener, 2019: 166).

Dünyada yaşanan kaos ve krizlerin Latince bir özdeyiş olan “Ordo Ab Chao” yani “Kaostan Gelen/Doğan Düzen” çerçevesinde bir etkiyel iklimle neden olduğu; savaşların, salgın hastalıkların, küresel iklim değışikliğinin düzensiz göç hareketliliğini tetiklediğini ve göçmen, mülteci, sığınmacı krizlerine yol açarak toplumlar üzerinde yer değıştirmeler yarattığını ifade edebiliriz.

Tıpkı küresel ölçekte bir sistem değışikliğine neden olan, fikir akımları ortaya çıkartan Fransız İhtilali de ister sıradan bir halk ayaklanması olsun isterse de organize bir planın parçası olsun bu devrim sayesinde birçok yeni düşünce ortaya çıkmış ve var olan dünya düzeni değışmiştir. Kısaca küresel ölçekte oluşan her kriz/kaos köklü bir değışimi/devrimi de beraberinde getirecek ve yeni bir dünya modelini toplum nezdinde de bu yolla inşa edecektir. Bu dönüşümün bir yansıması olarak çok uluslu imparatorlukların çöküşü ve akabinde ortaya çıkan ulus devlet sisteminin de Fransız İhtilali’nde ortaya çıkan fikir akımları çerçevesinde şekillendiğini belirtmemiz gerekir. Ulus devletlerin oluşmasına imkân tanıyan

devrim süreci bireylerin aidiyet duygusunun ulus devlet değerleri çerçevesinde şekillenerek ulusal kimlikler yaratmalarına ve milli değerler oluşturmalarına imkân tanımıştır. Bunun yanında bu inşa sürecinde dini değerlerin de önem arz ettiğini ifade etmemiz yanlış olmayacaktır. Bu noktada ulus/millet ekseninde şekillenen bu devletler modelini daha kolay anlayabilmek için öncelikle dönemin ulus kavramını incelememiz gerekir.

Bu bağlamda ulus kavramı incelendiğinde, Alman romantizminin kaynaklık etmiş olduğu etniklik kavramı çerçevesinde dönen tanımlamalardan, Fransız milliyetçiliğinin benimsendiği, coğrafi sınırların ön plana çıkarıldığı, teritoryal ulus tanımlamalarına kadar uzanmakta olan geniş bir yelpaze çerçevesinde incelenebilir. Ulus tanımlarında hem objektif unsurlara (aynı coğrafi sınırlar içerisinde yaşamak, aynı dili konuşma vs.) önem verilmekte hem de “ortak kader”, “ortak soy” gibi duygusal anlamda bireyi şekillendiren tanımlamalar bulunmaktadır (Eken, 2006: 249; Bakan ve Tuncel, 2012: 56).

Diğer yandan çokuluslu devletlerin çöküşüne doğru da giden bu süreç, Osmanlı Devleti ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi devletlerin de çöküşüne neden olmuştur. Kaldı ki Osmanlı Devleti’nin çöküş sürecinde Selanikli bir subay olan Mustafa Kemal’in Samsun’a çıkarak başlattığı mücadelede doktrinsel anlamda Fransız İhtilali’nin ardından ortaya çıkan fikir akımlarını görmek mümkündür. Mustafa Kemal Atatürk kurduğu yeni ulus devlet sisteminin temellerini “Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve İnkılapçılık” ilkeleri ekseninde şekillendirmiş ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni kurmuştur. Bu çerçevede 23 Nisan 1920 tarihinde ilk kez Türkiye Büyük Millet Meclisi Ankara’da toplanmış ve bu meclis 20 Ocak 1921’de de Teşkilât-ı Esasîye Kanunu’nu kabul etmiştir. Devletin rejimi, dini, dili, başkenti ve başkanı gibi unsurların belirlendiği bu kanun çerçevesinde bir yandan da oluşturulan ulus kavramını irdelememiz yerinde olacaktır.

Ulus-devlet modelini Türkiye Cumhuriyeti Devleti örneğinden irdelediğimizde 1921 Anayasası’nın ardından yürürlüğe giren 1924 Anayasası kapsamında Beşinci Bölüm Türklerin Kamu Hakları çerçevesinde 88. madde kapsamında “Türkiye’de din ve ırk ayırd edilmeksizin vatandaşlık bakımından herkese ‘Türk’ denir.” ifadesi ilk kez kullanılarak ulus kavramı Türklük ekseninde şekillendirilmiştir. 88. maddenin devamında ise “Türkiye’de veya Türkiye dışında bir Türk babadan gelen yahut

Türkiye’de yerleşmiş bir yabancı babadan Türkiye’de dünyaya gelip te memleket içinde oturan ve erginlik yaşına vardığında resmî olarak Türk vatandaşlığını isteyen yahut Vatandaşlık Kanunu gereğince Türklüğe kabul olunan herkes Türktür. Türklük sıfatının kaybı kanunda yazılı hallerde olur.” şeklinde ulus tanımı yapılmaktadır (1924 Anayasası, 1924).

Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin 1924 Anayasası çerçevesinde aidiyet kavramını ulus olmak ekseninde mensubiyet bağlamında şekillendirdiğini ve bunu da din ve ırk bakımından bir ayrıma tabii tutmadan, vatandaşlık bakımından herkese Türk denildiği şeklinde açıkça ifade ederek, ırksal bir ayırım da gözetmemiş ve vatandaşlık bağlamında aidiyet oluşturularak sağladığı görülmektedir. Günümüzde hâlen yürürlükte olan 1984 anayasası çerçevesinde de durum farklı değildir. 1984 Anayasası’nın Dördüncü Bölüm Siyasî Haklar ve Ödevler çerçevesinde 66. madde kapsamında “Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.” ifadesi yer almaktadır (1984 Anayasası, 1984).

Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün belirttiği gibi: “Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran halka Türk milleti denir.” Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere Türk milleti tanımı ırk farkı asla gözetmemekle birlikte herhangi bir ırka da dayanmamaktadır. Göçmen çocukların Türkiye’ye aidiyetinin oluşturulması bağlamında öncelikle bir ayrıma tabii tutulmadıklarını ve bu topraklarda yaşayan ve vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesin yurttaşımız olduğunu ifade etmemiz önemli bir nokta olacaktır. Bunu hem anayasamız çerçevesinde hukuksal bir zeminde ifade ederken hem de bu aidiyet duygusunun bireye kazandırılması noktasında ifade etmek önem arz edecektir.

Bir başka örnek olarak Yahudi toplumu incelendiğinde soyun anadan geldiği bir konseptin benimsendiğini görmekteyiz (Altınel, 2020). Türkler için baba yani Ata’dan gelen soy; Yahudiler için anadan, yani dişil olandan gelmektedir. Keza ezoterizm çerçevesinde doğanın da anadan, dişil olandan var olduğu gözlemlenmekte ve soy kavramının tamamen inanç, tarih, kültür çerçevesinde şekillenen bir etken olduğunu ifade edebiliriz.

Bugün adına soyun temelini oluşturan ulus devlet/millet anlayışına baktığımızda demografik olarak oldukça farklılığa uğrayan, genetik yayılım çerçevesinde geniş bir araştırma alanı olan genetik soy, üzerine göç ve göç etkeninin sonucunda yayılım çerçevesinde incelenmesi gereken bir alandır.

Bununla birlikte Uluslararası Göç Örgütü (IOM) verilerine göre dünyadaki her yedi kişiden birinin göçmen olduğu bir dünyada yaşamaktayız ve bu veri dünya nüfusunun yaklaşık bir milyara karşılık gelmektedir (Health World News, 2022).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin coğrafi konumu çerçevesinde göç hareketlerinin hedefi olan bir coğrafyada yaşadığı ve milyonlarca göçmene de ev sahipliği yaptığını belirtmek ve göçmen çocukların toplumsal uyumu/entegrasyonu kapsamında dünyaya örnek bir model sunması gereken bir ülke olduğunu, bireylerin aidiyet değerlerinin oluşturulması bağlamında etkili değerler eğitimi programlarını geliştirmesi gerektiğini ifade etmemiz gerekir.

Keza 2011 yılı Nisan ayından itibaren Suriye'deki olayların en büyük sonuçlarından birisi olan Türkiye'ye yoğun Suriyeli göçmen hareketlerinin başlaması kapsamında da Türkiye, Suriye ile geniş bir sınırı paylaştığından, Suriyelilere jeopolitik ve jeostratejik konumu çerçevesinde bir sığınma, transit bölge, tampon bölge oluşturulması kapsamında ve insanı yaşatmak çerçevesinde benimsediği "Açık Kapı Politikası" uygulaması kapsamında yoğun bir göç akımına maruz kalmıştır. Bu bağlamda Türkiye, Suriyeli sığınmacıların en çok göç ettikleri bir ülke hâline gelmiştir.

Bugün Türkiye, BM Mülteci Örgütü verilerine göre 4 milyona yakın Suriyeli mülteci nüfusuyla dünyadaki en büyük mülteci nüfusunu barındırmaktadır (Kızılay Akademi, 2022). World Population Review (2022)'in verilerine göre ise Türkiye 6 milyon 52 bin 652 göçmene ev sahipliği yapıyor. Bu rakam Türkiye nüfusunun yaklaşık %7.18'ini oluşturuyor (World Population Review, 2022).

Bu noktada göçmen bireylerin toplumsal uyumunun sağlanması için bir kimlik inşası gerçekleştirmelerine yardımcı olunması gerekmektedir. Bu çerçevede bir hibrit kimlik oluşturulmasının hedeflenmesi de mümkün olabilir. Hibrit kimlik oluşturulması noktasında ABD ve ABD'ye yerleşen Çinliler güzel bir örnek teşkil etmektedir. Amerikalı kavramı zaten hibrit bir kimlik olmasına nazaran Amerika'ya göç eden çok sayıda Çinli'nin de yeni oluşturduğu American-Chinese (Amerikalı-Çinli) hibrit kimliği, bireyin yeni toplumuna aidiyet oluşturulması bağlamında hem de önceki toplumundaki aidiyet bağlarını sürdürmeyi amaçlayan bir hibrit kimlik inşasıdır. Bu örnek aynı zamanda Amerika'ya göç eden ve artık orada yaşayan Çinlilerin kendilerini diğer göçmen gruplardan ayırmak ve bununla birlikte sadece

Çinli değil, aynı zamanda Amerikalı olduklarını da ifade etmek için Amerikalı-Çinli hibrit kimliğini oluşturdıklarını göstermektedir (Çağırkan, 2016: 2614).

Bu noktada bireyin mensubu olduğu devletinden çalışma ya da sığınma amacıyla başka bir devlete göç etmesi durumunda göç ettiği devlet içerisinde yeni bir kimliğin, yeni bir aidiyet bağının oluşturulması oldukça önem arz eder. Bunu yapmanın yolu da hibrit bir kimlik oluşturmaktır. Hibrit kimlikler günümüz içerisinde daha fazla küreselleşme ve mobilizasyon süreçlerinin bir sonucu olarak ele alınmakla birlikte, çok kültürlü toplum yapılarının bir bileşeni olarak ifade edilmektedir (Çağırkan, 2016: 2614).

Hibrit kimlik örneğini verdiğimiz Amerikalı-Çinli hibrit kimliği modeli ile hem yeni toplumunun bir parçası hâline gelen Çinliler hem de eski kimliklerini koruyarak yeni bir aidiyet bağı oluşturmuşlardır. Bu sayede kendilerini diğer göçmen gruplardan da ayrı tutarak eski topluluklarına olan bağlılıklarını ortaya koymaktadırlar.

Bu noktada küreselleşme fikri doktrini çerçevesinde ulus devletlerin doktrinsel olarak hızla çöküşe geçtiği ve küresel bir tek dünya devletinin organik olarak oluşmaya başladığı ifade edilebilir. Organik nedenlerin başında iklim değişikliği çerçevesinde gerçekleşen çevre göçleri (Cameron ve McConnaha, 2006; Dun ve Gemenne, 2008) ve yaşam biçimi göçleri (O'Reilly, K ve Benson, 2009; Torkington, 2010; O'Reilly ve Benson, 2015) de sıralanabilir. Dünyayı bekleyen olası krizler kapsamında su krizi ve iklim krizi gibi birçok yer değişikliğine neden olabilecek nedenler vardır. İnorganik nedenlerin ise içerisinde savaşların yer aldığı ve bu savaşlara bağlı olarak gerçekleşen zorunlu göçlerin olduğunu ifade etmemiz gerekir. Bu çerçevede Ortadoğu gibi bölgelerdeki istikrarsızlığın neden olduğu ve bu istikrarsızlık nedeniyle oluşan göç ve göçmen krizleri örnek olarak gösterilebilir. Bu noktada ulus devlet sisteminin çöküşe geçtiği ifademizi destekleyen unsur da oluşan istikrarsızlıklar sebebiyle yaşanan göç hareketliliği ve yer değiştirmelerdir. Ulus devletler öyle bir noktaya gelmişlerdir ki içerisinde kimi zaman kendi etnisitesine tabii bireylerin yer almadığı bölgelerinin bile oluşması söz konusu olabilmektedir. Suriye iç savaşı ile birlikte Türkiye'nin Hatay, Gaziantep, Kilis gibi Suriye uyruklu sığınmacı yoğunluğu yaşanan Türk şehirleri bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bazı Türk şehirleri hızla kendi demografik yapısından kopmaya başlamıştır.

Göçmen kimliği çerçevesinde konuyu irdelediğimizde ortaya çıkan bir tanımlama olan “sosyal çıpa” kavramını da değerlendirmek yerinde bir yaklaşım olacaktır. Grzymala-Kazłowska (2016) tarafından önerilen kavram, giderek daha fazla çeşitlilik gösteren çağdaş ve “akışkan” toplumlarda kimlik ve sosyal entegrasyon kavramlarını analiz etmeye yönelik yeni bir teorik yaklaşımı temsil ediyor. Sosyal çapalamanın kavramsal çerçevesini ise kimlik, güvenlik ve entegrasyon konuları oluşturuyor. Uyum için kimliğin rolüne ve bireylerin özellikle de göçmenlerin, karmaşık ve değişken bir toplumda yaşamlarında temel dayanaklar oluşturma yollarına odaklanılması gerekiyor. Bu teorik yaklaşımın geliştirilmesi, bireylerin toplumsal bütünleşme için ihtiyaç duyduğu sosyo-psikolojik istikrarın kaynaklarının belirlenmesini de amaçlıyor (Grzymala-Kazłowska, 2016).

Kaplan ve Chacko (2015) ise çalışmaları kapsamında göçmenlerin bulundukları yerlerle etkileşime girmelerinin farklı yollarını, göç süreci kapsamında melez kimlikleri nasıl ortaya koyduklarını ve göçmen bireylerin cinsiyet, statü ve renge göre farklılıklarını detaylandırarak “melez kimlik” kavramı üzerine bir çalışma gerçekleştirmişlerdir.

Mountz ve arkadaşları (2002) ise çalışmaları kapsamında göç yasalarının ve iltica uygulamalarının stratejisinin devletlerin farklı ölçeklerde kimlik inşasına yön veren ve ulusötesi ilişkilere aracılık etmeyi amaçlayan bir dizi esnek tepki olarak daha derinlemesine teorileştirilmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Constant ve arkadaşları (2009) da demografik ve sosyoekonomik özelliklerin ve konut piyasası koşullarının da etnik kimlikte önemli bir rol oynadığını belirtmektedirler.

Bu demografik değişim durumuna Türkiye’nin Kilis ilinden örnek verebiliriz. Suriye iç savaşı çerçevesinde Türkiye’ye göç eden Suriyeli sığınmacıların Kilis ilinin demografik yapısını değiştirdiği, Kilis ilinde yaşayan nüfusun %74,3’ünün Suriyeli olduğu ve artık Kilis’in yalnızca 25,7’sinin Türk vatandaşlarından oluştuğu medya kaynaklarında görülmektedir (Akit, 2021). Muhtemelen medya kaynakları düzensiz göçün neden olduğu tabloyu ortaya koymaktadır. Ancak Mülteciler Derneği’nin (2022) Kasım verilerine göre Kilis ilinde 88 bin 996 Suriyeli göçmen bulunmaktadır. TÜİK (2021) Aralık verilerine göre ise Kilis’in nüfusu 145 bin 826’dır. Bu verilere göre anlaşılmaktadır ki Kilis’in nüfusu içerisindeki Suriyeli göçmen oranı 37,8%’dir. Bu oran da azımsanamayacak kadar yüksek ve demografik yapıya yönelik değişimi gözler önüne sermektedir.

Bu noktada göç krizi ile mücadele kapsamında toplumsal entegrasyon/uyum ve aidiyet programları geliştirmek üzerine konseptler benimseyen bir model oluşturmada %37,8 oranında demografik yapıyı değiştiren bir göç dalgası ile nasıl bir uyum programı geliştirebileceği de akıllarda bir soru işaretidir.

Göçmen çocukların yaşadıkları ülkeye aidiyet duygusu oluşturulması bağlamında artan göç dalgalarının neden olduğu bir başka sorun da göç edilen bölgede mevcut yerleşik halka uyum sağlamak adına azınlık durumundan daha fazla göçmen/mülteci ve sığınmacının yer almasıdır diyebiliriz. Bu kapsamda Suriye sınırına yakın bir noktada olan Türkiye'nin Kilis ilinde bir genelleme yaparsak sokaktaki her on kişiden dördü Suriyeli'dir ve bu durum entegrasyon/uyum yerine mevcut bölgenin demografik yapısının asimilasyonu ile sonuçlanabilir. Hatta uzun vadede bölgesel olarak baskın kültür, göç eden unsurlar olabilir.

Şehirlerimizin demografik yapısının uğradığı bu değişim kapsamında Özdağ (2020) "Stratejik Göç Mühendisliği" başlıklı bir eser kaleme almış ve göç hareketliliğinin yönlendirilerek hedeflenen bölgelerin demografik yapısına yönelik bir tehdit oluşturmak amacıyla bu durumun bir yumuşak güç aracına dönüştüğünü belirtmiştir. Özdağ'ın iddiası, "Suriyeliler Türkiye'ye bombalandıkları için değil, gelmeleri için bombalanmıştır."

Yaycı (2022) ise ABD Silahlı Kuvvetleri yayımlarına dayandırdığı çalışmasında "Yedi maddede mülteciler bir ülkeyi nasıl yıkar?" başlıklı bir çalışma kaleme almıştır;

1. Bir devletin politikasını istenildiği yönde değiştirmesi için göç akınlarının yönlendirilmesi.
2. Göçün toprak elde etme amacıyla kullanılması.
3. Göçmen ihracı: Ülkesindeki muhalif unsurları yoğun şekilde yollayarak onlardan kurtulmak.
4. Ekonomik silah: Kölelik düzeyinde ucuz işgücü.
5. Beşinci kol: Göçmen olarak casus güruhu yollanması. (Başka ülkeler tarafından).
6. Militarize göçmenlik: (PKK, IŞİD ve El Kaide vs. gibi örgütlerin) Tecrübeli teröristlerin değişik ülkelere sızmaları.

7. Propaganda: Göçü propagandanın malzemesi olarak kullanmak (Steger, 2017)

Çalışmamız çerçevesinde ulus devletlerin ya da ulusötesi yapıların göç etkenini bir yumuşak güç (soft power) aracı olarak kullanmasının da neden olduğu jeopolitik ve jeostratejik dengelerdeki kırılmaları aktarmayı, göç etkenin kullanılarak bir devletin politikasına yönelik operasyon gerçekleştirilebileceğini, göçün toprak elde etmek amacıyla kullanılabileceğini, göçmen ihracı kapsamında ülkesindeki muhalif unsurları ihraç ederek onlardan kurtulmak üzerine siyasi yansımalarının olduğunu, bir ekonomik silah aracı olarak kölelik düzeyinde ucuz işgücü çerçevesinde göç etkeninin bir araç olarak kullanıldığını, kimi zaman ise beşinci kol faaliyeti çerçevesinde hedef devlete casus unsurların sızdırılması, militarize göçmenlik stratejisini ve propaganda çerçevesinde de göç dalgalarının kullanılabileceğini ifade edebiliriz.

Bu çerçevede organik ya da çeşitli amaç ve niyetlere hizmet eden, yapılandırılmış ve inorganik göç sorununa karşın, karşı karşıya kalınan göç sorunu ile bireyin yeni toplumuna uyumu/entegrasyonu ve bu çerçevede bir aidiyet oluşturulması bağlamında modeller ortaya koyulması sayılan tüm etkenler çerçevesinde milli güvenliğin yeniden tesis edilmesi, demografik yapının korunması ve göçmen bireyin de yeni toplumuna uyum, aidiyet geliştirmesinin sağlanması çerçevesinde topluma kazandırılmasını sağlayacaktır. Ancak bu model ortaya koyulurken savaşlar, salgın hastalıklar, küresel iklim değişikliği gibi etkenlerin de yönlendirilerek yumuşak güç aracına dönüştürülebildiği ve ulus devletlerin yumuşak karnı olması adına konseptler benimsenebileceği de unutulmamalıdır (Yapıcı, 2015).

İstek dışı olarak öz yurdunu terk etmek durumunda kalan bireylerin yaşadığı entegrasyon/uyum sorunlarının hem bireysel hem de sosyolojik bir sorun olduğu, aidiyet duygusunun geliştirilememesi durumunda bireyin psikolojik sorunlarla karşı karşıya gelebileceği ve bu sorunun yalnızca bireyi etkileyen bir soruna yol açmayacağı, yeni toplumuna da doğrudan yansıtacağı ifade edilebilir (Şahin, 2001).

Salami ve arkadaşları (2019) çalışmaları kapsamında Sivil Toplum Örgütleri'nin göçmen bireylerin yeni toplumlarına aidiyetlerini teşvik etmek üzerine çalışmalar gerçekleştirilmesinin gerekli olduğunu ve göçmenlerin ruh sağlığını iyileştirmek için etnokültürel çeşitlilik ve ayrımcılık konularının da ele alınması gerektiğini

belirtmektedirler. Sivil Toplumun sosyal katılımı desteklemesinin ve sosyal katılımı artırmak için göç alanında çalışmalar gerçekleştirmesinin ve dini kurumlardaki programların desteklenmesinin bireyin yeni toplumuna aidiyetini güçlendirmeye ve göçmen ruh sağlığını iyileştirmeye yardımcı olabileceği de belirtilmektedir.

Göçmen bireylerin vatandaşlık kazanması çerçevesinde vatandaşlık politikaları geliştirilmesi gerektiğini belirten Simonsen (2017) ise vatandaşlık politikası üzerine son yıllarda hızla artan literatürün göçmen entegrasyonu çerçevesinde ve aidiyet konuları üzerine tartışmalara neden olduğunu, vatandaşlığın kazanılmasını yöneten kuralların incelenmesinin önemli olduğunu belirtmektedir. Çünkü göçmen bireyin vatandaşlık edinmesinin farklı olasılıklara neden olacağı ve göçmenlerin uzun vadeli entegrasyonu için kalıcı etkilere sahip olacağı ifade edilmektedir.

Göçmen sorununu vatandaşlık oluşturma/kazandırma üzerine de değerlendirmemizin yanında bir diğer kavram ise toplumlarda oluşan yabancı düşmanlığıdır. Toplumsal olarak zenofobi, yani göçmenlere ve yabancı olarak algılananlara karşı tutumsal, duygusal ve davranışsal olarak oluşturulan bir önyargı, yabancı düşmanlığı oluşabileceği ve bu durumun toplumsal kutuplaşmaya, “ötekiler” oluşturmaya neden olabileceği ifade edilebilir. Bu çerçevede birçok ülkede göçmen karşıtı politikalar geliştirilmekte ve son yıllarda göçmen karşıtlığını politika olarak benimseyen siyasi partiler oluşmaya başlamıştır (Cengiz Sarı, 2019).

21. yüzyılın başlarında ortaya çıkan yabancı düşmanlığı ve ırkçı yaklaşımlar hâlen oldukça yaygındır. Eurobarometer verilerine göre Avrupa Birliği vatandaşlarının %15'i, günlük yaşamlarında 'başka bir ırktan insanların varlığından' kişisel olarak rahatsız olduklarını belirtmektedirler (Thalhammer ve arkadaşları, 2001). Ayrıca son yirmi yılda yabancı düşmanı partilerin ortaya çıkması (örneğin Fransa Ulusal Cephesi, Avusturya Özgürlük Partisi gibi) ve yabancı düşmanlığı üzerinden siyasi koz elde etmeleri bu oranları artırmaktadır. Tüm bu nedenlere bağlı olarak bireyler sahip oldukları yabancı düşmanı inanç ve tutumların sonucu olarak stratejik güç konumlarında olduklarından göçmenlere karşı yabancı düşmanlığı yaklaşımı geliştirirler (Rydgren, 2004).

De Master ve Le Roy (2000) ise “Avrupa Birliği ve Yabancı Düşmanlığı” başlıklı makaleleri kapsamında yabancı düşmanlığı tanımı üzerine yaşanan bir sosyolojik eğilimin, ulusun kültürünün somutlaşması olarak algılanmasından

kaynaklanmaktadır ifadelerini kullanmaktadırlar. Entegrasyon desteği ve yabancı düşmanlığı ifadeleri, ulus-devlet üzerindeki dış baskılara verilen tepkileri temsil etmektedir. Siyasal kültür teorisine göre ise yabancı düşmanlığı ve entegrasyon desteği arasında negatif bir ilişki olmalıdır. Ampirik analiz, yabancı düşmanlığının hem öğrenciler hem de Avrupa entegrasyonu uygulayıcıları tarafından daha yakından incelenmesini garanti eden önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

İç ya da dış göç hareketleri de bu çerçevede var olan uyumun bozulmasına ve yeniden bir uyumun var edilmesini zorunlu kılmakta ve bu uyum sürecinin de temelinde bireye aidiyet duygusunun kazandırılması/inşa edilmesi süreci yatmaktadır. Literatürde uyum kavramı özelinde bir inceleme yapıldığında karşımıza göç ve göçmenlik kavramlarına paralel olarak toplumların gündemine gelen bir kavram olduğu görülmektedir. Bu çerçevede uyum kavramı hem göç alan hem de göç veren ülkeler çerçevesinde önem kazanan bir kavramdır (Özgüler, 2018).

Göç kavramı ise bir anlamda adeta hayatın tekrar kurgulanarak yeniden başlatılması anlamına gelir. Göçe maruz kalan bireyin uzun bir uyum süreci geçirmesi gerekmekte ve yeni toplumuna entegre olması gerekmektedir. Bu uyum süreci iç göç hareketliliği için de gerçekleştirilmesi gereken bir süreçtir. Çünkü birey alıştığı coğrafyadan aynı ülke sınırları dahilinde olsa bile farklı bir coğrafyaya göç ettiğinde yöresel olarak farklı kültürler ve değerlerle karşı karşıya kalabilir (İpek, 2014).

Bununla birlikte göçün neden olduğu uyum sorunu yalnızca göçmenin, mültecinin ya da sığınmacının değil, aynı zamanda göç ettiği yeni toplumunun da bir problemidir. Uyum sorununun çözüme kavuşturulması, modellerin geliştirilmesi, ortak değerlerin inşa edilmesi; dil, tarih, kültür, yaşam tarzı gibi standartların entegrasyonu oldukça karmaşık ve çok yönlü bir süreçtir (Çağlar, 2011).

Göçün nedenleri arasında istek doğrultusunda göç eylemi, göçmenin eğitim düzeyi çerçevesinde şekillenen akıl göçü, göç edilen ülkenin siyasi davranışları, göç edilen ülkenin ekonomik durumu, istihdam politikaları, göçmenin cinsiyeti, medeni durumu gibi sayısız etken bulunmakta ve etkenler uyum sürecinin üzerinde doğrudan bir etki oluşturmaktadır.

Göçmen eğitimi çerçevesinde Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmesinin akabinde Türkiye'nin göçmen eğitimi üzerine ne kadar hazırlıksızlık olduğu da gözler önüne serilmiştir. Benzeri bir durumda göç hareketliliğinin yeniden yaşanması çerçevesinde

Türkiye'nin göçmen eğitimi üzerine kalıcı bir politikaya ihtiyacı vardır (İşigüzel ve Baldık, 2019). Türkiye'nin eğitim sistemi çerçevesinde göç sorununu yalnızca Suriyeliler olarak değerlendirmemesi gerekmekte, önümüzdeki süreçte yaşanabilecek küresel iklim krizi, su krizi gibi etkenler sebebiyle iklim ve kıtlık kaynaklı göç hareketliliğine yönelik birçok farklı demografik yapıya sahip göçmen unsurlara yönelik hazırlık programları geliştirmesi gerekmektedir.

Dünyada uygulanan göçmen eğitimi politikalarına gelindiğinde ise sistematik olarak iki model üzerinde durulduğu, ülkelerin doğrudan dil desteğiyle uyum sürecini desteklediği ve bazı ülkelerin ise ayrı sınıflar oluşturmak üzerine bir model benimsediği görülmektedir (Gün ve Yüksel, 2021). Türkiye'nin de dünyada uygulanan göçmen eğitimi politikaları çerçevesinde coğrafi etkenleri de göz önünde bulundurarak göçmen bireyin yeni coğrafyasına entegrasyonu çerçevesinde dil desteğinde bulunması, kültürel ve coğrafi sebeplerle uyum sorununun artış gösterdiği bölgelerde ise ayrı sınıflar oluşturulan bir model benimsemesi gerektiğini ifade edebiliriz. Ancak toplumsal entegrasyon çerçevesinde en hassas mesele göçmenlerin eğitim sistemi çerçevesinde gruplaşmasının önüne geçilmesi gerektiğidir. Tıpkı mahallerde gettolaştıkları gibi göçmen çocuklarda okullarda ayrı sınıflar oluşturulması durumunda gruplaşır ve yeni toplumu ile iletişim ortamlarını geliştirmezler. İletişim etsikliği nedeni ile toplumsal uyum geliştirmeleri mümkün olmayacaktır (Karabaş, 2018).

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Göç alanı multidisipliner çerçevede çalışılması gereken bir alandır. Kısaca bireylerin ya da toplulukların yer değiştirme eylemleri olarak tanımlayabileceğimiz göç eylemini ele alırken beraberinde neden olduğu etkilerin ve bu süreci etkileyen süreçlerin de detaylı olarak analiz edilmesi önem arz etmektedir. “Göçmen Çocukların Yaşadıkları Ülkeye Aidiyeti - İstanbul Maltepe ve Sultanbeyli Örnekleme” başlıklı tez çalışmamızın literatür incelemesi kapsamında göçün kavramsal, sosyolojik, hukuksal ve psikolojik çerçevelerini de ele alarak tezimizin bu bölümünü göç ve eğitim başlığı altında tamamlayacağız.

2.1. Göçün Kavramsal Çerçevesi

İnsanlık tarihi boyunca birçok etken nedeniyle (savaşlar, salgın hastalıklar, doğal afetler, kıtlık ya da açlık gibi) topluluklar yer değiştirmek durumunda kalmış ve bu yer değişimine ise göç, yer değişimine konu olan bireylere/topluluklara ise göçmen tanımlaması yapılmıştır. Farklı coğrafyalara göç eden bireylerin yeni toplumuna uyum süreci de günümüzde hâlen bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç kavramı tarihsel açıdan incelendiğinde ise insanlık tarihinin en yaygın eylemlerinden birisi olarak tanımlanabilir. İnsanların yer değişimine konu olan bu eylem, zaman zaman bireysel olarak gerçekleşebileceği gibi kimi zaman ise topluluklar hâlinde de gerçekleşebilir. Özellikle savaş, salgın hastalıklar, kıtlık gibi durumlar kapsamında kitlesel düzeyde yer değişikliğine konu olan göç hareketliliği gözlemlenebilir (Tümertekin ve Özgüç, 2009).

Şahin (2001) göç kavramını ekonomik, toplumsal veya siyasal nedenlerle insanların bireysel ya da kitlesel olarak yer değiştirme eylemi olarak tanımlamış, Öngör (1980) ise göçü tanımlarken çalışmak ya da kendine daha iyi yaşama olanakları bulmak amacıyla insanların oturdukları yeri bırakıp başka yörelere giderek orada kesin ya da geçici olarak yerleşmeleri süreci olarak ifade etmiş, Akkayan (1979) ise göç kavramını tanımlarken kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere başka bir yerleşim birimine yaptıkları coğrafi yer

değiştirme olayı tanımlamasını kullanmış, Pazarlıoğlu (2005) ise göçün doğrudan ekonomik gerekçelerle ilişkilendirilerek, daha iyi yaşam beklentisi karşısında bireyin ya da toplulukların yaşadıkları ortamları terk ederek geçici ya da kalıcı olarak farklı yerleşim yerlerine gitmeleri şeklinde ifade etmiştir.

Yaşadıkları yeri kendi rızası ya da başkalarının baskı ve tehditleri sonucu terk etmek durumunda kalan, geçici ya da sürekli bir çözüm olarak yaşamlarını sürdürebilecekleri yeni yerlere göç eden bireyler ise göçmen olarak adlandırılırlar (Çağlar, 2011). Ziya (2012) ise göçmen kavramını genellikle ekonomik nedenlerle ya da içinde bulunduğu sosyal ortamın hoşnutsuzluğu nedeniyle kendi ülkesini gönüllü olarak terk ederek başka bir ülkeye yasal veya yasadışı yollarla giden, orada yaşayan yabancı olarak tanımlamakta, Erol (2014) ise geçmişten günümüze yaşanan göçlerin yerleşim yerlerinin nüfuslarını, sosyal ve kültürel yapısını, ekonomik özelliklerini sürekli olarak şekillendirdiğini ve göçün psikolojik ve sosyal etkilerini göz ardı etmememiz gerektiğini, göçü yaşayan ve göçmen olarak adlandırılan bireyin bu etkiyi derinden hissetmekte olduğunu belirtmektedirler.

Topraklarını terketmek durumunda kalan bireylerin göç ettikleri yeni toplumuna uyum sağlaması da entegrasyonun temel konusu olmuştur. Bu çerçevede göçü bir sorun olarak ifade ederken entegrasyonun sağlanmasını da bu sorunun çözüm yolu olarak ifade etmek ve yapılandırabilmek mümkündür. Yer değiştirmek durumunda kalan göçmenin, göç edilen yeni yerine uyum süreçlerinin oldukça önem arz ettiği ve bu noktada göçmen olarak adlandırılan bireylerin psikolojik sağlığının etkinlenmesinden sebeple incelenmesinin oldukça önemli bir araştırma konusu olduğu ifade edilebilir (Erol, 2014). Çünkü toplumsal uyum davranışı geliştirilememesi kapsamında suç oranlarında artış yaşanabilir ve göçmen birey yabancılık, aidiyet duygusu geliştirememesi gibi durumlarla karşı karşıya kaldığında kendini bir çıkmazda görebilir.

Çağlar boyunca etkinliğini gittikçe arttıran göç etkeninin günümüzün ulusal ve uluslararası alanlarında, özellikle de soğuk savaş döneminin sona ermesi ile daha da belirginleşmiş olduğu ve tüm toplumsal yaşamların, farklı biçimlerde de olsa etkilenmesine neden olan küreselleşme akımının sonucunda; çok parçalı, çok taraflı ve karmaşık bir hâl aldığı belirtilmemiz gerekir. Kaldı ki farklı bir ifade ile göç, günümüzde ulusal ve uluslararası alanda daha da belirgin bir hal almış ve evrensel bir sorun olma özelliğini pekiştirerek önemini korumaya devam etmiştir. Bu

çerçevede taraflar ve süreçlerdeki değişimler, çeşitlilik ve artış olunca, oluşan durumları tanımlayacak ve evrensel kılacak kavramsal analiz ve tanımlara gereksinim daha da önem kazanmaktadır (Çağlar, 2018).

Kavramsal çerçeve incelenirken bu evrensel sorunun hem evrensel hem de ulusal çözümleri, hukuksal bazı paradigmaları, birçok farklı etken ve değişkenleri olduğu, multidisipliner bir alan çerçevesinde çalışılması gereken bir alan olduğu tespit edilebilmektedir. Göç konusu çerçevesinde kavramların detaylı tanımlarının, ifade edilen kavramların hukuksal statülerinin belirlenmesi ve bu kapsamda bir kavram ve statü karmaşasının önüne geçilmesi sağlanabilir (Canatan ve arkadaşları, 2015).

Göç ile ilgili genel tanımlar incelenirken birden fazla tanımla karşılaşılıyor olmamıza rağmen aslında tanımın tarifi noktasındaki algının ortak olduğunu gözlemlemekteyiz. Karpas (2003) bu algıyı tanımlarken, “asıl yerinden, ulaşmak istenen yere hareket” olarak tarif etmektedir. Bu bağlamda göç kavramı, en yalın biçimiyle, insanların bir coğrafya üzerinde yer değiştirmeleri, bireylerin ya da toplumsal kümelerin bir yerden başka bir yere gitmeleri şeklinde tanımlanabilir (Lee, 1966).

Literatür taraması çerçevesinde Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nün (2021) göç kavramını, “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret:” olarak tanımladığı görülmekte, Meydan Larousse Ansiklopedisi’nin (1971) ise göçü “ekonomik, siyasal ya da sosyal nedenlerin etkisiyle bireylerin yer değiştirmesi” olarak tanımladığı görülmektedir. Uluslararası bir tanımlama olarak ise Uluslararası Göç Örgütü (IOM, 2009) ise göç kavramını “uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği hareketler” olarak tanımlamaktadır.

Göç kavramı incelenirken kimlik ile göç kavramının doğrudan birbiri ile bağlantısı olduğu görülmekte ve göçün aynı zamanda toplumsal üyeliği konu edinmekte olduğu ifade edilmektedir. Bratham ve arkadaşları (2017) göç kavramını açıklarken “geçici ya da kalıcı olarak insanların bir ülkeden başka bir ülkeye giderek yeniden yerleşmesi ve yaygın olarak ulusal kimlikleri ve toplumsal üyeliği konu edinmektedir” tanımlamasını kullanmaktadırlar.

Hägerstrand (1969) ise göç hareketlerinin farklı nüfus dağılımlarına yol açtığını ve bu durumun coğrafi açıdan incelenmesi kapsamında çeşitli karmaşıklıklara neden

olabileceğini belirtmiştir. Bahsi geçen karmaşıklık, ulus devlet sistemindeki inşa edilen demografik yapının göç hareketleri ile doğrudan değişime uğradığının bir göstergesidir.

Hoşgör (1998) ise göç kavramını tanımlarken belirli bir zaman veya belirli bir mekânda, belirli bir mesafe ve sürede meydana gelen fiziksel, coğrafi ayrılmalar veya sosyokültürel hareketlilik ifadesini kullanmıştır. Dingle ve Drake (2007) ise göçün diğer hareket biçimleri arasında nesnel bir ayrım yapılmasına izin veren bir eylem olduğunu, bireysel temelli bir davranışsal göç tanımını desteklediklerini belirtmiş, göçü ya mevsimsel olarak ya da daha az tahmin edilebilir biçimde uzaysal-zamansal olarak dalgalanan kaynaklara uyum sağlamak olarak tanımlamışlardır. Göçün hareketli nüfusların mekânsal dinamiklerinde merkezi bir rol oynadığını belirtmişlerdir.

Sosyologlar göç konusunu sebepleri, yönü ve katılan insan sayısını dikkate alarak sınıflandırmışlardır ve modern devlet anlayışı çerçevesinde göçler yön açısından da devletin sınırları esas alındığında iç göç ve dış göç (içten dışa, dıştan içe) olarak ikiye ayrılmaktadır. Dış göç uluslararası göçü tanımlarken iç göç ise ülke içi göçü tanımlamaktadır. Bununla birlikte göç olgusunun sebep ve sonuçları vardır ve sebepler kapsamında ekonomik, sosyal, siyasal nedenlerle ortaya çıkabildiği ifade edilebilir. İç göçlerin ise belirli yönlerle ortaya çıkması söz konusudur. Bu yönler ise kır-kır, kır-kent, kent-kent ve kent-kır olarak tanımlanır (Çelik, 2007; İpek, 2014).

İç göçler bir ülkenin sınırları içerisindeki yer değiştirme hareketleri olarak tanımlanabilirken dış göçler ise farklı nedenlerle bir ülke sınırlarını her iki yönde de aşarak yapılan nüfus hareketleri olarak tanımlanabilir. Kişilerin göç sebepleri birbirinden bağımsız ve farklıdır. Doğal afet, savaş ve güvenlik endişesiyle aldığı önlemler sonucu gerçekleşen zorunlu yer değiştirme/değiştirtme hareketleri de iç göç kapsamına girmektedir (Çelik, 2007; İpek, 2014).

Bu noktada vahşi kapitalizmle birlikte kontrol mekanizmasının da merkezileştiği dünyanın, iklim değişikliği, göç akımları ve su krizi gibi mevcut olan ve beklenen tehditler karşısında da her geçen dakika daha da merkeziyetsizleştiği ve yaşanan dijital dönüşüm sürecinin tarım 2.0 ve sanayi 4.0 süreci ile birlikte yapay zekânın da bu alanlarda kullanılmaya başlamasıyla yeniden şehirlerden kırsal alanlara iç göçlere neden olabileceği gibi bir öngöründe bulunmak da mümkündür. Büyük şehirlere iç

göç gerçekleştiren bireylerin iklim değişikliği ya da su kıtlığı/krizi çerçevesinde, tarım alanlarına yeniden yöneleceği ve gıda stoklarında yaşanacak olası sorunlara karşı bireysel üretim modellerini geliştirmek üzere merkezileşen büyük şehir anlayışından kriz kapsamında yeniden merkeziyetsizleşmiş bir dünyaya dönüşüme doğru gidildiği ifade edilebilir.

Olçay (2012) iklim göçü kavramını tanımlarken çölleşmenin, sel felaketlerinin, kuraklaşmanın ve tsunami gibi doğal felaketlerin neden olduğu sorunlar çerçevesinde yaşanan göç hareketliliğine iklim göçü denildiğini belirtmekte; erozyon, çölleşme, ormansızlaşma, hava ve su kirliliği, su baskını gibi çevresel değişikliklerin neden olduğu, sellerin, volkanların, toprak kaymaları ya da depremler gibi doğal felaketlerin ya da insan kaynaklı olarak ifade edilen sanayi kazaları ve radyoaktivitenin yerinden ettiği insanlara ise çevresel mülteciler denildiğini belirtmektedir (Olçay, 2012).

İfademizi örneklendirmemiz gerekirse, iklimin değişmesi sonucu meydana gelen kıtlık sürecinin doğrudan ülkelerin gıda güvenliğini de etkilemekte olduğunu ve bu durumun da geleneksel olarak güvenlik kapsamında değerlendirilen çatışmalara neden olduğunu belirten Yılmaz ve Navruz (2019), bu çatışmaların düzensiz göçlere neden olduğunu belirtmektedir.

İklim mültecileri, iklim göçü, çevresel mülteciler kavramları incelenirken günümüzde yaşanan küresel ısınma sorunu iklim değişikliği ile bağlantılı olarak yerinden olan insanların göç hareketleri oluşturmaya neden olacaktır. Ancak şu an için Türkiye açısından iç göç konusu irdelendiğinde daha çok merkezileşme çerçevesinde kırdan kente göç eden nüfusun varlığı ve bu kapsamda yaşadıkları uyum sorunu ele alınabilir. Henüz küresel ısınmaya bağlı olarak iklim değişikliği çerçevesinde Türkiye’de herhangi bir iç göç hareketliliği yaşanmamıştır.

Aslında göç kavramı ile ifade edilmekte olan insan hareketliliği, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana toplumsal yaşamın ve günümüzün modern dünyasının önemli etkenlerinden birisidir. Kavramın zaman içerisinde genişlemesi ve çeşitli etkenlerden dolayı değişime uğramış olması söz konusudur. Bu çerçeveden bakıldığında uluslararası göçün ve neden olduğu sorunların 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren küreselleşme fikri ile birlikte ortaya çıktığını ifade etmek lazımdır (Eker, 2008).

Aslında uluslararası göç ve sığınmacı sorununun kontrolsüzce ve yoğun şekilde gerçekleştiğinde hedef ülkelerde yabancı korkusu/yabancı düşmanlığı ve etnik şiddet gibi güvenlik tehditlerine dönüşebildiğini; hedef toplumun ve devletin siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapılarını olumsuz etkileyebileceğini de ifade etmek gerekir (Rydgren, 2004).

Bununla birlikte göçü olumlu bulan da pek çok çalışma vardır. Aslan'a göre (2022) diasporalar, memleketlerine döviz kaynağı olmasının, döviz transferi yapmalarının da ötesinde ticari ve finansal yatırımları teşvik edebilirler ve bilgi ve teknolojiyi de kendi ülkelerine bu yolla transfer edebilirler. Aslan (2017) ise devletin kendi kurumlarını organize ederek etkin politikalar ortaya koyması sonucunda bürokratik engelleri kaldırarak yurtdışındaki diasporaları Türkiye ile çalışmalarını teşvik edici model ortaya koyarak rol oynaması, bu ağların Türkiye'nin kalkınmasına yönelik yüksek düzeyde gönüllülük esasıyla hareket etmelerini sağlayacağını göstermekte demektedir.

Göçün bir diğer olumlu etkisi ise Almanya'ya göç eden Türkler çerçevesinde görülmüştür. Almanya'ya göç eden Türk girişimcilerin sayısında kaydedilen artış göz önünde bulundurulduğunda Türk göçmenlerin kendi işini kurarak ve böylelikle yeni istihdam alanları yaratarak Almanya'nın işsizlik oranlarındaki azalmayı sağlamış olduğu söylenebilir (Erbaş, 2013).

Akkuş ve Durmaz (2021) ise nitelikli göçmenlerin anavatana katkısı üzerine yapılan son çalışmalar üzerine bir değerlendirme yaptıklarında bu gelişmelerin diaspora etkenine dikkat çekmekte ve akademik/bilimsel diaspora kavramına vurgu yapmaktadırlar. Yurttışında oluşan bilimsel diasporalar göç ettikleri ülkelerin de gelişimine katkına bulunan bir akademik paylaşımı ortaya çıkarmakta ve iki ülkenin de kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.

Tüm bu tanımların ardından göç eylemini sosyal, ekonomik, siyasi, askeri, hukuksal, eğitimsel, kültürel, bireysel ve diğer nedenlerle idari yerleşim birimleri, coğrafi bölgeler ve/veya ülkeler arasında gerçekleşen geçici veya kalıcı süreli yerleşim yeri değişikliklerine karşılık gelen, dinamik bir süreç olarak tanımlamak da olanaklı gözükmemektedir. Multidisipliner çerçevede birçok disiplinle birlikte çalışılması gereken göç konusu yine aynı şekilde multidisipliner çerçevede birçok alanda sorunlara neden olan etkiler yaratabilmektedir. Çağrışım çerçevesinde

genellikle zihinlerde olumsuz etkilere vurgu yapan uluslararası göç sorununun ilgili temel kavramları ve literatürünü bilmek, sorunu kavramak ve çözüm yolları geliştirmek noktasında önemlidir.

Deniz (2014) göçmen kavramının (migrant, immigrant) yasal olarak bulunduğu ülkeyi genellikle ekonomik nedenlere bağlı olarak kendi rızası çerçevesinde terk ederek diğer ülkeye yasal yollardan (yetkililerin izniyle) giriş yapan ve yasalar çerçevesinde artık o ülkede yaşamaya başlayan birey olarak tanımlamakta, Ziya (2012) ise göçmen tanımının çoğunlukla ekonomik nedenlere bağlı olarak ya da içinde bulunduğu sosyal ortamdan hoşnutsuzluk sebebiyle bireyin kendi ülkesini gönüllü bir anlayışa tabii olarak terk ederek başka bir ülkeye yasal veya yasadışı yollarla gitmesi ve artık orada yaşaması çerçevesinde tanımlamaktadır.

Bu noktada yasal ve yasadışı göç kavramlarının da irdelenmesi yerinde olacaktır. Yasa dışı göçü (illegal immigration) Deniz (2014) tanımlarken, bireyin yasal olarak bulunduğu ülkeyi terk ederek diğer ülkeye yasa dışı yollardan girmesi ya da yasal yollardan girmesine karşın süresi içerisinde girdiği ülkeyi terk etmeyerek o ülkede yaşamaya/çalışmaya devam etmesi şeklinde ifade etmektedir. Yasa dışı göçü gerçekleştiren kişiye ise yasa dışı göçmen (illegal immigrant) adı verilir.

Ekonomik nedenlerle göç eylemini gerçekleştirenlere ise ekonomik göçmenler denilmektedir. Göç eyleminin gerçekleştirilmesinde ekonomik refah etkeni veya sosyal koşullar da bireyin kendi ülkesinden daha rahat olan bir ülkeye göçmesine neden olmaktadır. Buradaki hassas nokta ise ekonomik göçmenlerin mültecilik statüsünden yararlanamamasıdır. Ziya (2012) bu durumu aktarırken, yabancı statüsünde ilgili başvurular yapılması çerçevesinde iltica edilebileceğini, ancak bunun kabulü için de göçmenlikle ilgili ve mültecilikle ilgili tasarrufun sağlanmasının o ülkenin iç hukukundaki düzenlemelerle ilgili bir durum olduğunu belirtmektedir.

Kavramsal çerçeve incelenirken bir başka kavram ise göçmen kaçakçılığı (migrant smuggling) kavramıdır. Göçmen kaçakçılığı, maddi çıkarlar çerçevesinde yasa dışı göçmenlerin hedef ülkeye girişi ya da çıkışları üzerine temalanan faaliyetlere verilen isim olarak karşımıza çıkmaktadır (Deniz, 2014).

Türkiye 2011 yılı itibarıyla yoğun Suriyeli göç hareketliliği yaşaması sırasında birçok göçmen kaçakçılığı faaliyeti ile mücadele etmek durumunda kalmıştır. Bu

çerçevede göçmen kaçakçılığı genellikle iç savaş gibi kriz durumlarından yararlanılarak oluşturulan illegal bir piyasadır. Bu piyasayı da oluşturanlar genellikle suçla ilişkisi olan, suç örgütleri ile bağlantıları bulunan illegal kişilerdir (Deniz, 2014).

Bununla birlikte Vural (2007) ise konunun farklı bir yüzüne dikkat çekmekte, yasal göç olanaklarının gün geçtikçe daha da kısıtlı hâle geldiğini ve bu nedenle yoksullar, eğitim düzeyi düşük ve vasıfsız kişilerin dezavantajlı gruplar çerçevesinde sıralandığını ve göç sürecine katılma talepleri için ise yasadışı göç ve göçmen kaçakçılığı olgularının ön plana çıktığını belirtmektedir. Bu ifade durumun vahametini gösterir niteliktedir. Bireyin göç hareketine katılabilmek için dezavantajlı grup olması nedeniyle bu kavramlar ön plana çıkmakta ve birey yasal statü çerçevesinde göç eylemini gerçekleştirememektedir. O nedenle zorunlu hâller sebebiyle ve güvenlik ihtiyacını sağlamak durumunda kaldığından göçmek durumunda kalan birey de bu yasa dışı yollara başvurarak kendisini suç örgütlerine ya da suç örgütleri ile bağlantılı olan kişilere emanet etmek zorunda kalır.

Mülteci (refugee) kavramı incelendiğinde ise herhangi bir nedenden dolayı zulme uğrayacağı korkusu yaşamakta olan ya da ölebileceğinden korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ve akabinde kendi ülkesine yeniden dönmek istemeyen kişilere mülteci denmektedir (Deniz, 2014).

Seyaz ve Gürsoy (2016) insanların birçok nedenden dolayı bulunduğu topluluğu terk etmek durumunda kalarak başka topluluklara sığınması olgusunun örneklerinin insanlık tarihinin en eski dönemlerinden bu yana çıkageldiğini ve uluslararası hukukun diğer alanlarında da olduğu gibi mülteci kavramının da gelişiminde tarih boyunca yaşanan savaşların, insan hakları ihlallerinin ve ülkelerin uluslararası anlaşmalarla çözüm üretme arayışlarının etkisi olduğunu belirtmektedirler.

Sığınmacı (asylum seeker, defector) statüsü/kavramı ise kendi ülkesini terk ederek, mülteci olduğu iddiasıyla bir başka ülkeye sığınan fakat henüz mülteci olup olmadığı hakkında yetkili merciler tarafından karara varılmamış bireylere verilen tanımlamadır (Deniz, 2014). Bu çerçevede yaşanan iç savaş sebebiyle Türkiye'ye göç etmek durumunda kalan Suriyeliler mülteci statüsünde değil, sığınmacı statüsündedirler.

Literatür çerçevesinde sığınmacı tanımı incelendiğinde, kendi ülkesini terk ederek üçüncü bir ülkeye gidip orada sığınma talebinde bulunan kişiyi/kişileri ifade etmekte olduğu görülmekte ve ilgili devletin otoritelerinin de bu kapsamda sığınma başvurusunu değerlendirdiği, uluslararası ve iç hukuk kurallarını uygulayarak sığınma hakkı verdiği kimselere verilen isim şeklinde tanımlanmaktadır (Ermumcu, 2003; Deniz, 2014). Bu çerçevede can güvenliği adına güvenlik ihtiyacı aramak için göçmek durumunda kalan bireylerin gerçekleştirdiği eylem sığınma (asylum) eylemidir. Bu göç yoluna çıkmaktaki nihai amaç güvenliklerine yönelik tehdit oluşturan sebepten kaçmalarıdır.

Sığınma kavramının güvenlik endişesi nedeniyle ortaya çıkan bir kavram olduğunu belirtirken, Çalık (2015) ise bu sürecin eski çağlardan beri var olduğunu, milyonlarca insanın birçok nedenden kaynaklı olarak kendi yerinden edilmiş olduğunu ve farklı kabilelere, farklı gruplara ya da farklı devletlere sığınmak durumunda kaldıklarını belirtmektedir.

20. yüzyılın ikinci yarısına kadar uluslararası toplum bilincinin tam olarak oluşmamış/yapılandırılmamış olmasını, devletlerin kendi vatandaşları üzerindeki egemenlik yetkilerine dayandıran ve insanların kendi devletlerinde de gördükleri zulümlerden kaçıyor olmasını değerlendiren Çalık (2015), bu kaçışın ise uluslararası alanda korunmaya değer görülmediğini belirtmektedir. Bu ifadeye bir örnek Çin olabilir. Çünkü Çin’de bugün yaşanan süreç, kendi toplumu üzerinde bir dijital kontrol projesini hayata geçirmek istemekte olduğudur ve bu kontrol düşüncesinin adına ise sosyal kredi sistemi denilmektedir (DW, 2022). Vatandaşlık puanlama/sosyal kredi sistemi kapsamında kendi vatandaşlarına sevap-günah puanlaması gerçekleştirmeyi arzu eden Çin, bu gözetim ve kontrol toplumu mimarisi kapsamında kendi yurttaşlarını göç etmeye zorlayabilir. Çünkü kimilerine göre bu sistem doğrudan mahremiyete, bireysel özgürlüğe getirilen bir kısıtlama sistemidir (DW, 2022).

Yasal çerçevede yasa dışı göçmen tanımına bakıldığında ise yasa dışı göçmen için gittiği ülkede koruma tedbiri alınmazken, mülteci ve sığınmacılar için gittikleri ülkede koruma tedbirleri alınmakta olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yasa dışı göçmen hakkında idari açıdan yalnızca geri gönderilme işlemi yapılmaktadır. Mülteciler ve sığınmacılar için ise geri gönderilme süreci, toplumsal uyumun

sağlanması ya da üçüncü ülkeye yerleştirme gibi idari işlemlerden biri uygulanır (Deniz, 2014).

Bu kapsamda göç faaliyetinin yasa dışı gerçekleştirilmesinin hukuksal statü çerçevesinde hak kaybına neden olduğunu ifade edebiliriz. Mülteci/sığınmacı hareketliliğinin yasal çerçevede gerçekleşmesi durumunda ise göç etmek durumunda kalan bireylerin ve göç ettikleri yeni toplumlarında hukuksal çerçevede bazı haklara tabii olmaları söz konusu olabilecektir. Ancak belirtildiği üzere bu sürecin yasa dışı olarak gerçekleştirilmesi çerçevesinde bu yasal haklardan mahrum olunduğu gibi sınır dışı edilme, geri gönderilme gibi süreçlerle karşı karşıya kalılabileceği görülmektedir (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

Sürecin yasa dışı çerçevesinde göç hareketliliği incelenirken literatür çerçevesinde yer alan dezavantajlı gruplar göz önünde bulundurulduğunda karşımıza çıkan insan ticareti (trafficking in human) ve insan taciri (human trafficker) kavramları da göç konusu çerçevesinde ele alınması gereken trajik meselelerdir. Birey ya da topluluk yasa dışı olarak bulunduğu coğrafyadan bir başka devlete göç etmesi çerçevesinde çeşitli karanlık odakların hedefinde olabilir. Özellikle yoksullar, eğitim düzeyi düşük kişiler ve vasıfsız kişilerin dezavantajlı grupların göç eylemi çerçevesinde bu karanlık odakların kısılcına düşmesi söz konusu olabilir (Deniz, 2014).

Deniz (2014) bireyin zorlama, baskı, şiddet ya da tehdit yoluyla rızası dışında alıkonulması, bir yerden bir yere götürülmesi, her konuda her türlü çalıştırılması insan ticareti (trafficking in human), bunu yapan kişi ya da şebekelerin ise insan taciri (human trafficker) olduğunu belirtmektedir.

Bu nedenlerden ötürü yaşanan göç krizleri çerçevesinde geçişlerin sağlandığı bölgelerin ilgili devletlerin sınır muhafaza güçleri tarafından titizlikle takip edilmesi gerektiği, yaşanan göç hareketliliğinin göç hareketliliği yaşanan ulus devletin kontrolü çerçevesinde sağlanması gerekmekte olduğu belirtilebilir. Kaldı ki bu kontrolü kaybetmek insan ticarati faaliyetlerinin artmasına neden olabilmektedir. Bu kontrolün kaybedilmesi noktasında insan tacirleri bu göç hareketliliğini karanlık odakların çıkar elde etmesi adına kullanarak mağdur insanların yeni bir mağduriyet daha yaşamasına neden olabilirler.

2.1.1. Göç, Uyum, Aidiyet Kavramları ve Küreselleşme

Göç (Migration) kavramı TDK Sözlüğü'ne (2021) göre ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak ifade edilmekte, Erder (1986: 9) ise göç kavramını “anamlı bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içinde gerçekleşen bütün yer değıştirmeler” olarak tanımlamaktadır. Bu çerçevede göç eden kişiler ise göçmen olarak tanımlanabilir.

Bununla birlikte göç ve göçmenlik kavramı üzerinde durulduğunda insanlık tarihi ile aynı yaşta olduğunu ifade edebiliriz. Çeşitlik nedenlerden dolayı insanlar (iklim değışikliği, zorlama, daha iyi bir hayat arayışı vb.) göç etmektedir (Çağırkan, 2016: 2614). Göç eylemini gerçekleştiren birey yeni bir yer arayışında ya da güvenlik endişesi sebebiyle güvenlik ihtiyacını yeniden tesis etmek adına bu yolculuğa çıkan kişidir.

Bratram, Poros ve Monforte (2017)'ye göre ise uluslararası göç geçici ya da kalıcı olarak insanların bir ülkeden başka bir ülkeye giderek yeniden yerleşmesi; yaygın olarak ulusal kimlikler ve toplumsal üyeliği konu edinmektedir. Bu tanımlamadan da açıkça görüldüğü üzere kimlik ve toplumsal üyelik yani aidiyet kavramı, bu yeniden yapılandırılma meselesinin önemine dikkat çeker. Geçici ya da kalıcı olarak yer değıştirmek durumunda kalan bireylerin yeni toplumlarına karşı aidiyet kazanması, temel olarak karşımıza çıkabilecek birçok soruna çözüm oluşturabilir. Bu aidiyeti oluşturmak için de en nihayetinde uyum programlarının geliştirilmesi ve bu bireylerin yeni toplumlarına kazandırılması gerekmektedir.

Göç hareketliliğinin ardından birçok farklı sosyo-kültürel yapıya sahip toplumların göçmen kabul eden toplumlarla etkileşimleri sonucunda her iki toplumda da değışimler meydana gelmesi söz konusudur. Yaşanan bu değışim, gerek göçmen kabul eden toplumların uyum konusunda oluşturduğu politikalar konusunda gerekse göçmenlerin bu uyum sürecinde yeni hayatlarında asimile olmadan ya da gettolaşmadan çokkültürlü bir toplum yapısı içerisinde ele alınması gerekmekte ve uyum sürecine yönelik programlar geliştirilmektedir (Keskinel ve Doğan, 2020).

Çeşitli nedenlerle göç etmek durumunda kalan göçmenler, yeni yerleşim yerlerinde çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Özellikle göç edenlerin ev sahibi ülkelerde yaşadıkları en önemli sorunlar noktasında; ev sahibi ülkenin dilini bilmemeleri,

istihdam sorunu, dilden ve ev sahibi toplumun verdiği tepkiden dolayı yaşanan sorunlar, barınma sorunu, ev sahibi toplumla farklı bir dine mensup ise dini ritüellerini yerine getirme noktasında yaşanan sorunlar, ev sahibi toplumda yabancılara karşı olumsuz tutumların şiddete dönüşmesi, yabancı düşmanlığı ve nefret söylemleri, yeni topluma uyum sürecinde yaşanan sorunlar, ekonomik zorluklar ve kültürel farklılıklar bu sorunlar çerçevesinde başlıca sıralanabilir (Sözer, 2019: 418).

Göç olgusu ile birlikte kültür, gelenek, görenek ve yaşam biçimleri de hareket etmekte ve göç edilen yerdeki mevcut sosyo-kültürel yapı, getirilen sosyo-kültürel yapıyla genişlemektedir. Tarih boyunca göç eylemi toplumların yerleşik alanlarında oluşan kültürel zenginliğe yeni zenginlikler taşıyan ve toplumları harmanlayan, kültürel etkileşim oluşturan bir etken olarak da sonuçlara yol açmıştır (Karakuş, 2006: 5).

Bu nedenle kültürel farklılık önemli bir etken olarak karşımıza çıkmakta ve bu yer değiştirme süreci yabancı düşmanlığı çerçevesinde göçmen bireyin yeni toplumunda doğrudan farklılıkları sebebiyle toplumdan izole edilmesine de neden olabilmektedir. Bu noktada bireyin bir önceki toplumundaki değerleri ile yeni toplumundaki değerlerin ilişkilendirilerek, uyum programlarının uygulanmasının önemi ortadadır. Toplumsal uyum/entegrasyonun sağlanması kapsamında bireyin önceki toplumundaki değerleri ile yeni toplumdaki değerlerin sentezlenerek ortak bir değerler bütünü oluşturulması ve bu minvalde insani değerlerin de inşası toplumsal uyum ve aidiyet oluşturma noktasında etkili olabilir (Erbaş, 2019: 20).

Canbey Özgüler (2018) uyum kavramını mültecilerin kendi kültürel kimliğini reddetmeden yeni ev sahibi topluma uyumunu ve ev sahibi toplumun da kurumları ile birlikte mültecileri kabul ederek ihtiyaçlarını karşılaması biçiminde iki taraflı bir durum olarak tanımlamıştır. Göçe konu olan tarafların “uyum” ve “hoş karşılama” yaklaşımı içinde bulunduklarında olumlu bir durum ortaya çıkmakta olduğunu belirtmiştir.

Akıncı ve arkadaşları (2015) uyum sürecine etki eden faktörler arasında en önemli etkenin “eğitim” olduğunu belirtmektedirler. Uyum sürecinin desteklenmesi için göçmenlerin yaşadıkları çevrenin dilini öğrenmesi üzerine faaliyetler geliştirilmesi gerektiğine, birtakım sosyal çevrelerle kültürel etkileşim kurlmaları için rehberlik

hizmeti sunulmasının önemine ve özellikle genç göçmenlerin entegrasyonuna hassasiyet gösterilmesi gerektiğine dikkat çekmektedirler.

Göç kavramı literatürde incelediğinde özellikle birçok tanım, kavram ve sınıflandırma ile karşılaşmaktayız. Tezimizin kavramsal çerçevesi kapsamında değindiğimiz tanımlar, kavram ve sınıflandırmalarla ilgili olarak Topçuoğlu, ulus devletlerin ve kapitalist ekonomi odaklarının belirlediği çıkarlar ekseninde ve dünya konjonktüründe gerçekleşen iktidar mücadelesi kapsamında yer alan, güçlü aktörler tarafından geliştirilerek bu kavramların literatüre sokulduğu ifade edilmektedir (Topçuoğlu, 2016:2).

Bununla birlikte bilimsel literatüre ve söyleme bu kavramları sorgulamadan aktarmanın araştırma esnasında sosyal olgu ve süreçlerin nesneleştirilmesi sürecine araştırmacı kişinin farkında olmadan birtakım yanlışlıklar katabileceğine dikkat çeken Topçuoğlu (2016: 2), göç literatürü çerçevesinde kavramsal alan yazının yanlışlık katılmadan aktarılmasının hassasiyetini belirtmektedirler. Yanlıktan kasıt göç konusunun politika aracına dönüşerek hedef devletlerin demografik yapısının dönüşüme uğramasına neden olunması, dil/tarih/kültür gibi miraslarının göç yoluyla manipüle edilmesini ifade eder.

Göç sorunu her ulustan insanların başına gelebilir ve bir gün hepimiz kendi yurdumuzdan ayrılmak durumunda kalabiliriz. Bu duruma savaşlar, iklim değişikliği ya da daha iyi bir hayat arayışı gibi nedenler yol açabilir. Bu sebeple göç kavramına ilişkin değerlendirmelerde empati duygusu ile hareket etmek ve daha insani ve daha vicdani bir yaklaşım sergilemek yerinde olacaktır. Göçmen, mülteci ve sığınmacılara yönelik takınılan aşırı milliyetçi tavırların, sorunu çözmekten daha çok daha büyük sorunlara neden olduğu, toplumsal kutuplaşmanın ve gettolaşmanın nedenini oluşturduğunu ifade etmek lazımdır (Yüceşahin, 2017). Toplum olarak kendisine göç edilen, zorunlu hâller sebebiyle sığınılan devletin bu bireyleri toplumuna entegre edememesi kapsamında bir de göçmen karşıtı politik bir konseptin geliştirilmesi süreci yaşanırsa hem yabancı düşmanlığından beslenen bir siyaset anlayışı ortaya çıkar hem de bu bireylerin toplumdan dışlanarak/ötekileştirilerek farklı alanlarda gettolaşmasına neden olunabilir (Cengiz Sarı, 2019). İşte asıl tehdit de bu noktalarda gettolaşmalardan kaynaklı ulus devlet yapısının demografik özelliğini çeşitli bölgelerde kaybetmesi üzerine gelişebilir.

Yüceşahin (2017) ifademizi desteklerken, yoğun olarak uluslararası göçmen nüfusu barındıran kentlerin toplumlarında gözlemlenen mekânsal ayrışmayı ve kümelenme davranışının teorik olarak pek çok nedeninin bulunduğunu ve grup kimliğinin oluşumundaki ilk adımın ise ayrımcı-statik algılar ve kalıp yargılar yoluyla “ötekiler”in kimler olduğunun belirlenmesi çerçevesinde şekillendiğini belirtmektedir. Ötekilerin oluşmasına neden olduğunda göçmen, sığınmacı ya da mülteci unsurlarda göç ettiği şehirlerin bölgelerinde yeni bölgeler oluşturmaya ve bu noktalarda gettolaşmaya başlarlar. Yaşanan bu durum uyum ve entegrasyon programlarının başarısızlığını gösterirken, bireylerin yeni toplumuna kazandırılması çerçevesinde sürdürülen sürecin ise olumsuz netice ile sonuçlanmasına neden olur.

Bununla birlikte göç eylemi nedeniyle yeni bir ulus devlete tabii olan bireylerin uyum ve entegrasyon programları kapsamında hem kendi değerlerini koruyarak hem de yeni toplumundaki değerlerin inşa edilmesi çerçevesinde hakkaniyetli bir program yürütülmesi, bu tarz sorunlar başlamadan konuyu çözmek adına ilk adımı atmak anlamına gelecektir. Kısa vadede başlatılan uygulamaların orta vadeye yayılması, uzun vadeli sorunların çözümü noktasında etkili olacaktır. Bu noktada T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen “Uyum Çocuk” programı uyum/entegrasyon sürecine bir örnek teşkil edebilir ve çalışmamız kapsamında bu programa da Türkiye açısından örnek bir uyum programı olduğundan değinilecektir (Uyum Çocuk, 2022).

Bununla birlikte çalışmamız kapsamında özellikle çocukların toplumsal uyumunun yanında yeni toplumuna karşı bireyin aidiyet duygusunun oluşturulması bağlamında bir örneklem üzerinden ilerlendiğimizden, öncelikli amacımız dış göçlerin neden olduğu sorunları çözüme kavuşturmaktır. Ancak önümüzdeki süreçte yaşanması muhtemel krizler kapsamında iç göçlere ve nedenlerine de değinmek bu çerçevede literatüre katkı açısından kıymetlidir. Bu minvalde yine de belirtmek gerekir ki olası iç göç sorununun oluşması çerçevesinde bile daha çok ortak değerlere tabii olduğundan çözümü daha kolay bir mesele olacağını öngörmemiz mümkündür.

Kaldı ki köyden kente iç göç gerçekleştiren bireyler hâlihazırda zaten çoğunlukla bir aidiyet sorunu da yaşamamaktadırlar. İç göç gerçekleştiren birey dil, kültür ya da tarih gibi etkenler çerçevesinde hâlihazırda zaten aynı topluma tabii olduğundan yöresel farklılıklara daha kolay adapte olabilmektedirler. Ancak dış göç gerçekleştirmek durumunda kalarak bilmediği bir kültürün içerisinde bir anda

kendisini bulan, farklı bir dil konuşulan ve tarihi anlamda bir aidiyet duygusu hissedemeyen bireylerin içerisinde bulundukları durum oldukça zor ve uyum gerektiren bir süreçtir. Bu noktada çalışmamız kapsamında iç göç kavramına hâkim olarak asıl amacımız olan dış göçler konusuna eğilerek, bu kültür değişimini aidiyet duygusu ile pekiştirmek, geliştirmek ve onarmaya çalışmak üzerine bir perspektif sunmak daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Küreselleşme çerçevesinde yasa dışı göç olgusunun dünya gündemine ciddi bir sorun olarak 1990'ların başında girdiğini ifade eden Eker (2008: 1), soğuk savaşın sona erdiği bu dönemde tek kutuplu dünyanın yeni bir küreselleşme dalgası ile yeni bir dönüşüme başladığını ifade etmektedir. Düzensiz göç eylemleri gerçekleştikçe ulus devlet sisteminin paradigmasını oluşturan millet kavramı ve etnik ayrım da demografik yapı olarak adlandırılan bu sınırı ortadan kaldırmaya ve herkesin her yerde olduğu bir dünyanın yani küresel dünyanın insan faktörünü oluşturmaktadır.

Tüketim toplumu ekseninde küreselleşme doktrinini “Toplumun McDonalddlaşması” olarak tanımlayan ve bunu bir eser hâline dönüştüren Ritzer (2011), Toplumun McDonalddlaşması isimli eserinde şu çarpıcı ifadeleri kullanmaktadır: “McDonalddlaştırmada, kendini sürekli çoğaltan ve genişleten, değiştirilemez bir nitelik var. McDonalddlaştırmanın sınırlarını durmadan genişlettiği, hiç durmadan ‘kılıfı ittiği’ söylenebilir. Elinizdeki kitabın her yerinde görüldüğü gibi bu durum birçok bakımdan çok açıktır. McDonald’s tüm ABD’ye ve ötesine yayılmıştır. ABD dışındaki yerlerde ülke içinde olduğu kadar ya da daha çok iş yapmaktadır. Fast-food ve onun yöntemlerini benimseyen üst düzey zincirler mantar gibi çoğalıyor.”

Ritzer’in (2011) “Toplumun McDonalddlaşması” teorisini ulus devletlerin küreselleşmesi bağlamında bu küresel dalganın yayılması çerçevesinde yaşanan göç hareketlerinin mevcut demografik yapıya doğrudan etki ettiği kapsamdaki dönüşüme benzetebiliriz. Türkiye’de sıklıkla tercih edilen yemek kültürü olan dönerin, bu göç hareketliliği sebebiyle zaman içerisinde evrensel yani küresel hegemonyaya tabii olan hamburger yiyeceğine dönüşmesi de aslında doğrudan bu teori ve pratikle ilgili bir süreç olarak karşımıza çıkabilir.

Atıfta da görüldüğü üzere Toplumun McDonalddlaşması teorisi kapsamında aslında dünyanın küreselleşmesi ve bu küresel anlayışın tekelliliğinden bahseden Ritzer (2011), bir anlamda da sınırları kaldırılan bir dünyayı tanımlamış oluyor. Hâlihazırda

küreselleşen ve sınırları ortadan kalkan bir dünyada göç kavramı başlı başına çok farklı bir anlam ihva edecektir. Çünkü göç kavramının bir karşılığının bulunmaya devam etmesi çerçevesinde bazı sınırlar ve o sınırları bazı sebeplerden dolayı aşmak durumunda kalan bireyler olması lazımdır. Küresel bir dünyada sınır kavramı yoktur ve bireyler her bir toprak parçasında aynı aidiyetle var olmak hürriyetine erişmek noktasında ortak değerler üzerine temalandırılabilir. Bu etken de küresel dünya vatandaşlığı gibi yeni kavramların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

2.1.2. Entegrasyon Sürecinde Kimliğin Tanınması

Bireyin ulus-devlet mensubiyeti çerçevesinde ulusal kimliği ekseninde oluşturduğu aidiyet duygusunun küreselleşme doktrini kapsamında bir dönüşme uğradığını ve dijital dünya vatandaşlığı gibi yeni kavramların ortaya çıktığını ifade etmek gerekir. Bu noktada ID2020 projesinden bahsetmemiz yerinde olacaktır. ID2020 projesi, 2018 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ile ortaklaşa çalışan ID2020 Alliance Partners tarafından dijital kimliğe yönelik etik yaklaşımlara ilişkin bir bakış açısı oluşturmuştur. ID2020 İttifak Manifestosu incelendiğinde, ID2020 projesinin küresel olarak dijital kimliğin geleceğine rehberlik etmek için bir başlangıç noktasını oluşturduğu ifade edilebilir (ID2020, 2022).

Kaldı ki ID2020 projesinin manifestosu kapsamında bireyin kimliğini kanıtlama ihtiyacının temel ve evrensel bir insan hakkı olduğu belirtilmekte ve günümüzde yaşanan dijital dönüşümün bireylerin hem fiziksel dünyada hem de çevrimiçi ortamda kim olduklarını kanıtlamak için güvenilir, doğrulanabilir bir yeni yola ihtiyaçları olduğu belirtilmektedir (ID2020, 2022).

Sanayi 4.0 dönemi ile birlikte insan kas gücünün yerini alacak olan makinaları, yapay zekâ teknolojilerini ve algoritmaları konuşurken, bu dijital dönüşüm çerçevesinde biyometrik veriler çerçevesinde de temalanan ve bireyin fiziksel, biyolojik ve dijital kimliğinin tek çatı altında toplanması üzerine bir konsept benimsendiğini ifade etmemiz gerekir. Bahsi geçen ID2020 projesi işte bu dönüşüme örnek teşkil eden ilk çalışma olarak ortaya çıkmıştır. “Big Data-A New Medium?” kitabında biyometrik verilerin önemine değinen Ajana (2020), devletlerin kişisel alanlarda biyometrik verileşme ve elde edilen verilerin büyük veri (big data) çerçevesinde akıllı veriye (smart data) dönüşümü kapsamında yaşanan dönüşümü aktarmakta ve dijital kimlik sürecine değinmektedir. Gözetim toplumuna dönüşüm

çerçevesinde de değerlendirmelerde bulunan Ajana (2020), biyometrik verilerin gözetim toplumu sürecine dönüşüm kapsamındaki önemine değinmektedir.

Dijital kimlik süreci incelenirken gözetim toplumu kavramı çerçevesinde değerlendirdiğimizde karşımıza Foucault “Gözetim Toplumu” kavramı çıkmaktadır. Gözetim toplumu kavramı, Bentham’ın mimarisinde, Foucault’un akademik çalışmalarında ve Orwell’in karşı ütopyasında ele alınan bir kavramdır (Tümurtürkan, 2010).

Gözetim olgusunun önemli bir denetim türü olarak insanlık tarihi içinde daima var olduğunu belirten Tümurtürkan (2010), modern devletlerin de ortaya çıkmasıyla birlikte gözetim pratiklerinin biçiminde değişimlerin yaşandığını ve gündelik yaşam içerisinde davranışların gelişen teknolojik cihazlar sayesinde daha kolay izlenir hâle geldiğini ifade etmektedir. ID2020 projesi gibi dijital kimlik uygulamalarının, biyometrik verilerin depolanması ve kimlik sürecinin fiziksel, biyolojik ve dijital çerçevede birleştirilmesi çerçevesinde sürdürülen çalışmalarla bir tür gözetim toplumuna doğru dönüşümün öncüsü olması söz konusu olabilir.

ID2020 (2022) projesi, dünya çapında milyarlarca belgesiz insanın olduğunu ifade ederken mülteciler gibi dezavantajlı gruplar için de dijital kimliği savunan bir sivil toplum örgütü olarak tanımlanmaktadır. Dünyanın en savunmasız nüfusları/grupları da dahil olmak üzere tüm insanlığa yasal olarak kimlik sağlamayı amaçlayan Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi’ne hizmet eden bir kamu-özel konsorsiyumu olarak karşımıza çıkar.

AB’nin bir başka dijital kimlik çalışması olan (e-Kimlik 2020) projesi kapsamında ise farklı kimlik yönetim sistemlerinin ve modellerindeki artışın, kimlik sistemlerinin nasıl yönetildikleri ve işletildikleri konusunda hesap verebilirlik ve şeffaflık sorunları doğurabileceği ifade edilmekte ve bu sistemlerin hesap verebilirliğinin ve şeffaflığının esas olarak vatandaşları ve tüketicileri etkileyeceği belirtilmektedir (de Andrade ve arkadaşları, 2013).

Sayısız olarak farklı dijital kimlik sisteminin ve tekniğin göz önüne alınması çerçevesinde kimlik verilerinin kaydedilmesi ve aktarılması süreçlerinin de muhtemelen daha az şeffaf olacağı ve vatandaşların/tüketicilerin hangi dijital kimlik sistemini kullanılacağı konusunda bilinçli seçimler yapmakta zorluk çekecekleri ortadadır. Bu kapsamda dijital kimlik sağlayıcıları arasında da büyük veri (big data)

mücadelesi ve dezavantajlı grupların/bireylerin kimliklendirme sürecinde bir rekabetin yaşanması söz konusu olabilir.

Dünya çapında 1 milyardan fazla insanın kimliklerini bilinen herhangi bir yolla kanıtlayamadığını belirten ID2020 projesi manifestosunda bu nedenle bu grupların kanunların korumasından da yoksun oldukları belirtilmekte ve temel hizmetlere erişemedikleri ifade edilmektedir. Kaldı ki bu nedenlerden ötürü vatandaş veya seçmen olarak bulunduğu ülkenin demokratik süreçlerine katılamadıkları da ortadadır (ID2020, 2022).

ID2020 projesinin incelenmesi kapsamında görüldüğü üzere BM'nin 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında hiçbir kimliği olmayan bu bireylere ve vatansızlara ID2020 adında bir dijital kimlik tanımlama ve bu kişileri bir ülke değil, dünya vatandaşı yapma noktasında bir misyon taşındığı görülüyor. İklim değişikliği ve neden olduğu küresel ısınmanın artış göstermesi, coğrafyalarda yaşanan kitlesel göç akımları ve buna bağlı olarak göçmen krizlerinin kapıda olduğu açıkça ortada. Bununla birlikte dünyanın suyu hızla azalmakta ve su krizi sebebiyle de su mültecileri, su göçmenleri kavramları şimdiden literatürde yerini almaktadır. Bu kavramları şimdiden ifade ederek aslında 10 yıl sonra, 15 yıl sonra yaşanabilecek olan muhtemel sorunlara karşı bir projeksiyon görevi görmek amacıyla olası krizleri hatırlatmamız da araştırmacıları doğru kriz alanlarına yönlendirmek noktasında yerinde bir tespit olacak ve önem arz edecektir.

Kimliksizlik sürecinden etkilenenlerin çoğunun çocuklar ve ergenler olduğu ve çoğunun mülteci, zorla yerinden edilmiş veya vatansız kişilerden oluştuğunun ifade edildiği ID2020 manifestosu kapsamında mültecilerin, vatansızların ve diğer marjinal grupların da dahil olmak üzere bazıları için ulusal kimlik sistemlerine tabii olmalarının mümkün olmadığı belirtilmektedir (ID2020, 2022).

Bireylerin kişisel verilerin nasıl toplandığı, kullanıldığı ve paylaşıldığı süreçleri de dahil olmak üzere kendi dijital kimlikleri üzerinde tam kontrol sahibi olmaları gerektiğine inanan ID2020 projesi, herkesin kimliğini kurumsal ve ulusal sınırların ötesinde ve zaman içinde ortaya koyabilmesi gerektiğini ifade ederken küresel dünya vatandaşlığına/küresel dijital vatandaşlığa vurgu yapmaktadır (ID2020, 2022).

Lee (1966) göç eyleminin karakteristik olarak ortak özelliklerini ortaya koymak çerçevesinde Bir Göç Teorisi (A Theory of Migration) kuramını geliştirmiş ve bu kapsamda göçe ait itici ve çekici faktörler saptamıştır.

Lee (1966) çalışması çerçevesinde itici ve çekici faktör olarak 4 temel faktörü sıralamaktadır (aktaran; Çağlayan, 2006: 72);

- 1) Yaşanan yerle ilgili faktörler,
- 2) Gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler,
- 3) İşe karışan engeller,
- 4) Bireysel faktörler

Günümüzde göç eylemine Lee'nin (1966) bahsettiği İtme Çekme Kuramı çerçevesinde bakıldığında daha karmaşık hâle geldiğini, ancak bu faktörlerin hem iç göçler hem de dış göçler adına hâlâ işlediğini görmekteyiz.

Kaldı ki küreselleşme etkeni de başta olmak üzere pek çok etkenin göçü derinden etkilediği ve değiştirdiği gözlemlenmekte ve bu çerçevede ortaya çıkan bu çok belirleyici yapının da itme-çekme faktörleri hesabını özellikle uluslararası göç için etkileyen bir duruma işaret ettiği ifade edilmektedir.

Lee 1966 yılında Bir Göç Teorisi (A Theory of Migration) adı ile yayımladığı çalışmasında Ravenstein'in Göç Kanunları çalışmasına da atıfta bulunarak bir saptama yapmıştır. Lee, Ravenstein'in çalışmasının ardından neredeyse yetmiş beş yıl geçtiğini ve bu kapsamda da binlerce göç çalışmasının yapıldığını ama pek çoğunda Ravenstein'a atıfta bulunulduğunu belirtmiştir. Geçen bu süreçte yapılan tüm göç çalışmalarının çoğunun da göçmenlerin demografik yapısına ait genel bir eğilim ortaya koyma noktasından öteye gidemediğini ifade etmiştir (Çağlayan, 2006: 72).

Başlı başına bireysel ya da sosyolojik bir nedene bağlı olarak gerçekleşen göç eylemini oluşturan unsurların göçmen olarak nitelendirildiği ve bu etkiler sebebiyle yeni bir topluma entegre olmak durumunda kalan bireylerin yaşadığı sorunların çözümü noktasında alternatif modeller oluşturulması ve mevcut literatürdeki kuramların detaylıca incelenerek model oluşturulması sırasında kıymetlendirilmesi göç üzerine çalışmaları anlamlı kılacaktır. Demografik değişken dışında farklı paradigmlar üzerinde çalışmalar ortaya koyulması da bahsi geçen sorunun çözümü noktasında yeni kaynaklar ortaya koymak noktasında önem arz edecektir.

Göç konusunun bireysel yansımalarının yanında devletlerin milli güvenlikleri çerçevesinde de ele almak gerekir. Hem 11 Eylül saldırılarının ardından değişen güvenlik paradigmaları çerçevesindeki dönüşüm hem de göç sorununun bir noktadan sonra milli bir güvenlik riskine dönüştüğünü göz ardı etmemek gerekir. Göç hareketlerinin birçok sorunu beraberinde getirmekte olduğunu belirten Karasu (2018), bu sorunları sıralarken; barınma sorunları, sağlık sorunları, kampların temizliği, sosyal ve kültürel uyum, göçün tetiklediği yükselen ırkçılık, artan işsizlik gibi hususlardan bahsetmektedir. Ağır ve Sezik (2015) ise Ortadoğu bölgesindeki siyasi ve ekonomik istikrarsızlığın Türkiye'nin sınır güvenliğini olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedirler. Bu kapsamda devletlerin sınır güvenliğini sağlanması adına yeni yöntemler geliştirirken, göç sorununa maruz kalan bireylere de sırtlarını dönmeleri ve uyum/entegrasyon adına çalışmalara destek vermesi önem arz etmektedir.

Konunun güvenlik kısmının yanında bireysel açıdan ele alınması çerçevesinde ise göç geçici olarak gerçekleşmiş olsa bile bireyin karşı karşıya kalacağı durum, daha sonra yeniden kendi yurduna döndüğünde yaşadığı buhran, belki de hayatının sonuna kadar bireyi etkileyecek ve birey bu süre zarfında kaybedilmiş olacaktır. Hatta zorunlu hâller sebebiyle gerçekleşen göç eyleminin nedenleri sıralandığında genellikle geçici olduğu iddia edilen göç hareketlerinin uzun vadede kalıcı bir konsepte dönüştüğü ve bireyin aynı travmayı yeniden yaşamamak, kurulmuş düzeninin yeniden bozulmaması adına kendi yurduna genellikle dönmediğini ifade etmemiz de yerinde olacaktır. Sunata (2014) ise Türk mühendislerin Almanya'dan geriye göç deneyim ve algıları üzerine gerçekleştirdiği çalışmasında geri dönüş deneyimine dair bireyin maddi olmayan sosyal fayda algısının egemen olduğunun görüldüğünü belirtmiştir.

Buradaki bir diğer önemli nokta ise istikrarsızlaştırılan bir bölgeden göç eden bireyin kaybedilmemesi adına çalışmalar gerçekleştirilmesi ve demografik yapıya bu bireylerin kazandırılarak kendi değerlerini de kaybetmeden yeni ulusundaki değerlerinde yıpratılmaması çerçevesinde ortak bir aidiyette hem göç eden bireyin hem de göç edilen ulus devletin buluşmalarının sağlanmasıdır. Bu minvalde göçmen çocukların yaşadıkları ülkeye toplumsal aidiyetinin oluşturulması bağlamında nihai hedef, her şeyden önce bireyi kaybetmemek üzerine temalanmalıdır. Bu durumu Keskinel ve Doğan (2020) bireyin kendi kültürünü kaybetmemek için baskın kültürle

çok az ilişki kurmakta olduğunu ve baskın kültürün etkisi altına girmeyi ret etme yolunu tercih ettiğini ifade ederek açıklıyor.

Keza Türkiye bir göçmen çocuk kazandığında, kazanılan bireye uyum programları gerçekleştirebilir ve bu birey üzerinde bir aidiyet oluşturmayı sağlayabilirse de ilgili bireyin ileride toplum içerisindeki statüsü çerçevesinde Türkiye ile anılması ve geri dönmesi hâlinde bile hayatının bir döneminde de olsa Türkiye’de bir yaşamışlığı/geçmiş olduğu ifade etmesi, bir ülkenin kazanacağı güzel bir erdem ve güzel bir insan kaynağı örneğidir. Bununla birlikte ifade ettiğimiz gibi bireyin çoğunlukla geri dönmediği bir konjonktörde zaten böyle bir senaryoda bu bireyi yetiştirilmiş vatandaş olarak kazanmak da mümkün olacaktır. Kaldı ki bireyin geri dönmesi durumunda bile Türkiye’den uyum programları çerçevesinde bir aidiyet değeri kazanan bireylerin bu noktada Türkiye’yi daima güzel hatırlayacağı ve Türk Devleti’nin imajına katkı sağlayacağını da ifade etmek gerekir.

Bu noktada T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından sürdürülen “Uyum Çocuk” programı uyum/entegrasyon sürecine güzel bir örnek olarak ele alınabilir. Uyumcocuk.gov.tr adresi üzerinden sürdürülen proje kapsamında oluşturulan dijital platform çerçevesinde göç etmek durumunda kalan çocukların Türk toplumuna entegrasyonu kapsamında animasyonlar, elektronik kitaplar, şarkılar ve oyunlar geliştirildiği ve interaktif bir göçmen eğitim modelinin benimsendiği görülmektedir (Uyum Çocuk, 2022).

Uyum Çocuk projesi kapsamında göçmen çocukların Türk toplumuna uyumunun sağlanması ve yaşanan kültür şokunun en aza indirgenerek, bireyin yeni toplumuna entegrasyonu hedeflenmekte ve bu yöntem interaktif eğitim/öğretim metotları ile desteklenmektedir.

Türkçe, Arapça ve İngilizce olarak yayın yapan Uyum Çocuk programı, öncelikli hedef olarak Suriye, Afganistan gibi iç savaş nedeniyle Türkiye’ye göç etmek durumunda kalan çocukların yararlanması adına oluşturulan bir platform olarak karşımıza çıkmaktadır (Uyum Çocuk, 2022). Bu çerçevede komşu ülkelerden yeni bir göç dalgasına neden olacak bir olumsuz durumun meydana gelmesi olasılığında dil desteği geliştirilebilir ve var olan içerikler yeni krizi çözmek noktasında etkin olarak kullanılabilir.

Göçmen çocukların toplumsal uyumu ve aidiyeti kapsamında hem ülkemize hem de tüm ülkelere ciddi sorumluluklar düşmektedir. Kendi yurdundan başka bir yurda taşınan ya da taşınmak zorunda kalan bireylerin yeni toplumuna adaptasyonu konusunda yaşadıkları sorunları çözmek adına devletler stratejiler geliştirmelidir. İncelediğimiz ve T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından hayata geçirilen Uyum Çocuk programı bu noktada Türkiye'nin üzerine düşen sorumluluk kapsamında elini taşın altına koymak adına stratejiler geliştirmekte olduğunu gözler önüne sermektedir (Uyum Çocuk, 2022).

Toplumsal uyum, aidiyet ve göç arasındaki bağlantının incelenmesi ve bu sorunlara neden olan noktaların tespit edilerek bireyin yeni toplumuna uyum sağlaması ve bu uyum çerçevesinde de bir aidiyet duygusu oluşturulması hassasiyetle önem ihva eder. Uyum Çocuk programının da temel amacı tam olarak bu aidiyet duygusunu bireye kazandırmak ve uyum/entegrasyon sürecine görsel, işitsel ve yazılı kaynaklarla kaynak teşkil etmektir.

İnsanın var oluşundan bu yana devamlılığını sürdüren göç olgusu, günümüzde en önemli yansımaları olarak kabul edilen uluslararası göç ve yasadışı göç olarak karşımıza çıkar. Yaşa dışı göç noktasında özellikle ABD'de gerçekleşen 11 Eylül saldırılarının ardından değişen güvenlik algılamaları/paradigmaları nedeniyle konu artık bir güvenlik tehdidi olarak da görülmektedir (Deniz, 2014: 175). Ülkemize yönelik gerçekleştirilen yasadışı ve kontrolsüz göçün uyum/entegrasyon programları ile desteklenememesi doğrudan bu bireylerin kazanılamamasına ve suç oranlarında paralel olarak artışa, gettolaşmaya ve yabancı uyruklu suç örgütlerinin oluşmasına neden olmaktadır.

Uluslararası göç noktasında bireyi kazanmanız mümkünken yasadışı göç kapsamında bireyi kazanmanız daha da zor bir hâle gelmektedir. Yasa dışı yollarla ülkemize giriş yapan bireylerin yakalanma korkusu çerçevesinde devletten destek almadığı, bu çerçevede uyum programlarına tabii olmadığı bilinmektedir. Bu kapsamda göçmen/mülteci ve sığınmacı kavramlarının detaylı olarak incelenmesi ve hukuki bakımdan ayrıntıları ile ele alınması önem arz etmektedir (Kartal ve Başçı, 2014).

Çalışmamız kapsamında göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramlarının incelenmesi ayrı bir başlık olarak ele alınacağı gibi göçmen, mülteci ve sığınmacıların hem

uluslararası hukuk bağlamında hem de Türk hukuku bağlamında haklarının neler olduğu da detaylı olarak irdelenecektir.

Bratram, Poros ve Monforte (2017: 14) çalışmalarında uluslararası göçün kalbinin ulus olduğunu belirterek göç eylemine konu olan hareketliliğin sonuçlarının bireysel düzeyde milliyet farklılıkları çerçevesinde yaşandığını belirtmektedirler. Bu tanımlamadan hareketle bireyin kimlik oluşturma sürecinin kalbinin de ulus olduğunu ancak yaşanan küreselleşme süreci kapsamında bu süreçte dönüşüme uğradığını ifade edebiliriz.

Göç olgusu Fransız İhtilali ile birlikte literatüre kazandırılan ulus kavramı odaklı bir anlayışla incelendiğinde Türkiye örneğinden hareket edecek olursak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ifadesiyle: "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran halka/ahaliye Türk milleti denir." ifadesi yer almaktadır (Giritli, 1991). Bu ifadeden de açıkça anlaşılacağı üzere Türk milleti tanımı ırk farkı asla gözetmemekle birlikte herhangi bir ırka da asla dayanmamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş ilkesi vatandaşlık bağına ve aidiyet esasına dayanır.

Göçmen çocukların Türkiye'ye aidiyetinin oluşturulması bağlamında öncelikle bir ayrıma tabii tutulmadıklarını ve bu topraklarda yaşayan ve bu topraklarda geçici de olsa kalıcı da olsa bulunan, vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesin yurttaşımız olduğunu kendilerine ifade etmemiz önem arz eder. Bunu hem anayasamız çerçevesinde geçen maddelerle aktarmak hem de hukuksal bir zeminde ifade ederken, bu aidiyet duygusunun bireylere kazandırılması noktasında yeni bir kimlik/hibrit kimlik inşa etmek önemlidir.

Hibrit kimlik noktasında bireyin hem göç etmek durumunda kaldığı ulusunun mensubiyetini taşıması hem de yeni toplumunda yeni bir mensubiyet oluşturularak iki ulus bağlamında da bir aidiyet modelinin inşa edilmesi ve ortaya hibrit bir kimlik modelinin/inşaasının çıkması söz konusudur.

Çağırkan (2016) hibrit kimliklerin günümüzde daha çok küreselleşme ve mobilizasyon süreçlerinin bir sonucu çerçevesinde ele alınmaya başladığını ve bu kapsamda çok kültürlü toplum yapılarının bir enstrümanı olarak ortaya çıktıklarını belirtmektedir. Bu kapsamda çok kültürlü toplum yapıları incelendiğinde ise genellikle bu kültür aktarımının büyük göçler sonucunda kazandırıldığının ve bu

bağlamda kimlik, aidiyet ve göç arasında da iyonik bir bağ olduğunu ifade etmektedir.

Aidiyet kavramı TDK Sözlüğü'ne (2022) göre ilişkinlik, ilgi; Alptekin' göre (2011) mensubiyet, ait olma hâli, Baumeister ve Leary'a (1995) göre ise temel bir insan güdüsü olarak tanımlanmaktadır. Aidiyetin bireyler arası ilişkilerin inşa edilmesinde, geliştirilmesinde ve sürdürülebilir bir hâle getirilmesinde işlevsel bir istek olduğunu belirten Baumeister ve Leary (1995), bu inşa sürecini aidiyet kavramı ile tanımlamaktadır. Tellefsen ve Thomas (2005: 24) ise aidiyeti, “değer verilen bir ilişkiyi, uzun süreli sürdürme isteği” olarak tanımlarlar. Ancak kavramsal çerçevede aidiyet kavramı birey ve toplum arasındaki durağan ve organik bir ait olma hâli olarak da algılanmamalıdır.

Bir toplumun mensubu olmanın o toplumun mevcut değerler bütünü ve ortak insani değerler çerçevesinde paralel olarak değerler sistematığının ilişkilendirildiğini ve bireyin de bu çerçevede bir aidiyet duygusu geliştirdiğini ifade edebiliriz. Bu kapsamda mevcut toplumundan ayrılmak durumundan kalan birey, sahip olduğu değerler bütününi yeni toplumuna taşır ve karşılıklı olarak iki toplumun değerlerinin iç içe geçerek uyum sağlama sürecine entegrasyon/uyum adı verilir. Ancak bu değerlerin uyum sağlandığı gibi çatıştığı konseptte ise bir aidiyet çatışması meydana gelebilir. Bu çatışmanın önlenmesi adına bireyin yeni toplumu ile bir uyum sürecine sevk edilmesi ve bunu yaparken de yeni toplumunun değerlerini içselleştirmesi amaçlanmalı ve bu çerçevede bir modelin inşa edilmesi/programın temalanması sağlanmalıdır.

Göçlere ve küreselleşmeye bağlı olarak bireylerin kimlik ve aidiyet duyguları üzerinde bir değişim ve dönüşüm meydana getirdiğini ifade etmek gerekir. Zorunlu göçler çerçevesinde birey belki de istemeden bu yeni kimlik, aidiyet inşa sürecinin içerisinde kendisini bulacağından belki de bu duruma karşı olumsuz yaklaşabilir ve bu durumda da bireyin yeni bir kimlik geliştirilmesinde katkı sunmaması bireyi kazanamama noktasına süreci götürebilir. Ancak küreselleşme çerçevesinde inşa edilen aidiyet ve yeni kimlik konsepti, bireyin kendi isteği çerçevesinde şekillendiğinden birey rızası çerçevesinde kolaylıkla içerisinde bulunduğu yeni topluma ve dünyaya aidiyet bağı geliştirebilmekte ve yeni bir dünya vatandaşlığı kimliği inşa edebilmektedir (Tellefsen ve Thomas, 2005).

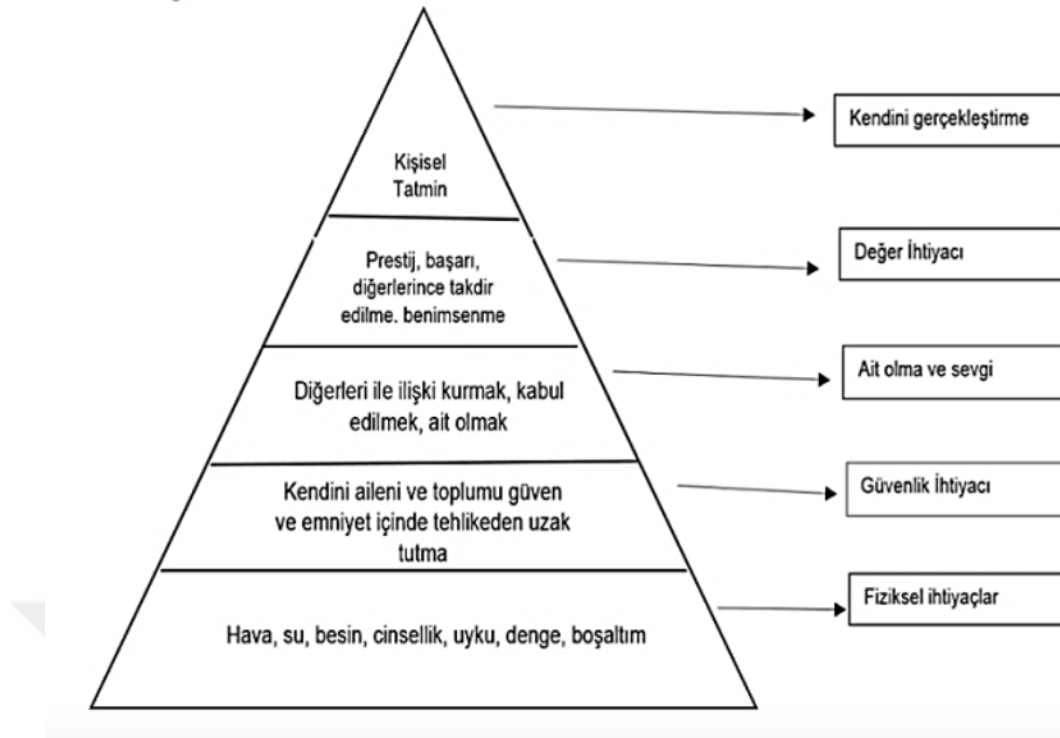
Birey mensubu olmaya aday olduğu yeni toplumu kapsamında değer gördüğünde, mensubluğuna aday olduğu topluma kendisi de değer vererek karşılıklı bir yapılandırma sürecini başlatır. Bu değerin hem toplum tarafından bireye hem de birey tarafından topluma verilmesi ve ait olma, ait hissetme sürecinin başlatılması çerçevesinde bir aidiyet yapılanma sürecine gidilir. Aidiyet kavramının bireyin kendini ne şekilde konumlandıracağına ve anlamlandıracağına bağlı olarak insana, nesneye, mek na, komşuluk ilişkilerine, kültüre, siyasete, çeşitli sosyal tabakalara, etnik kökene dayalı olarak da inşa edilebilen akışkan bir kavram olduğunu da ifade etmek gerekir (S zer, 2019: 419-420).

Bu çerçevede aidiyet kavramı kimi zaman bireyleri benzer çatılar altında buluşturma eylemini sağlarken, kimi zaman da  det  bir turnusol k ğıdı görevi görerek “ teki”lere yol açabilir. Kaldı ki aidiyet kavramı çerçevesinde bireyin kimliğini inşa etme süreci kapsamında “Ben kimim?” sorusunu sorması kadar “Ben kim değilim?” sorusunu sorması da olasıdır.

Aidiyet inşası sürecinde farklı değerler bütününe sahip olan bireylerin kutuplaştırılması doğru bir yaklaşım olmaz. Aidiyet inşasında farklı değerler bütünündeki değerlerin mevcut değerlerle sentezlenerek ortak değerlerin ortaya koyulması ve ortak bir çerçevede inşa edilerek insani değerler bütününde buluşulması sağlanmalı ve bu çerçevede bir model benimsenerek bireye “Ben kim değilim?” sorusunu sormasından  te “Ben önce insanım!” dedirtebilmek gerekir.

Kim olduğuna karar veren birey, bu kimlik içerisinde mensubu olduğu toplumdan parçalar bulması kapsamında kendini o topluma ait hissedecektir ve böylece yeni bir kimlik inşa etmiş olacaktır. Ortak değerler çerçevesinde insani değerlerin inşa sürecinde etkin olarak kullanılması, bireyin aidiyet kazanması kapsamında kolaylık ihva edecektir.

Bu kapsamda aidiyet kavramını Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi bağlamında değerlendirmek ve bireyin kendini gerçekleştirme sürecine katkı sağlamak adına beş farklı aşamadan oluşan bu hiyerarşide aidiyet kavramının aşamalarla olan ilişkisine dikkat çekmek yerinde bir değerlendirme olabilir.

Şekil 1: Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Maslow (1943) bir psikolog olarak klinik ortamında yapmış olduğu çalışmalar çerçevesinde İhtiyaçlar Piramidi (Hiyerarşisi) teorisini literatüre kazandırmıştır (Walsh, 2011). Maslow’a göre bireyler yaşamları boyunca kendilerine birtakım hedefler belirler ve bu hedefler çerçevesinde yaşamlarını biçimlendirerek en nihayetinde kendilerini gerçekleştirirler. Bireyin kendini gerçekleştirmesi şeklinde ifade edilen son basamak kapsamında belli bir hiyerarşi içerisindeki aşamaları karşılaması gerekmektedir (Kula ve Çakar, 2015: 194).

İhtiyaçlar Hiyerarşisi’nin ilk aşaması kapsamında “Fiziksel ihtiyaçlar” sürecinin “hava, su, besin, cinsellik, uyku, denge ve boşaltım” gibi insani, temel ihtiyaçlar olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu kapsamda yaşadığı bölgede aidiyet duygusu oluşturamayan bir bireyin sayılan bu fiziksel ihtiyaçları bir şekilde karşılayabileceği ancak huzurlu bir şekilde gerçekleştirebilmesinin pek mümkün olmadığı ifade edilebilir. Kaldı ki zorunlu hâller sebebiyle göç etmek durumunda kalan sığınmacı statüsündeki bireyler eğer maddi yönden sorunlara sahiplerse kendileri doğrudan yeni yerleştikleri bölgede ilk basamakta bulmaktadırlar. İkinci aşama kapsamında “Güvenlik ihtiyacı” olarak tanımlanan aşama doğrudan aidiyet kavramı ile ilişkilidir. Bireyin kendini bulunduğu konum kapsamında güvende hissetmesi, ait hissetme güdüsü ile ilişkili bir olgudur. Bireyin güvenlik ihtiyacını karşılayan organ ulus

devlettir. Birey yaşadığı zorunlu hâl sebebiyle mevcut ulus devletini terk ederek yeni bir ulus devlete yönelmiş ve güvenlik arayışına girmiştir. İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nin üçüncü basamağında ise doğrudan “**Ait olma ve sevgi**” aşamasından bahsedilmektedir. Bu çerçevede bireyin bir aidiyet duygusu geliştirmesi çerçevesinde kendini bir yere ait hissetmesi güvenlik ihtiyacını sağlamasının akabinde gerçekleşir. Sevgi gibi temel, insani bir duygunun da ait olma sürecine bağlı olarak gelişebileceği görülmektedir. Bu noktada yabancı düşmanlığına karşı hassasiyet önem arz eder. Dördüncü basamak çerçevesinde bireyin “Değer ihtiyacı” kapsamında prestij, başarı, diğerlerince takdir edilme ve benimsenme gibi güdülerden bahsedilmektedir. Bu kapsamda bireyin bir aidiyet duygusu yapılandırma sürecini gerçekleştirememesi durumunda, bu sayılan basamağı gerçekleştirilebilmesi mümkün gözükmemektedir. İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nin son aşaması ise “Kendini gerçekleştirme” sürecidir. Tüm bu sayılan güdülere bağlı olarak “Kendini gerçekleştirme” süreci son aşamadır. Bu kapsamda aidiyet duygusundan yoksun bir bireyin Maslow tarafından geliştirilen İhtiyaçlar Hiyerarşisi'ndeki basamakları tamamlayarak kendini gerçekleştirebilmesi mümkün değildir.

“Kendini Gerçekleştirme” aşaması İbrani geleneklerinde incelendiğinde “Adam Kadmon” kavramı ve bu kavramın iki farklı anlamda kullanılan sembolik bir isim olduğu ifade edilebilir.

Bu iki anlam şu şekildedir;

- 1) Aden Cenneti'nde meydana getirilen Âdem'in diğer adıdır.
- 2) Tasavvufda, mistisizmde, okültizmde, teozofide, kimi Doğu dinlerinde ve çeşitli geleneklerde bulunan ve belirli bir ruhsal tekâmül hedefine varmış mükemmel, ideal ya da müteal insanı ifade eder (Chevalier ve Gheerbrant, 1974; Drury, 1985).

Bu çerçevede incelendiğinde ikinci anlam önem ihva eder. “Belirli bir ruhsal tekâmül hedefine varmış mükemmel, ideal ya da müteal insan” tanımı bu noktada kendini gerçekleştiren bir bireyin vardığı konumlandırmadan bahsetmektedir. Bireyin bu konuma ulaşması hem yaşadığı toplumun kültürel/erdemsel gelişimine katkı sunarken hem de kendisinin bireysel gelişiminin tamamlanmasını ifade eder.

İslam Tasavvufunda ise bu kişiliğe “İnsan-ı Kâmil” denmektedir (Durak, 2010). Taoizm'de cheun-jen, Hinduizm'de purusha denir. Adam Kadmon kabalistlerine göre soyut anlamıyla insanın rûhânî gelişim sonunda ulaşabileceği en mükemmel, en

bilge hâlidir (Erdoğan, 2006). Kabbala'ya göre ise insan, Adam Kadmon düzeyine otuz iki aşamalık bir sürecin sonunda varır ve o zaman yüce ya da kutsal âleme dahil olur.

Tasavvuf literatürüne bakıldığında Muhyiddin İbnu'l-Arabi ile literatüre giren insan-ı kâmil anlayışı, insanın hem bir kul olarak sorumluluklarını hem de yaşadığı toplumda mutluluğunu sağlayan bir düşünce sisteminin sonucu ulaştığı mertebe olarak tanımlamıştır. Erdemli insanın özellikleri çerçevesinde tarih boyunca pek çok düşünür eserlerinde bu konuyu irdelemiştir (Toprak, 2017: 95).

Türk dünyası çerçevesinde insan-ı kâmil anlayışı ele alındığında Kutadgu Bilig adlı eseri ile tanıdığımız Yusuf Has Hacıp'in insanın hem bu dünyada hem de ahiret hayatında mutluluğunun ipuçlarını eseri kapsamında ifade etmeye çalıştığını ifade edebiliriz. Keza Kutadgu Bilig'in de zaten asıl konusunun mükemmel insan (yani insan-ı kâmil) statüsüne ulaşma üzerine kaleme alındığı ifade edilebilir (Toprak, 2017: 95).

Göçmen çocukların yaşadıkları ülkeye aidiyet duygusu oluşturulması bağlamında insan-ı kâmil sürecine ulaşmaları için uyum programlarının geliştirilmesi, Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi'ndeki basamaklara riayet edilmesi, aidiyet duygusunun oluşturulmasının sağlanması hem mevcut ulus kimliği hem de yeni ulus kimliği çerçevesinde bir hibrit kimlik oluşturulması ve bireye insani değerler kazandırılarak kendini gerçekleştirme, yani insan-ı kâmil statüsüne ulaştırılması amaçlanmalıdır.

Bu çerçevede göç sorunu kaynaklı olarak topluma uyum sorunu yaşayan ve ileri safhalarda bireysel sorunlar yaşayarak toplumsal sorunlara da neden olabilecek olan kazanılamamış bireylerin kazanılması amaçlanmalı ve bu süreç, toplumsal uyum/entegrasyon ve aidiyet kavramları çerçevesinde şekillenerek bireyin topluma kazandırılmasını konu edinmelidir.

2.1.3. Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı Kavramlarının İncelenmesi

Göç alanı üzerine çalışmalar gerçekleştirirken önemli noktalardan birisi de göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramlarının detaylı olarak incelenmesi ve kavramsal ve hukuksal olarak ayrımlarının tespit edilerek bu statülerin net olarak tanımlanmasıdır.

Tarih boyunca göçmenler yeni toplumlar yaratmış ve var olan toplumları da yaşanan göç hareketliliği kapsamında birçok noktada değiştirmişlerdir. Ancak günümüzdeki

iletişim teknolojileri göz önünde bulundurulduğunda, küreselleşmenin de etkisi ile toplumların hiç olmadığı kadar birbiri ile uyum içinde olduğunu ifade edebiliriz. Çünkü dijital dönüşümle birlikte yaşanan göç hareketleri çerçevesinde bir asimilasyondan ziyâde küresel bir entegrasyondan söz etmek mümkün olabilir. Bu etki, küreselleşme çerçevesinde ortaya çıkmış bir etkidir. Erbaş (2019) bu etkiyi küreselleşme söyleminin biçimlendirdiği dünya, çelişkileri ve sorunlarını anlamak olarak değerlendirirken bu süreçte göç ve göçmenlik olgusunu da anlamak gerektiğini belirtmektedir.

Birey göç etmeden önce göç etmek durumunda kaldığı bölgeye dair detayları çok öncesinde internetten kolaylıkla öğrenebilmekte, kültür/tarih okuması gerçekleştirebilmekte ve dahil olacağı yeni toplum hakkında fikir sahibi olabilmektedir. Bununla birlikte birey bir önceki toplumundaki bağlarını da dijitalleşme çerçevesinde kaybetmeyerek oradan da anında haberdar olarak iki toplum arasında da varlığını sürdürebilmektedir. Ağaç Sucu ve Gündüz'e göre (2019) toplumsal değişimlerin en önemli nedenlerinden birisi 'göç' eylemidir ve bu eylem teknolojinin mekân anlayışını da tümüyle değiştirdiği için dijital çağda yeniden tanımlanması gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

21. yüzyılda iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişim, toplumların birbiri olan etkileşim oranlarını arttırmış, istenirse de istenilmese de uluslararası enformasyon ya da dezenformasyon tek bir ağın içerisinde dünyada sınırsız bir şekilde dolaşır hâle gelmiştir. Sınırlara tabii olmayan bu enformasyonun bilgiye dönüşümü ya da dezenformasyonun hatalı/yanlış bilgiye dönüşümü zihinler üzerine yürütölen algı yönetimi faaliyetlerini arttırmış ve bu bilgi kirliliği/bilgi çarpıtma süreci devletlerin, toplumların ve bireylerin yumuşak karnı da olabilmektedir. Göçmen karşıtlığı, yabancı düşmanlığı (zenofobi), kutuplaştırma/ötekileştirme gibi sorunların kimi zaman nedeni bu dezenformasyon süreçleri olabilmektedir.

Küreselleşme fikri doktrini çerçevesinde sınırların kalktığı bir dünya, söz konusu iletişim dünyası olduğunda bir ütopya olarak tanımlanırken, mülteci ve sığınmacı krizleri kapsamında âdeta bir distopyaya dönüşmektedir. Keza ulus devletlerin mülteci ve sığınmacı krizi kapsamında ekonomik ve güvenlik yönünden ciddi kaygıları vardır ve bir de bu kaygılar algoritmik operasyonlarla sanal mecralardan hedef toplumların algısına inşa edilmiş ve milli birliğin parçalanması amacıyla algoritmik eller devreye girmiş olabilir. Tüm bu algı süreci ve kaygılar kapsamında

terör, istikrarsızlık ve göç akınları, kaynak yetersizlikleri ve iş imkanları gibi çok faktörlü etkenlerin kriz oluşturma noktasında kaldıraç olduğu ve bu aktörlerin göç krizi temelinde şekillendirildiğinde bir korku distopyasına dönüştüğü, açıkça ulus devletlerin sınır güvenliklerine verdiği önem kapsamında görülebilir.

Her bireyin dünya üzerinde barış ve kardeşlik içerisinde yaşayabileceği bir fikir olarak şekillenen küreselleşme anlayışını bir anlamda medya araçları çerçevesinde şekillenen göç ve göçmen politikaları da tehdit etmekte ve ulus devletlerin bu algı yönetimi çalışmaları çerçevesinde reaksiyon göstererek bu sürece karşı kendini koruma içgüdüğü ile refleks oluşturmaya, bu süreci reddetmesine ya da uyum programlarına yönelik stratejiler geliştiremeyerek göçmen, mülteci ve sığınmacıları ülkelerine kabul etmemek adına bazı tutumlar takınmalarına neden olmaktadır. Bu ifademize en güzel örnek, Yunanistan'ın sürekli olarak botlarını batırdığı Suriyeliler örneği olabilir (TRTHaber, 2022).

Mültecilerin hedef devlet üzerindeki demografiyi değiştirme ihtimali, yoğun mülteci akınına maruz kalan bölgenin milliyetinin farklılaşması çerçevesinde olası bir kültür değişimi ya da ilerleyen süre zarfında mültecilerin bu bölgede hak talep etmesi, gettolaşması riski karşısında, bu tarz ihtimâl ve iddiaların bulunması korkusunun, olası olumsuz durumlar karşısında ulus devletlerin ciddi endişeler barındırmasına neden olmakta ve sınır güvenliklerini en geniş kapsamlı korumaya iten sebebe kapı aralamaktadır.

İşte bu nedenledir ki ulus devletler sınır güvenliklerine önem vererek, sınırlarına yakın olan bölgelerde oluşturdıkları çadır kamplar çerçevesinde olası mülteci akınlarını kontrol altında tutmaya ve topraklarını koruma refleksine neden olan bir politikayı sürdürmeye, sınır güvenliklerini sağlamak işini genellikle tercih etmektedirler.

Türkiye'nin ise tüm bu risklere rağmen Suriye iç savaşı çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında “Açık Kapı” politikasını benimsediğini ve bu bölgeden kaynaklı süregelen çatışmalar nedeniyle zulüm ve baskı altında olan, ülkesini terk etmek zorunda kalan bireyleri tüm bunların aksine ülkesine kabul ederek, insancıl bir politika benimsediğini ifade etmemiz de yerinde olacaktır (Bayır ve Aksu, 2020).

Türkiye örneği üzerinden gidecek olduğumuzda son 30 yılda Türkiye'nin; Afganistan, Kuzey Irak, Filistin, Bosna-Hersek, Kosova, Makedonya gibi ülkelere

gelen kitlelere geçici koruma sağladığını (Safi, 2018: 37), son olarak da Suriye iç savaşı çerçevesinde 4 milyon mülteciye ev sahipliği yaptığını ifade edebiliriz.

Bu çerçevede Türkiye’de göçmen çocukların toplumsal uyumu ve aidiyet duygusunun oluşturulması bağlamında ele alınan çalışmalar oldukça anlamlı ve önemli bir amaca hizmet edecektir.

“Göçmen” kavramı, ekonomik nedenlerle, daha iyi bir hayat standardı yakalayabilmek adına vatandaşı olduğu ülkesinden ayrılmak suretiyle başka bir ülkeye göç eden, göçen kişiye verilen isim olarak tanımlanmaktadır. Daniel (1998) göçmenlerin genel olarak sığınma hakkı arayanların aksine, kendi devletlerinin korumasından yararlanmaya devam etmekte olduklarını ve bu yolculuğa gönüllü olarak çıkmakta olduklarını belirtmektedir.

Bununla birlikte göçmenleri kabul eden devletlerin, sığınma hakkında olduğu gibi, temel bir insan hakkından kaynaklanan sorumlulukları da bulunmamaktadır. Bu çerçevede ekonomik nedenlerle daha iyi bir hayat şartı adına kendi bulunduğu ülkesinden başka bir ülkeye göçen göçmenin, yeni toplumundaki ekonomi piyasasında da bir kırılmaya neden olabileceği ifade edilebilir. Sığınmacıların kayıt dışı çalışmaları kapsamında hedef ülkede ekonomik krizlere, alım gücünün düşüşüne ve asli unsurları etkileyen ucuz işgücü oluşturmaları nedeniyle işsizlik gibi temel sorunlara neden olabileceğini de ifade edebiliriz.

Keza sığınmacıların gerçekleştirdiği zorunlu hâl sebebiyle göçme eylemlerinin ardından yeni yerleştikleri ülkede öncelikle hayatta kalmak ve yaşamlarını devame ettirebilmek adına sigortasız çalışması/çalıştırılması ve piyasa tutarlarını/piyasa dengesini aşağıya çekmeleri ülkenin mevcut vatandaşlarının işsiz kalmasına, iş bulamamasına ya da bulduğu işteki ücreti beğenmemesine de neden olmaktadır.

Göçmen/mülteci ve sığınmacı bağlamında oluşan yabancı düşmanlığında hedef toplumun en büyük kaygılarından birisi bu sebeple işsizliktir. Bir diğer husus ise güvenlik kaygısıdır. Mülteci grupların içerisinde “Açık Kapı Politikası” çerçevesinde Türkiye’ye göç etmekte olan sivillerin aralarına karışarak giren birçok terör örgütü mensubu olduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede güvenlik kaygısı, göçmen sorununun en temel faktörlerinden birisidir.

Kavramsal çerçeveye yeniden dönecek olduğumuzda göçmen kavramı TDK Sözlüğü’ne (2021) göre incelendiğinde kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için

başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir olarak tanımlanmakta, bu kavram çerçevesinde incelendiğinde göçmen bireylerin ülkesinden gönüllü olarak başka bir ülkeye göç etmesi çerçevesinde bir sorun yaşamadan yerleşmeleri şeklinde gönüllü bir eylemin tanımlaması olduğu, bunun aksine mülteci/sığınmacı kavramında ise içinde bulunduğu mevcut durumdan dolayı tehlikede olduğundan zorunlu bir çerçevede mevcut ülkesini terk etmek durumunda kalan bir bireyi tanımlıyor olmasından söz edilebilir. Mülteci ve sığınmacı kavramlarının ayrımı da tamamen hukuksal çerçeveden kaynaklanmaktadır.

Kavramsal çerçevede mülteci kavramı ise alelade anlamı ile kaçan, katlanılamaz kişisel durum ya da koşullardan kaçmaya çalışan kişiyi/bireyi ifade etmektedir. Kaçan kişinin/bireyin terk ettiği yer, genellikle o kişi için uygun değildir; kaçışın nedeni özgürlük ya da güvenlik ihtiyacıdır (Safi, 2018: 33).

Bu kapsamda Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nin ikinci basamağı olan "Güvenlik ihtiyacının" çöküşü göçü tetiklemekte ve birey hiyerarşinin ilk aşaması olan "Fizyolojik ihtiyaçlara" yani barınma, yiyecek bulma gibi temel, hayatını devame ettirmek adına olan bu ihtiyaçlarına ulaşmak adına bir çaba sarf etmek zorunda kalmaktadır.

Bu çerçevede Türkiye'ye Suriye iç savaşı çerçevesinde gelen göç dalgasını göçmen olarak değerlendirmek doğru olmayacaktır. Suriyeliler iç savaş nedeniyle yaşadıkları güvenlik endişesi kapsamında Türkiye'ye zorunlu bir hâlden dolayı göç etmek durumunda kalmışlardır. Bu noktada statüleri sığınmacıdır ve hukuksal zeminde üçüncü bir ülkeye yerleştirilme hakkı kazandıkları takdirde mülteci statüsünü elde edebilirler.

Uluslararası hukuk çerçevesinde devletlerin mültecilere kalıcı bir çözüm sağlamak gibi bir zorunlulukları da bulunmamaktadır (Şimşek, 2019). Bu kapsamda Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar örneğinden hareket ettiğimizde Suriyeli sığınmacıların Türkiye'yi sığınma amaçlı bir transit geçiş noktası olarak kullanmak istedikleri, gerekli başvuruları gerçekleştirdikleri takdirde Avrupa'ya yerleşmek, sığınma hakkı elde etmek istedikleri net olarak bilinmektedir (Türkoğlu, 2011).

İşte bu sebeptir ki Avrupa'ya yerleşecek olan Suriyeli sığınmacıların mülteci statüsü kapsamında birtakım haklar kazanacağından olsa gerek AB ise kendi Avrupalılık demografisini korumak adına bu konuda Türkiye'yi uyum/entegrasyon

programları çerçevesinde desteklemekte ve bu bireylerin Türkiye’de kalması adına düzenli olarak politikalar üretmektedir (Güleç, 2015).

Avrupa Birliği, uluslararası göç hareketlerinde çekim merkezleri arasında bulunmaktadır. Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik konumu çerçevesinde incelendiğinde Türkiye'yi transit geçiş noktası olarak kullanmayı planlayan sığınmacıların nihai amacı AB üyesi ülkelere göç etmektir. Avrupa Birliği’ni oluşturan ülkelerin temel olarak birçok alanda gösterdiği üstünlük (siyasi, sosyal ve iktisadi vs.) bu çekimin yaşanmasına neden olmakta, ekonomik iş birliği süreçlerinin ve birlik üyesi tüm ülkelerin sorunlarının doğrudan birliğin sorunu olarak kabul edilmesi de bu tepkiyi yaratmaktadır. Bu nedenle AB yaşanan göç sorunlarına karşın birlik üyesi ülkelerle ortak politikalar geliştirerek, bu politikaları uygulama yoluna başvurur. Bu çerçevede Türkiye ve AB arasında birçok uyum/entegrasyon programı geliştirilmektedir.

Bunun yanında Türkiye’nin Suriye iç savaşı çerçevesinde uluslararası hukukta hiçbir yükümlülüğü olmamasına karşın kapasitesinin üstünde sığınmacı kabul ederek insancıl politikalar geliştirdiği ve üzülmek de ifade etmek gerekir ki bu insancıl politikasının neticesinde ise yaptığı insancıl davranışa karşı AB tarafından verilen sözlerin tam olarak tutulmadığı ve bölgeden diğer komşu devletlerden de hiçbir destek almayı başaramadığı ortadadır.

Aynı zamanda Türkiye’nin açık kapı politikası ile yerinden edilmiş insanlara sınırlarını açması ülke içinde güvenlik ve ekonomik kaygıların da artmasına sebep olmuştur (Safi, 2018: 37). Çünkü kayıt dışı olarak Türkiye’ye gelen mültecilerin belirtilen çadır kamplardan bir müddet sonra büyük şehirlere izinsiz geçiş yapmaları güvenlik yönünden ciddi endişelere neden olmuş ve bu mültecilerin hayatlarını devame ettirebilmek adına sigortasız ucuz iş gücü olarak görülmeleri, mevcut toplumun işsizlik gibi bir sorunla yüzleşmesine neden olmuştur.

İşverenlerin sigortasız ve daha az maaşla çalıştırdığı mültecilerin hayatlarını devame ettirebilmek adına bu şartları kabul ettiği, Türk vatandaşlarının ise sigortalı ve hakkaniyetli bir maaş çerçevesinde çalışması gereken bu işleri bu bireylerin mağduriyeti kullanılarak kendilerine yaptırıldığı ve ekonomik olarak ucuz iş gücüne gidildiği bilinmektedir. Kaldı ki bu noktada hem sığınmacıların hem de Türk

vatandaşların hakkına giren bir anlayışın hâkim olduğunu ifade etmemiz gerekir (Şahankaya Adar, 2018).

AB'nin ise geliştirdiği politika kapsamında Türkiye'yi göçmen sorunu kapsamında âdeta bir tampon bölge olarak görmesi, sığınmacıların AB üye ülkelere geçiş yapmamaları adına her türlü politikayı desteklemesi ve Türkiye'de sığınmacı olarak kalmaları adına politikalar benimsenmesi bu krizin başını çeken etkenlerin başında gelmektedir. Avrupa'ya yerleşmeyi hayal eden sığınmacılar, Türkiye'de âdeta sıkışarak sığınmacı olarak kalmaktadırlar.

Yeniden kavramsal çerçeveye dönecek olduğumuzda “sığınmacı” kavramı ise kendi ülkesini terk ederek üçüncü bir ülkeye gidip orada sığınma talebinde bulunan kişiyi ifade etmektedir. İlgili devlet otoritelerinin, sığınma başvurusunu değerlendirdiği, uluslararası ve iç hukuk kurallarını uygulayarak sığınma hakkını verdiği kimselere ise, “mülteci” denilmektedir (Safi, 2018: 32).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. maddesine göre herkesin başka ülkelerde sığınma talep etme ve sığınma hakkı olduğunu belirtilmektedir (United Nations, 1948). BMMYK (1951) Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme ve 1967 Protokolü ise mültecilerin zulüm görme riski altına girebilecekleri ülkelere geri gönderilmesini yasaklamaktadır.

Bu perspektiften bakıldığında Türkiye'ye yönelik gerçekleşen Suriyeli göçü örneğinden hareket edersek zorunlu olarak bir ülkeden başka bir ülkeye göç etmek zorunda kalan bireylerin öncelikli statüsü sığınmacıdır. Zorunlu hâl sebebiyle gerçekleştirdikleri göç eylemlerinin ardından yapılan başvurular çerçevesinde üçüncü bir ülkeye yerleştirilmeleri kapsamında ise sığınma hakkı kazanan bireyler mülteci statüsüne sahip olacaklardır ve yeni yerleştirildikleri ülkede mülteci statüsü çerçevesinde haklara tabii olacaklardır.

Bununla birlikte Geri Göndermeme İlkesi (Non-refoulement) ise Teamül Hukuku hâline gelmiş olup sığınma hakkı arayan kişiyi/bireyi ülkesini terk etmeye zorlayan koşulların mantıklı ve makul gerekçelere dayanması şartıyla, ilgili kişiye/bireye uluslararası koruma sağlanması ve bu durumun, ulusal koruma temin edilinceye kadar bütün ülkeler tarafından uyulmasını öngören bir ilkedir (Safi, 2018: 33).

Mülteci hukukunun söz konusu temel amacının yerine getirilmesinde, geri göndermeme ilkesi, uluslararası insan hakları hukukunda sığınma arayan kişilere

tanınan tamamlayıcı koruma biçimlerinin en önemlisidir (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1024).

Geri göndermeme ilkesi incelendiğinde ise sığınma talebinde bulunan kişinin yaşam ve özgürlüğünün tehlike altında olabileceği düşünülen bir ülkeye geri gönderilmemesi söz konusudur. Bu kapsamda ilgili kişinin dönmek zorunda bırakıldığı ülkede zulüm ile karşı karşıya kalması durumunda sınırdaki devlet görevlileri için reddetmeme yükümlülüğü de geri göndermeme ilkesinin önemli bir parçasını oluşturur (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1024-1025).

BMMYK'ya göre geri göndermeme ilkesi, uluslararası örf ve âdet hukukunun temel kuralı olarak görülmektedir. BMMYK Yürütme Komitesi 1982 tarihli Kararı'nda belirtildiği üzere uluslararası korumanın, özellikle de geri göndermeme ilkesinin, uluslararası hukukun emredici bir kuralı olma yolunda hızla ilerlediğini teyit edilmektedir (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1024-1025).

2.2. Göçün Sosyolojik Çerçevesi

Çalışmamızın sosyolojik çerçevesini oluştururken öncelikle bireyin toplumsal rolünü belirleyen etkenin kimlik olduğunu ifade etmemiz yerinde olacaktır. Bireyin sorduğu “Ben kimim?” sorusunun yanıtı inşa ettiği kimlikle şekillenmektedir. Bu noktada bireyin aidiyet duygusunu oluştururken kimlik süreci ile eş güdümlü bir inşa sürecine gidildiğini ifade etmek lazımdır.

Sosyal bilimlerde kimlik ile ilgili olarak birçok perspektif vardır; örneğin sosyolojik, antropolojik, kültürel, biyolojik kimlik anlayışları farklı çerçeveleri bizlere sunar. Kimlik kavramı sosyolojik açıdan ele alındığında, sadece bireysel olana değil, toplumsal veya ulusal olana (hatta küreselleşme söylemlerinde dile getirildiği haliyle ulus ötesi olana da) atıfta bulunan bir kavramdır (Anık, 2012).

Dünyada artan göç oranları ve bu eylemi gerçekleştiren göçmen, mülteci ve sığınmacı aktörler medeniyetleri, kültürleri, tarihleri ve sosyolojik yapıyı da ister istemez değiştirmektedir. Özkan ve Atay (2016) henüz 2 cildi yayımlanan “Milletlerin Karakteri, Kültürü, Bilinci” eserlerinde dünya milletlerinin hablo gruplara göre genetik dağılımını, genetik yayılımı üzerine çalışmışlardır. Hatta Özkan ve Atay (2016) biyokimyasal enerji patlamalarının milletlerin karakterlerine olan etkisini inceledikleri eserlerinde kendilerine ait 11 farklı tezdin 5700 yıllık Türk

genetik tarihi ile bu tezleri ilişkilendirerek, göçebe Türk toplumunun genetiğine dair eşsiz bilgiler sunmaktadırlar.

Bireyin gerçekleştirdiği göç eylemi yalnızca yeni yerleştiği topraklarda yaşayan toplumun demografik yapısını ya da bireyin aidiyet duygusu, kimlik süreci ile ilgili değişikliğe neden olmamakta aynı zamanda milletlerin genetik ailesine, hablo gruplarına ve soyların akrabalık durumunlarını etkilemekte ve ortak genomik bir mühendislik etkenini ortaya çıkarmaktadır. Her göç hareketi ile yeni göç edilen toplumun da genetiğinde izler bırakan göç dalgalarını genetik çerçevede de incelemek, haritalandırmak ve soyların dönüşümü çerçevesinde çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Bu noktada Türk milleti için Atatürk'ün teşvikiyle oluşturulan ve günümüzde TTK'da bulunan "Türk Tarih Tezi" incelenmesi gereken kıymetli bir eserdir.

Bireyin kimliğini inşa etme süreci ise biyolojik olandan ayrı olarak içerisinde bulunduğu toplumun bir ferdi olması noktasında yapılandığı bir değeri ifade eder. Bu değer ise aidiyet duygusu ile oluşmaktadır. Bireyin ulusal olan, ulus devletindeki vatandaşlığı üzerinden temalanan kimliği, küresel olan/ulus ötesi olan ise insani değerler çerçevesinde temalanan dünya vatandaşlığı, dünya insanlığı ve/veya ortak değerler bütünü'nün insani değerlerin tamamını temsil etmektedir.

Lawler (2015) kimliklerin sosyal ilişkiler ile oluşturulduğunu söylemiştir. Ayrıca Lawler kavram olarak kimliğin bireysel/özel ve sosyal/kamusal olarak ayrıldığını belirtmiştir. Kimlik saptama süreci yinelemeli bir süreçtir yani bireyler kendi kimliklerini oluştururken belirli bir zamandan sonra tekrar bir kimlik oluşturma sürecine girebilir. Kısacası günümüz toplumlarında, bireyler her zaman diğer toplum üyeleri ile bağ ve etkileşim kurarak kimlik oluşturma süreci içinde yer almaktadırlar (Lawler, 2015).

Bireyin bir toplum ile etkileşimi sonucunda oluşturduğu aidiyet duygusu çerçevesindeki kimliği, toplum içerisinde elde ettiği statü ve başarılar kapsamında kazandığı kimliği, mesleği ve tecrübeleri çerçevesinde şekillenen kimliği farklı değerlerini/kazanımlarını ortaya koyuyor olsa da birey zaman içerisinde yeni değerler kazanabilir ya da var olan değerlerini güncelleyebilir. Aidiyet duygusu da bu kazanımlarla birlikte eş zamanlı olarak dönüşüme uğrayabilir. Bireyin içerisinde bulunduğu topluma/gruba/mensubiyete kendini ait hissetme güdüsü, Maslow'un

İhtiyaçlar Hiyerarşisi çerçevesinde üçüncü basamakta yer alan “Ait olma ve sevgi” aşaması kapsamında sembolize edilmektedir. Hiyerarşi her kazanım çerçevesinde yeniden bir dizilime tabii tutulmasa da fizyolojik ihtiyaçlar ve güvenlik ihtiyacı dışında gelişen aşamalar bireyin oluşturduğu kimlik çerçevesinde yeniden modellenebilir. Bununla birlikte aslında bir bireyin içerisinde yaşadığı topluma ait hissetmesi/aidiyet duygusu geliştirmesi, o birey adına nefes almak, su içmek gibi bir zorunluluktur değerlendirmesinde bulunmak da yanlış olmayacaktır.

Çağdaş toplumların en belirgin özelliklerinden biri olan çok kültürlü toplum yapıları göç ve göçmen olgusunun bir sonucudur. Genel anlamda tartışılan, post-kolonyal sosyal bilimciler, göç kültürlerin çapraz etkileşimi sonucu yeni bir ürün ortaya çıkarmakta değerlendirmesinde bulunmaktadır. Ancak meydana geldiği kültürlerden farklı olan bu üçüncü bir bakış açısı, kültür veya toplum anlayışı da söz konusudur. Bununla birlikte yeni bir kimlik (hibrit kimlik) ortaya çıkabileceğini de düşündürmektedirler (Hattatoğlu ve Yakushko, 2014).

Bireyin gerçekleştirdiği göç eylemi nedeniyle içerisinde bulunduğu yeni toplumu çerçevesinde inşa ettiği yeni kimliğine eski toplumunda oluşturduğu kimliği de götürerek entegre etmesi ve yeni toplumu kapsamında yeni değerler sistemiyle mevcut değerler sistemini revize etmesi, bireyin yeni toplumunda aidiyet duygusu geliştirerek bir önceki aidiyetini de bu minvalde saklı tutması çerçevesinde yeni bir hibrit kimlik inşa etmesini olanaklı kılacaktır. Bu durum hem kültürlerin yaşaması adına hem de bireyin önceki mensubiyetine saygısı adına gerçekleştirilmesi gereken, kültürleri birbirleriyle harmanlayarak zenginleştiren bir sürecin oluşmasını sağlar (Hattatoğlu ve Yakushko, 2014).

Aron (1994) çalışmasında hibritizasyon kavramının yeni bir kavram olarak ele alınmaya başlamasına nazaran sosyoloji biliminin kurucularından Emile Durkheim’ın sosyolojisinin temelinde de bu kavramın olduğunu belirtmektedir. Durkheim’ın çalışmasına atıf yapan Aron (1994) “toplumun bireylerden değil bireyin toplumdan doğduğu” düşüncesinde bu kavramın yer aldığına vurgu yapmaktadır. Bununla birlikte bireyin kimlik inşası sürecinde içinde bulundukları toplumun önemine dikkat çeken Anık (2012), günümüz çok kültürlü toplum modellerinde bireylerin artık kendi kimliklerini kendilerinin inşa ettiğini belirtmektedir. Çok kültürlü toplumlarda bireylerin aile ve çevre faktörü çerçevesinde inşa ettiği kimliğinden farklı bir etken olduğunu belirten Anık (2012), küreselleşme ile birlikte

bireylerin aile ve çevre etkeninden öte kimlik inşaları sürecinde ilgi alanları, hobileri, yaş ve cinsiyet durumları gibi değişkenler üzerinden kimlik inşa ettiklerini vurgulamaktadır.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte geleneksel medyanın ardından ortaya çıkan, geleneksel olanı da içerisine alarak doğan yeni medya akımı da sosyal medya platformları çerçevesinde bireyin aidiyet oluşturmaları, kimlik inşa etmesi süreçlerinde yeni perspektifler ortaya çıkarmaktadır. Birey sosyal medya kullanım davranışları ve takip ettiği içerikler çerçevesinde yeni hobilere, yeni öğretilere, yeni ilgi alanlarına, yeni gruplara tabii olabilmekte ve bu minvalde yeni kimlikler inşa edebilmekte ya da var olanı güncelleyebilmektedir. Farklılaşan/dönüşüme uğrayan bu süreçlere bağlı olarak da bireyler kendilerine özgü bir aidiyet duygusu oluşturmaktadırlar. Bu yeni aidiyet duygusu diğerlerinden farklı olarak din, ırk, demografik yapı gibi ulusal çerçevede şekillenen toplumların oluşturduğu değişkenlerden farklılık göstermektedir. Çok kültürlü toplumlar hibrit kimliklerin inşa edilmesi açısından önem arz etmektedir. Gelişen teknoloji ve küreselleşme akımı sayesinde Marshall McLuhan (2001) tarafından geliştirilen “küresel köy” metaforu, dünya üzerindeki bütün kültürlerin diğer farklı kültürler ile etkileşim içerisine girebilme imkânını bulduğunu belirtmektedir. Bu sayede sadece mekânsal değil aynı zamanda dijital olarak da çok kültürlü toplumlar yaratılmaktadır.

Sömürge dönemi sonrasında (postkolonyalizm dönemi) toplumların çok kültürlülüğü çerçevesinde hibrit kimlik kavramının sosyal bilimler alanlarında daha fazla kullanılmakta olduğuna dikkat çeken Anık (2012), çok kültürlülüğü ise farklı kültürel kimliklere sahip grupların/toplulukların aynı toplum içerisinde varlıklarını, bunların birbirleri ile olan ilişkilerine dikkat çeken bir kavram olarak tanımlamaktadır.

Bireyin herhangi bir nedene bağlı olarak gerçekleştirdiği göç hareketinin ardından yeni toplumunda eski kimliğini de koruyarak yeni bir kimlik inşa etmesi ve kendini bu iki kimliğin hibritizasyonu çerçevesinde isimlendirmesi sürecine **hibrit kimlik** oluşturma denir. Birey hem Türk asıllı hem de Amerikan vatandaşı olarak Amerikalı ya da hem Alman asıllı hem de Türk vatandaşı olabilir. Göç ve göçmen kavramlarında yaşanan değişimlerden bağımsız olarak düşünemeyeceğimiz hibrit kimlik kavramı; Smith (2008)’e göre yerel ve küresel arasındaki refleksif bir ilişki olarak inşa edilir. Kimlikler bireyler tarafından bilinçli olarak asimilasyon sonucu

oluşmamıştır ancak bunun yerine kültür unsurları yeni bir hibrit kültür yaratmak için sürece dahil edilmiştir.

Bireyin hibrit kimlik inşa etmeyerek göç öncesindeki toplumundaki kimliğini ve yapılandığı değerler bütünü kaybetmesi yeni bir aidiyet ve kimlik inşa ederken aslında var olan kimliğinin ve aidiyetinin asimilizasyona uğramasına neden olur. Bu sebeptendir ki bireyin toplumsal uyumu/entegrasyonu ve aidiyet duygusunun oluşturulması kapsamında sürdürülen uyum programlarının nihai amacı bireyi asimile etmek değil, bireyin yeni toplumunu eski toplumundaki değerleri ile zenginleştirerek yeni bir hibrit kimlik inşa etmesi sürecine yardımcı olmaktır. Hibrit kimlik oluşturulması süreci “partikülarizm ve evrenselleştirilmesinin iç içe ve aynı zamanda evrimsellik parçacıklaşmasını içeren iki yönlü bir süreç” olarak değerlendirilmektedir (Robertson, 1992). Yerel ve küresel etkileşimin bir sonucu olarak her bağlamda farklı olan yeni bir kimlik oluşturulur. Bu yeni kimlik hibrit kimlik olarak isimlendirilir. Sosyolojik olarak bu yeni kimlik diğer tüm bileşenlerinden farklı olarak ele alınıp incelenir. Smith (2008), hibrit teorisinin sosyolojik analizinde; hibrit kimliğin türleri ve aralığını sosyoloji literatürü içerisinde teorik ve deneye dayalı incelendiğini söylemiştir. Hibrit kimliklerin birden fazla formu ve aralıkta analiz edildiğini ileri sürmüştür. Bu formlar: sınırlar, cinsiyet, yeni kimlikler, diaspora ve iç koloni hibritismidir (sınırları içinde oluşan). Ayrıca günümüz sosyoloji araştırmalarında, hibrit ağırlıklı olarak kültürel fenomenleri ve kimlikleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Çoklu kimlikleri, farklı yaşam tarzlarını, davranışları, uygulamaları çoklu kimliklerin bir sonucu olarak görmek gerekmektedir (Cieslik ve Verkuyten, 2006: 78).

Schlesinger kimlik inşa süreci ile ilgili olarak şöyle bir formül vermiştir; “kimlik içermenin olduğu kadar dışlamanın da ürünüdür. Bundan dolayı etnik grubu diğer gruplar açısından tanımlayan şey, araya konulmuş toplumsal sınırdır. Bu sınırlar içerisinde yer alan kültürel gerçeklik değildir” (Schlesinger, 1987). Bu formülden hareketle bakıldığında, hibrit kimlik, bellek süreçlerine bağlıdır ve herhangi bir grubun üyeleri, kendilerini ortak geçmişlerinin anılarına bakarak tanımlayabilirler. Böylece, toplumsal grupların sürekli bir oluşum içinde olabildikleri, sınırlarını sürekli olarak tanımladıkları görüşüne dayanan dinamik bir kimlik fikri geliştirilebilir (Schlesinger, 1987). Bu **dinamik kimlik** fikri aynı zamanda hibrit kimlik anlayışının temelini oluşturur. Dinamik kimlik anlayışı içinde bireyler süreç içerisinde farklı

kimlikler inşa edebilir veya var olan kimliklerini değiştirebilir. Hibrit kavramı ve insanların çoklu kimliklere sahip olduğu fikri, bu kimliklerin incelendiği önemli tartışmaları gündeme getirmektedir. Örneğin, çoklu kimlikler, bir konunun veya diğer kimlik kaynaklarının sıralandığı, periyodik olarak içerildiği ana fark hâline geldiği durumsal hiyerarşiye göre etkileşime girebilir. Bauboeck'e (1998) göre göçle bağlantılı olarak, “yeni bir kültür üyeliği alırken bir önceki kültürel üyeliğini koruyan” katma özdeşleşmeler ve katma asimilasyon ortaya çıkar. **Katma kimlik** kavramı ve çoklu tanımlamaların uyumlu olabileceği fikri giderek daha yaygın hâle gelir. Bununla birlikte, birden fazla kimlik aynı zamanda farklı anlayışlar ve aidiyet arasındaki gerilim veya çatışmaları da ortaya çıkarabilir. Bu tür gerginlikler ve çatışmalar uzlaşma stratejileri gerektirir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre dünya genelindeki mültecilerin sayısı 65 milyonu aşmış, bir topluluk olarak mülteci nüfusu pek çok ülke nüfusunu geride bırakmıştır. Bu durum Brezilya’da düzenlenen 2016 Yaz Olimpiyatları’nda mültecilerden oluşturulan bir olimpiyat takımının yarışlarda yer almasıyla bir karşılaştırmanın ötesine geçmiştir. BBC’nin (2016) 1 Ağustos 2016 tarihli haberinde, “2016 Rio Olimpiyatları’nda bu yıl ilk kez savaş ve çatışmalar yüzünden ülkelerini terk etmek zorunda kalan atletler için bir mülteci takım kuruldu.” ifadelerine yer verilmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından onaylanmış bir mülteci statüsüne sahip kişilerden oluşan ve başta Olimpiyat bayrağı altında yarışmaları planlanan takım, sonrasında can yeleğinden esinlenerek tasarlanan başka bir bayrakla olimpiyatlardaki yerini almıştır.

Göç sorunu, günümüzde hem Türkiye’de hem de dünya genelinde ekonomik, toplumsal, siyasal düzeyde önemli gündem maddelerinden birini oluşturmakta ve her biri ayrı bir anlam ihva eden göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramlarının hukuksal statüleri üzerine tartışmalar devam etmektedir. Konuyu Türkiye çerçevesinden ele aldığımızda daha önce de dönem dönem yaşanan göçler nedeniyle göç eden gruplara ilişkin tartışmalar yapılmış olsa da bu tartışmaların Türkiye’de aslında 2011 tarihi itibarıyla başlayan Suriyeli göç dalgası ile yoğunlaştığını ifade etmek gerekir.

Suriye iç savaşı sebebiyle Türkiye’ye akın akın gelen göç dalgasının/hareketliliğinin, bu sürece tabii olan bireylerin hukuksal statülerinin tartışılmasının ve bu dönemde Türkiye’de yaşanan göç krizinin daha yoğun olmasında Suriye’den Türkiye’ye

yaşanan göçün kapsadığı kişi sayısının önceki göç krizlerine oranla çok daha büyük boyutta olmasının önemli etkileri olmuştur. Türkiye 2011 Suriye iç savaşı öncesinde de göç ile karşı karşıya kalıyor olsa da bu konunun bir krize dönüşebildiği bu süreçte anlaşılmıştır.

Türkiye, Suriye iç savaşı ile birlikte yoğun bir göç akımı ile karşı karşıya kalınca yaşanan kriz çerçevesinde “Açık Kapı” politikasını benimsemiş (Akbaş ve arkadaşları, 2016) ve Suriye’den iç savaş nedeniyle Türkiye’ye iltica etmek durumunda kalan bireyleri ülkesine kabul etmiştir. Bu çerçevede tartışmaların genel şeması ise Türkiye’yi transit bir geçiş ülkesi/bölgesi olarak kullanmak isteyen Suriyeli sığınmacıların nihai amacının sığınma başvurusu gerçekleştirerek üçüncü bir Avrupa ülkesine yerleşmek olduğu şeklinde genel bir yorum mevcuttur. Ancak AB’nin de nihai amacı bu göç hareketliliğini Türkiye içerisinde tutacak politikalar geliştirerek, Türkiye’yi âdeta bir tampon bölge hâline getirerek göçmenlerin Türkiye’den Avrupa’ya geçmemesi adına her türlü politikayı uygulamakta ve desteklemektedirler (Aydemir ve Keskin, 2017).

Yunanistan’ın mültecilere yönelik insanlık dışı tutumları, sınır güvenliği iddiası ile uyguladığı şiddet, birçok mülteci botlarının batırılması ile sonuçlanmış ve göç etmek durumunda kalan Suriyeli mültecilerin boğularak ölmelerine de neden olmuştur (Türkiye Gazetesi, 2020). Hukukun var oluş sebebi insanı adil bir şekilde yaşatmak üzerine bir konsept benimsenmesi ve bu ihlaller karşısında gereken yaptırımların caydırıcılık oluşturması ya da cezai işleme tabii tutarak yeniden adaleti tesis etmeyi sağlamaktır. Zaman zaman medyaya yansıyan ve insanlık adına acı bir dram olan bu görüntüler, âdeta göç/göçmen sorununun zihinlerdeki sınırlarını da gözler önüne sermektedir. BBC’nin (2021) 27 Nisan 2021 tarihli haberine göre Yunanistan’ın gerçekleştirdiği iddia edilen, göçmenleri geri itme, dayak ve işkence suçlaması AİHM’e taşınmıştır.

2.2.1. Toplumsal Uyum ve Aidiyet Oluşturma

Entegrasyon (uyum) kelimesi ilk olarak 1630’lu yıllarda bütünün parçalarını bir araya getirmek anlamında Latince “integratus” kelimesinden türemiştir. Bazı parçaları bir araya getirerek onlardan bir bütün elde etme manasına gelecek şekilde kullanımı 1802 yılına denk gelirken, farklı ırklardan insanların bir arada olması

şeklinde kullanımı ise 1940'lı yıllardan sonra başlamıştır (Online Etymology Dictionary, 2022).

Kelimenin, birbirinden farklı iki uygulamayı bir araya getirme manasında kullanımı John Dewey tarafından, eğitim alanında pratik ve teorinin bir araya getirilmesi konusu çerçevesinde 1934 yılında eğitim konusunda yazdığı “Art as Experience” makalesinde yer almaktadır (Dewey, 1996; Topçu ve Büyükbeşe, 2020).

Bu günkü anladığımız manada kullanımı ise ABD’de ayrı mekâncılığın (segregation) kanun dahilinde belirlendiği zamanlara karşı verilen ve entegrasyonist hareket (integrationist movement) olarak adlandırılan mücadele sonucu 1954 yılında, eğitim konusunda bir mahkeme kararındaki bahsi ile ortaya çıkmıştır. Siyah ve beyaz çocukların ayrı okullarda eğitim görmesinin kaldırılıp, yani ayırmanın (segregation) ortadan kaldırılıp yerine birleştirmenin (desegregation) yani entegrasyonun uygulanmaya başlanması yönünde alınan bu kararla (The New York Times Archive, 2022), uzun yıllar verilen mücadele sonucu birleştirme (integration) ideolojisi, zamanla diğer devletler tarafından da uygulanmaya başlanan bir uygulama şekli hâline dönüşmüştür.

Bir ulus devletin sınırları içerisinde yaşayan, vatandaşlık bağı ile bağlı olan bireyler hâlihazırda o devletin asli unsurlarıdır. Göçmen, mülteci ve sığınmacı statüsündeki bireyler de kendi istediği ya da zorunlu bir koşul sebebiyle göç eylemini gerçekleştirerek yeni bir topluma aidiyet oluşturmak adına adım atmışlardır. Bireyi kazanmak yerine kutuplaştırıcı/ötekileştirici ideolojik faaliyetlerde bulunulduğunda, aynı sorunla karşı karşıya kalan tüm göçmen, mülteci ve sığınmacı statüsündeki bireylerin de bazı bölgelerde gettolaşması, topluma kazanılmadığı ve ait hissetmediği için öteki hissederek suça karışması gibi olumsuz durumlar yaşanabilir. Bu noktada birleştirme (integration) ideolojisi oldukça doğru bir politikadır (The New York Times Archive, 2022). Bireyi kazanmak adına sürdürülen uyum/entegrasyon programları ve bu çerçevede oluşturulan aidiyet değeri, bu tüm olumsuz senaryoların oluşmasını önlemek adına temel strateji ve atılması gereken en önemli adımdır.

Ötekileştirme konusunda verilebileceklerden bir örnek ABD’deki siyahilere karşı yapılan ayrımcılıktır. Köleliğin sona ermesinin ardından bile ABD’de siyahiler özgür olmalarına nazaran ABD’de beyazlar ile aynı şartlar altında yaşayamamışlardır. ABD’de 1890 yılında çıkan bir yasa olan Ayrı Vagonlar Kanunu’na (Separate Car

Act) göre ABD demiryollarında ırklara göre ayrı ama eşit seyahat uygulaması yapılması söz konusudur (Britannica, 2022).

ABD’deki siyahiler örneğinden hareketle göç hareketliliği yaşandığında oluşan bu toplumsal çatışmaya zamanında müdahale edilmediğinde, göç hareketliliğinin yaşandığı ilk anda doğru bir planlama yapılmadığında zamanla uyum süreci adına çalışmalar kaydedilse de oluşan yabancı düşmanlığının zihinlerde yer ettiğine, toplumsal çatışma sebebiyle düşmanlık davranışının her iki unsur arasında da geliştiğine ve bu yaşanan olumsuz tablonun yaralarının sarılmasının zor olduğuna işaret edebiliriz.

George Ritzer (2011)’in “Toplunun McDonalddlaşması” teorisi kapsamında âdeta dünyayı saran tek kutuplu dünya düzeni ve ABD hegemonyası; insan hakları, özgürlük, eşitlik gibi kavramların medeniyet beşiği olduğunu iddia ederken Amerikan toplumunun âdeta genetiğine işlemiş olan siyahi ayrımcılığı/düşmanlığı hâlâ toplumun hafızasından silinememiştir. 2020 yılında ABD’li siyahi George Floyd’un polis şiddeti sonucunda hayatını kaybetmesi ve bu durumun dünya genelinde de protestolara neden olması hâlâ o yıllardaki toplumsal ayrımcı hafızanın bir tezahürünü yansıtmaktadır. (AA, 2020).

Amerika’da siyahilere karşı yapılan bu ayrılıkçı ve ayrımcı uygulamalar, hemen bütün toplumlarda çoğunluğa ait olmayan gruplara karşı değişik şekillerde de olsa az ya da çok olagelmıştır. Özellikle göçlerle gelen yeni ve farklı gruplar, ev sahibi topluluklar tarafından ayrımcılığa tabi tutulmuşlardır. Bu yüzden ayrımcı uygulamalar sebebi ile geçtiğimiz yüz yıl boyunca sosyal bilimlerde ayrımcılık konusunda çalışmalar yapıp, ayrımcılığı önlemek üzere birçok teknikler geliştirilmiştir. Her ne kadar bu tekniklerin birçok eksikliği olsa da gün geçtikçe daha geliştirilmiş ve bizlerin bu konuyu daha iyi kavramamıza vesile olunmuştur (Pager ve Shepherd, 2008).

Hoßmann ve Karsch (2011) ayrımcılık konusunda uzmanlaşmasının, bu alanda detaylara inebilmenin ve farkındalık oluşturabilmenin noktalarına dikkat çekerken ayrımcılığa getirilen cezaların yetersiz olduğunu belirtmektedirler. Hoßmann ve Karsch (2011) aynı toplumda farklı kültüre, etnisiteye vs. sahip olan topluluklar/gruplar arasında kaynaşmanın bir türlü sağlanamadığını belirtirken bir örnekte bulunmuşlardır. Almanya örneğine değindikleri çalışmalarında Almanya’nın

uzun yıllar göç almasına karşın kendisini yakın zamana kadar bir göç ülkesi olarak tanımlamamış olmasını ve uyum programı geliştirmedeğini belirtmişlerdir. Ayrımcılık ve uyum konularının devletlerin politikaları olarak ele alınması sürecinin 2000'li yıllarda başladığını belirten Penninx ve arkadaşları (2011), toplumların uyum içerisinde yaşayabilmeleri için bu politik yaklaşımın geliştiğini belirtmişlerdir.

ABD'de yaşanan siyahi ayrımı ve siyahilere yönelik şiddet olayları da bu durumun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Keza ABD mahkemelerince alınan karar kapsamında hukuki ayrımlar eşitliğe döndüğünde bile zihinlerdeki kutuplaştırma ve şiddet maalesef toplum nezdinde ve zihninde son bulamamaktadır. Göçmen, mülteci ve sığınmacı krizlerine karşı etkili bir kriz yönetimi ile süratle alınan doğru devlet politikaları (uyum/entegrasyon ve aidiyet oluşturulması/inşası süreci çerçevesinde programlar) bu tarz uzun vadeli ve toplumsal hafızaya enjekte edilme ihtimali bulunan krizleri doğmadan önleyebilir. Bilhassa bugün adına ABD incelenirken hâlâ rakip devletlerin ve hegemonyaların bir yumuşak güç unsuru olarak ABD'deki siyahileri kışkırtmak üzerine bir strateji izlediklerini hatta ABD'nin de bu minvalde Uygur Türkleri kapsamında aynı stratejiyi Çin'e karşı uyguladığını ifade edebiliriz (AA, 2022).

Dolayısıyla insan etkeninin olduğu hiçbir mesele yumuşak güç aracına dönüşmemeli, bu tarz ince ve hassas meseleler devletlerin stratejik hegemonya mücadelesinde bir araç olmamalı ve insan, insan olduğu için değerli olduğu hatırlanarak adil ve hakkaniyetli bir düzenin mimarisinin önce zihinlerde gerçekleştirilmesi gerekir.

Göç alanı literatür çerçevesinde yeni çalışılan bir alandır. Uyum kavramı ifade edildiğinde akıllara her ne kadar göçmen/mülteci/sığınmacı kavramları gelse de burada kavramsal perspektiften ziyade dikkat edilmesi gereken husus bu bireylerin bir toplumdan başka bir topluma zorunlu hâller ya da gönüllü hâller sebebiyle göç etmek durumunda kalması ile yer değiştirme hareketi gerçekleştirmiş olmalarıdır. Bunun yansımaları ise birçok alanda toplumsal, kültürel ve hukuksal çerçevede incelenmesi, bireysel düzeyde de psikolojik etkilere neden olabilmektedir. Ayrımcılık, yabancı düşmanlığı her ne kadar literatür çerçevesinde araştırma konusu olan alanlar olsa da uyum üzerine çalışmalar daha yenidir ve desteklenmelidir.

Devletler sistemi incelendiğinde ulus devlet fikri etnisiteye bağlı olarak ırk temelli bir modele tabii olduğundan göçmen ve mülteci gibi sonradan gelen bireylerin bu yeni toplumun bir parçası olması fikri en başta doğrudan zihinlerde karşı çıkılan bir

yaklaşım olarak modellenmiştir. Bu yanlış ve hatalı yaklaşımdan dönmek adına küreselleşme fikri çerçevesinde bireyin ait olduğu ya da sonradan ait olmak adına göç ettiği devletin de asli bir unsuru olması adına krizin ardından toplumsal tepkimeye yol açmadan uyum/entegrasyon programlarının koordine edilmesi ve yeni bireyin yeni toplumuna asimilasyona uğramadan önceki toplumundaki değerleri de kimlik oluşturma sürecinin içerisine alarak, yeni toplumundaki değerlerle entegre ederek ortak bir paydada buluşulması ve insani değerler çerçevesinde temalanması doğru bir yaklaşım olacaktır.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'nin 1 Ağustos 2018 raporuna göre şu an dünyada kıtalara göre en çok göçmen Asya'da bulunmaktadır (UN, 2018). Ancak dünyadaki en fazla popülasyon da zaten Asya kıtasında bulunmaktadır. Worldometers (2022) verilerine göre Asya'da 4.7 milyarı aşan bir nüfus söz konusudur. Bu oran dünya nüfusunun (8 milyar) yarısından bile fazladır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'nin 1 Ağustos 2018 raporuna göre 2000 ve 2017 yılı karşılaştırmalı olarak verilen istatistiklere göre 2017 yılında Asya'da 80 milyon, Avrupa'da 78 milyon ve Kuzey Amerika'da 58 milyon göçmen bulunmaktadır (UN, 2018). Görüldüğü gibi en çok göçmen Asya'da olmasına rağmen göçmen konusundan bahsedilince akla genelde Avrupa ve Amerika gelmektedir. Çünkü göçmenlerin uyumları konusunda yapılan araştırmalar genelde gelişmiş ülkeler tarafından desteklenmekte ve bu ülkelerin verileri çerçevesinde değerlendirmeler yapılmaktadır. Veriler, gelişmiş Batı ülkelerinden oluşunca hâliyle standartlar da bu ülkeler tarafından belirlenmektedir. Aslında her ülkenin kendine göre uyum koşulları farklıdır ve dünya çapında uyum konusunun genellenebilmesi mümkün değildir. O yüzden uyum konusu her ülkenin kendi şartlarına/değişkenlerine göre araştırılıp belirlenmelidir. Uyum sadece geline ülkeyi ilgilendiren bir konu olmayıp, gelen göçmenleri de yakından ilgilendirir. Bir grup göçmen herhangi bir ülkede bir konuda uyum gösterirken, diğer bir grup aynı ülkede başka konularda uyum sağlayabilir. Bu konuda genel bir standart yoktur.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus gelen göçmen grubun önceki toplumundaki kültürel, ahlaki ve vicdani değerleri inşa süreci ile yeni geldiği toplumdaki değer yargılarıyla uyuşması süreciyle doğrudan ilişkilidir. Tekin (2011) yaşanan bu çatışmayı göçe maruz kalan kitlenin sosyokültürel yaşamında ve değerlerinde yaşanan ciddi kırılmalar olarak nitelerken bu durumun açık bir kültürel

travma olduğunu ve bu nedenle de olayın bu boyutu üzerinde de durulması gerektiğine dikkat çekiyor. Keza her milletin eğitim/öğretim sistemi çerçevesinde, kültürel olarak ailede ve toplumda inşa ettiği değer yargıları birbirine göre farklılık gösterebilmektedir. Bu çerçeveden hareketle milletlerin değer yargıları farklılaştığında uyum ve entegrasyon süreci sekteye uğramaktadır. Uyum sağlanmayan her farklı değer modelinde birey o toplum nezdinde aidiyet hissedememekte ve toplum da bireyi kendisine ait hissetmediğinden dışlamaktadır. Bu noktada küreselleşme fikri doktrini çerçevesinde sürdürülen değerler eğitimi programları oldukça önem arz etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları, çocuk hakları, insan hakları, küresel iklim değişikliği gibi çokkültürlü küresel eğitim/öğretim programlarının ortak değerler inşa etme sürecindeki önemi büyük olmakla birlikte göçe maruz kalan bireyin yeni toplumunda da bu değerlerle karşılaşması uyum/entegrasyon sürecini kolaylaştırmaktadır. Lecaj (2019) da göç olgusunun küreselleşmeyle beraber değişen bir yapı olduğunu belirterek bu dönüşüme dikkat çekmektedir.

Uyum (Integration) kelimesinin Uluslararası Göç Örgütü'nün (International Organisation for Migration -IOM) 2011 yılında yayınladığı göç terimleri sözlüğündeki tanımı esas alınacak olursa, kelimenin ülkelere ve bağlamlara göre farklı kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede uyum (integration), göçmenlerin hem kişi olarak hem de grup olarak yeni geldikleri toplumda kabul edilme süreçleri olarak anlaşılabilir. Bu yüzden uyum iki yönlü (yani hem ev sahibi toplum hem de göçmenler) olarak anlaşılması gereken bir süreçtir. Bu süreçte ev sahibi toplumun göçmenlerden beklentileri ülkeden ülkeye farklılık gösterecektir. Uyum olması için sürekli yeni gelineen ülkede kalınacak diye bir şart yoktur. İnsanlar geldikleri ülkede geçici süre kalsalar bile, farklı iş piyasalarına girebilme, kendi kültürel değerlerine saygı gösterilmesi gibi haklara sahiptir. Hem göçmen hem de ev sahibi toplumun bu konuda görevlerinin göz ardı edilmeyeceği ve ortak bir amaç için çalıştıkları bir süreç oluşturulmalıdır (IOM Glossary, 2011).

Uluslararası Göç Örgütü'nün 2011 yılındaki raporunda tasfir ettiği ve iki yönlü olarak modellediği uyum süreci hem göç eden bireye hem göçmen gruplarına hem de mevcut topluma bazı görev ve hassasiyetler ödev edindirmektedir. Karşılıklı saygının olmadığı bir etkileşim sürecinde zaten uyum/entegrasyon sürecinin sağlanması neredeyse imkânsızdır. Önce saygı ardından sevgi parolası, uyuma giden sürecin

formülü olarak karşımıza çıkabilir. Göç eden bireyin ya da topluluğun, farklı bir ortamı yaşam alanı olarak benimseme sürecinde yaşayacağı psikolojik buhranlar ve buna bağlı olarak yabancı hissetme güdüsü çerçevesinde uyum sorunları da aslında mevcut toplumun daha anlayışlı ve göç eden bireyin uyumu noktasında daha hassas ve bireyi kazanmak adına yardımcı bir tutum izlemesi gerektiğini ortaya koymaktadır (IOM Glossary, 2011).

Topçu ve Büyükbeşe (2020) uyum konusunda IOM'un tanımında geçen iki yönlülük olgusuna karşılık aynı yıl AB tarafından yayınlanan, Üçüncü Dünya Ülkesi Mensuplarının Uyum (entegrasyonu) adlı çalışma raporuna atıf yaparak uyumun üç taraflı bir olgu olduğuna değinildiğini belirtmektedirler. Bu durum uyum konusunda yepyeni bir boyuttur. Bu yeni düşünceye göre, uyum için sadece göçmenler ve ev sahibi ülke değil, aynı zamanda göçmenlerin anavatanları da önemli bir unsurdur. Anavatan, uyguladığı politikalar ve göçmenlerle kurduğu ilişkilerle, onların yeni yerleştikleri ülkeye uyumlarını kolaylaştırmakta yardımcı olabilir (Topçu ve Büyükbeşe, 2020).

Savaş, doğal afet gibi nedenlerle anayurtlarını terk etmek zorunda kalan bireylerin gönüllerindeki vatan hasreti de vatanlarının söylemlerini bu noktada kıymetli yapmaktadır. İstemeyerek yurtlarını terk etmek durumunda kalan bireylerin devletlerinin yetkilileri bu olumsuz süreç kapsamında bireyin her şey normale dönene kadar yeni toplumuna uyumu/entegrasyonu kapsamında modeller ortaya koyması, yaşanan krizin derinliğine bağlı olarak imkân dahilinde programlar yürütmesi, diplomatik süreç gerçekleştirmesi ve ulusal sivil toplumunun uluslararası olarak programlar modelleyerek göç edilen devletle işbirliği içerisinde bulunması da önem arz etmekte ve göç eden bireyin devletini de üçüncü bir aktör olarak karşımıza çıkarmaktadır. EU (2004) raporunda göçmen uyumunun ana akım bir politika hâline getirilmesi gerektiği belirtilmekte ve her seviyedeki devletin (bu devlet göç alan ya da göç veren devlet olabilir) bu konuda çalışma yapması ya da yapılan çalışmalara katkı sunması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Uluslararası örgütler çerçevesinde aslında AB özellikle 1970'li yıllardan sonra hızla göçmen akınına uğradığı için, uyum konusunu sistematik bir şekilde 1990'lı yılların sonuna doğru ele almaya başlamıştır. Avrupa ülkelerine ait sömürgelerin bağımsızlığı sırasında olan göç hareketinden ayrı olarak, sanayi bakımından

gelişmeleri sonucu işçi ihtiyacı duymaları ile aldıkları göçmenlerin kalmaya temayül ettikleri yıllar olan 1970'lerin sonuna doğru, her bir Avrupa ülkesi kendi şartları çerçevesinde uyum konusunu ayrı ayrı ele almıştır. 1989 yılındaki Sovyet Rusya'nın dağılımı ile komünist bloktan yeni bir akım gelmiş ve bu göçmenler daha önce gelenlere göre çok daha farklı bir yapı sergilemişlerdir. Yine 1990'lı yıllarda ekonomisi düzelen Avrupa ülkelerine, özellikle kuzey Afrika'dan bir göç dalgası başlamıştır. Böylece 1990'lı yıllardan sonra mülteci ve sığınmacı meselesi Avrupa ülkeleri için önemli bir mesele haline gelmiştir (Doomernik ve Bruquetas-Callejo, 2016).

AB ülkelerinin bu süreçte ayrı ayrı uyum politikaları geliştirmeleri ve buna rağmen uyum konusunun istenilen seviyede olmaması üzerine, Avrupa Konseyi 1999 yılında Tampere Programını geliştirmiştir. 1999 yılında gerçekleştirilen Tampere programı çerçevesinde göç konusunda Amsterdam anlaşmasının ardından Avrupa Konseyi'nin ortaya koyduğu önemli bir yaklaşımı yansıtmakla birlikte dört başlık altında bir politika sunmakta olduğu görülmektedir. Bunlar sırasıyla; Avrupa iltica sistemi, yasal göç ve entegrasyon, AB üyesi olmayan ülkelerin vatandaşları için yasadışı göç ile mücadele ve transit ülkelerle birlikte çalışmayı hedefleyen politikalar (Koçak ve Gündüz, 2016).

Gerçekleştirilen çalışmaların ardından komisyon, 2005 yılında uyum konusunda ortak temel prensiplerin uygulanması için ortak bir ajanda oluşturmuş ve özgürlük, güvenlik, adalet konularında 2010 yılında gerçekleştirilen toplantıdaki uyumun sadece milli seviyede ele alınacak bir olgu olmadığı kaanatine varılarak, aksine bölgesel, yerel yönetimlerin ve göçmen ve yerel toplum mensuplarının katılımı ile olacağı üzerinde durularak yeni bir perspektif sunulmuştur.

AB'nin 2004 yılında uyum konusunda hazırladığı raporda uyumun olması için gerekli şartlar tarif edilirken, bu şartların bir de ölçülmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. O yüzden uyum ölçücü göstergelerin geliştirilmesinden bahsedilmektedir. Uyum konusunda yapılan alan araştırmalarında veri toplanırken genelde işgücü piyasası, eğitim derecesi, sağlık durumu, sosyal katılım, mülkiyet, aktif sivil katılım, kültürel katılım, maddi katılım, mekânsal katılım, kamusal katılım, medyanın rolü gibi maddeler üzerinde durulmuştur. Aslında bu maddeler aynı zamanda uyumun da göstergeleridir.

Bireyin yeni toplumuna uyum/entegrasyon sürecinin sağlanması kapsamında aidiyet duygusunun oluşturulması adına toplanan tüm bu verilere yönelik iyileştirme/destek uygulamalarının devreye sokulması, bir anlamda Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi bağlamında yer alan basamaklardaki şartların sağlanarak bireyin kendini gerçekleştirme sürecine katkı sunulması gerekmektedir. Bu noktada hem bireyin kendisine hem yeni toplumuna hem önceki devletine hem de yeni devletine düşen görev ve sorumluluklar vardır. Tüm aktörlerin yapıcı bir çerçevede şekillendirdiği entegrasyon süreçlerinde genellikle birey yeni topluma kazandırılarak eski toplumundaki değerini ve aidiyet duygusunu da kaybetmemektedir. Bu kapsamda temalanan çerçevenin hem bireyi hem yeni toplumunu hem eski hem de yeni devletini memnun edeceği de aşıkardır.

2.2.2. Hibrit Kimlik Oluşturma

Hibrit kimlikler günümüzde daha çok küreselleşme ve mobilizasyon süreçlerinin bir sonucu olarak ele alınmakta ve çok kültürlü toplum yapılarının bir bileşeni olarak açıklanmaktadır. Fakat, tarih boyunca farklı, çok kültürlü toplumlar var olmuş ve bu toplumlar içinde farklı kimlikler varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu çok kültürlü toplum yapıları genel olarak büyük göçler sonucunda ortaya çıkmıştır (Çağırkan, 2016).

Türklerin göçebe yaşam tarzına sahip olmaları, birçok kültür ve medeniyetle etkileşim içerisinde bulunmalarına hem kültürlerini farklı toplumlara da yaymalarına hem de farklı kültürlerden kendi kültürlerine yeni değerler kazanmalarına yol açmıştır. Bu çerçevede Türklerin çok kültürlü toplumların oluşmasında katkısı yadsınamaz bir gerçektir. Ancak bu kültürlerarası etkileşim aynı zamanda asimile olma ve milli değerlerini tamamen kaybetmek gibi bir duruma da neden olduğundan ince bir nüansa sahiptir. Keza Bozkırlı Türkler, milli kimlerini kaybetme endişesiyle bunun bir örneği olarak Çinlileşmeyi büyük bir tehlike olarak görmüşlerdir.

Bugün Türkler incelendiğinde dünyanın birçok noktasında tarihlerine, kültürlerine, inanç ritüellerine/motiflerine yönelik eskiye dair izlere rastlamak mümkündür. Bu durum, Türklerin göçebe bir yaşam tarzı benimseyerek kültürlerini de beraberinde götürmesinden kaynaklanmaktadır. Pamir (2009) Türklerin basit göçebe kültüründen çok daha üstün bir yaşama çizgisine ulaştıklarını ve göçebe yaşam tarzının doğrudan Türk töresi ile ilişkisi olduğunu belirtmektedir. Ancak Çin örneğinden devam edildiğinde Çin'in yerleşik bir yaşam tarzı benimsemesi, Yıldırım (2018)'in da ifade

ettiği gibi “dışarıdan geleni yutan, öğüten ve Çinlileştiren bir çarka” benzetmektedir. Bu durumda Çin kültürünün asimile edici özelliğini yansıtmaktadır.

Yerleşik yaşama tabii olan milletlerin, farkı kültürlerle kapalı olmasından sebeple asimilasyon politikası izlemesi (litaratürde Çin’in kapalı bir kutu olarak tarif edilmesi, Çin’in sosyal medya platformları çerçevesinde sansür rejimi uygulaması vb. örnekler tutumuna örnek olabilir), ancak Türkler gibi göçebe bir yaşam tarzını benimseyerek kültür etkileşimi çerçevesinde dünyaya kültür ve medeniyet inşa eden milletler ise entegrasyon/uyum sürecine yönelik politikalara katkı sunması tamamen milletlerin yaşam tarzlarına bağlı olarak bir modelleme sunmaktadır.

Bu bağlamda kendini gerçekleştirme, kimlik, aidiyet ve göç arasında iyonik bir bağ vardır. Bireyler tarih boyunca kendi kararları sonucunda veya zorlama/zorunlu hâller sebebiyle yer değiştirmişler ve bu yer değişimleri sonucunda farkında olarak ya da kendi istekleri dışında yeni yerleştikleri bölgelerde toplumsal yapıda birtakım değişimlere neden olmuşlardır. Bireyler göçmek eylemi çerçevesinde yeni yerleştikleri yerlere dil, tarih, kültür, inanç gibi değerlerini de beraberinde götürmüşlerdir.

Bu tarihsel serüven içinde insanlık var olan sorunlarına çözüm bulmak istemiş, göç olgusu ve göçmen anlayışı bu süreç sonucunda değişime uğramıştır. Özellikle küreselleşme ve iletişim alanındaki gelişmelerden önce de bireyler sosyal süreçler sonucunda kendi hibrit kimliklerini inşa etmişlerdir. Bu bağlamda hibrit kimlik anlayışı yeni bir olgu olmanın dışında tarihsel değişimlere bağlı olarak toplum yapısındaki değişimler sonucunda ortaya çıkmıştır (Chambers, 1994).

Günümüz toplumlarını incelediğimizde genel olarak çok kültürlü bir yapıya sahip olduğunu görürüz. Bu bağlamda Amerika Birleşik Devletleri güzel bir örnek teşkil etmektedir. Örneğin Amerikan kimliğinin hibrit bir kimlik olarak anlaşılmasından öte bugün Amerika’ya göç etmiş olan çok sayıda Çinli nüfusun oluşturduğu American-Chinesece yani Amerikalı-Çinli hibrit kimliği karşımıza çıkar. Bu örnek göstermektedir ki; Amerika’ya göç eden ve orada yaşayan Çinliler kendilerini diğer göçmen gruplardan ayırmak ve aynı zamanda kendilerinin sadece Çinli değil aynı zamanda Amerikalı olduğunu ifade etmek için Amerikalı-Çinli kimliğini inşa etmişlerdir. Bu bireyler inşa ettikleri bu hibrit kimlik sayesinde Amerikan

toplumunun bir parçası hâline gelmiş ve aynı zamanda bu topluma aidiyet duygusu kazanmışlardır (Çağırkan, 2016).

Tekrardan bireyin kimlik inşa sürecine dönüldüğünde; temel anlamda kimlik, bir varlığın aynılık olarak tanımlanabilir ve tanınabilir kılan özellikleri ile açıklanır. “Kimlik” herhangi bir bireyin ayırt edici özelliği olarak tanımlanan ya da belirli bir sosyal kategori veya grubun tüm üyeleri tarafından paylaşılabilir olmasıdır. Bireyin içinde bulunduğu gruba bağlı olarak kimlik; sayılar, renkler, meslek, hobiler ve cinsiyete indirgenebilir (Pembecioğlu, 2012). Bu etki, sınırları kaldırılan küresel dünya çerçevesinde siber ağların dünyayı birbirine bağladığı ve artık toplum modellerinin sanal mecralarda yapılandırıldığı, inşa edildiği süreç çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte birey sanal olarak ilgi alanlarına, hobilerine ve aidiyet hissettiği/mensubu olduğu bazı gruplar/organizasyonlar çerçevesinde de kimliğini yeniden inşa edebilir ya da var olan kimliğini güncelleyebilir. Bu güncellenen kimlik başlı başına yeni bir kimlik olabileceği gibi eski değerlerine de tabii olarak güncellenen ya da iki farklı etkeni harmanlayarak hibrit olarak modellenmiş bir kimlik olabilir.

Bireysel anlamda farklı yaşam tarzlarının, iş hayatının, etnik farklılaşmanın bir sonucu olarak herkes farklı kimlikler taşır. Bu bakış açısından kimlik, bireyin kendisini başkalarına bakarak pozisyon alması ve bu ekseninde kendini ifade etme aracı olarak ortaya çıkmaktadır (Anık, 2012).

Ulus devlet anlayışının bir sonucu olarak, genel olarak çok kültürlü bir sosyal yapı arz etmeyen toplumlarda kimlik bunalımı veya sorunu pek fazla önemli değildir. Bu tür yapılar genel olarak ulus değerleri etrafında şekillenmişlerdir. Fakat post-modern dediğimiz toplum yapılarında özellikle de küreselleşmeye bağlı olarak, önceki kuşaklardan farklı toplum yapıları ve kimlikler ortaya çıkmaktadır. Büyük ölçüde kimlik oluşumu bu çok kültürlü toplumlarda farklı gruplar kendi göçmen anlatıları veya adaptasyon süreçlerine bağlı olarak kendi kimliklerini değiştirmektedir (Hattatoğlu ve Yakusko, 2014).

Ulus devlet anlayışının savaşlar, küresel iklim değişikliği, su krizi gibi mevcut ya da gerçekleşmesi muhtemelen krizler kapsamında göç tehdidi ile karşı karşıya kaldığı ve bu noktadan sonra da krizlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Keza ulus devlet anlayışında çok kültürlü bir sosyal yapı mevcut olmadığından farklı bir kültürün bu

kültürün içerisine müdahil olması entegrasyonu/uyum sürecini doğurmaktadır. Küresel ölçekte ortaya yeni krizler çıktıkça bu krizler çeşitli bölgelerden göç hareketleri başlatabilir ve bu göç dalgaları da çeşitli bölgeleri/ulus devletleri hedef alabilir. Hedef alınan ulus devlet öncesinde olası göç hareketliliğine karşı kendisine yönelebilecek unsurlara yönelik haritalama çalışmaları gerçekleştirmez ve senaryolar oluşturmaz ise uyum/entegrasyon noktasında göç krizinin içine sürüklendiği anda zorluk yaşanabilir. Onun için göç krizi yaşanmadan muhtemel oluşması mümkün krizler üzerine çalışmalar gerçekleştirilmesi göç krizi ile mücadele kapsamında fayda sağlayabilir.

Bu kapsamda ulus devlet anlayışı ve küreselleşme fikri doktrini çerçevesinde gerçekleştirilen analiz süreci, bireyin kimliğini oluşturma sürecinde göç etmek durumunda kaldığı yeni devletteki hâkim politikanın da belirleyici bir etken olduğunu gözler önüne sermektedir. Bireyin göç ettiği devlet çok kültürlü bir sosyal forma tabii olmasa bile küreselleşme doktrini çerçevesindeki politikalara destek vermesi durumunda uyum/entegrasyon sürecine destek vermek üzere geliştirilen stratejilerin daha etkin uygulandığı sonucunu ortaya çıkar. Keza küreselleşme ajandası çerçevesinde göç ve göçten kaynaklanan sorunlar bir başlık olarak değerlendirilmektedir. Ancak bazı ulus devletler göçü bir sorun olarak tanımlamamakta ya da göçe karşı agrasif politikalar sergilemektedirler. Bu kapsamda göç edilen devletin izlediği politika da bu noktada incelenmesi gereken bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

21. yüzyılda iletişim ve ulaşım alanındaki gelişmeler de göçün hızı ve seviyesi üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak bir etkiye neden olmuştur. Bu etkinin bir sonucu olarak dünyadaki göçmen nüfusun da yıldan yıla artış gösterdiği görülmektedir. Birleşmiş Milletlerin 2015 verilerine göre, 244 milyon insan, yaklaşık olarak %3,3 dünya nüfusu, kendi ülkesinin dışında yaşamlarını sürdürmektedir (UN, 2015; Çağırkan, 2016). Bu rakam 2016 yılında özellikle Suriye’de yaşanan olaylardan dolayı artmıştır. Göçlere ve küreselleşmeye bağlı olarak da bireylerin kimlik ve aidiyet duyguları üzerinde değişim ve dönüşüm meydana gelmiştir.

BM’nin 18 Aralık Dünya Göçmen Günü dolayısıyla dünyadaki göç oranını ve göçmen sayısını açıkladığı 2017 verilerine göre, 2000 yılından bu yana dünyadaki göçmen sayısı %49 oranında artmıştır (Yenisafak, 2017).

BM'nin 2017 verilerinin gösterdiği gibi her geçen dakika dünyadaki göç oranları ve göçmen sayısı artmakta ve bu çerçevede bireylerin yeni toplumlarına entegrasyonunun sağlanması, bireyin mevcut değerlerini de koruyarak oluşturacağı aidiyet çerçevesinde yeni bir kimlik inşa sürecini gerekli kılmaktadır. Bu kapsamda savaşların, artan yoksulluğun, küresel iklim değişikliğinin neden olduğu göç hareketleri doğrudan bireyin fizyolojik ihtiyaç yoksunluğuna yönelik kırılmalar olduğundan, bireyin göç etmesini engellemek yerine göç etmesi çerçevesinde yeni geldiği topraklarda uyumunun sağlanması üzerine programlar desteklenmeli ve geliştirilmelidir.

Kimlik açısından; klasik olarak iki çeşit kimlik algısı üzerinde yoğunlaşılabilir. Bunlar; dini ve etnik kimlik. Etnik kimlik; bireylerin etnik grup/gruplar ile olan ilişkisi üzerinden kendini tanımlamasıdır. Ayrıca etnik kimlik benzer değer yargıları, sosyal inançlar ve normlara dayanır. Diğer taraftan dini kimlik, bir inanç sistemi üzerinden bireylerin kendini tanımlamasıdır. Bireyler kendini bir dini inanca bağlı hisseder ve bu dini inanç üzerinden kimliklerini tanımlarlar. Günümüz toplumlarında ise kimlik ve kimlikler dinamik bir eğilim göstermektedir. Sadece dini veya etnik farklılıklar üzerinden değil aynı zamanda birey olarak insanın kendini diğer bireylerden, bunun içine bireyin kendi ailesi bile dahil olabilir, farklı olarak gördüğü her şey üzerinden yeni bir kimlik inşa edebilir. Hibrit kimlik bu dinamik sürecin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (Martin, 1995).

Göç, göçmenlik ve kimlikler arasında günümüz toplumlarında yaşanan algı değişimlerinin en önemli nedenlerinden biri küreselleşmedir. Küreselleşme genel anlamda tarihsel ve diyalektik bir süreçtir ve çok yönlü bir kavramdır. Örneğin, kültürel küreselleşme temel olarak üç sonuca ulaşmak ister. Bunlar; “farklılaşma, asimilasyon ve hibritleştirme” (Pieterse, 2004). Küresel asimilasyon çerçevesinde Dalan Polat (2016) tüm ulus devlet anlayışındaki değerler asimile olabilir, farklılaşma çerçevesinde dünya küreselleşirken değer yargılarında da görünmez sınırlara tabii olunabilir, hibritleşme çerçevesinde ise hem ortak değerlere tabii olunurken hem de ulusal değerler korunabilir. Bu noktada kültürel yozlaşma olmadan en etkin dönüşüm süreci hibrit kimlik oluşturma/hibrit kimlik inşa sürecidir. Bu kapsamda devletlerin de küresel politikaların da hibrit modeller benimseyerek çok yönlü değer kalıplarının entegrasyonunu sağlayarak ortak bir paydada buluşulmasını sağlamalıdır.

Farklılaşma, asimilasyon ve hibritleştirme kavramları, sosyal bilimciler tarafından da farklı farklı incelenmiştir. Örneğin, bireylerin asimilasyon sürecine tabi olması farklı kültürlerin yok olmasına ve tek tip kültürün bütün dünya kültürlerini etkilemesi ve değiştirmesi olarak yorumlanmıştır. George Ritzer gibi düşünürler günümüz toplumlarının Amerikan kültürü tarafından tahrip edildiğini ve asimilasyona uğradığını söylemiştir. Kültür kendi başına ulusları diğer uluslar ile farkları üzerinden tanımlama olarak anlaşılabilir (Modood, 2007).

Tek bir kültürün diğer kültürleri asimile etmesi, bireylerin kimlik anlayışları üzerinde de değişime neden olmuştur. Bu değişim süreci aynı zamanda bir hibritleştirme sürecini de başlatmıştır. Hibritleştirme süreci, asimilasyon sürecinden farklı yorumlanmalıdır. Çünkü hibrit bakış açısı bireylere kendi özgür alanlarını yaratma imkânı sunmaktadır (Çağırkan, 2016).

Birey hibritleşme süreci kapsamında kendi özgür alanını mesleği, hobileri, yaş ve cinsiyeti gibi etkenlere göre belirleyebilmekte, hatta spor ve sanat alanlarındaki ilgi alanları, dijital platformlar çerçevesindeki topluluklar kapsamında bile yeni bir hibrit model inşa edebilmesi mümkündür.

Göçmen gruplar zaman içinde uyum ve alışma sürecini tamamlamaktadırlar. Ancak kendilerini tanımlama sorunu en zor aşamalardan birisidir. Kimlik arayışı, bireyleri farklı olgu ve kavramlar üzerinde bir inşa sürecine götürmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak da bireyler zaman içerisinde kendi ilgi alanlarına, cinsiyetlerine, iş hayatlarına ve hobilerine göre kendi kimliklerini inşa etmektedirler (Çağırkan, 2016).

Bu bağlamda hibritizasyon süreci asimilasyon sürecinden farklı olarak, bireylere kendilerine ait benzersiz bir kimlik yaratma imkânı vermektedir. Göçmen olarak geldiği toplumda bu bireyler hibritizasyon sürecinin bir sonucu olarak; Amerikanlı Çinli, Türk asıllı Alman Futbolcu, Punkçı, Arsenal taraftarı, vb. kimlik tanımlamaları yapabilmektedir. Bu tür kimlik inşası aynı zamanda göçmenlerin ana topluma olan aidiyet duygularında da bir dönüşüme neden olmaktadır (Çağırkan, 2016).

Bu noktada Türk asıllı Alman Futbolcu örneğimize Mesut Özil verilebilir. Türk asıllı olmasına rağmen geliştirdiği aidiyet çerçevesinde Alman milli takımının formasını giymektedir. Aynı zamanda Mesut Özil, 2021 yılı itibarıyla bir Türk takımı olan Fenerbahçe Spor Kulübünde forma giymektedir. Hem Türk asıllı olarak bir kimliğe sahip olması hem de Almanya'da bir aidiyet oluşturmaya kapsamında “Türk asıllı

Alman Futbolcu” hibrit kimliği çerçevesinde yeni toplumuna entegrasyonunu sağlamış ve mevcut değeri olan Türk kimliğine de bir Türk spor kulübü olan Fenerbahçe’ye transfer olarak aidiyetini göstermiştir.

Hibrit kimlik oluştururken bireyler ana toplum ile olan ilişkilerinden dolayı zayıf olan aidiyet duygularını da güçlendirmektedir. Bir asimilasyon yaşamadıkları için göçmenler sahip oldukları, geçmişten getirdikleri ve/veya göç ettikleri yerde sonradan kazandıkları tüm her şey hibrit kimlikleri sayesinde hiçbir şeyi yok saymadan veya saklamak zorunda kalmadan taşıyabilmektedirler. Hibritizasyon göçmenler için bu bağlamda önemli bir kavram hâline gelmektedir (Çağırkan, 2016).

Etimolojik olarak “hibrit” kelimesi incelendiğinde ise; Cambridge Sözlüğe göre, hibrit kelime anlamı olarak “iki ya da daha fazla farklı bir şeyin bir araya gelerek oluşturduğu şeydir”. Sosyolojik perspektiften hibrit kelimesi incelendiğinde ise; post-modernite ile birlikte ortaya çıkmış bir kavram olarak anlaşılmaktadır. Modernitenin tekilciliğine getirilen bir eleştiri olarak görülen bu post-modern bakış açısı kimlik ve aidiyet duyguları açısından da bireylerin kendilerini farklı ifade etmelerine olanak vermiştir (Smith, 2008).

Zygmunt Bauman’a (2000) göre modernizm likit ve/veya katı olarak anlaşılmaktadır. Modernizmin getirdiği ulus devlet anlayışının bir sonucu olarak tekilcilik vurgulanmıştır. Fakat günümüz post-modern toplumlarında ise hiçbir şey katı hâlde değildir, her şey akıcı haldedir. Heterojeni ve çoğulculuk günümüz toplumlarının en belirgin özelliklerinden biri hâline gelmiş bulunmaktadır. Çağdaş toplumların bu iki önemli özelliği aynı zamanda hibrit anlayışın da en önemli belirleyicilerindendir (Clothier, 2005). Bireyin kimliğini inşa etmesi süreci akışkan olduğundan sürekli olarak kazanımları çerçevesinde güncellenebilir, farklı alanlar çerçevesinde kazanımlar elde edebilir ve birey kendini gerçekleştirme sürecine doğru evrilirken mevcut tüm kimlikleri de bireyin pozisyonu çerçevesinde zenginleşebilir.

Bu çerçevede göç sorunu kapsamında yerinden edilen bireylerin kimlik oluşturma süreçlerine ulus devletlerin uyum/entegrasyon programları çerçevesinde destekler vermesi, bu bireylere yönelik bireylerin kendini keşfedebilmesi adına birçok alanda faaliyetler hazırlanması, dil/tarih/kültür gibi ortak değerlere sahip olan grupların bu aidiyetlerini yeni geldikleri toplumlara aktararak bir kültür aktarımı gerçekleştirmelerinin sağlanması, tüm bunlara ek olarak yabancı düşmanlığının

önüne geçmek adına bu bireylerin okullarda ayrı sınıflarda değil, mevcut sınıflara paylaştırılması uyum/entegrasyon programları çerçevesinde bireylerin aidiyet duygusu oluşturmaları, yeni bir hibrit kimlik geliştirmesi noktasında katkı sunabilir.

2.3. Göçün Hukuksal Çerçevesi

İnsanlık, tarih boyunca türlü iletişim metotları geliştirmeye çalışmış, sosyal bir birliktelik kurmak adına konseptler geliştirmiştir. Sosyal bir birliktelik kurulması ve bu toplumsal hayatı idame ve idare ettirebilmek adına birtakım kurallara ihtiyaç duymuş ve zamanla da bu kuralları oluşturmuş/inşa etmişlerdir.

Toplumsal hayatı düzenleyen ve toplumsal hayatın dinamiklerini oluşturan bu kurallar çerçevesinde dini kurallar, milletlerin örf ve âdet kuralları, toplumsal ahlak kuralları, görgü kuralları ve devletler çerçevesinde inşa edilen hukuk kuralları vardır. Hukuk kuralları dışında yer alan tüm normlar toplumsal kurallar olarak oluşturulan ve değişiklik gösterebilen kurallardır. Bu nedenle ulus devletlerin ve küresel organizasyonların oluşturduğu hukuk kuralları oldukça önemlidir ve değişmez normlardır (Akkaya, 2019: 30).

Dillere pelesenk olmuş yazılı ve yazılı olmayan kurallar olarak ifade edilen kavram, aslında yazılı olarak hukuku, yazısız olarak ise mevcut toplumun değerlerini ve insanlığın ortak değerler bütününe ifade etmektedir. Bu çerçevede yazısız olarak zihinlere inşa edilen değerler bütünlerinde, yerleşik hayata geçişle birlikte sosyal birlikteliğin ve birlikte yaşamanın artış göstermesi çerçevesinde bu değerler bütününe uymayarak toplumsal sorunlara neden olan davranışların bir yaptırıma tabii tutulması düşüncesi ve toplumsal barışın, adaletin ve istikrarın sağlanması adına yazılı hukuk kuralları oluşmuştur.

Göç krizi gibi sadece bireyi değil hem toplumları hem devletleri hem de bireysel olanı doğrudan etkileyen bir kırılmanın da hukuksal alt yapısının doktrinsel olarak sağlam temellere oturtulması ve hem Türk hukukunda hem de uluslararası hukukta hem yazısız olan ve zihinlere inşa edilen vicdani hukukta yerini alması lazımdır.

Konuya Türk hukuku çerçevesinde bakıldığında hem doktrinsel olarak hem de uygulamalı olarak göç alanı çerçevesinde bir terminoloji karmaşası yaşandığını belirtmemiz gerekirken, Öktem (2018: 15) ise bu durumun alan bünyesinde yapılan

alışmalar kapsamında kendini gösterdiğini belirtmektedir. Bu nedenle kavramsal karmaşanın önüne geçme noktasında hukuksal statülerin tespiti oldukça önemlidir.

Göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramlarının statüsel ve hukuksal farklılıkları net olarak anlaşılmamakta ve bu çerçevede bireyin göçmen mi mülteci mi yoksa sığınmacı mı olduğu tespit edilememekte ve hukuksal olarak yanlış analizler neticesinde bireyin mağdur olmasına yol açan sonuçlara neden olunmaktadır.

Bu kapsamda göç alanında uzman olmayan kişilerin konuyu yüzeysel olarak çalışarak elde ettiği bilgiler hem kendisini hem de kamuoyunu yanıltabilecek cinsten dezenformasyon oluşturarak konuların birbirine karışmasına ve kavramsal olarak bir kavram karmaşasına neden olmaktadır. Deyim yerinde ise konu g olduğunda ince eleyip sık dokumak, multidisipliner bir çerçevede disiplinler arası çalışmak gerekir.

Bununla birlikte yazılı/görsel basında çıkan g haberlerindeki kavram karmaşasına da dikkat çeken, bu durumun medya kaynakları çerçevesinde sıklıkla görüldüğünü belirten ktem (2018: 15) uluslararası sözleşmelerde tanımlanan g tanımı ile Türk hukuku çerçevesinde tanımlanan g terimleri arasındaki farklılıkların ve bireylerin statülerinin bu duruma neden olduğuna dikkat çekmektedir.

Tarihsel perspektifden uluslararası g ve mülteci hukukunun gelişimine baktığımızda, iki ana kısma ayrıldığı söylenebilir. Küresel anlamda ilk kez I. Dünya Savaşı'ndan sonra harekete geçildiği gözlemlenmektedir. G hukukunun ilk kısmını I. Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan göçler ve mülteci krizi oluşurmaktadır. İkinci kısmı ise II. Dünya Savaşı'ndan sonra günümüze kadar yaşanan göçler ve yapılan çalışmalar oluşturmuştur (Akkaya, 2019: 49).

Uluslararası çerçevede yaşanan ve özellikle II. Dünya Savaşı'nın ardından büyük bir problem hâline gelen göçler nedeniyle yaşanan sığınmacı/mülteci krizleri, uluslararası konjonkrde örgütlenme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaç çerçevesinde kurulan kurum ve kuruluşların ve buna müteakip ikili ve çok taraflı sözleşmeler çerçevesinde şekillendirilen mülteci sorununun bu çerçevede üstesinden gelinmeye çalışılmıştır.

Akkaya (2019) 2. Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan göç krizine dikkat çekmekte, yaşanan göç krizinin özellikle Avrupa kıtasını etkilemiş olduğunu hatırlatmakta ve o

dönem Avrupa’da yapılan çalışmaların önemine dikkat çekerek Amerika ve Afrika kıtasında da bölgesel düzeyde yapılan birtakım çalışmalar olduğunu vurgulamaktadır.

Avrupa ve göç başlığına baktığımızda ise Avrupa’nın mülteci krizinin II. Dünya Savaşı ile de son bulmadığı görülmektedir. Sovyetler Birliği’nin dağılmasının ardından Avrupa Kıtası II. Dünya Savaşı sonrasındaki en büyük nüfus hareketleriyle karşı karşıya kalmıştır. Soğuk Savaş sonrası Avrupa’da göç akımlarını ve buna bağlı olarak göç politikalarını etkileyen, dönüm noktası sayılabilecek bazı ana olaylardan da bahsedilmektedir. Bu olaylar, Avrupa’nın geneline ya da belirli ülkelere yönelik göç akımlarının boyutunu ve/veya ilgili politikalarını derinden etkilemiştir.

Özerim (2014) 1990’larda gerçekleşen Bosna Hersek Savaşı’nı, Cezayir’de yaşanan ve Fransa’yı yoğun bir göçmen akımıyla karşı karşıya bırakan Cezayir İç Savaşı’nı ve Kuzey Afrika ve Ortadoğu’daki diğer çatışmaları, Avrupa Birliği’nin genişleme dalgalarını, 11 Eylül terör saldırılarını ve takibinde Avrupa’da yaşanan terör olaylarını bu döneme ait önemli dönüm noktaları olarak görmektedir.

Latince bir özdeyiş olan ve “Kaostan Doğan/Gelen Düzen” anlamına gelen “Ordo Ab Chao” özdeyişi bu noktada yaşanan kaos ve krizlerin ardından toplumsal düzenin yeniden sağlanması/inşa edilmesi adına göç ve mülteci krizleri bağlamında hukuk disiplini etkin bir düzen oluşturma aracına dönüştürmektedir. Yaşanan göç akımlarının ardından bireyin yeniden hakkaniyet çerçevesinde uluslararası hukuktan doğan ve yeni yerleştiği ulus devletin hukukundan doğan haklar çerçevesinde bir hukuksal zemine tabii olması ve mağduriyetinin giderilmesi adına politikalar geliştirilmesi ve bu geliştirilen politikaların da ulusal ve uluslararası yaptırıma tabii tutulması gerekmektedir.

Günümüzde göç alanında multidisipliner bir çerçevede çalışmalar ve tartışmalar sürerken, göç konusuna ilişkin bazı kavramların birbirinden çok farklı biçimlerde kullanıldığı görülmektedir. Diğer yandan bu alandaki haklar, yükümlülükler ve uygulamalardan bahsedebilmek; bunlara ilişkin tutarlı eleştiri, değerlendirme ve politika önerileri sunabilmek ancak bu temel kavramların yürürlükteki karşılıklarına hâkim olmak ile mümkün olabilecektir.

Kavramlar arasındaki farklılıklar basit kelime farklılıklarının ötesinde, kavramların karşılığı olan statülerin beraberinde getirdiği haklar, yükümlülükler ve bu statülere sahip olmayanların ulaşamadığı hakları göstermesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu kavram karmaşası oldukça büyük sorunlara neden olmakta ve krizlere yol açabilmektedir. Bu kapsamda göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramlarının ayırımı ve hukuksal farklılıklarını iyi tespit etmek gerekir.

Televizyonlarda göç krizi ile ilgili değerlendirmelerde bulunan ve uzman olarak nitelendirilen isimlerin bile zaman zaman göçmen, mülteci, sığınmacı gibi farklı kavramları birbirine karıştırdığı, statüsel olarak ayırımlarını yapamadığı ve yanlış değerlendirmelerde bulunarak kamuoyunun aklını bulandırdığı görülmektedir.

Bununla birlikte kişilerin içinden geldiği koşullara dair fikir sahibi olunması noktasında statüler fikir sahibi olmamızı sağlarken, bu bireylerle birebir çalışma durumlarında da bireylerin statülerinin ne ifade ettiğinin bilinmesi önem arz etmektedir. Göçmen bireylere yönelik verilecek hizmetlerde, gerçekleştirilen çalışmalarda statülerinin bilinmesi doğru yaklaşım için önem arz eder.

Çalışmasında sığınma kavramının iki farklı anlama geldiğini vurgulayan Öktem (2018: 12) bunlardan ilkinin kişinin kendini güvende hissettiği yer olduğunu belirtirken ikincisinin ise kişiye sağlanan koruma anlamı olduğunu belirtmektedir. Uluslararası Hukuk Enstitüsü tarafından 1950’de Bath’da gerçekleştirilen toplantıya vurgu yapan Öktem (2018: 12) bu toplantının tartışma konusunun sığınma kavramı olduğunu, sığınmanın bir yerden ziyade koruma anlamına geldiğine karar verildiğini belirtiyor. Bu örnekten hareketle sığınma kavramı göçmek durumunda kalan bireyin yeni yerleştiği ülkede sığınma hakkı arayarak göçtüğü ülkenin kendisine sağladığı korumadır.

Küresel Eğilimler 2015 Raporu’na göre, 2015 yılında tahminen 12,4 milyon kişi çatışma veya zulüm nedeniyle yeni yerinden edildi. Bu rakamlar kendi ülke sınırları içinde yerinden edilmiş 8,6 milyon kişi ve 1,8 milyon yeni yerinden edilmiş mülteciyi de içermektedir. Kalan kısım ise yeni sığınma başvurularından oluşur (BMMYK, 2015: 2).

Küresel Eğilimler 2015 Raporu’nda bir diğer detaya göre ise mülteci veya göçmen bireyler rekor sayıda yeni başvuruda bulundu ve bu rakamın yaklaşık 2 milyon kişi olduğu biliniyor. Almanya, dünyanın en çok bireysel sığınma başvurusu

gerçekleştirilen ülkesi oldu. Almanya'yı ise ABD takip ediyor. ABD'ye bireysel başvuruda bulunan kişi sayısı 172 bin 700 iken; sırasıyla, İsveç 156 bin 400, Rusya ise 152 bin 500 olarak ifade edildi (BMMYK, 2015: 3).

Kavramsal statülerin karışıklığa ve dezenformasyona sebep olduğu ve Küresel Eğitimler 2015 raporunun verilerine göre de görüldüğü üzere küresel bir sorun hâline gelen göç meselenin hukuksal çerçevesini oluştururken, öncelikli olarak uluslararası alanda yapılan göç hareketleri sebebiyle ortaya çıkan veya çıkabilecek sonuçlarla ilgilenen bir hukuk dalı olan “Uluslararası Göç Hukuku”nu tanımlamamız yerinde olacaktır.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından oluşturulmuş ve literatür taraması çerçevesinde Türkçe çevirisine de ulaşılabilen “Göç Terimleri Sözlüğünde” uluslararası göç hukuku, “devletler hukukundaki göçe ilişkin tüm belgeler” şeklinde ifade edilmiş ve tanımlanmıştır (IOM, 2013: 59).

Öktem (2018: 16) bu kapsama sadece ulusal ve uluslararası mevzuatın değil, aynı zamanda konuya ilişkin milletlerarası örf ve âdet hâline gelmiş olan kuralların, genel prensiplerin ve mahkeme kararlarının da girmekte olduğunu ifade etmektedir.

Hukuksal çerçevede literatür incelendiğinde uluslararası korumanın kaynağı, ana omurgası olarak karşımıza 1951 Cenevre Antlaşması çıkmaktadır. 1951 Cenevre Antlaşması, II. Dünya Savaşı sonrasında dünya düzeni için oluşturulan kurumlardan olan BM tarafından kabul edilen ve kabul edildiği tarihten beri de genel olarak Asya-Pasifik bölgesindeki devletler dışında pek çok devlet tarafından kabul görerek onaylanan ve 30 Mart 1962 tarihinden itibaren Türkiye'nin de tarafı olduğu, yabancıya sağlanan uluslararası korumaya ilişkin bağlayıcı niteliğe sahip en temel uluslararası antlaşmadır (Arıkan, 2020: 13).

1951 Cenevre Antlaşması kapsamında mülteci tanımı batılı devletlerin, özellikle merkezi ve doğu Avrupa devletlerinden ve eski SSCB'den kaçan kişileri, uluslararası koruma kapsamına almak istemesi neticesinde ortaya çıkan, Avrupa merkezli bir kavramdır. Ortaya çıktığı dönemin siyasi etkilerini taşıyan 1951 Cenevre Antlaşması kapsamındaki mülteci tanımı, bugün için sığınma arayan kişilerin korunmasında yetersiz kalmaktadır.

Keza 1951 tarihli Cenevre Antlaşması'ndan sonra hukuksal çerçevede literatürde yer alan 31 Ocak 1967 tarihli “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin New York Protokolü” de siyasi zulüm üzerine temalanmış olan mülteci tanımında hiçbir değişiklik oluşturmadığından, yaygın şiddet durumlarından kaçan çok sayıda kişinin korunması bir problem olarak varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

Bunun yanında iklim değişikliği sebebiyle kaçan kişilerin de 1951 Cenevre Antlaşması kapsamı dışında kalmaları söz konusu kişileri belirsiz bir statüde bırakmaktadır. Statüsel olarak yaşanan bu sorunların, kavramsal çerçevenin hukuki olarak karşılıklarının uluslararası ittifaklar/birlikler aracılığıyla net olarak betimlenmesi ve bu karşılıklara ulus devletlerin de uyum sağlayarak onaylaması ve küresel bir birlikteliğin oluşturulması lazımdır.

2.3.1. Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı Kavramlarının Hukuki Açidan İncelenmesi

Göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramlarının hukuki açıdan incelenmesi kapsamında bir çerçeve çizilecek olan bu bölümde, ulusal ve uluslararası literatürde, yerel ve uluslararası basında yer alan kavramsal karmaşayı onarmak adına bir konsept benimsenecektir. Kavramsal çerçeveyi hukuksal olarak ele alarak göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramlarının hukuki açıdan karşılıkları ve göçmen, mülteci ve sığınmacıların hukuki haklarını sözleşmeler çerçevesinde ortaya koymak üzerine bir metot uygulanacaktır.

Mülteci kavramı, 1951 Cenevre Sözleşmesi çerçevesinde incelendiğinde; “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs” tanımı olarak karşımıza çıkmaktadır (Cenevre Sözleşmesi, 1951).

Ancak 1951 Cenevre Antlaşması, söz konusu mülteci tanımı ile ülke içinde yerinden edilmiş kişiler, doğal felaketlerden ya da iklim değişiklikleri sebebiyle yerlerinden edilmiş kişiler gibi uluslararası korumaya ihtiyaç duyan büyük bir kesimi dışarıda bırakan dar bir kapsama sahip olduğundan bu kişiler uluslararası korumaya ne kadar

ihtiyaç duysalar da zulüm korkuları; ırk, din, tabiiyet, sosyal gruba mensubiyet ya da siyasi düşünce sebeplerine dayalı olmadığından “mülteci statüsü” kapsamı dışında kalmaktadırlar (Arıkan, 2020: 24).

Bu noktada uluslararası koruma, bölgesel koruma ve ulusal koruma kavramlarının çerçevesini sunmak ve bölümümüzün asıl konusu olan göçmen, mülteci, sığınmacı kavramlarının hukuki çerçevesini ortaya koyarak çalışmanın bu kısmı tamamlanacaktır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), “koruma” kavramını; uluslararası insancıl hukuk, mülteci hukuku ve insan hakları hukukunun ruhuna ve düzenlemelerine uygun olarak bireyin haklarına mutlak saygının temin edilmesini amaçlayan tüm faaliyetleri kapsayan ve ihmal durumunda da meydana gelen etkileri önleyen ve/veya kısmen gideren ve saygın yaşam koşullarını tazmin ve onarım yoluyla iyileştiren, insana saygı duyulmasına olanak sağlayan bir ortam oluşturulması olarak ifade etmiştir (UNHCR, 2006).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (BMGK) da bireyin işkence, zulüm ve geri gönderilme riski altında olmadığı; yaşamına yönelik gerçek bir riskin bulunmadığı; kalıcı bir çözümün sağlanmasının beklenildiği; keyfi sınır dışı edilmeye ve özgürlüğünden yoksun bırakılmaya maruz kalmadığı; insan onuruna yaraşır ve yeterli yaşam imkanlarına sahip olduğu; aile bütünlüğünün ve birliğin korunduğu; yaşa ve cinsiyete bağlı olarak ortaya çıkan ihtiyaçlar gibi özel koruma ihtiyaçlarının kabul edildiği ve bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik yükümlülöklere riayet edildiği bir durumda korumayı “yeterli koruma” olarak ifade etmiştir (UNGA, 2004). Dolayısıyla yeterli/etkin koruma (effective protection), söz konusu nitelikleri haiz bir sığınma prosedürü ile kalıcı çözümleri bünyesinde barındırır.

BMMYK, “uluslararası koruma” kavramını ise uluslararası toplum tarafından, menşö ülkesinin korumasından yoksun olarak ölkelerinin dışında bulunan belirli kişilerin temel haklarının korunması amacıyla uluslararası hukuka dayalı olarak gerçekleştirilen faaliyetler olarak ifade etmiştir (UNHCR, 2006).

Buradaki “menşö ölkö (country of origin)” kavramının, ilgili kişinin vatandaşlığının bulunduğu ya da vatansız olması hâlinde önceki ikametgâhının bulunduğu ölkö olarak anlaşılması gerekir zira bu tanım 2011/95/EU Sayılı Nitelendirme Yönergesi 6 mad. 2(n) düzenlemesindeki tanımın da aynısıdır (Arıkan, 2020: 3).

Devletlerin vatandaşlarına normalde sağlamaları gereken korumanın yokluğunda gerekli hâle gelen uluslararası koruma; menşe ülke tarafından sağlanmayan ya da sağlanamayan korumanın yerine geçen ve mültecinin menşe ülkesinin korumasından ya da yeni bir vatandaşlık elde ederek yeni vatandaşlık elde ettiği ülkenin korumasından yeniden yararlanmasına kadar devam edecek olan bir “ikame koruma”dır.

Bir devletin vatandaşına sağlaması gereken koruma literatürde bazen ulusal koruma (national protection) olarak ifade edilmekteyse de Hathaway’in devletlerin vatandaşlarına sağlaması gereken koruma için kullandığı internal protection (asli koruma) kavramını tezimizde tercih ediyoruz. Söz konusu asli koruma (internal protection) yokluğunda bir ikame koruma olarak uluslararası koruma (international protection) gündeme gelmektedir (Arıkan, 2020: 3-4).

Ulusal koruma (national protection) kavramı ile bir devletin koruma ihtiyacı olan yabancıya sağladığı statüler, usul ve esaslar ile hak ve yükümlülüklerin tamamını kapsamına alan kavram olarak devletin yabancıya sağladığı koruma kastedilmektedir. Esasen ulusal koruma (national protection); uluslararası korumanın, devletlerin ulusal hukuklarındaki görünümüdür. Zira uluslararası koruma, 1951 Cenevre Antlaşması ve/veya 1967 Protokolü’ne taraf olan devletlerin söz konusu düzenlemeleri iç hukuklarına aktarmaları neticesinde devletler tarafından sağlanan ulusal koruma olarak görünüm kazanabileceği gibi BMMYK ya da UNRWA gibi bir Birleşmiş Milletler (BM) organı veya örgütü tarafından da sağlanabilir. Dolayısıyla devletlerin vatandaşlarına sağladıkları korumayı internal protection (asli koruma) ve bu korumanın yokluğu hâlinde ikame koruma olarak gündeme gelen korumayı da uluslararası koruma (international protection) olarak ifade etmek daha uygun olacaktır. Kavramsal tercih, Avrupa Birliği (AB) sığınma hukuku terminolojisi ile uyumludur. Zira 2011/95/EU sayılı Nitelendirme Yönergesi mad. 8, “internal protection” kavramı ile sığınma arayan kişinin menşe ülkesi tarafından yani vatandaşlığının olduğu devlet tarafından sağlanan korumayı ifade ederek ilgili kişinin bu durumda uluslararası korumaya ihtiyacının olmadığını düzenlemektedir (Arıkan, 2020: 4).

“Uluslararası koruma” kaynağını 1951 Cenevre Antlaşması’nda yer alan başta mülteci statüsü olmak üzere; Türkiye’nin 1951 Cenevre Antlaşması’nı coğrafi kısıtlama ile kabul etmesinin sonucu olarak şartlı mülteci ve 1951 Cenevre

Antlaşması mad. 33 düzenlemesindeki geri göndermeme ilkesine dayalı olarak ikincil koruma statüleri ve bu statülere başvurulmasından karar verilmesine kadar olan süreç de dahil olmak üzere statülerin sahiplerine sağladığı hak ve yükümlülükleri ifade eder. Zira “uluslararası koruma” esasen 1951 Cenevre Antlaşması kapsamında mülteci statüsünü ifade etmekteyse de BMMYK Yürütme Komitesi’nin de belirttiği gibi uluslararası koruma sisteminin, uluslararası korumaya ihtiyaç duyanların korumadan yararlanmalarını sağlayacak şekilde geliştirilmesi ve uygulanması neticesinde diğer uluslararası koruma statüleri ortaya çıkmıştır (Arıkan, 2020: 4-5).

“Bölgesel koruma” ise Avrupa Birliği Ortak Sığınma Sistemi’ni meydana getiren birincil kaynaklar ve ikincil kaynaklardan tüzük ve yönergeler ile düzenlenen koruma ile 10 Eylül 1969 tarihli Afrika’daki Mülteci Sorunlarının Özellikli Durumlarını Düzenleyen Afrika Birliği Örgütü Antlaşması’nda düzenlenen korumadır. Zira Dünya genelinde bölgesel korumaya ilişkin sadece AB ve Afrika Birliği bölgesel anlamda bağlayıcı olan düzenlemelere sahiptir. Her ne kadar Latin Amerika, Asya-Pasifik ve Arap Birliği’nde bölgesel korumaya ilişkin devam eden istişari süreçler ve istişari süreçlere dayalı olarak deklarasyonlar mevcutsa da bunlar henüz bağlayıcı niteliğe sahip değildir.

Bölgesel koruma, uluslararası korumanın tamamlayıcısı olması, sığınma gibi çok yönlü bir konuda sorumluluk paylaşımı sağlaması ve AB’de yabancıya sağlanan korumada olduğu gibi bağlayıcı olması dolayısıyla ulusal hukukları doğrudan etkileyerek ulusal hukukları yeknesaklaştırma özelliğine sahip olması sebebiyle öneme sahiptir. Zira ulusal hukukların yeknasaklaştırılması, sığınma arayanlara sağlanan koruma standartlarının benzer bir düzeye çıkarılması ile devamlı surette bir devletten diğerine geçmeye çalışan sığınma arayanların hareketliliğinin azaltılmasını sağlamaktadır (Arıkan, 2020: 5).

AB mevzuatında önceleri “sığınma” ve “sığınma arayan kişi” kavramları kullanılırken hâlihazırda yürürlükte olan mevzuatta ise “uluslararası koruma” ve “uluslararası koruma başvuru sahibi” ifadeleri yer almaktadır (Arıkan, 2020: 5-6).

2.3.2. BM Hukuku Çerçevesinde

Bu başlık altında, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nca kabul edilen, göçe ilişkin temel hak ve statülerin belirlenmesinde uluslararası düzeyde etkili olan, 1948 İnsan

Hakları Evrensel Beyannamesi, 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Ek (New York) Protokolden kaynaklanan hak ve kavramlara atıf yapılacaktır. Ulusal düzeyde ise 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile Geçici Koruma Yönetmeliği'nin tarif ettiği statülere yer verilecek; ulusal düzenlemelerin uluslararası hukukla ne ölçüde örtüştüğü değerlendirilecektir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. maddesinde iltica temel bir insan hakkı olarak ilan edilmiştir. Bu metinde iltica, kişilerin zulüm riskinin olduğu ülkeden başka ülkelere siyasal nedenlerle sığınmasını ifade etmektedir. Sonrasında 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nde mülteci (refugee), II. Dünya Savaşı sonrası dönemin koşulları doğrultusunda “1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs” biçiminde tanımlanmıştır (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi, 1951)

İrk, din, tabiiyet ve siyasi düşüncelerin yanı sıra tanımda yer alan “belli bir sosyal gruba mensubiyet” koşulu ile benzer geçmişe, alışkanlıklara ya da toplumsal statüye sahip olan kişiler anlaşılmaktadır (BMMYK, 1998). Cinsel yönelim ve/veya toplumsal cinsiyet kimliği, belirli bir aileye veya aşirete veya mesleğe mensup olmak veya HIV/AIDS virüsü taşımak gibi, çeşitli nedenlerle ortak özellikler taşımaktan ötürü bir sosyal grup olarak tanımlanabilecek topluluklara mensup olmak bu kapsamda değerlendirilebilmektedir.

Ek olarak “kişinin zulme uğrayacağına ilişkin haklı korkusunun bulunması”, kişinin bu korkuyu bir psikolojik hastalık veya abartılı bir düşünceye sahip olmanın ötesinde, korkusuna dayanak oluşturacak bazı veri ve kanıtlarla haklı bir nedenle sunmasını gerektirmektedir. Bu korku kendisi ile aynı koşulları taşıyan, kendisi ile aynı gruba veya aileye mensup kişilerin gördükleri zulüm olabilecektir. Örneğin,

eşcinsellerin idam cezasıyla mahkûm olduğu bir ülkeden gelen eşcinsel birey kendisinin idam edileceği yönündeki korkusunu bu haklı gerekçeye dayandırabilmektedir.

Yukarıdaki şartları taşıyan kişinin aynı zamanda bu iltica talebini vatandaşı olduğu ülkenin dışında ileri sürmesi gerekmektedir. Kişiler vatandaşı bulundukları ülkede ikamet ederken, başka bir ülkeye iltica başvurusunda bulunamazlar.

Mültecilik statüsüne istisna ise aynı Sözleşme maddesinin F bendinde sayılmıştır. Buna göre iltica başvurusunda bulunan kişinin (a) barışa karşı suç, savaş suçu veya insanlığa karşı suç gibi suçlar için hükümler koyan uluslararası belgelerde tanımlanan bir suç işlediğine; (b) mülteci sıfatıyla kabul edildiği ülkeye sığınmadan önce, sığındığı ülkenin dışında ağır bir siyasi olmayan suç işlediğine; (c) Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu olduğuna dair hakkında ciddi kanaat mevcut olması” hâlinde kişinin iltica başvurusu kabul edilmeyecektir (Cenevre Sözleşmesi, 1951).

Mültecilik şartlarını taşıyan kişiler gittikleri ülkede mülteci olmak üzere başvuru yapmakta; iltica nedenlerinin incelendiği bu dönemde sığınmacı (asylum seeker) olarak ülkede bulunmakta, incelemenin ardından iltica nedenlerinin haklı bulunması hâlinde mültecilik statüsü alabilmektedirler. İltica başvurusunda bulunan kişiler yine 1951 Sözleşmesi gereği, başvuruları sonuçlanana dek geldikleri veya yaşamlarının tehlikede olabileceği başka bir ülkeye geri gönderilemez. Bu durum, sözleşme çerçevesinde geri göndermeme ilkesi (non-refoulement principle) olarak ifade edilmektedir.

1951 Cenevre Sözleşmesi ile çözülmek istenen, II. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında ortaya çıkan, zorunlu göç sorununun geçen sürede ve Avrupa sınırları çerçevesinde çözülemediği görülerek 1967 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Ek (New York) Protokolü ile; 1951 Sözleşmesinde yer alan mülteci tanımındaki “1 Ocak 1951’den önce” ve “Avrupa’da meydana gelen olaylar sonucunda” ifadeleri kaldırılmıştır (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin New York Ek Protokol, 1967).

Öte yandan taraf devletler bakımından, mülteci tanımında yer alan bu ifadeleri koruyarak zaman sınırlaması/çekincesi ve coğrafi sınırlama/çekince ile Sözleşme’ye taraf olmak mümkündür. Taraf devletler her iki çekinceyi de ilerleyen yıllarda

kaldırırken, Türkiye coğrafi çekince ile Sözleşme'ye taraf olmayı sürdüren çok az sayıdaki ülkeden biridir. Uluslararası hukukta mülteci tanımı, 1967 Ek Protokolü ile belirlendiği hâliyle geçerliliğini korumaktadır.

Mültecilere verilecek haklar 1951 Sözleşmesi çerçevesinde temel haklar, vatandaşlara olduğu ölçüde mültecilere de verilecek haklar ve en az diğer yabancılara olduğu kadar mültecilere verilecek haklar olarak üçe ayrılmaktadır. Temel haklar; sığınma hakkı, geri gönderme yasağı, ülkeye izinsiz girişten dolayı cezai işlem yapılmaması, kimlik, seyahat belgesi, ülke içinde ikamet edeceği yeri seçme ve serbest dolaşım hakkı olarak sayılmaktadır. Vatandaşlara olduğu kadar mültecilere de verilmesi öngörülen hakların başında ise ibadet özgürlüğü, mahkemelere erişim, eğitim hakkı, sosyal yardım, sosyal güvenlik hakkı gelmektedir. Son olarak bağımlı ve bağımsız çalışma izni, barınma, örgütlenme hakkının da en az mülteci olmayan diğer yabancılara olduğu kadar mültecilere de verilmesi öngörülmüştür.

Mültecilik hâli; mültecilerin, vatandaşı olduğu ülkede kendilerini göçe zorlayan koşulların ortadan kalkması ve kendi talepleri doğrultusunda “gönüllü geri dönüş” adıyla son bulabilir. Böylece kişiler geldikleri ülkeye, uygun koşullar altında ve kendi istekleriyle geri dönebilirler. Mültecilikte devletler bakımından bir başka yöntem; devletlerin kendilerinin, mültecileri nihai olarak kabul etmeyip başka ülkelere yönlendirdikleri “üçüncü ülkeye yerleştirme” olabilmektedir. Mültecilerin ülkelerine dönme koşullarının mümkün görünmediği hâllerde ise “entegrasyon/birarada yaşama” devletler tarafından benimsenebilmektedir. Bu takdirde mültecilerin geçici değil, kalıcı olarak ülkede kaldıkları bir değerlendirme üzerinden, mültecilerin ve yerel halkın uyum içinde bir arada yaşamasına yönelik politikalar izlenmesi öngörülmektedir.

2.3.3. Türk Hukuku Çerçevesinde

Türkiye 1951 Sözleşmesine coğrafi çekinceyle taraf olarak, mültecilere Sözleşme'de mülteciler için tanınan hakları vermeyi kabul etmiştir; 2013 tarihli, 2014 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (YUKK) 61. maddesinde de mülteci tanımı bu Sözleşmeye uygun olarak yapılmıştır. Öte yandan, Avrupa ülkelerinden gelmedikleri gerekçesiyle, çok az sayıda insana Türkiye'de mülteci statüsü verilmektedir. Dolayısıyla ancak bu az sayıdaki insan uluslararası sözleşmelerde yer alan haklardan yararlanabilecektir. Bunun yerine

Avrupa Konseyi ülkeleri dışından iltica nedeniyle Türkiye'ye gelenler için, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde karşılığı olmayan “şartlı mülteci (conditional refugee)” statüsü tercih edilmektedir (YUKK, 2014). Bu iki statünün tanımı arasındaki tek fark iltica nedeniyle başvuran kişilerin geldikleri ülkeler iken; statülere karşılık gelen haklar bakımından önemli farklar bulunmaktadır. Yukarıda mültecilere verilmesi öngörülen pek çok hak şartlı mülteciler için verilmemektedir.

En temel farklılık olarak mülteci, Türkiye'de yaşamına devam edebilirken; şartlı mülteci ancak üçüncü bir ülkeye yerleştirilene dek Türkiye'de kalabilmektedir. Örneğin, Yunanistan'dan ve Afganistan'dan Türkiye'ye gelerek iltica talebinde bulunan iki ayrı kişinin de iltica talebinin haklı bulunması hâlinde, Yunanistan'dan gelen kişi “mülteci” statüsüyle Türkiye'de kalmaya devam edebileceken, Afganistan'dan gelen kişi “şartlı mülteci” statüsü ile başka bir ülkeye gönderilecektir. Öte yandan şartlı mültecilerin gönderilmesi planlanan Kanada, İsviçre, İsveç, Danimarka gibi ülkeler sayı sınırlaması anlamına gelen kota uygulaması nedeniyle çok az sayıda kişiyi ülkelerine kabul etmektedir. Bu durum Türkiye'de şartlı mülteci statüsünde olan kişilerin statüyü alsalar dahi çok uzun süreler “mülteci” statüsü için öngörülen haklara ulaşmadan başka bir ülkeye gitmek üzere beklemeleri anlamına gelmektedir. Bu sorun, hâlihazırda savaş, çatışma, ayrımcılık ve zulüm görme korkusuyla ülkesinden ayrılmış kişiler bakımından yeni ve ikincil ekonomik, toplumsal ve psikolojik sorunları da beraberinde getirmektedir.

YUKK'ta 63. maddede yer alan ancak uygulamada daha az karşılaşılan bir diğer statü ise “ikincil koruma (subsidiary protection)” statüsüdür. Bu statüdeki kişi, ülkeye geliş nedeni bakımından mülteci veya şartlı mültecilik koşullarını taşımamaktadır; ancak vatandaşı olduğu veya geçiş yaptığı ülkeye gönderilmesi hâlinde ölüm cezasına mahkûm olması; işkence veya insanlık dışı muameleye maruz kalması veya uluslararası ya da ülke genelinde silahlı çatışma durumundan ötürü ayırım gözetmeyecek şiddet hareketleri nedeniyle ciddi tehditle karşıacaktır. Kadın sünnetinin uygulandığı ülkeden gelen bir kadının, bu uygulamaya maruz kalmaması için ilgili ülkeye geri gönderilememesi veya siyasi olmayan eyleminden ötürü idam cezasına mahkûm olan kişinin bu ülkeye geri gönderilmemesi bu durumun örnekleri olabilir.

Geçici Koruma YUKK'un 91. maddesinde ifade edilen hâliyle “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak” Türkiye sınırlarına gelen ve sınırları geçen yabancılara sağlanabilecek koruma türüdür. Bu kişiler YUKK kapsamında “geçici korunan” olarak adlandırılmaktadır. Gelen kişilerin geçici koruma kapsamında değerlendirilmesi için her birinin ayrı ayrı geliş nedenlerine tanım gereği bakılmamakta; kitlesel bir hareket olmasından ötürü herkesin bireysel başvurusunun alınmasının ve incelenmesinin mümkün olmadığı savaş, doğal afet gibi koşullarda geçici koruma sağlanmaktadır. Geçici koruma, bir hukuki koruma yöntemi olarak uzun süreli bir çözüm sunmamaktadır. Geçici koruma kapsamındaki bireylerin hızla bireysel kayıt ve başvurularının alınması; iltica nedenleri olanların ayrıca tespit edilmesi gerekmektedir.

Geçici korumanın Türkiye’deki güncel örneğini Suriye’de devam etmekte olan savaş nedeniyle Türkiye’ye gelen kişiler oluşturmaktadır. Genellikle Suriyeliler olarak ifade edilen bu grup temelde homojen bir kitleden oluşmamaktadır. Suriye’de yaşayan farklı etnik ve dini grupların dışında, Suriye’ye de daha önce Irak ve Filistin veya başka yerlerde yaşanan savaş ve çatışmalar nedeniyle gelmiş ve Suriye’de hâlihazırda mülteci iken bu kez Türkiye’ye göç etmek zorunda kalmış kişiler de bu kitlede yer almaktadır. Dolayısıyla tüm bu grupların da farklı siyasal, toplumsal, ekonomik ve psikolojik geçmişleri ve ihtiyaçları bulunmaktadır.

Suriye’den gelenlerin geçici koruma kapsamında sağlık, eğitim, çalışma gibi hakları bulunmaktadır; ancak tüm bu haklardan yararlanmaya ilişkin uygulamada farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Sağlık hakkına erişim hastanelerde tercüme sıkıntıları veya hastalığın tespit edilmesine rağmen ilaca erişimde yaşanan zorluklar olarak kendini gösterebilmekte; eğitim konusunda dil engeli, çocukların yaşlarına uygun sınıflarda bulunmayışı, idarecilerin bu gruptaki çocukları okullara kayıt konusunda direnç gösterebilmesi alanda karşılaşılan güçlüklerdendir. Keza çalışma izni mülteci ve şartlı mültecilerde olduğu gibi geçici koruma kapsamındakiler bakımından da önemli bir avantaj sağlamamaktadır. İşverenlerin vatandaş olmayan kişileri ancak sigortasız ve düşük ücretle çalıştırdıkları ölçüde tercih ettikleri görülmektedir. Kayıtlı olarak çalışan kişilerin sayısı ise yaklaşık 3,7 milyona ulaşan bu grubun içinde 10 bin kişi civarındadır.

Öte yandan bu gibi durumlarda göç eden kişiler BMMYK tarafından geçici korunan yerine “varışta mülteci (prima facie refugee)” olarak adlandırılmaktadır. Ulusal mevzuatta geçici koruma kapsamında değerlendirilseler de insan hakları temelli bir bakış açısı ile savaş devam ederken Suriye’den gelen kişilerin (varışta) mülteci olarak adlandırılması gerektiğinin altını çizmek gerekmektedir.

2.4. Göçün Psikolojik Çerçevesi

Devletlerin zorunlu hâller sebebiyle göç etmek durumunda kalan, çeşitli travmalara maruz kalan sığınmacı ve mülteci bireylere rehabilitasyon süreci sağlaması gerekmektedir. Rehabilitasyon süreçlerinin etkin ve güçlü bir şekilde yönetilmesi ve entegrasyon programları ile desteklenmesi önem arz etmektedir. Çünkü savaş psikolojisine sahip olan ve zorlu hayat koşulları içerisinde mücadele etmek durumunda kalarak zorunlu olarak bir göçe maruz kalan bireylerin kendini yeniden güvence altına alması, onlar için bir öncelik olsa da ülkemiz için asıl sorun bu göç hareketliliği yaşandığı anda başlamaktadır. Çünkü rehabilite edilmeyen bir travmaya sahip bireyler, hayat standartları yeniden normale ve güvenli bir ortama dönmüş olsa bile bilinçaltında farklı travmalar taşımakta ve bu travmaları da yeni toplumuna taşıma ihtimaline sahip olmaktadır. Bireyin psikolojik olarak yaşadığı travma durumu, acıları ve zorunlu hâller sebebiyle öz vatanından kopması, ailesinden uzakta kalma gibi durumlar yaşaması, savaş nedeniyle aile bireylerinden kimilerini kaybetmesi gibi trajik olaylar bireyde oluşturduğu travma süreci ile yeni topluma da yansıyabilir.

Bu gibi olumsuz bir durum kültürel çatışma, toplumsal ayrışma, demografik yapıda zedelenme, yabancı düşmanlığı, suç oranlarında ciddi oranda artışlar, yabancı gizli servisler için çalışma, göç ettiği ülkeye karşı kara-propaganda ağlarına dâhil olma gibi olumsuz süreçler gelişebilir ve tüm bu olumsuzluklar toplumun geneline sirayet ederek sosyal hizmetler, sınır güvenliği vb. süreçlerde de olumsuz tablolara sebebiyet verebilir.

Göçün psikolojik çerçevesi incelendiğinde birey haricinde devletlerin asli unsuru olan toplumlar üzerinde de psikolojik kırılmalara neden olduğu, göç etkenini hedef devletin demografik yapısını bozmak üzere bir yöntem olarak benimsenen bir psikolojik savaş konseptinden söz edebileceğimiz (stratejik göç mühendisliği) ve hedef devlete yönlendirilen göç akımı ile ulus devlet yapısının, demografik yapının

bozulabileceğini ifade edebiliriz (Özdağ, 2020). Travmaya sahip olan bu bireylerin göç ettirildikleri toplumda kırılmalar yaratması, psikolojik savaş aracına dönüşmesi söz konusu olabilir.

Göç eylemi gerçekleştirmek durumunda kalan bireylerin yaşadıkları güçlüklerle dikkat çeken Chung ve Kagava-Singer (1993), zorunlu nedenler dolayısıyla göçmek durumunda kalan bireylerde psikolojik, travmatik rahatsızlıklar görülebileceğini, bu bireylerin yoğun stres altında bulunduklarını belirtmektedirler. Bahsi geçen durumda toplumsal kırılmanın yanındaki bireysel kırılmaya örnek teşkil etmektedir.

2.4.1. Göçmen Çocukların Toplumsal Uyum Kapsamında Yaşadıkları Sorunlar

Bireylerin doğdukları ve yaşadıkları mekân arasında doğrudan bir ilişki vardır. Birey doğduğu topraklardan farklı topraklara göçse bile özünde, hatıralarında geçmişin izini taşır. Bununla birlikte insanın gelişiminde sosyal çevresinin ve fiziki şartların da anlamlı bir yeri bulunur. Sosyoloji biliminin öncüsü İbn-i Haldun asabiyet teorisini çevresel koşullar üzerine inşa etmiş ve mekânın toplumsal yapı ve ilişkiler üzerindeki etkisini belirtmiştir. Bu çerçevede mekânsal değişikliğe karşılık gelen/neden olan ve bireyin sosyal çevresinin değişimine yol açan göç etkeni de göç eden bireyin psikolojik durumu dahil olmak üzere tüm bir topluma dair her şeyi etkileyen, başlı başına multidisipliner bir çerçevede incelenmesi gereken bir süreçtir.

Göç eyleminin ardından kendi topraklarından ayrılmak durumunda kalan bireylerin yeni bir arayış çerçevesinde yola çıktıklarını, beraberlerinde hatıralarını, gelenek ve göreneklerini de götürdükleri, yeni kazanımlar elde edebilmek adına bir kültürel yolculuğa çıktıklarını belirten Chambers (2014), göçmek durumunda kalan bireylerin yeni ülkelerinde bu değerlerini geride bırakmak durumunda kaldıklarını ifade etmektedir. Bireyin bu değerleri koruma noktasında direnme göstermesi durumunda ise yeni göç ettiği bölgedeki yerleşik halkın kendisini “öteki” ilan edebileceğini hatırlatmaktadır (Chambers, 2014; Karasu, 2017: 633-634). Tüm bu yaşanan süreç, kültürel farklılık, zorluk ve sıkıntılar kaçınılmaz hâle gelen tüm bu değişim süreci, uyum sorununun temelini oluşturur.

Tarihsel sürece bakıldığında insanların birtakım sebeplerle göç etme istekleri ya da göç etme durumuna zorunlu hâller sebebiyle maruz kalma durumları aslında göçün tarih var olduğundan beri var olan bir süreç olduğunu bizlere göstermektedir. İngiliz yazar Wells (1959) “Kısa Dünya Tarihi” isimli eserinde, “İnsanlar sevdiler, kabileler

döğüştüler. Bolluğun yerini kuraklık, sağlığın yerini hastalık aldı.” değerlendirmesinde bulunmuş ve göçün ana nedenleri olan medeniyetler çatışmasını, tarım toplumuna geçişle birlikte yerleşik hayata geçişi ve savaşları, kuraklık/iklim değişikliğine bağlı sebeplerle yaşanan göçü ve salgın hastalıklara bağlı olarak kaosu yol açtığı yer değiştirmelerini bu ifade ile aktarmaktadır.

Uluocak (2009: 36) çalışmasında göçün ardından yaşanan zorluklara değinmiş, bireyin yaşadığı travma süreçlerine vurgu yapmıştır. Göçmek durumunda kalan ailelerde ve bireylerde travma sonrası stres bozukluğunun yaşandığına dikkat çeken Uluocak (2009) bu sorunun uyum sorunlarına, anksiyete, duygudurum bozukluğuna yol açabildiğini ve ek olarak göç eyleminin ardından uyum sorunu yaşayan bireylerin madde kullanımına daha yatkın olduğunu belirtmektedirler.

Bu çerçevede göç etme durumunu zorunlu bir hâl çerçevesinde gerçekleştiren birey yeni toplumuna adaptasyonu noktasında sorunlar yaşaması hâlinde bir de bu olumsuz etkiden dolayı yaşadığı travma kaynaklı olarak zararlı madde kullanımına yönelebilir.

Sosyal dayanışmanın, uyumun, toplumsal entegrasyonun azalmasına ya da tamamen kopmasına bağlı olarak göçün, intihar oranlarını artırdığına ilişkin veriler de bulunmaktadır. Bununla birlikte göçmenlerin yeni bir kültüre uyum problemleri, kötü ekonomik koşullara tabii olmaları ve dil sorunu gibi nedenlerle sağlık hizmeti ve psikiyatrik hizmetlerden daha az yararlandıkları yapılan çalışmalarda belirtilmiştir (Ekici ve arkadaşları, 2001: 205).

Göçün ruhsal etkileri irdeleyen, literatürde sıklıkla vurgulanan noktanın göçün ruhsal sonuçlarının çoğunlukla göç öncesi göçmenlerin yaşantısına, göç nedenlerine, göç sırasında yaşananlara ve göç sonrası deneyimlere göre farklılık gösterdiğini ifade eden Uluocak (2009: 36) göçün istemli olup olmaması durumunun ve göç sonrası uyumu kolaylaştıracak faktörlerin varlığının ruhsal sonuçları belirleyen en önemli değişkenler olduğunu belirtmektedir.

Tüm bu sebeplere bağlı olarak yaşanan göç hareketliliği kimi zaman bireyin arzu ettiği coğrafyalara yerleşmesi imkânını yaratırken kimi zaman da istenmeyen/olumsuz durumlara neden olmakta ve krizlere, bireyin fizyolojik ihtiyaç etkenlerini dâhi karşılayamama sürecine neden olmaktadır. Fizyolojik ihtiyaçları karşılama noktasında yaşanan zorluğun bireylerin psikolojik sorunlarla

karşılaşmasına ve toplumsal uyum/entegrasyon, aidiyet gibi hususların doğru, etkili temalanmaması durumunda ise sosyolojik sorunlarla karşılaşarak psikososyal etkilere neden olduğu görülmektedir.

Bireyin ana yurdundan göç etmek durumunda kalması gibi trajik, yoğun strese neden olabilecek durumlar; kendini yeni toplumunda yabancı hissetme duygusunun onulmaz şiddeti ve bu minvalde oluşan tüm bu nedenlerin önemli derecede etki yarattığı sosyal değişikliklere yol açacağından ve bireyin aidiyet duygusunu yapılandırdığı kültürü kaybetme/tehdit altında görme endişesi ile karşılaşması sebebiyle çeşitli olumsuz düşüncelere/sonuçlara bağlı olarak ruhsal birtakım endişelere/rahatsızlıklara yakalanması söz konusu olabilir. Bu noktada göçmen bireyin içerisinde bulunduğu durumun ve değişkenlerin hassasiyetle yeni okullarındaki rehber öğretmenleri tarafından detaylıca analiz edilmesi ve bireye özel olarak tasarlanan programlar sunulması önem arz eder. Çünkü her çocuk aynı göç tecrübesine sahip değildir. Kimi zorunlu hâller sebebiyle çok zor şartlar altında güvenlik ihtiyacı sebebiyle yer değiştirmek durumunda kalırken, kimi ise ailesinin iş değişikliği sebebiyle kendini bir anda farklı bir kültürün içerisinde bulmuş, ardından çok sevdiği arkadaşlarını bırakmalarından ötürü bir depresyon yaşıyor olabilir.

Kaldı ki göç etmek durumunda kalan çocukların, göç yaşamayan çocuklara göre daha fazla davranış problemleri ve duygusal problemler yaşadığını da ifade eden Uluocak (2009: 36) yaşanan bu problemler arasında çoğunlukla daha yüksek anksiyete/depresyon puanları; arkadaş ilişkilerinde problemler; hiperaktivite semptomları; travma sonrası stres bozukluğu; düşük benlik saygısı; düşük yaşam doyumu puanlarının yer aldığını belirtmektedir.

Bireyin isteği dışında bir göç durumu gerçekleştiğinde, bireyin kendi isteği dışında gelişen göç süreci, yeni göç ettiği yerin sosyal ve kültürel farklılığına uyum/entegrasyon sürecinin yeterince desteklenmemesinin de oluşturduğu etki ile birey üzerinde psikososyal sorunlara yol açmaktadır. Birey aniden yaşanan bu dönüşüm karşısında uyum sağlayamamanın getirdiği etki ile psikolojik olarak bir refleks geliştirmekte ve bu olumsuz tabloya kendini teslim etmektedir. Ancak birey göç etmek durumunda kaldığı yeni toplumunda uyum/entegrasyon süreçleri çerçevesinde desteklenir, kendi geldiği eski toplumuna dair bilgi birikilerinin arkadaşlarına aktarılması adına teşviklenirse daha kolay yeni toplumuna/sınıfına adaptasyon sağlayabilir.

Göç sonrası yaşanan süreçte bireyin içinde yaşamaya başladığı yeni toplumdaki kültürel farklar da uyum güçlüğüne yaşanması, sağlık sorunlarının görülmesinde son derece belirleyici bir etken olabilmektedir. Bu çerçevede bireyin yeni göç ettiği yerdeki kültür eski yurdundaki kültürel değerlere benziyorsa daha az ancak benzemiyorsa daha fazla uyum sorunu ile karşı karşıya kalmasına neden olabilir. Kaldı ki bireyin kültürüne yakın bir komşu devlete dahi göç etmesi hukuki, sosyolojik ve fizyolojik sorunları da beraberinde getireceğinden neden olunan bu etkilerin tamamı disiplinler arası bir koordinasyonu gerekli kılmakta ve devlet organlarının/uluslararası ittifak ve örgütlerin, eğitim sistemlerinin göç gibi hem sosyolojik hem de psikolojik açıdan hem toplumları hem de bireyleri ilgilendiren/etkileyen bir meseleye karşı etkin mekanizlar kurması ve bu mekanizmanın da etkin bir şekilde işleyebilmesi/çalışması gerekmektedir.

Göçmen bireyin yaşadığı yalnızlık duygusunun oluşmasına neden olan durum kişinin kendini değersiz görmesi, yeni göç etmek durumunda kaldığı ülkede yabancılaşmanın başlaması, bireyin ardında bıraktığı ve değer verdiği insanların yokluğu bireyde yoğun stres duygusuna neden olmakta, bireyin yeni toplumuna entegrasyonu sürecinde sorunlara yol açmaktadır (Tuzcu ve Bademli, 2014: 61).

Bununla birlikte aidiyet duygusunun oluşamamış olması göçmen bireylerde marjinalleşmeye, gettolaşmaya neden olurken durumun olumsuz yansımaları çerçevesinde göç edilen ülkede ırkçılık gibi davranışların oluşmasına neden olunabildiği gibi yabancı düşmanlığı olarak ifade edilen zenofobi davranışını da ortaya çıkarabilir (Erbaş, 2019: 20).

Ahu Cengiz Sarı (2019) yüksek lisans tezinde “Zenofibi ve Mülteci Entegrasyonu Hakkında Yapılan Akademik Çalışmaların Sistemik İncelenmesi” konusunu çalışmış ve 31 makale, 11 adet ise tezi derinlemesine inceleyerek zenofobiyi doğuran olayların başında mültecilerin ev sahibi topluma entegrasyonlarının sağlanamaması olduğunu belirtmiştir.

Bununla birlikte göçmen nüfusunun günden güne artıyor olmasının ev sahibi ülkelerde zenofobik tutumlara neden olabildiği ve insan hakları, sosyal adalet ilkelerini temel alan, özellikle toplumdaki dezavantajlı kişi ve grupların huzur ve esenliği için çalışan sosyal hizmet mesleğinin bu duruma müdahale etmesi gereklidir. Zenofobik tutumların azalması için öncelikle başarılı bir entegrasyon sürecinin

olması gerekmektedir. Zenofobik tutumlar ile mücadele için toplumsal uyumun sağlanması adına bireyin aidiyet duygusunun geliştirilmesine özen gösterilmeli, öteki gelen yabancının kültürünü, dilini, farklılıklarını tanıtmaya imkân verilmesi sağlanmalıdır ki artık öteki gelmesin.

Göçe konu olan, göç etmek durumunda kalan hem bireylerin yaşadığı deneyim hem de ailelerinin yaşadığı deneyim zaman zaman psikolojik sorunlarla karşılaşmalarına neden olabildiği gibi özellikle bu sorunlara genel hatları ile bakıldığında; depresif bozukluklar, anksiyete bozuklukları, samotoform bozukluklar ve uyum bozukluklarının sık görüldüğünü belirtebiliriz. Buna ek olarak bu sorunların oluşmasına neden olan etkenler sıraladığında ise kişinin yaşadığı yer değişikliği sebebiyle aidiyet oluşturma noktasında sorunlar yaşamasına, aidiyet duygusunun tamamen kaybına, yaşadığı kültür şoku çerçevesinde kendi kültürel yaşamını ve geleneklerini terk etmek durumunda kalmasına neden olduğu düşünüldüğünde, göçün ruhsal etkileri de öngörülebilir.

Tüm bu kayıplara ek olarak yeni yerleşilen yerde yalnızlık duygusunun baskın geleceğini, bireyin toplumsal rolleri çerçevesinde yaşanan değişim ve dönüşüme de dikkat çeken Tuzcu ve Bademli (2014: 61), kültürel normlar ve değerler de yaşanan belirsizlik sürecinin göçmen bireylerde kültürel şoka neden olduğunu belirtmektedir. Bu durumda zaman içerisinde psikolojik ve ruhsal sorunlara yol açmaktadır.

Göçmen çocukların toplumsal uyum kapsamında yaşadıkları sorunları incelerken, bireyin göç sonucu yaşadığı travmayı, uyum sorunları kaynaklı ortaya çıkan psikolojik buhranları incelemek ve bu sorunların çözümüne yönelik psikolojik desteğin bireye yeni toplumunda sağlanması gerekmekte ve bu süreci okullarda sağlayacak olan kurum ise okulların rehberlik servisleri olmalıdır. Bu noktada okulların rehberlik servislerine yabancı uyruklu öğrencilerin toplumsal uyumu/entegrasyonu, aidiyet duygusu oluşturulması çerçevesinde büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Ek olarak okullar içerisinde oluşabilecek olan yabancı düşmanlığı ile de rehberlik servisinin mutlaka ilgilenmesi, bu tarz yabancı öğrencilere düşmanlık geliştiren öğrencilerle görüşülmesi gerekmektedir ki okulun geneline bu yabancı düşmanlığı davranışı yayılarak geri dönülmez bir düşmanlık inşa edilmesin.

Bireylerin göç ettikleri yerlere uyumunu zorlaştıran faktörler içerisinde yeni bir çevreye gelme, eski arkadaşlıkların kaybedilmesi gibi nedenler de olabilir. Bireyin okulda yeni arkadaşlıklar kuramaması; kültür, dil gibi sorunlar bireyin “öteki” olmasına neden olmakta ve sosyolojik sorunların temelini oluşturarak bu sorunlar zinciri psikolojik sorunlara yol açmaktadır. Âdeta bir domino taşı olan göç hareketi, bireyi entegre edemediğimiz takdirde tüm taşların yıkılması anlamına gelmektedir. Bu domino taşlarının tamamının devrilmemesi için uyum/entegrasyon sürecinin desteklenmesi şarttır.

Türk eğitim sistemi çerçevesinde bireyin kazanılması amaçlanmalı ve bu noktada uyum/entegrasyon sürecini değerler eğitimi çerçevesinde temalayıp yeni bir aidiyet inşası sağlanması gerekmektedir. Kaldı ki öğrenmeyi öğrenme becerisi çerçevesinde temalanan bir değerler eğitimi modeli, hem mevcut öğrencilerin yeni gelen göçmen bireyin yaşamını merak etmesi hem de göç sonucu yer değiştiren bireyin yeni topluma aidiyet geliştirmek adına bu yolla arkadaşlık ilişkileri kurması gibi programlar planlanabilir.

Bununla birlikte zaten bireyin yeni geldiği çevre eski çevreye benzer bir değerler bütününe sahipse, bireylerin yeni geldikleri yerlere olan uyumlarını kolaylaştırıcı bir etkene sahip olmaktadır. Bu nedenle özellikle iç göç ve dış göç ayrımında, iç göç daha az entegrasyon/uyum sorunlarına neden olmakta, iç göçün oluşturduğu problemler daha çabuk onarılarak birey topluma kazandırılmaktadır.

Ergenler üzerine yapılan bir başka çalışmada ise uyum entegrasyon süreci çerçevesinde bireylerin kendilerini en yakın hissettikleri kişilerin/kurumun aile olduğu, bu nedenle uyum entegrasyon sürecinde ailelerin de öneminin oldukça büyük olduğu ve sürece destek olmaları adına teşvik edilmelerinin gerektiği belirtilmektedir (Gün, 2008). Yabancı uyruklu öğrencilerin zorunlu hâller çerçevesinde başka bir ülkeye göçmesi durumunda okulların rehberlik servisinin aile ile de iletişim kurması ve çocukların entegrasyon/uyum süreçlerinin sağlanması noktasında aileden de destek alınması, hatta ailenin de yeni toplumlarına uyum/entegrasyon süreci çerçevesinde halk eğitim merkezlerine yönlendirilmeleri sağlanabilir.

Ailesi ile zorunlu bir hâl sebebiyle göç etmek durumunda kalan göçmen çocuğun yeni toplumunda Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi’nin bir anda ilk basamağına düşmesi, fizyolojik ihtiyaçlar bağlamında yemek, su, barınma gibi temel ihtiyaçları

karşılama sorunuyla yüzleşmesi bir anlamda ailenin de aynı sorunla karşı karşıya kalmasına neden olduğundan bu noktada ailenin de desteğe ihtiyacı vardır demektir. Göç nedeniyle fizyolojik ihtiyaçları karşılama noktasında sorunlarla karşı karşıya kalan ve yeni bir barınma ortamına giren ailenin öncelikle bu temel ihtiyaçlarını karşılama noktasındaki sorunlarını çözmesi gerekmektedir. Bu noktada göç edilen devlete ve göçmen kanunları kapsamında ulusal ve uluslararası hukuka büyük görev düşmektedir.

Sorunların çözümü çerçevesinde hukuksal zeminin oluşturulması ve rehabilitasyon hizmetleri ile bu hakların bireylere tesis edilmesi önem arz etmektedir. Birey savaş, kıtlık, felaket gibi ajandasında olmayan nedenlerle göç etmek durumunda kaldığında bireyin yeni topluma kazandırılması ve kendisine yeni devletçe rehberlik edilmesi gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu noktada T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı bünyesinde çalışmalar gerçekleştirmektedir. Türkiye jeopolitik ve jeostratejik konumu çerçevesinde önemli göç yolları üzerinde bulunmakta ve göçe tarih boyunca konu olan bir devlet olma özelliği taşımaktadır. Türkiye'nin göçmenler için bir cazibe merkezi hâline gelmesi, ekonomik gücü ve refah düzeyi etkenlerine ek olarak bulunduğu coğrafya sebebiyle savaşların da göç alması noktasında etkisi tartışmasızdır. Yakın zamana kadar transit geçiş ülkesi olarak bilinen Türkiye, artan ekonomik gücü ve istikrarı ile göç hareketleri açısından doğrudan hedef ülke konumuna gelmiştir.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı'nda yürütülen uyum çalışmalarına Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (YUKK, 2013) 96. maddesi çerçevesinde bazı görev ve sorumluluklar yüklenmiş ve 96. madde uyarınca yabancılara ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandıracak faaliyetlerdir. Kanun bu doğrultuda kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların koordineli çalışma yürütmesini öngörmektedir.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013) 96. maddesi çerçevesinde, "Uyum" başlığı altında 1. bent "Genel Müdürlük, ülkenin ekonomik ve mali

imkânları ölçüsünde, yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak ve ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilir.” ifadesi yer alırken 2. bent çerçevesinde “Yabancılar, ülkenin siyasi yapısı, dili, hukuki sistemi, kültürü ve tarihi ile hak ve yükümlülüklerinin temel düzeyde anlatıldığı kurslara katılabilir.” ifadeleri yer almaktadır. 3. bent kapsamında ise “Kamusal ve özel mal ve hizmetlerden yararlanma, eğitime ve ekonomik faaliyetlere erişim, sosyal ve kültürel iletişim, temel sağlık hizmeti alma gibi konularda kurslar, uzaktan eğitim ve benzeri sistemlerle tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri Genel Müdürlükçe kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarıyla da iş birliği yapılarak yaygınlaştırılır.” ifadeleri yer alır (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013: 12049).

Göç ettiği yeni devlette bireyin yaşadığı farklı duygular çerçevesinde sürece verdiği tepkiler, bireylerin gelişim dönemlerine göre de farklılık göstermektedir. Bireyin benlik durumlarının sınırlılığı/farklılığı nedeniyle yaşadıklarını kimi zaman korkutucu olarak algılayan kimi zamansa akranlarından ve uyum sağladığı çevresinden ayrılmak zorunda olan ergenin içine düşeceği kimlik krizinin daha da derinleşmesi ve benlik saygısının bu yaşantıdan olumsuz etkilenmesi gibi olumsuz sonuçlar söz konusu olabilir.

Uyum sorunlarını kimlik duygusu çerçevesinde irdelediğimizde, Erikson (1968)’a göre kimlik duygusu, bedeninde kendini evinde hissetme, nereye doğru gidiyor olduğunu bilme ve kendisi için önemli olan insanların onu kabul ettiği duygusudur. Bu noktada göçmen bireyin entegrasyonu/uyumu sürecine yönelik program geliştiricileri mutlaka empati kurabilmelidir. Keza kendi yurdumuzda bilmediğimiz bir adrese giderken bile yabancılik hissedebildiğimiz, kendi bildiğimiz çevreye/mahallemize döndüğümüzde kendimizi rahatlamış hissettiğimiz bir psikolojik tepkide göç etmek durumunda kalan bireyin içerisinde bulunduğu duruma adapte olması, yeni çevresine karşı yabancı hissetmemesi şaşılabilecek bir şey olacaktır.

Bireyler ergenlik dönemine girdiğinde yaşadıkları bilişsel, bedensel ve psikolojik değişimler sonucunda toplumun kendilerinden birtakım beklentileri olduğu hissi ile karşılaşır. Bu dönüşüme uyum sağlamaya çalışan bireyler bir de göç etkisi ile karşı karşıya kaldıklarında daha zorlu bir ergenlik dönemi geçirmektedir. Uyum/entegrasyon süreci bu noktada hem göç nedeniyle yeni yerleşilen çevresel dönüşüme hem de bedensel dönüşüme uyum çerçevesinde şekillendiğinden birey ruhsal sorunlar yaşayabilir. Bir yandan çocukluk özdeşimlerinin ve kendilik algılamalarının sürdürülmesi ve var olan dengeyi devam ettirme çabaları, öte yandan toplumsal beklentiler, ergendeki değişimi zorunlu kılmaktadır. Karaça (2017) bu süreci, ergen kendi kimliğini yeniden tanımlayarak toplum içinde yer edinmek zorunda kalır olarak tanımlamaktadır. Bunun sonucunda da bireyde bir kimlik bunalımı ortaya çıkmaktadır.

Ergenlik döneminde ergenlerin yaşadığı kimlik bunalımı, bir sonraki evreye olumlu geçiş sağlayan kimlik duygusunun kazanılmasıyla sonuçlanabilir (Erikson, 1968: 169-170). Ancak bu süreç göç eden birey üzerinde uyum/entegrasyon sorunlarına yol açtığından, bireyin ergenlik sürecindeki kimlik inşasında da kendini tanıma güdüsünde temel problemlere neden olabilir.

Bununla birlikte göçmek durumunda kalan göçmen bireylerin kimlik bunalımları yaşadığını, özellikle Suriyeli çocuklar üzerinde çalışıldığında bu kimlik bunalımına ek olarak savaş mağduriyetinin yarattığı travmanın da bu kimlik bunalımına dahil olduğunu ve göç eyleminin akabinde zorlu hayat koşullarının, uyum sıkıntılarının bu sorunların büyümesine yol açtığını belirten Karaca (2017) uyum ve entegrasyon sürecinin önemine dikkat çekmektedir.

Bireyler kimlik oluşum sürecinde kendinden memnun olmama, kendini beğenmeme, ne yapmak istediğini net olarak bilememe, nasıl biri olduğu konusunda kararsız olma, sosyal ortamlara uyum sağlayamama gibi durumların içinde kalarak kimlik bunalımı yaşayabilirler. Bu gibi durumlarda agresif olmak, aile bireylerini ya da çevresindeki kişileri terslemek, sürekli mutsuzluk hâli, tatminsizlik, kendisini iletişime kapatma gibi davranışlar görülebilir. Bireyin göç çerçevesinde yeni toplumunda aidiyet duygusu geliştirememesi, uyum/entegrasyon sorunları ve bu sürecin bir de ergenlik dönemine denk gelmesi; ek olarak iyi bir eğitim ve uzman desteği alamaması kimlik bunalımlarına neden olarak yetişkinlik dönemlerine kadar devam edebilmektedir.

Suriye iç savaşı örneğinden gidildiğinde günümüzde Suriyeli bireylerin Türkiye'ye göç etmeleri sonucunda yaşanan uyum/entegrasyon sorunları kapsamında kavgalara karışma ve suça karışma olayları zaman zaman medyaya yansımaktadır. Bu olayların büyük bir kısmını psikolojik olarak sağlıklı olmayan, savaşın yıkıcı etkilerini üzerlerinden atamayan bireyler oluşturmaktadır. Aslında hiçbir birey suçlu değildir. Eğitemeyen, entegre edemeyen, yaşadığı trajediyi saramayan eğitim/öğretim sistemi suçludur.

Toplumsal uyum entegrasyon noktasında sorun yaşayan ve bu sebeple suça itilen, karışan ve istismar edilen çocukların büyük bir çoğunluğunun araştırılması sonucunda geçmişlerinde acı izler olduğunu belirten Karaça (2017), kendi benliğini ergenlik döneminde tanıma sürecinde sorun yaşayan bireylerin yetişkinlik dönemlerinde sorunlar yaşadığını, bu sorunların karar verme süreçlerine yansıdığını belirtmektedir. Önemli olan bu çocukları yaşadıkları kimlik bunalımı çerçevesinde kazanmak, topluma entegre edebilmektir. Doğru bir uyum/entegrasyon sürecinden geçen göçmen birey hem kendine hem ailesine hem de toplumuna katkı sağlayan bir birey olarak yetiştirilebilir. Bunu başarmak eğitim/öğretim sistemlerinin ve doğru göç krizi yönetimi gerçekleştirmekle doğru orantılıdır.

Ergenlik döneminde bireyin seçenekleri deneyimleme sürecinde, içinde bulunduğu toplum tarafından engellemelerle karşılaşması da bireyde kimlik kargaşasına neden olabilir. Bu kapsamda göç etmek durumunda kalan bireyin hem ergenlik sürecinin içerisinde bulunması ve toplumsal entegrasyon/uyum sorunu hem de ergenlik süreci çerçevesinde yaşadığı dönüşüm sonucu ortaya çıkan kimlik kargaşası bireyin kimliğini inşa etme sürecinde sıkıntılar yaşamasına neden olabilir.

Kaldı ki kimlik kargaşası bireyin çeşitli roller ve yaşantılar arasındaki bütünleşme sürecini gerçekleştirememesi, egoya aktarılan yoğun bilgileri örgütleyememesi sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Erikson (1968: 169- 170) bireylerin yaşadığı kimlik sorunu kapsamında yaşanan kümeleşmeyi ve bu kümelerin ise norm ve kurallara bağlanma eğilimi gösterdiğini belirterek kimlik oluşturulması sürecinde bir çabanın gösterilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ergen bireyin toplumsal olarak kendisinden beklenen rol ile yaşamını bütünleştirmesi sürecinde sorun yaşaması durumunda bazı klinik sorunların ortaya

çıkıldığını belirtmektedir. Ortaya çıkan bu klinik sorunun artışı bireyde bir kimlik bunalımı/kimlik kargaşası yaşanmaktadır.

Suriye iç savaşı çerçevesinde Türkiye'ye iltica etmek durumunda kalan bireylerin ötekileştirilerek “Suriyeli, Arap, göçmen” gibi dışlayıcı sınıflandırmalara veya ayırmacı engellemelere maruz kalmaları, Suriyeli gençlerin benlik ve kimlik oluşumları çerçevesinde karmaşaya yol açmaktadır. Bireyi kazanmak üzerine konseptler geliştiremeyen bir eğitim/öğretim ya da entegrasyon/uyum sistemi bireyi kaybederek, suça iter. Önce insan olmak önemlidir. Suç oranlarının da doğrudan uyum/entegrasyon sorunu yaşayan bireyler çerçevesinde şekillenmesi bireyin hem kaybedilmesini hem de mevcut toplumun sosyolojik sorunlarla karşı karşıya kalarak asayiş çerçevesinde sorunlar yaşamasına neden olmaktadır.

Kendi yurtlarını terk etmek durumunda kalarak bir savaşın ortasından ülkemize sığınan bu bireylere ayırmacı, ötekileştirici değil, toplumsal bütünleşme ve uyumu hızlandıracak davranışlarda bulunarak yaklaşmak ve onlara toplumsal olarak yardımcı olmak durumundayız. Uyum/entegrasyon süreci yalnızca programlarla yürüyen bir süreç de değildir. İnsani değerler çerçevesinde mevcut toplumun sürece sahiplenmesi, aidiyet duygusunun oluşmasında önem ihva eder. Hâlihazırda savaşın içerisinden gelen bu bireylerin zaten göç etmek durumunda kaldığından arkalarında bıraktığı acıları ve bu acılara bağlı olarak yaşadıkları trajediye bir de kimlik kargaşası gibi sorunların da eklenmesi, birçok yeni sorunla yüzleşmek durumunda kalmalarına neden olur. Bu çerçevede sadece göç etmek durumunda kalan bireylere değil, göç edilen mevcut toplumdaki bireylere de yabancıların öteki olmadığı, düşman olmadığı, her şeyden önce insan oldukları aktarılmalı, bu çerçevede insani eğitim/öğretim programları oluşturulmalıdır.

Attali (2017) “Geleceğin Kısa Tarihi” isimli eserinde “Büyük göç dünyada kültür paylaşımının başlamasına neden olmuştur. Göçlerle gelenler yeni yaşam bölgeleri yaratırken, beraberlerinde getirdikleri fikir ve kültürü diğer toplumlarla paylaşmaya başlamışlardır.” değerlendirmesinde bulunmaktadır. Savaş, iklim değişikliği gibi zorunlu nedenlerle ya da kendi isteği doğrultusunda göç eden bireylerin beraberinde getirdiği hazineyi de keşfetmek ve bu değerler bütünü kullanarak bireyin inşa edilmesi sürecine katkı sunarken topluma da bu kültürün tanıtılmasını ve ortak değerler çerçevesinde şekillendirilmesini sağlamak gerekir.

Bu hassaslıkla kültür inşasını mümkün kılan bireyin kimlik inşası sürecini desteklemek, kültüre de mühendislik gerçekleştirmeyi ve yeni kültürlerle mevcut kültürü entegre etmeyi ya da var olan kültürü yeni toplumuna tanıtarak karşılıklı saygı ve sevgiyi oluşturmanın yolunu açacaktır. Bu çerçevede ilerlenmeyen süreç, sosyolojik sorunlara neden olarak toplumsal kırılmalara yol açabilir. Kimlik bunalımı da bu sürecin bireysel yansımasıdır.

Bireyin ergenlik süreci incelendiğinde kimlik bunalımı yaşayan birey ters kimlik sorunu yaşamakta ve bu bireyler toplumun kendilerinden beklentisi olan rollerin aksine ters kimlikler oluşturarak aşırı uç rolleri benimsemektedir. Erikson (1968)'a göre, kimlik gelişimini olumlu ve kabul gören bir ortamda tamamlayamayan ergenler, hiçbir şey olmamak yerine, babası polis olan bir kızın kanunları çiğneyen biri olması ya da başarılı bir ailenin kızının okula gitmeyi reddetmesi örneklerindeki gibi, istenmedik ya da toplumun kabul etmediği bir seçeneğe yönelebilirler (Atak, 2011). Suriyeli öğrenciler üzerinde çalışma gerçekleştiren Karaca (2017) da göçmen çocukların yaşadıkları ters kimlik sorununa dikkat çekmiş ve bu durumda olumsuz sonuçlarını gidermek adına toplumsal uyum programlarının önemine vurgu yapmış ve bu bireylerin kimlik oluşturma süreçlerine gereken desteğin verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

2.5. Göçmen ve Eğitim

Eğitim, insan varlığının derinliklerine ve özüne kök salan tutumları, davranışları, hayat felsefesini, hayatın anlamını, görevini ve sorumluluklarını, süregelen insan kültürüyle yoğurarak, bireyde ve toplumda değişme ve oluşmalar meydana getirme sürecidir (Eğri, 2003). Bu noktada göç etmek durumunda kalan bireyin topluma entegrasyonunun sağlanması adına toplumun da yeniden inşa edilmesi söz konusudur. Farklı bir kültürü kabullenme süreci de başlı başına bir eğitim/öğretim konusudur.

Göç etmek durumunda kalan bireyin tüm bu süreçleri yeni toplumuna uyum süreci gerçekleştirerek bir aidiyet kazanması çerçevesinde şekillendirebileceği ve bu uyum ve aidiyetin sağlanamaması durumunda ise bireyin eğitim sürecinde birçok problemin ve olumsuz durumun da oluşabileceği görülmektedir.

İyi bir vatandaş yetiştirme, iyi bir insan yetiştirme süreci çerçevesinde eğitim öğretim sürecine tabii tutulan bireyin karakter gelişimi ve erdemli insan yetiştirme aşamaları bireyin kazanılması ile mümkündür. Her birey için nitelikli eğitimin önemi, alınan eğitim sonucunda toplumsal olarak bir kimlik inşa edilmesi ve hayatını devame ettirebilecek kariyerin inşası noktasında önem arz eder. Eğitim sadece birey için de değil, yaşadığı topluma ve ülkeye de katkı sunar. Yetişen iyi vatandaşlar ve erdemli bireyler o toplumun ve ülkenin de refah düzeyinin, kültür düzeyinin artmasını sağlar (Karaça, 2017).

Göçmen çocuğun yeni toplumuna entegrasyonunun sağlanamaması ve eğitim sürecinden mahrum kalması durumunda doğrudan o toplum da etkilenecektir. Toplumsal değerler çerçevesinde göçmen bireyin kazanılamaması toplumsal sorunlara ve çatışmalara yol açacak, kutuplaştırmayı ve ayrımcılığı artıracak ve tüm değerler yıpranarak mevcut toplum da birey de bu süreçten zararlı çıkacaktır.

Nitelikli bir eğitim öğretim sürecine tabii tutulan birey hem tabii olduğu toplumuna hem de yaşadığı ülkesine katkı sunar. Bu noktada saygın bir kişi hâline gelmesi, bireyin kendini gerçekleştirme için göçmen eğitimi programlarının önemi büyüktür (Karaça, 2017).

Göçmen çocuklar çerçevesinde uyum programlarını destekleyen sistemler hem bireyin yeni toplumuna kazandırılmasına hem aidiyet davranışını geliştirerek kendisi o topluma ait hissetmesine hem de eğitim süreci çerçevesinde elde ettiği yetkinliklerle o ülkeye katkı sunmasına olanak tanıyacaktır.

Hem göç alan hem de göç veren ülkelerin refahı, toplumsal uyumu ve gelecek inşası noktasında eğitim öğretim programlarının önemi tartışmasızdır. Bu noktada göçe konu olan bireyin uyum entegrasyon sürecine tabii olarak iyi bir eğitim öğretim sürecine dahil edilmesi oldukça önemlidir. Eğitim, en temel insan hakkıdır. Bu hakkın göçmek durumunda kalan bireylere de sağlanması önemli bir meseledir (Karaça, 2017).

Göç etmek durumunda kalan bireyin yeni topluma uyum sağlaması noktasında en önemli etken eğitimidir. Bireyin yeni toplumunda eğitim/öğretim sürecine dahil olması ve bu kapsamda yeni arkadaşlar edinmesi, iyi bir rehberlik hizmetine tabii

olarak toplumsal aidiyet duygusunun geliştirilmesi ve göç nedeniyle yaşadığı krizin çözüme kavuşturulması gerekir.

Göç etmek durumunda kalan bireylerin Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nin ilk basamağı olan fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak durumunda olmasından sebeple ailesine destek olmak adına çalışmak zorunda kaldıkları, okumak yerine ağır işlerde çalıştıkları da bilinmektedir. Bu kapsamda göç politikaları oluşturulurken bireyin ailesinin de entegrasyonunun/uyumunun sağlanması ve temel ihtiyaçlara dair sorunlarının çözülmüş olması gerekmektedir. Bu sorun çözülmediği takdirde çocuk bireyler ağır işlerde çalışmakta ve ailelerine destek olmak adına eğitim/öğretim sürecinden mahrum olmaktadır.

Göçmen çocukların yaşadıkları ülkeye toplumsal uyumu kapsamında aidiyet duygusunun oluşturulması çerçevesinde Türkiye örneğinden hareket ederek Suriyeli çocukların Türkiye'ye entegrasyon/uyum sürecinin de ancak iyi bir eğitimle mümkün olabileceğini ifade etmemiz gerekir. Bu noktada eğitim öğretim süreçlerinin önemine, uyum programlarına dikkat çekilirken kimlik ve kişilik oluşumu noktasında da göçmen eğitiminin önemine vurgu yapmamız gerekir. Bireyin erginlik çağında alacağı nitelikli bir eğitim bireyin kazanılmasını, yetiştirilmesini, toplumsal uyum/entegrasyon sürecinin sağlanmasını sağlayabilecekken bu dönemde bireyin kaybedilmesi suç oranlarında artışa, toplumsal sorunlara ve bireysel düzeyde göçmen çocuklar üzerinde psikolojik sorunlara yol açabilir. Göçmen çocuklara yönelik nitelikli eğitim programlarının oluşturulamaması durumunda Suriyeli göçü sebebiyle ülkemize gelen bu öğrenciler psikolojik sorunlar, bireysel travmalar yaşayabilir ve bu durum doğrudan toplumsal bir travmaya da neden olabilir. Olası bir uyum/entegrasyon sorunu noktasında ortaya çıkacak kayıp nesil tüm bir ülkeyi etkiler (Karaça, 2017). Böyle bir sonucunda hem bireye hem de topluma olumsuz yansımaları olacaktır. Bunu önlemenin yolu ise uyum/entegrasyon sürecinin desteklenmesi çerçevesinde yabancı uyruklu öğrencilere yönelik müfredatların geliştirilmesi, programların oluşturulması ve bireyin kazanılması üzerine stratejiler geliştirilmesinden geçer.

Göçmen çocukların toplumsal uyum ve entegrasyonu çerçevesinde Psikologlara göre ise bu süreçte dil sorununun çözümüne dikkat çekilen çalışmaların önemli olduğu, kültürel sorunlar çerçevesinde yeni yerleştikleri ülkelere uyum gerçekleştirilmesi

gerektiği ve mülteci statüsündeki öğrencilerin okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi gerektiği belirtiliyor. Karaca (2017) Türkiye'ye yönelik yaşanan göç sürecindeki en önemli sorunun eğitim alanında yaşandığını belirtirken, bu öğrencilerin imkânsızlıklar/yetersizlikler sebebiyle eğitim öğretim hayatından mahrum kaldıklarını belirtiyor. Göçmen öğrencilerin büyük bir çoğunluğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin desteği ile MEB bünyesindeki okullarda eğitim görmekte iken bir kısmı da Arapça eğitim veren okullara gitmektedirler.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) kapsayıcı eğitim bağlamında Suriyeli çocukların eğitilmesi ile ilgili birçok uygulama yapmıştır. Suriyeli çocukların okullaşması yönünde ve ailelerinin de eğitilmesi yönünde gayret göstermiştir. Örnek verecek olursak; Türkçe öğretimi için TÖMER kurs merkezlerinin açılması, 2016 ve 2018 yılları arasında Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi geliştirilmiştir (PIKTES, 2021).

T.C. Milli Eğitim Bakanlığınca koordine edilen, finansmanının ise AB tarafından sağlandığı Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES) kapsamında uyum sınıfları oluşturulduğu bilinmektedir (PIKTES, 2021).

Geçici Barınma Merkezlerinde ise çocukların eğitimi için kurulan Geçici Eğitim Merkezleri bulunmaktadır. GEM bulunan iller; Adana, Adıyaman, Ankara, Antalya, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kilis, Konya, Malatya, Mardin, Osmaniye, Sakarya, Siirt, Şanlıurfa şeklindedir. Bu illerden Hatay'da 63, Gaziantep'te 49, Şanlıurfa'da 29, Adana ve Kilis'te 21'er tane olmak üzere toplamda 224 GEM bulunmaktadır (MEB, 2018b; Alaca ve Albak: 2020: 142).

Çalışmalarında Türkiye'de bulunan Geçici Eğitim Merkezleri'ne dikkat çeken Alaca ve Albak (2020) bu merkezlerin 21 ilde bulunduğunu, merkezlerde görev alan personelin üç gruba ayrıldığını ve bu personelin PİKTES projesi çerçevesinde görevlendirildiklerini belirtmektedirler. Bu üç grup ise şu şekildedir; Birincisi, PİKTES projesi kapsamında çalışan sözleşmeli Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olan öğretmenler. İkincisi, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak kadrolu görev yapan Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olan öğretmenler. Üçüncüsü ise Suriyeli olup, çocukların eğitime entegrasyonunda kolaylaştırıcı olarak görev alan öğretmenler. Suriyeli ve sözleşmeli öğretmenlerin maaşları PİKTES projesi kapsamında UNESCO

tarafından ödenirken, kadrolu öğretmenlerin maaşları ise MEB tarafından ödenmektedir (Alaca ve Albak: 2020: 142-143).

Bireyin akranları ile etkili iletişim kurma süreci, çocukların ve ergen gençlerin psikolojisinin olumlu ilerlemesi açısından oldukça önemli bir süreçtir. Bireyin yeni toplumunda iletişim sorunları yaşaması, doğrudan psikolojik sorunlara neden olmakta, bireyin içine kapanmasına ve akranlarıyla iletişim kuramamasına yol açmaktadır. Dil öğrenme ve akranlarla iletişim kurma, bireye özgüven verir ve endişelerini azaltmaya da yardımcı olur. Bu noktada TÖMER kurs merkezleri göçmen çocukların toplumsal entegrasyonu kapsamında uyumun en temel sorunu olan dil sorununu çözmede etkin bir model oluşturmaktadır.

Bununla birlikte PIKTES projesi kapsamında Suriyeli Çocuklara Yönelik Telafi Programları da düzenlenmiş ve oluşturulan programlar belirli kazanımlarla ilişkilendirilerek ünite/alan/beceri ve kazanım eşleştirilmesi çerçevesinde şekillendirilmiştir (PIKTES, 2021).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) 2016-2017 eğitim-öğretim dönemi verileri incelendiğinde okullarımızda 833 bin 39 Suriye uyruklu öğrenci olduğu, bu öğrencilerin okul çağındaki öğrenciler ekseninde %60 oranına denk geldiğini belirten Karaca (2017), yaşanan dil sorununa, dilden kaynaklı yaşanan iletişim sorunlarına, kültürel farklılıklar nedeniyle yaşanan sorunlara dikkat çekmektedir. Yaşanan sorunların Suriyeli öğrencilerin ötekileştirilmesine neden olduğunu da belirten Karaca (2017), sorunun çözümü noktasında dil ve kültür etkenine vurgu yapmaktadır.

Bu çerçevede PIKTES programının, telafi eğitimi programının ve Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmelerine yönelik TÖMER programının önemi yeniden gözler önüne serilmektedir. 2017'den 2020'ye kadar olan süreçte MEB doğru adımlar atarak süreci bireylerin entegrasyonu/uyumu kapsamında koordine etmeye yönelik uygulamaları devreye koymuş ve bu kapsamda da aidiyet duygusunun geliştirilmesi adına dil sorununu çözmek üzerine bir strateji geliştirerek, bireyin ilk önce akranlarıyla iletişim kurabilmesinin sağlanmasını hedeflemiştir. Değerler eğitimi çerçevesinde ise telafi programları kapsamında ilgili ünitelerin ilgili kazanımlarla ilişkilendirilmesi sağlanmıştır.

Keza Karaça (2017)'nın ifade ettiği üzere, mülteci çocuklar üzerine yapılan çalışmalar kapsamında göç edilen toplumun diline hâkim olmama ile yabancılaşma arasında doğrudan bir bağlantı olduğu görölmektedir. Bununla birlikte dil ile aidiyet duygusu geliştirmek arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır. Dil öğrenildikçe göç edilen ülkeye karşı aidiyet duygusu da aynı oranda güçlenmektedir. Suriyeli çocuklar ve gençler açısından dil eğitimi gerek eğitim sürecindeki başarı gerekse kendine güven ve toplumsal uyum açısından en öncelikli konulardandır.

Bush ve Saltarelli (2000: 18) ise anadil destekli bir eğitimin çocukların kendi dilleri ile gurur duymalarını, aidiyet ve kimlikle ilgili kendilerine daha güvenli olmalarını sağlamasının yanı sıra, ikinci dilin öğrenilmesini kolaylaştırdığı da ifade etmektedirler. Bu kapsamda dile yönelik geliştirilen eğitim programlarının bireyin anadiline yönelik de uygulamaları içermesi ve bireyin asimile edilmeden hem kendi dilini hem de yeni toplumunun anadilini konuşması ve bu iki dilin birbirini destekleyici bir programla eğitim/öğretim sürecine dahil edilmesi aidiyet duygusu geliştirilmesi noktasında önem arz etmektedir.

Karaça (2017) Suriyeli öğrencilerin anadillerini unutmamak açısından genellikle imam hatip liselerini tercih ettiklerini ve buralarda Türkçe eğitiminin yanında anadilleri olan Arapça eğitimi de görmeleri, kendilerine güven duymalarını sağlamak ve kimlik kazanım süreçlerini olumlu etkilemektedir değerlendirmesinde bulunmaktadır.

Bireyin kişiliğinin şekillendiğı ve kimlik oluşum sürecinin gerçekleştiğı ergenlik dönemi, bireylerin gelecekte mutlu bir hayat yaşamalarının temeli niteliğindedir. Bu dönemde bireyin fizyolojik ve psikolojik olarak sağlıklı bir süreç geçirmesi ve daha iyi bir eğitim alınması açısından etkili modellerin oluşturulması son derece önemlidir. Bununla birlikte göç ve eğitim, bilimsel araştırma yapılması gereken, bireylerin yeni toplumundaki davranışlarının gözlenmesi ve deney ve kontrol grupları oluşturularak eğitim programlarının analiz edilmesi gereken bir süreçtir. Programların bireyin entegrasyonu/uyumu sürecinde faydalı bir model oluşturup oluşturmadığı ancak bireyler üzerinde gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar neticesinde ortaya koyulabilir. Bu kapsamda akademik araştırmacılara büyük bir görev ve sorumluluk düşmekte, bireyin aidiyet duygusunu kazanması adına öğretmenlerin alternatif modeller geliştirerek bunları literatüre kazandırmaları gerekmekte ve etkin

programların gerekli devlet desteği/uluslararası destekleri alarak ülke genelinde yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

Bireyin kendini mutlu, huzurlu, güvenli hissetmediği ortamlarda eğitim/öğretim sürecini gerçekleştirme eylemi noktasında zorluklar yaşamakta ve yaşanan bu olumsuzluklar korku ve endişe duygularının oluşmasına/artışına neden olmaktadır. Göç eylemi sebebiyle kendi topraklarını terk ederek halihazırda bir travma yaşayan bireyin eğitim öğretim ortamında ikinci bir travmayı yaşaması oldukça kötü bir etkiye neden olur. Bireyin kendini bir çıkmazda hissetmemesi için nitelikli eğitim ortamının sağlanması önem arz eder (Karaça, 2017).

Bireyin kazanılması çerçevesinde sürdürülen uyum/entegrasyon süreci, yetersiz eğitim/öğretim modelleri çerçevesinde başarısızlığa uğrayacağından göç etkeninde en önemli süreç eğitim süreci ve bireyin toplumsal uyumu/aidiyet duygusunun geliştirilmesi kapsamında sürdürülecek olan modellemelerdir.

Bununla birlikte göçmen bireyin eğitim öğretim gördüğü sınıfta gerçekleştireceği uyum süreci kadar toplumsal uyum gerçekleştirmesi de oldukça önemlidir. Bu noktada göçmen bireyin öğretmenine düşen görev oldukça büyüktür. İngiltere’de göçmen öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmayı aktaran Hek (2005), göçmen öğrencilerin öğretmenleri tarafından anlaşılmadıklarında, dinlenmediklerinde kendilerini çok kötü hissettiklerini hatta tüm bunlara ek olarak yaşanan iletişim/dil sorunları çerçevesinde kötü muamele gördüklerini hissetmelerinde ise kendilerini çaresiz hissettiklerini belirtmektedir. Yapılan araştırmalarda kendilerini anlayan, dil konusunda yardımcı olmaya çalışan, eğitim materyallerini anlamaları adına destek olan öğretmenlerin karşısında göçmen öğrenciler kendilerini daha rahat ve güvende hissediyor.

Bu modellemelerin gerçekleştirilememesi, bireye dil desteğinin sağlanamaması gibi durumlarda ise iletişim süreci gerek öğrenci için gerekse öğretmen açısından birçok zorluğu bünyesinde barındırmakta ve bu gibi olumsuz durumlarda öğretmenlere düşen görev ve sorumluluklarda daha da artmaktadır. Ülkemize gelen sığınmacı ya da mülteci öğrencilerin eğitimini yasal bir yükümlülük olarak değil, toplumsal refahı sağlamak için ‘sosyal bir sorumluluk’ olarak gördüğümüzde iki taraflı kabul ve uyum süreci olumlu bir şekilde hızlanacaktır. Bu kapsamda uyum/entegrasyon süreçlerinde eğitimin temel amacı, göçmen çocukların ve gençlerin iyi bir şekilde, tam donanımlı

olarak yeni toplumlarına kazandırılması ve eğitim/öğretim süreci kapsamında tıpkı diğer akranları gibi geleceğe hazırlanması adına kendilerine rehberlik edilmesidir.

2.5.1. Türkiye’de Göçmen Çocukların Eğitim Durumları

Avrupa Birliği Göçmen Entegrasyon Politikaları Merkezi’nin raporuna göre; Türkiye göç alan bir ülke olmasına karşın göçmen çocukların eğitime yönelik politikaların üretilmesinde diğer ülkelere göre yetersiz kalmakta, göçmenlerin eğitime yönelik yasal metinlerin olmasına rağmen göçmen, sığınmacı ve mülteci çocukların eğitime erişimi ile ilgili koşulları da elverişsiz bir ortam sunmakta değerlendirmesinde bulunmuştur. Rapor, ülke çapında göçmenlere verilecek eğitimle ilgili hiçbir yönlendirme veya koşul içerikli bir yönergenin de bulunmadığını ifade etmektedir. Türkiye’deki okulların göçmen eğitimi için hazırlanmamış ve öğretmenlere göçmen çocuklara verecekleri eğitimde; kültürlerarası eğitime yönelik vatandaşlık, insan hakları, göçmenlere karşı ayrımcılık vb. konularda hiçbir rehberlik de yapılmamıştır ifadelerine de yer vermektedir (EU MIPEX, 2014).

AB bahsi geçen raporu ne kadar yumuşak güç aracına dönüştürmüş olsa da bahsi geçen ifadelerde çokta haksız sayılmaz. Bununla birlikte okulların mülteci çocukların ülkeye entegrasyonu ve eğitimi konusunda çeşitli uygulamaları da söz konusudur. Ancak göç olgusu, mülteci çocuklar, eğitim sistemi, okul ekipmanları ve öğretmen algıları gibi bileşenlerden kaynaklı birçok problem hâlâ güncelliğini korumaktadır (Şahin, 2020: 379).

AB’nin Türkiye’nin göçmen, mülteci ve sığınmacı öğrencilere yönelik entegrasyon/uyum programlarını eleştirmesinin sebebi, Türkiye’nin 2011 yılında Suriye’den gerçekleşen yoğun mülteci akınına hazırlıksız yakalanmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye, yaşadığı göç krizinin ardından AB ile ortaklaşa uyum/entegrasyon programları geliştirmeye başlamıştır. Bu noktada Türkiye’yi AB desteklemiş ve sığınmacıların Avrupa’ya geçişini engellemek adına Türkiye’yi bir tampon bölge olarak görmüşlerdir. AB’nin bu politikasının nihai amacı sığınmacıların Avrupa’ya geçişin önüne geçmektir.

Göçmen eğitimi noktasında yaşanan sorunlara değinen Şahin (2020: 379), göçmen bireylerin eğitime erişim sorunlarına, eğitim finansmanı sorunlarına, öğretmenlerin göçmen eğitimi noktasında yaşadıkları sorunlara, göçmen bireylerin yer değiştirme eylemi çerçevesinde yaşadıkları dil sorunlarına değinmektedir. Bu noktada göçmen

eğitimini destekleyici müfredatlar ve ğretim materyalleri geliştirilmeli ve uyum entegrasyonu süreçlerine destek olunmalıdır.

Göçmen ocuğun dil sorunu yaşaması çerçevesinde mevcut eğitim/ğretim programlarının bilgi, beceri ve kazanımlarını kavrayabilmesi mümkün olamayacağı gibi yeni topluma entegrasyonu kapsamında da dil sorununun bu süreci olumsuz etkileyeceği ifade edilebilir. Göçmen ocukların toplumsal entegrasyonu kapsamında öncelikli olarak dil sorununa yönelik çözüm nerileri ortaya koymak elzemdir. Yabancı dil öğrenmeye yönelik sorun yaşayan göçmen çocukların ayrı bir sınıfta birbiri ile eğitim görmesi sağlanmalı, dili öğrenen öğrencinin de toplumsal entegrasyonunu sağlamak adına diğer sınıflara aktarılmasının sağlanması hedeflenmelidir. Göçmen ocuklar arasında yeni lkelerinin dilini öğrenerek o ülkenin çocukları ile aynı sınıfa yükselmek üzerine birçok yarışma, ödül metodları da uygulanabilir. Eğitimde bireyi teşvik etmek ve ödüllendirmek başarının anahtarıdır.

Tüm eğitim/ğretim kurumlarında belirlenen göçmen politikalarına uygun olarak göçmen eğitimlerine hazırlıklı olunması gerekmekte ve olası g ihtimallerine yönelik önceden planlamaların hazırlanması önem arz etmektedir. Kaldı ki eğitim planlaması noktasında birçok disiplin çerçevesinde multidisipliner bir çalışma alanı olan güç ve göçmen eğitiminin doğru faktörler belirlenerek temalanması/programlanması önemlidir. Bu sebeple Türkiye yaşadığı g sorununun öncesinde bir göçmen eğitimi programı planlamadığından g krizi ile karşı karşıya kaldığında bu krizi yönetmeye yönelik stratejiler geliştirmek adına AB ile koordinasyon sağlamıştır. Eğitimde planlama ve politika oluşturmadaki birçok modelin disiplin kökenleri sosyoloji, ekonomi, politika bilimi, psikoloji, yönetim bilimine vb. dayanır (Aggarwal ve Thakur, 2003). Bu noktada politika analizlerinin oluşturulması ve yaşanan sorunların üzümünde birçok disipline yararlanmak ve faydalanmak önemlidir (Dunn, 2004). Bununla birlikte politika analizi süreçlerine ek olarak Ereş (2015) ise eğitim politikaları oluşturulmasına değinmekte ve göçmen eğitimi süreçlerinin belirlenmesinde de farklı disiplinlerden yararlanılması gerektiğini belirtmektedir.

Multidisipliner bir süreç olan göçmen çocuklara yönelik eğitim/ğretim programı ve müfredat planlanması kapsamında, böyle bir mimari gerçekleştirilirken aynı zamanda göçmen çocuğun göç etmek durumunda kaldığı ülkenin bilim insanlarından ve öğretmenlerinden de yararlanmak ve oluşturulacak olan eğitim/ğretim müfredatı

çerçevesinde uyum/entegrasyon programına birçok farklı disiplin çerçevesinde katkı sağlamak adına modeller oluşturulması gerekir. Keza bireyin içinde bulunduğu topluma katkı sunabilecek erdemde yetiştirilmek üzere inşa edildiği süreçte bireyin değerlerini, kültürünü en iyi bilen ve doğru bir yaklaşımla teorik anlamda entegrasyon programlarını pratik modellere dönüştürebilecek olan, işte bu stratejik iş birliği süreci olacaktır.

EU (2012) tarihli raporunda Türkiye topraklarına yönelik gerçekleştirilen göçler sebebiyle kültürel ölçekte bir dönüşüm yaşamaktadır. Yaşanan bu çok kültürlü toplum modeline dönüşüm çerçevesinde eğitim yönünden de desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Rapor bu demografik değişimin sonucu olarak ortaya çıkan göç ve göçmen eğitimi sürecinin sosyal, ekonomik, etnisite, dil vb. engellerin ortadan kaldırılmasıyla mümkün olabileceğini belirtmektedir. Değerler eğitimi çerçevesinde de yaşanabilecek olası kültür çatışmalarının ve olumsuzlukların önüne geçilmesi adına önlemler alınması tavsiye edilmektedir.

Ereş (2015) Türkiye’de göçmen çocukların eğitimi üzerine yapılmış sınırlı sayıda bilimsel çalışma bulunduğunu ve göçmenlerin eğitime yönelik çalışmaların yapılabilmesi için alan yazında gerekli literatürün bulunmadığını belirtmektedir. 2015 yılında Ereş’in gerçekleştirdiği bu değerlendirme, Suriye iç savaşı ile Türkiye’nin yoğun göçmen akını ile karşılaşmasının ardından hazırlıksız yakalandığını göstermektedir. Aslında küreselleşme çerçevesinde yalnızca savaş, salgın hastalık, doğal afet gibi nedenlerle değil, iklim değişikliği, muhtemel bir su krizi gibi nedenlerle de topluluklar göç etmek durumunda kalacaktır. 21. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren kitleler birçok nedenden ötürü bulunduğu coğrafyadan göç etmek durumunda kalacaktır. Bu durumda hem Türkiye’nin hem de tüm devletlerin sıklıkla göç sorunu ile karşı karşıya kalacağını, göçmen çocukların anında entegrasyonu çerçevesinde multidisipliner çerçevede çok faktörlü uyum programlarının yazılması/hazırlanması gerektiğini gözler önüne sermektedir. Kaldı ki bu sürece hazırlıklı olmayan devletler, kültür değişimi gibi sorunlarla karşı karşıya kalabilecek ve demografik yapısı ile geleneksel ve kültürel değerleri de tehdit altında kalacaktır.

Göç etmek durumunda kalan bireyin yeni toplumunu değiştirebilme ihtimali, göçmen kitlenin sayısına, göç ettiği bölgenin nüfus oranına, ortak kültürel bir geçmiş olup olmadığına vb. nedenlere bakılarak birçok perspektiften farklı sonuçlara yol açabilir.

Bu nedenle Suriye iç savaşının ardından Hatay, Kilis, Gaziantep gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti illeri, 2022 yılı itibariyle demografik olarak sorunlar yaşamakta ve göçmen unsurların yerli halktan daha kalabalık olduğu bir ortamda uyumun yeni gelene sağlanabilmesi pek de mümkün olmamaktadır (Ereş, 2015).

Göçmen çocuklarla ilgili çalışmalar gerçekleştiren Topçuoğlu (2012) konuyla ilgili gerekli istatistiki verilerin bulunmadığının özellikle altını çizerek alandaki açığa dikkat çekmiş ve sürece ilişkin önerilerde bulunmuştur. Gerçekleştirilen çalışmalarda göçmen çocukların eğitim/öğretime katılımlarının yeniden düzenlenmesi gerektiğine dikkat çeken Topçuoğlu'na (2012) göre göçmen çocukların ve kız çocuklarının eğitim/öğretime katılması adına yasal düzenlemelerin de gerçekleştirilmesi ve bu sürece ek olarak eğitimcilerin hizmetiçi eğitime tabii tutulması oldukça önemlidir.

Özbek öğrencilerin yaşadıkları sorunlara değinen Çoşkun (2011) ise bu öğrencilerin Türkiye'de doğup Türkçe dili ile gelişim süreçlerine dahil olmaları durumunda Türkçeyi kolaylıkla kavrayabildiklerini belirtmiştir. Ancak Çoşkun (2011) her ne kadar Türkiye'de doğan Özbek öğrencilerin Türkçeyi kolay kavrasalar da bağdaşlık araçlarını kullanmada Türk öğrencilere göre sorunlar yaşadıklarını da dile getirmektedir.

Ereş (2014a) ise göçmen öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara dikkat çekmekte ve Türkçe bilme düzeyleri çerçevesinde göçmen öğrencilerin sorunlar yaşadıklarını belirtmektedir. Öğrencilerin Türkçe dil bilgisi yeterliliği noktasında sorunlar yaşamasının doğrudan akademik başarı düzeyine etki ettiğini de belirten Ereş (2014a) sınıf denklikleri noktasında da bu öğrencilerin sorun yaşadığını belirtmiştir. Yaşanan sorunların genel şeması çerçevesinde uyum konusunda da göçmen öğrencilerin sorun yaşadıkları ve bu nedenle göçmen eğitimine önem verilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir.

Bir başka çalışmasında Ereş (2014b) bu sorunların tespiti ve çözümü noktasında göçmen çocukların/öğrencilerin bir hazırlık eğitimine tabii tutulması gerektiğini belirterek okul öncesi dil ve uyum programlarını tavsiye etmektedir. Göçmen çocukların ailelerinin de eğitim/öğretim programlarına tabii tutulması gerektiğini belirten Ereş (2014b), eğitimin aileden başladığına dikkat çekerek hizmetiçi eğitim programları kapsamında öğretmenlere yönelik göçmen çocukların eğitimi noktasında programlar önermektedir.

3. YÖNTEM

Araştırmamızın yöntem kısmında bilimsel araştırma sürecinde yararlandığımız araştırma tekniklerinden ve kullandığımız 7’li likert tipi ölçekten bahsedilecektir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma desenimiz nicel araştırma yöntemi olarak belirlenmiştir. Amacı bireylerin toplumsal davranışlarını gözlem, deney ve test yoluyla nesnel bir şekilde ölçmek ve sayısal verilerle açıklamak olan nicel araştırma, olgu ve olayları gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir bir şekilde ortaya koyan araştırma yaklaşımıdır. Nicel çalışmalarda kuram, tümdengelimli olarak kullanılır ve tasarlanan çalışmanın başlarına yerleştirilir. Amaç bir kuramı geliştirmek yerine test etmek veya doğrulamak ise, araştırmacı kuramı geliştirir, test etmek için veri toplar ve elde ettiği sonuçlar ile kuramı doğrular veya yanlışlar (Kırcaali-İftar, 1999; Arslan, 2012; Creswell, 2013).

Araştırmamızın deseni nicel araştırma yöntemi iken veriler ise tarama modeli gerçekleştirilerek toplanmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen varolan bir durumu, varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2012).

Nicel araştırma desenlerinden tarama modeli gerçekleştirilen araştırmamız kapsamında veri toplama aracımız ise Genel Aidiyet Ölçeği’dir. Genel Aidiyet Ölçeği Malone, Pillow ve Osman (2012) tarafından geliştirilmiş ve Akın ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçe’ye çevrilerek geçerlilik ve güvenilirlik testleri yapılan 12 maddelik, 7’li likert tipinde hazırlanmış bir ölçektir. Likert-tipi sorular araştırılan konu hakkında tutum veya görüş içeren bir ifade ve bu ifadeye katılım düzeyini belirten seçenekler içerir. Bu seçenekler “en yüksekte en düşüğe” veya “en iyiden en kötüye” doğru dereceli bir şekilde sıralanır. Analiz aşamasında bu seçenekler

derecelerine göre birer sayısal değer atanarak kodlanır ve böylece nitel veri nicel veriye dönüştürülerek analiz edilir (Turan ve arkadaşları, 2015).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evreni İstanbul'un Maltepe ve Sultanbeyli ilçelerindeki ortaokullarda eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerdir. Örneklemimiz ise Maltepe ilçesindeki 12 ortaokulda öğrenim görmekte olan 45 öğrenci ve Sultanbeyli ilçesinde 2 okulda öğrenim gören 56 yabancı uyruklu öğrencidir.

Çalışmanın uygulandığı İstanbul Sultanbeyli ilçesinde yabancı uyruklu öğrenci yoğunluğu bulunması sebebiyle 2 ortaokul araştırma verileri adına yeterli öğrenciye ulaşmaya imkân tanırken İstanbul Maltepe ilçesi Sultanbeyli'ye oranla daha az yabancı uyruklu öğrenciye ev sahipliği yapması sebebiyle 12 ortaokul kapsamında çalışma adına yeterli öğrenciye ve veriye ulaşılabilmiştir. Bu veri bile bizlere Sultanbeyli ve Maltepe ilçelerinin göçmen, mülteci ve sığınmacı statüsündeki yabancı uyruklu öğrencilere ev sahipliği yapması noktasında karşılaştırılması çerçevesinde anlamlı bir sonuç sunmaktadır.

İstanbul Sultanbeyli ilçesinde Hasan Ali Yücel ve Mevlana Ortaokulu Genel Aidiyet Ölçeği çalışması kapsamında yer alırken, İstanbul Maltepe ilçesinde ise yer alan okullar Hasan Şadoğlu Ortaokulu, Mutluhan Uzunal Ortaokulu, Suzan Ahmet Yalkın Ortaokulu, Celal Avşar Ortaokulu, Muhsine Zeynep Ortaokulu, İmdat Vakfi Dumlupınar Ortaokulu, Prof. Abdullah Türkoğlu Ortaokulu, Feyzullah Turgay Ciner Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu, Adnan Kahveci Ortaokulu, Emine İbrahim Pekin Ortaokulu ve Prof. Dr. Mustafa Zengin Ortaokulu'dur. Çalışma kapsamında veriler değerlendirilirken veri kümesinin anlamlı hâle gelmesi adına bahsi geçen okullarda yapılan çalışmalar ilçeler ile değerlendirilecek ve karşılaştırılma süreci bu yolla anlamlı hâle gelecektir.

Tablo 1: Okulun Bulunduğu İlçe

	Sıklık (n)	Yüzde (%)
Geçerli		
Maltepe	45	44,6
Sultanbeyli	56	55,4
Toplam	101	100,0

İstanbul Sultanbeyli ve Maltepe ilçelerinde toplam 14 ortaokulda gerçekleştirilen Genel Adiyet Ölçeği çalışması kapsamında toplamda 101 öğrenciye ulaşılmıştır. Tablo 1’de görüldüğü üzere bu öğrencilerin 45’i İstanbul Maltepe ilçesinde öğrenim görmekte iken 56’sı ise İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Elde edilen bulgunun yüzdelik çerçevede analizi ise çalışma kapsamında yer alan 101 öğrencinin %44,6’sı Maltepe’de öğrenim görürken 55,4’ü ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir.

İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçelerinde araştırmaya katılan toplam 101 öğrencinin uyrukları ise şu şekildedir;

Tablo 2: Katılımcı Öğrencilerin Uyruk Dağılımı

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli Suriye	56	55,4	55,4	55,4
Türkmenistan	10	9,9	9,9	65,3
Özbekistan	7	6,9	6,9	72,3
İran	6	5,9	5,9	78,2
Azerbaycan	8	7,9	7,9	86,1
Kazakistan	5	5,0	5,0	91,1
Diğer	9	8,9	8,9	100,0
Toplam	101	100,0	100,0	

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrencinin 56’sı (%55,4) Suriyeli ve bu toplam öğrenci sayısının yarısından fazladır. Diğer göçmen öğrencilerin 10’u (%9,9) Türkmenistanlı, 8’i (%7,9) Azerbaycanlı, 7’si (%6,9) Özbekistanlı, 6’sı (%5,9) İranlı, 5’i (%5) Kazakistanlı ve 9’u (%8,9) ise diğer kategorisi çerçevesinde yer alan Tacikistan, Rusya, Cezayir, Kırgızistan, Moldova ve Bangladeş uyruklu öğrencilerden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Çalışma kapsamında uygulanan “Genel Adiyet Ölçeği” Malone, Pillow ve Osman (2012) tarafından geliştirilmiş ve Akın ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçe’ye çevrilerek geçerlilik ve güvenilirlik testleri yapılan 12 Maddelik, 7’li likert tipinde

hazırlanmış bir ölçektir. Ölçek, “Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum, Kararsızım, Bazen Katılıyorum, Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” şeklindedir. Öğrencilerden ölçekte uygun olan seçeneği işaretleyerek cevap vermeleri istenmiştir. Araştırma konumuz yabancı uyruklu öğrencilerin toplumsal uyumu ve bu öğrencilerin yeni ülkelerine aidiyet duygusu geliştirmelerinin söz konusu olup olmadığının tespiti olması sebebiyle öğrenciden öğrenciye değişebilen hassasiyet durumları da dikkate alınarak öğrencilere dilenilen soruların yanıtsız bırakılabileceği uygulama öncesinde özellikle araştırmacı tarafından bizzat belirtilmiştir.

Kullanılmış olan Genel Aidiyet Ölçeği bireylerin topluma aidiyetlerinin ölçülmesi çerçevesinde temalanan ve geçerlilik ve güvenilirlik testleri yapılan bir çalışmadır. Uygulanan Genel Aidiyet Ölçeği EK-4’de yer almaktadır.

Araştırma kapsamında bağımlı değişken olan ölçek maddeleri üzerinde etkili olabilecek bağımsız değişkenlere ait veriler öğrencilere yöneltilmiştir. Bunlar;

1. Öğrencinin uyruğu
2. Yaşı
3. Türkiye’deki ikamet süresi
4. Kardeş sayısı
5. Annesinin eğitim durumu
6. Babasının eğitim durumu
7. Türkçe bilme durumu

Ölçek kapsamında yabancı uyruklu öğrencilerin aidiyet durumlarının tespiti noktasında kendilerine yöneltilen ölçek maddeleri aşağıda verilmiştir;

1. Diğer insanlarla bir arada olduğumda kendimi o gruba dâhil olmuş hissedirim.
2. Ailem ve arkadaşlarımla sıkı bağlarım vardır.
3. Diğer insanların beni kabullendiğini düşünürüm.
4. Aidiyet duygusu hissedirim.
5. Başkalarının arasında bir yerim vardır.
6. Kendimi diğer insanlarla bağlantılı hissedirim.
7. Kendimi dışlanmış hissedirim.
8. Diğer insanların beni umursamadığını düşünürüm.
9. Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm.
10. Kendimi dünyanın geri kalanından izole olmuş hissedirim.
11. Diğer insanlarla bir aradayken kendimi yabancı gibi hissedirim.

12. Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dâhil etmez, şeklindedir.

Araştırmacı tarafından Genel Aidiyet Ölçeği'nin okullarda bizzat uygulanması çerçevesinde hâlihazırda Türkçe dil yeterliliği konusunda sorun yaşayan öğrencilerin ölçek sorularını doğru yanıtlamayacaklarının anlaşılması durumlarında kendilerinin çalışmaya katılabilmesi adına Türkçe dil yeterliliği gelişmiş olan diğer yabancı uyruklu öğrencilerden destek alınmış ve soruları ana dillerine çevirerek yanıtlamaları sağlanmıştır. Buradaki nihai amaç Türkçe dil yeterliliği konusunda, dersleri anlamak konusunda sorun yaşayan öğrencilerin de araştırmaya katılması, araştırma verilerine katkı sağlaması ve araştırmanın sonucunun daha sağlıklı ve doğru çıkmasını sağlayacak olan en hayati veri setini ortaya koymaktır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanması çerçevesinde kullanılan Genel Aidiyet Ölçeği çerçevesinde elde edilen verilerin istatistiki analizi kapsamında SPSS programı kullanılmıştır. SPSS programı çerçevesinde elde edilen veriler χ^2 testine, çapraz tablolamaya ve ANOVA testine tabii tutulmuştur. Elde edilen veriler bulgular kısmında ayrıntılı olarak yer almaktadır.

4. BULGULAR

4.1. Katılımcıların İlçelere Göre Demografik Özelliklerinin İstatistiksel Analizi

Tablo 3: Okulun Bulunduğu İlçe ve Öğrencinin Uyruğu Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

Okulun bulunduğu ilçe		Öğrencinin Uyruğu							Toplam	
		Suriye	Türkmenistan	Özbekistan	İran	Azerbaycan	Kazakistan	Diğer		
Maltepe	f	4	10	7	6	6	5	7	45	
	%	4,0%	9,9%	6,9%	5,9%	5,9%	5,0%	6,9%	44,6%	
Sultanbeyli	f	52	0	0	0	2	0	2	56	
	%	51,5%	,0%	,0%	,0%	2,0%	,0%	2,0%	55,4%	
Toplam		56	10	7	6	8	5	9	101	
		%	55,4%	9,9%	6,9%	5,9%	7,9%	5,0%	8,9%	100,0%

Okulun bulunduğu ilçe ile göçmenlerin dağılımı arasında K^2 testine göre (Chi-Square Tests (K^2), Sig.= ,000) normal dağılım yoktur. Tablo 3’de görüldüğü üzere İstanbul Sultanbeyli ve Maltepe ilçelerinde toplamda ulaşılan 101 öğrencinin 56’sı Suriye uyrukludur. Suriye uyruklu öğrencilerin 4’ü Maltepe ilçesinde öğrenim görürken 52’si ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Türkmenistan uyruklu 10 öğrencinin tamamı Maltepe ilçesinde öğrenim görmektedir. Özbekistan uyruklu 7 öğrencinin tamamı Maltepe ilçesinde öğrenim görmektedir. İran uyruklu 6 öğrencinin tamamı Maltepe ilçesinde öğrenim görmektedir. Azerbaycan uyruklu 8 öğrencinin 6’sı Maltepe ilçesinde öğrenim görmekte iken 2’si ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Kazakistan uyruklu 5 öğrenci vardır ve öğrencilerin tamamı Maltepe ilçesinde öğrenim görmektedir. Araştırmada yer alan kalan 9 öğrenci ise diğer kategorisi çerçevesinde yer alan Tacikistan, Rusya, Cezayir,

Kırgızistan, Moldova ve Bangladeş uyrukludur. Diğer kategorisi çerçevesinde yer alan öğrencilerin ise 7'si Maltepe ilçesinde öğrenim görmekte iken 2'si ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Diğer kategorisi çerçevesinde yer alan 9 öğrencinin 7'si Maltepe ilçesinde yer alırken bu öğrencilerin 2'si Tacikistan, 2'si Moldova, 1'i Rusya, 1'i Cezayir ve 1'i Kırgızistan uyrukludur. Diğer kategorisi çerçevesinde Sultanbeyli ilçesindeki iki öğrenci ise 1'i Tacikistan ve diğeri ise Bangladeş uyrukludur.

Genel hatları ile okulun bulunduğu ilçenin ve öğrencilerin uyruklarının analizi kapsamında İstanbul Sultanbeyli ilçesinin Suriye uyruklu öğrencilerin %92,9'una ev sahipliği yaparak ağırlıklı savaş mağduru öğrencilerin ikamet ettiği ve öğrenim gördüğü bir ilçe olduğu görülmektedir. İstanbul Maltepe ilçesinin ise Türkmenistan, Özbekistan ve Kazakistan uyruklu öğrencilerin %100'üne ve Azerbaycan uyruklu öğrencilerin ise %75'ine ev sahipliği yapıyor olması ise Türk Cumhuriyetlerinden gelen yabancıların konut kiralalarının daha yüksek olduğu Maltepe ilçesine ailelerin çalışmaya geldiğini ve bu sebeple iş imkânlarının olduğu, gelir seviyesinin daha yüksek olduğu Maltepe ilçesini tercih ettiğini göstermektedir.

Öğrencilerin bulunduğu ilçe ile öğrencilerin uyrukları arasında K^2 testi (Chi-Square Test) sonucu anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Öğrencinin öğrenim gördüğü ilçelere göre uyruklarının dağılımı çerçevesinde elde edilen bulgular öğrencilerin uyruklarının çeşitliliği noktasında İstanbul Maltepe ilçesinin araştırma verilerine sağladığı katkıyı ortaya koyarken İstanbul Sultanbeyli ilçesinde ise Suriye iç savaşı sebebiyle Türkiye'ye göçmek durumunda kalan Suriyeli öğrencilerin yoğunluğunu ve bu öğrencilerin Sultanbeyli de ağırlıklı olarak ikamet ettiğini, öğrenim gördüklerini göstermektedir.

Tablo 4: Katılımcı Öğrencilerin Yaş Dağılımı

Yaş Grupları	Sıklık (n)	Oran (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
10	3	3,0	3,0	3,0
11	18	17,8	17,8	20,8
12	16	15,8	15,8	36,6
13	30	29,7	29,7	66,3
14	24	23,8	23,8	90,1
15+	10	9,9	9,9	100,0
Toplam	101	100,0	100,0	

Tablo 4’de örneklem grubu öğrencilerin yaş gruplarına göre dağılımı yer almaktadır. Çalışma grubunun ortaokul öğrencileri olması sebebiyle muhtemel sene kayıpları ve öğrencilerin erken okula başlamaları gibi durumlar da göz önünde bulundurularak yaş skalası geniş tutulmuştur. Seçeneklerde 10 yaş ila 14 arası için tüm yaşlar yer alırken 15 yaş ve üzeri de bir seçenek olarak ölçek formuna eklenmiştir. Tablo 4 incelendiğinde örneklem grubumuzu oluşturan öğrencilerin büyük oranda 11-14 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Ayrıntılara bakacak olursak; 10 yaşında olan 3, 11 yaşında olan 18, 12 yaşında olan 16, 13 yaşında olan 30, 14 yaşında olan 24 ve 15 yaş ve üzeri olan 10 yabancı uyruklu öğrenciye ulaşılmıştır.

Tablo 5: Katılımcı Öğrencilerin Türkiye'deki İkamet Süreleri

İkamet süreleri	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
<1	4	4,0	4,0	4,0
1-3 yıl	20	19,8	19,8	23,8
3-5 yıl	7	6,9	6,9	30,7
5-7 yıl	14	13,9	13,9	44,6
7-9 yıl	34	33,7	33,7	78,2
>9	22	21,8	21,8	100,0
Toplam	101	100,0	100,0	

Tablo 5’de İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören öğrencilerin Türkiye’deki ikamet sürelerinin dağılımı görülmektedir. İkamet süresinde yer verilen seçenekler ise 1 yıl ya da 1 yıldan daha az, 1 yıl ila 3 yıl arasında, 3 yıl ila 5 yıl arasında, 5 yıl ila 7 yıl arasında, 7 yıl ila 9 yıl arasında ve 9 yıl ya da 9 yıldan daha fazla şeklinde temalanmıştır. Öğrencilerin ikamet süreleri; 1 yıldan daha az olan 4, 1-3 yıl arasında ikamet süresine sahip 20, 3-5 yıl arasında ikamet süresine sahip 7, 5-7 yıl arasında ikamet süresine sahip 14, 7-9 yıl arasında ikamet süresine sahip 34 ve 9 ve 9 yıldan daha fazla ikamet süresine sahip 22 yabancı uyruklu öğrenci vardır.

Tablo 6: İlçelere Göre Türkiye’deki İkamet Süresi

Okulun bulunduğu ilçe		Türkiye'deki ikamet süresi						Toplam
		<1	1-3 yıl	3-5 yıl	5-7 yıl	7-9 yıl	>9	
Maltepe	f	3	18	6	8	7	3	45
	%	3,0%	17,8%	5,9%	7,9%	6,9%	3,0%	44,6%
Sultanbeyli	f	1	2	1	6	27	19	56
	%	1,0%	2,0%	1,0%	5,9%	26,7%	18,8%	55,4%
Toplam	f	4	20	7	14	34	22	101
	%	4,0%	19,8%	6,9%	13,9%	33,7%	21,8%	100,0%

Tablo 6’da öğrencinin öğrenim gördüğü ilçe ve öğrencinin ikamet süresi değişkenleri karşılaştırılmış ve iki ilçe arasında öğrencilerin ikamet süresinde K² testine göre anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Sultanbeyli ilçesindeki göçmenler daha uzun ikamet sürelerine sahiptir. Araştırma evrenini oluşturan 101 yabancı uyruklu öğrencinin 4’ü Türkiye’de 1 yıl ya da daha az bir süre ile ikamet etmektedirler. Bu öğrencilerin ilçelere göre dağılımları ise Maltepe’de 3 Sultanbeyli’de ise 1 öğrencidir. Bu veri bizlere göstermektedir ki son bir yılda Türkiye’ye göç eden öğrencilerin %75’i gelir seviyesi daha yüksek olan bir semtte ikamet etmeyi tercih etmiş ve muhtemelen ailesi iş göçü sebebiyle buraya gelmişlerdir. Türkiye’de 1 ila 3 yıl arasında ikamet eden öğrenci sayısı 20 kişidir. Bu değer ilçelere göre dağılımları ise Maltepe’de 18, Sultanbeyli’de ise 2 öğrencidir. Bu veri bizlere göstermektedir ki 1 ila 3 yıl arasında Türkiye’de ikamet eden öğrencilerin %90’ı gelir seviyesi daha yüksek bir ilçe olan Maltepe’dedir.

Türkiye’de 3 ila 5 yıl arasında ikamet eden öğrenci sayılarına bakıldığında ise 7 öğrenci sonucu ile karşılaşmaktayız. Bu değer ilçelere göre dağılımları ise Maltepe’de 6 Sultanbeyli’de ise 1 öğrenci olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu veri bizlere göstermektedir ki 3 ila 5 yıl arasında Türkiye’de ikamet eden öğrencilerin %85.71’i gelir seviyesi daha yüksek olan bir semtte ikamet etmektedir.

Türkiye’de 5 ila 7 yıl arasında ikamet eden öğrenci sayılarına bakıldığında ise 14 öğrenci sonucu ile karşılaşmaktayız. Bu değer ilçelere göre dağılımları ise Maltepe’de 8 Sultanbeyli’de ise 6 öğrenci olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu veri bizlere göstermektedir ki 5 ila 7 yıl arasında Türkiye’de ikamet eden öğrencilerin

%57.14'ü gelir seviyesi daha yüksek olan Maltepe ilçesinde ikamet etmeyi tercih ederken %42.86'ı ise gelir seviyesi daha düşük olan Sultanbeyli ilçesinde ikamet etmeyi tercih etmiştir. 5-7 yıl arasındaki ikamet değişkeni tarih olarak 2015-2017 tarihlerini göstermekte olduğundan bahsi geçen dönemde hâlâ Türkiye'ye yönelik ağırlıklı bir Suriyeli göçünün yaşandığını belirtmek gerekir.

Türkiye'de 7 ila 9 yıl arasında ikamet eden öğrenci sayılarına bakıldığında ise 34 öğrenci sonucu ile karşılaşmaktayız. Bu değer ilçelere göre dağılımları ise Maltepe'de 7 Sultanbeyli'de ise 27 öğrenci olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu veri bizlere göstermektedir ki 7 ila 9 yıl arasında Türkiye'de ikamet eden öğrencilerin %20.59'u gelir seviyesi daha yüksek olan Maltepe ilçesinde ikamet etmeyi tercih ederken %79.41'i ise gelir seviyesi daha düşük olan Sultanbeyli ilçesinde ikamet etmeyi tercih etmiştir. 7-9 yıl arasındaki ikamet değişkeni tarih olarak 2013-2015 tarihlerini göstermekte olduğundan bahsi geçen dönemde hâlâ Türkiye'ye yönelik ağırlıklı bir Suriyeli göçünün yaşandığını belirtmek gerekir.

Türkiye'de 9 yıl ve üzeri ikamet eden öğrenci sayılarına bakıldığında ise 22 öğrenci sonucu ile karşılaşmaktayız. Bu değer ilçelere göre dağılımları ise Maltepe'de 3 Sultanbeyli'de ise 19 öğrenci olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu veri bizlere göstermektedir ki Türkiye'de 9 yıl ve üzeri sürede ikamet eden öğrencilerin %13.64'ü gelir seviyesi daha yüksek olan Maltepe ilçesinde ikamet etmeyi tercih ederken %86.36'sı ise gelir seviyesi daha düşük olan Sultanbeyli ilçesinde ikamet etmeyi tercih etmiştir. 9 yıl ve üzeri olarak belirtilen ikamet değişkeni tarih olarak 2013 ve öncesi tarihlerini göstermekte olduğundan bahsi geçen dönemde Türkiye'ye yönelik yoğun bir Suriyeli göçünün yaşandığını doğrular niteliktedir.

Tablo 7: Örneklem Grubunun Kardeş Sayısı Dağılımı

Kardeş Sayısı	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yok	6	5,9	5,9	5,9
1	15	14,9	14,9	20,8
2	26	25,7	25,7	46,5
3	17	16,8	16,8	63,4
4	20	19,8	19,8	83,2
5	10	9,9	9,9	93,1
>6	7	6,9	6,9	100,0
Toplam	101	100,0	100,0	

Tablo 7’de İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören 101 yabancı uyruklu öğrencinin “Kardeş sayınız?” sorusuna verdiği yanıtların sonuçları gözükmemektedir. Kardeş sayısı sorusunda hazırlanan seçenekler ise hiç kardeşlerinin bulunmaması durumu çerçevesinde 0 değeri ile doğrudan kardeş sayısının kendisi olmak üzere kardeş sayı değerini ifade ederken verilerin bütünlüğü ve bir noktada sınırlandırılması çerçevesinde 6 kardeş değeri 6 kardeş ve üzeri olmak üzere temalanmıştır. Elde edilen kardeş sayısı verileri incelendiğinde iki ilçede toplamda ulaşılan 101 yabancı uyruklu öğrencinin kardeş sayıları şu şekildedir; hiç kardeşi olmayan 6 yabancı uyruklu öğrenciye, 1 kardeşi olan 15 yabancı uyruklu öğrenciye, 2 kardeşi olan 26 yabancı uyruklu öğrenciye, 3 kardeşi olan 17 yabancı uyruklu öğrenciye, 4 kardeşi olan 20 yabancı uyruklu öğrenciye, 5 kardeşi olan 10 yabancı uyruklu öğrenciye ve 6 ya da daha fazla kardeşi olan 7 yabancı uyruklu öğrenciye ulaşılmıştır.

Tablo 8: İlçe ve Kardeş Sayısı Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

		Kardeş sayısı							Toplam
Okulun bulunduğu ilçe		,00	1	2	3	4	5	>6	
Maltepe	f	5	12	15	7	4	1	1	45
	%	5,0%	11,9%	14,9%	6,9%	4,0%	1,0%	1,0%	44,6%
Sultanbeyli	f	1	3	11	10	16	9	6	56
	%	1,0%	3,0%	10,9%	9,9%	15,8%	8,9%	5,9%	55,4%
Toplam	f	6	15	26	17	20	10	7	101
	%	5,9%	14,9%	25,7%	16,8%	19,8%	9,9%	6,9%	100,0%

Tablo 8’de öğrencilerin öğrenim gördüğü ilçe ve öğrencinin kardeş sayısı değişkenleri karşılaştırılmış ve iki ilçe arasında K^2 testine ($Sig=,000$) göre kardeş sayısında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Araştırma evrenini oluşturan 101 yabancı uyruklu öğrencinin 6’sının hiç kardeşi yoktur. Kardeşi olmayan öğrencilerin ilçelere göre dağılımlarına bakıldığında ise Maltepe’de 5 Sultanbeyli’de ise 1 öğrencinin hiç kardeşi olmadığı sonucu karşımıza çıkmaktadır. 1 kardeşe sahip olan öğrencilerin sayısına bakıldığında ise 15 öğrencinin 1 kardeşe sahip olduğu sonucu ile karşılaşmaktayız. 1 kardeşe sahip olan öğrencilerin ilçelere göre dağılımlarına baktığımızda ise Maltepe’de 12 Sultanbeyli’de ise 3 öğrencinin 1 kardeşi olduğunu

görmekteyiz. 2 kardeşe sahip olan öğrencilerin sayısına bakıldığında ise 26 öğrencinin 2 kardeşe sahip olduğu ve bunların ilçelere göre dağılımlarına baktığımızda ise Maltepe’de 15 Sultanbeyli’de ise 11 öğrenci bulgusu karşımıza çıkmaktadır. 3 kardeşe sahip olan 17 öğrencinin 7’si Maltepe’de 10’u Sultanbeyli’dedir. Maltepe’de 4 Sultanbeyli’de ise 16 olmak üzere 20 öğrencin 4 kardeşi olduğu görülmektedir. 5 kardeşe sahip olan öğrencilerin sayısına bakıldığında ise 10 öğrencinin 5 kardeşe sahip olduğu, 5 kardeşe sahip olan öğrencilerin 1’i Maltepe’de 9’u Sultanbeyli’de ikamet etmektedir. 6 ya da daha fazla kardeşe sahip olan öğrencilerin sayısına bakıldığında ise 7 öğrencinin 6 ya da 6’dan daha fazla kardeşe sahip olduğu sonucu ile karşılaşmaktayız. 6 ya da 6’dan daha fazla kardeşe sahip olan öğrencilerin ilçelere göre dağılımlarına baktığımızda ise Maltepe’de 1 Sultanbeyli’de ise 6 öğrencinin olduğu bulgusu karşımıza çıkmaktadır.

Elde edilen bulgular çerçevesinde de açıkça görüldüğü üzere kardeş sayısı arttıkça Sultanbeyli ilçesindeki öğrenci sayısı da aynı oranda artmaktadır. Kardeş sayısı azaldıkça ise Maltepe ilçesindeki öğrenci sayısı artmaktadır. Bu sonuçta bizlere göstermektedir ki gelir seviyesi daha yüksek olan Maltepe ilçesindeki yabancı uyruklu öğrencilerin aileleri genellikle doğum oranları daha az olan Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye’ye iş nedeniyle göç gerçekleştirirken doğum oranları daha fazla olan Suriyeliler ise gelir seviyesi daha düşük olduğundan Sultanbeyli ilçesinde ikamet etmeyi tercih etmektedirler.

Tablo 9: Annenizin Eğitim Durumu

Annenin Eğitim Durumu	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bilinmiyor	24	23,8	23,8	23,8
İlkokul	4	4,0	4,0	27,7
İlköğretim veya Ortaokul	38	37,6	37,6	65,3
Lise / Meslek lisesi	19	18,8	18,8	84,2
Lisans	15	14,9	14,9	99,0
Lisans Üstü	1	1,0	1,0	100,0
Toplam	101	100,0	100,0	

Tablo 9’da İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören 101 yabancı uyruklu öğrencinin “Annenizin eğitim durumu nedir?” sorusuna verdiği yanıtların sonuçları görülmektedir. Ebeveynlerin eğitim durumlarının tespiti

noktasında hazırlanan seçenecekler bilinmiyor, mezun değil, ilkokul, ilköğretim veya ortaokul, lise / meslek lisesi, lisans ve lisansüstü seçeneklerinden oluşmaktadır. Elde edilen anne eğitim durumu verileri incelendiğinde iki ilçede toplamda ulaşılan 101 yabancı uyruklu öğrencinin annelerinin eğitim düzeyi şu şekildedir; annesinin eğitim durumunu bilmeyen 24 yabancı uyruklu öğrenciye, annesi hiçbir okuldan mezun olmayan 0 yabancı uyruklu öğrenciye, annesi ilkokul düzeyinde eğitim durumuna sahip 4 yabancı uyruklu öğrenciye, annesi ilköğretim veya ortaokul düzeyinde eğitim durumuna sahip 38 yabancı uyruklu öğrenciye, annesi lise ya da meslek lisesi düzeyinde eğitim durumuna sahip 19 yabancı uyruklu öğrenciye, annesi lisans düzeyinde eğitim durumuna sahip 15 yabancı uyruklu öğrenciye ve annesi lisansüstü düzeyinde eğitim durumuna sahip 1 yabancı uyruklu öğrenciye ulaşılmıştır.

Tablo 10: İlçelere göre Annenin Eğitim Durumunun İlişkisel Analizi

Okulun bulunduğu ilçe		Annenizin eğitim durumu nedir?						Toplam
		Bilinmiyor	İlkokul	İlköğretim veya Ortaokul	Meslek Lisesi	Lisans	Lisans Üstü	
Maltepe	f	22	1	4	6	11	1	45
	%	21,8%	1,0%	4,0%	5,9%	10,9%	1,0%	44,6%
Sultanbeyli	f	2	3	34	13	4	0	56
	%	2,0%	3,0%	33,7%	12,9%	4,0%	,0%	55,4%
Toplam	f	24	4	38	19	15	1	101
	%	23,8%	4,0%	37,6%	18,8%	14,9%	1,0%	100,0%

Tablo 10’da öğrencinin öğrenim gördüğü ilçe ve annesinin eğitim durumu değişkenleri karşılaştırılmıştır. İlçe ve eğitim durumu arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için K^2 (Sig=,000) ve ANOVA (Sig=,003) testleri yapılmış ve ilçeler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Araştırma evrenini oluşturan 101 yabancı uyruklu öğrencinin 24’ü annesinin eğitim durumunu bilmemektedir. Annesinin eğitim durumunu bilmeyen öğrencilerin ilçelere göre dağılımlarına bakıldığında ise Maltepe’de 22 Sultanbeyli’de ise 2 öğrencinin annesinin eğitim durumunu bilmediği sonucu karşımıza çıkmaktadır. Elde edilen bulgu annesinin eğitim durumunu bilmeyen öğrencilerin %91,7’sinin Maltepe ilçesinde öğrenim gördüğünü %8,3’ünün ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gördüğünü göstermektedir.

Annesinin eğitim durumunun mezun değil statüsünde olduğunu belirten hiç öğrenci bulunmamaktadır.

Annesinin eğitim durumunun ilkokul düzeyinde olduğunu belirten öğrenci sayısı ise toplamda 4'dür. Bu öğrencilerin 1'i Maltepe ilçesinde 3'ü ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Elde edilen bulgu annesinin ilkokul düzeyinde öğrenim gördüğünü belirten öğrencilerden %25'inin Maltepe ilçesinde öğrenim gördüğünü %75'inin ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gördüğünü göstermektedir. Annesinin eğitim durumunun ilköğretim veya ortaokul düzeyinde olduğunu belirten öğrenci sayısı ise toplamda 38'dir. Bu öğrencilerin 4'ü Maltepe ilçesinde 34'ü ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Elde edilen bulgu annesinin ilköğretim veya ortaokul düzeyinde öğrenim gördüğünü belirten öğrencilerden %10.5'inin Maltepe ilçesinde öğrenim gördüğünü %89.5'inin ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gördüğünü göstermektedir.

Annesinin eğitim durumunun lise ya da meslek lisesi düzeyinde olduğunu belirten öğrenci sayısı ise toplamda 19'dur. Bu öğrencilerin 6'sı Maltepe ilçesinde 13'ü ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Elde edilen bulgu annesinin lise ya da meslek lisesi düzeyinde öğrenim gördüğünü belirten öğrencilerden %31.6'sının Maltepe ilçesinde öğrenim gördüğünü %68.4'ünün ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gördüğünü göstermektedir.

Annesinin eğitim durumunun lisans düzeyinde olduğunu belirten öğrenci sayısı ise toplamda 15'dir. Bu öğrencilerin 11'i Maltepe ilçesinde 4'ü ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Elde edilen bulgu annesinin lisans düzeyinde öğrenim gördüğünü belirten öğrencilerden %73.3'ünün Maltepe ilçesinde öğrenim gördüğünü %26.7'sinin ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gördüğünü göstermektedir.

Annesinin eğitim durumunun lisansüstü düzeyinde olduğunu belirten öğrenci sayısı ise toplamda 1'dir. Bu öğrenci ise Maltepe ilçesinde öğrenim görmektedir.

Öğrencinin bulunduğu ilçe ve anne eğitim durumu değişkenlerinin karşılıklı olarak analiz edilmesi çerçevesinde elde edilen bulgu anne eğitim düzeyinin yükselmesi ile Maltepe ilçesindeki öğrencilerin de aynı doğrultuda sayısının artması, anne eğitim düzeyinde düşüş yaşanması çerçevesinde aynı oranda Sultanbeyli ilçesinde öğrenci sayısının artması bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuç öğrencinin bulunduğu ilçe ile anne

eğitim durumu arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. İstanbul Maltepe ilçesinde anne eğitim düzeyi daha yüksek olan yabancı uyruklu öğrenciler öğrenim görürken İstanbul Sultanbeyli ilçesinde ise anne eğitim düzeyi daha düşük olan yabancı uyruklu öğrenciler öğrenim görmektedir.

Tablo 11: Babanın Eğitim Durumu

Babanın eğitim durumu	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bilinmiyor	34	33,7	33,7	33,7
Mezun değil	1	1,0	1,0	34,7
İlkokul	4	4,0	4,0	38,6
İlköğretim veya Ortaokul	30	29,7	29,7	68,3
Lise Meslek Lisesi	16	15,8	15,8	84,2
Lisans	16	15,8	15,8	100,0
Toplam	101	100,0	100,0	

Tablo 11’de İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören 101 yabancı uyruklu öğrencinin babasına ait eğitim durumu görülmektedir. Ebeveynlerin eğitim durumlarının tespiti noktasında hazırlanan seçenecekler bilinmiyor, ilkokul, ilköğretim veya ortaokul, lise / meslek lisesi, lisans ve lisans üstü seçeneklerinden oluşmaktadır. Elde edilen baba eğitim durumu verileri incelendiğinde iki ilçede toplamda ulaşılan 101 yabancı uyruklu öğrencinin babalarının eğitim düzeyi şu şekildedir; babalarının eğitim durumunu bilmeyen 34 yabancı uyruklu öğrenciye, babası hiçbir okuldan mezun olmayan 1 yabancı uyruklu öğrenciye, babası ilkokul düzeyinde eğitim durumuna sahip 4 yabancı uyruklu öğrenciye, babası ilköğretim veya ortaokul düzeyinde eğitim durumuna sahip 30 yabancı uyruklu öğrenciye, babası lise ya da meslek lisesi düzeyinde eğitim durumuna sahip 16 yabancı uyruklu öğrenciye, babası lisans düzeyinde eğitim durumuna sahip 16 yabancı uyruklu öğrenciye ve babası lisansüstü düzeyinde eğitim durumuna sahip 0 yabancı uyruklu öğrenciye ulaşılmıştır.

Tablo 12: Öğrencinin Bulunduğu İlçe ve Babasının Eğitim Durumu Nedir?

Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

		Babanızın eğitim durumu nedir?						Toplam
Okulun bulunduğu ilçe		Bilinmiyor	Mezun değil	İlkokul	İlköğretim veya Ortaokul	Lise Meslek Lisesi	Lisans	
Maltepe	f	29	1	0	2	3	10	45
	%	28,7%	1,0%	,0%	2,0%	3,0%	9,9%	44,6%
Sultanbeyli	f	5	0	4	28	13	6	56
	%	5,0%	,0%	4,0%	27,7%	12,9%	5,9%	55,4%
Toplam	f	34	1	4	30	16	16	101
	%	33,7%	1,0%	4,0%	29,7%	15,8%	15,8%	100,0%

Tablo 12’de öğrencinin öğrenim gördüğü ilçe ve babasının eğitim durumu değişkenleri karşılaştırılmıştır. İki ilçe arasında babanın eğitim durumu dağılımı bakımından farklılık olup olmadığını tespit etmek amacı ile K² testi (Sig.=,000) yapılmış ve babanın eğitim durumunun ilçeler arasında anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Araştırma evrenini oluşturan 101 yabancı uyruklu öğrencinin 34’ü babasının eğitim durumunu bilmemektedir. Babasının eğitim durumunu bilmeyen öğrencilerin ilçelere göre dağılımlarına bakıldığında ise Maltepe’de 29 Sultanbeyli’de ise 5 öğrencinin babasının eğitim durumunu bilmediği sonucu karşımıza çıkmaktadır. Elde edilen bulgu babasının eğitim durumunu bilmeyen öğrencilerin %85,3’ünün Maltepe ilçesinde öğrenim gördüğünü %14,7’sinin ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gördüğünü göstermektedir. Babasının eğitim durumunun mezun değil statüsünde olduğunu belirten öğrenci sayısı ise toplamda 1’dir ve bu öğrenci Maltepe ilçesindedir.

Babasının eğitim durumunun ilköğretim düzeyinde olduğunu belirten öğrenci sayısı ise toplamda 4’dür. Bu öğrencilerin tamamı Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir ve yüzdelik değeri %100 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Babasının eğitim durumunun ilköğretim veya ortaokul düzeyinde olduğunu belirten öğrenci sayısı ise toplamda 30’dur. Bu öğrencilerin 2’si Maltepe ilçesinde 28’i ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Elde edilen bulgu babasının ilköğretim

veya ortaokul düzeyinde öğrenim gördüğünü belirten öğrencilerden %6.7'sinin Maltepe ilçesinde öğrenim gördüğünü %93.3'ünün ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gördüğünü göstermektedir.

Babasının eğitim durumunun lise ya da meslek lisesi düzeyinde olduğunu belirten öğrenci sayısı ise toplamda 16'dır. Bu öğrencilerin 3'ü Maltepe ilçesinde 13'ü ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Elde edilen bulgu babasının lise ya da meslek lisesi düzeyinde öğrenim gördüğünü belirten öğrencilerden %18.8'inin Maltepe ilçesinde öğrenim gördüğünü %81.3'ünün ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gördüğünü göstermektedir.

Babasının eğitim durumunun lisans düzeyinde olduğunu belirten öğrenci sayısı ise toplamda 16'dır. Bu öğrencilerin 10'u Maltepe ilçesinde 6'sı ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Elde edilen bulgu babasının lisans düzeyinde öğrenim gördüğünü belirten öğrencilerden %62.5'inin Maltepe ilçesinde öğrenim gördüğünü %37.5'inin ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gördüğünü göstermektedir.

Babasının eğitim durumunun lisansüstü eğitim düzeyinde olduğunu belirten hiç öğrenci bulunmamaktadır.

Öğrencinin bulunduğu ilçe ve baba eğitim durumu değişkenlerinin karşılıklı olarak analiz edilmesi çerçevesinde elde edilen bulgu baba eğitim düzeyinin Sultanbeyli ilçesinde ağırlıklı olarak lise ya da meslek lisesi düzeyinde olduğu, babasının öğrenim durumunu bilmeyen öğrencilerin ise ağırlıklı olarak Maltepe'de öğrenim gördüklerini göstermektedir. Genel hatları ile elde edilen bulgular Maltepe ve Sultanbeyli ilçelerinde baba eğitim düzeyinin karşılaştırılması çerçevesinde yetersiz kalmıştır. Buna neden olan durum Maltepe'de 29 öğrencinin babasının öğrenim durumunu bilmiyor oluşudur.

4.2. Aidiyet Ölçeğinin ANOVA Testi Analiz Bulguları

Tablo 13'de İstanbul Maltepe ve Sultanbeyli ilçelerinde ortaokul düzeyinde öğrenimlerini sürdüren 101 yabancı uyruklu öğrencinin Genel Aidiyet Ölçeği kapsamında yeni toplumlarına aidiyet durumlarının ölçülmesi çerçevesinde kendilerine yöneltilen 12 soruya verdikleri yanıtların ANOVA testi sonuçları

bulunmaktadır. Toplanan bulguların ve elde edilen verilerin ANOVA testi istatistik analiz programı olan SPSS programı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Tablo 13: Genel Aidiyet Ölçeği ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek Maddeleri		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare (Mean Square)	F	Sig.
Diğer insanlarla bir arada olduğumda kendimi o gruba dâhil olmuş hissedirim.	Gruplar arasında	55,369	1	55,369	12,025	,001
	Gruplar içinde	455,859	99	4,605		
	Toplam	511,228	100			
Ailem ve arkadaşlarımla sıkı bağlarım vardır.	Gruplar arasında	6,877	1	6,877	1,354	,247
	Gruplar içinde	502,925	99	5,080		
	Toplam	509,802	100			
Diğer insanların beni kabullendiğini düşünürüm.	Gruplar arasında	16,095	1	16,095	4,842	,030
	Gruplar içinde	329,073	99	3,324		
	Toplam	345,168	100			
Aidiyet duygusu hissedirim.	Gruplar arasında	23,162	1	23,162	5,879	,017
	Gruplar içinde	390,006	99	3,939		
	Toplam	413,168	100			
Başkalarının arasında bir yerim vardır.	Gruplar arasında	17,876	1	17,876	4,109	,045
	Gruplar içinde	430,639	99	4,350		
	Toplam	448,515	100			
Kendimi diğer insanlarla bağlantılı hissedirim.	Gruplar arasında	8,536	1	8,536	2,222	,139
	Gruplar içinde	380,335	99	3,842		
	Toplam	388,871	100			
Kendimi dışlanmış hissedirim.	Gruplar arasında	1,457	1	1,457	,407	,525
	Gruplar içinde	354,325	99	3,579		
	Toplam	355,782	100			
Diğer insanların beni umursamadığını düşünürüm.	Gruplar arasında	11,964	1	11,964	2,894	,092
	Gruplar içinde	409,284	99	4,134		
	Toplam	421,248	100			
Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm.	Gruplar arasında	18,964	1	18,964	5,352	,023
	Gruplar içinde	350,798	99	3,543		
	Toplam	369,762	100			
Kendimi dünyanın geri kalanından izole olmuş hissedirim.	Gruplar arasında	18,982	1	18,982	5,927	,017
	Gruplar içinde	317,078	99	3,203		
	Toplam	336,059	100			
Diğer insanlarla bir aradayken kendimi yabancı gibi hissedirim.	Gruplar arasında	6,579	1	6,579	1,444	,232
	Gruplar içinde	450,906	99	4,555		
	Toplam	457,485	100			
Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dâhil etmez.	Gruplar arasında	24,990	1	24,990	7,664	,007
	Gruplar içinde	322,792	99	3,261		
	Toplam	347,782	100			

ANOVA testi uygulamasında frekans değeri $<0,05$ olan ya da $0,05$ değerinden küçük olan değerler karşılaştırılan iki grup arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koyarken bu değer $0,05$ üzerinde ise anlamlı bir farklılık olmadığını bizlere gösterir.

Bu çerçevede Genel Aidiyet Ölçeği'nde yer alan 12 soruya İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçelerinde araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrencinin verdiği yanıtların iki ilçenin karşılaştırılması çerçevesinde yanıtların anlamlı bir farklılık taşıyıp taşımadığını tespit etmek mümkün olacaktır.

Öğrencilere yöneltilen ve ölçek harici olan “Türkçemin dersleri anlamak için yeterli olduğunu düşünüyorum” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri ANOVA testi sonucuna göre ($\text{Sig}=0,132$) anlamlı bir ilişkili bulunmamıştır. Bu değer $0,05$ değerinin üzerinde olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında Türkçe yeterliliği çerçevesinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilere yöneltilen “1. Diğer insanlarla bir arada olduğumda kendimi o gruba dâhil olmuş hissederim.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri $0,01$ 'dir. Bu değer $<0,05$ olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı $\%73,3$ iken, Sultanbeyli'de $\%46,42$ 'dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı $\%6,7$, Sultanbeyli'de $\%7,1$ 'dir. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe'de $\%20$; Sultanbeyli'de ise $\%46,42$ 'dir.

Öğrencilere yöneltilen “2. Ailem ve arkadaşlarımla sıkı bağlarım vardır.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri $0,247$ 'dir. Bu değer $>0,05$ değerinin üzerinde olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilere yöneltilen “3. Diğer insanların beni kabullendiğini düşünürüm.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri $0,03$ 'dir. Bu değer $<0,05$ değerinin altında olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı $\%73,3$ iken, Sultanbeyli'de

%46,42'dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı %11,1; Sultanbeyli'de %16'dır. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe'de %15,5; Sultanbeyli'de ise % 37,5'dir.

Öğrencilere yöneltilen “4. Aidiyet duygusu hissedirim.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,017'dir. Bu değer <0,05 değerinin altında olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı %64,44 iken, Sultanbeyli'de %42,85'dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı %11,1; Sultanbeyli'de %16'dır. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe'de %24,44; Sultanbeyli'de ise %41,07'dir. Bu sonuçlara göre Maltepe ilçesindeki göçmen öğrencilerde aidiyet duygusu daha fazladır.

Öğrencilere yöneltilen “5. Başkalarının arasında bir yerim vardır.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,045'dir. Bu değer <0,05 değerinin altında olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı %77,77 iken, Sultanbeyli'de %60,71'dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı %8,88; Sultanbeyli'de %5,4'dür. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe'de %22,22 ve Sultanbeyli'de %39,28'dir. Ölçeğin bu maddesine verilen cevaplardan Maltepe ilçesindeki göçmen öğrencilerin başkaları arasında yeri olduğuna inancı daha fazladır.

Öğrencilere yöneltilen “6. Kendimi diğer insanlarla bağlantılı hissedirim.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,139'dir. Bu değer >0.05 olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilere yöneltilen “7. Kendimi dışlanmış hissedirim.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,525'dir. Bu değer >0.05 değerinin üzerinde olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilere yöneltilen “8. Diğer insanların beni umursamadığını düşünürüm.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,092’dir. Bu değer >0.05 değerinin üzerinde olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilere yöneltilen “9. Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,023’dür. Bu değer <0.05 değerinin altında olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı %17,77 iken, Sultanbeyli’de %28,57’dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı %2,22; Sultanbeyli’de %12,5’dir. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe’de %80 ve Sultanbeyli’de %69’dur. “Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm” ifadesine en fazla itiraz eden ve katılmayan öğrenci oranı Maltepe ilçesindedir. Maltepe’deki göçmen öğrenciler bayram tatillerinde kendilerini Sultanbeyli’dekilere göre daha az oranda dışlanmış görmektedirler.

Öğrencilere yöneltilen “10. Kendimi dünyanın geri kalanından izole olmuş hissederim.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,017’dir. Bu değer <0.05 değerinin altında olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı %13,33 iken, Sultanbeyli’de %23,21’dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı %20; Sultanbeyli’de %28,57’dir. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe’de %66,66 ve Sultanbeyli’de %48,21’dir. Sultanbeyli ilçesindeki göçmen öğrenciler Maltepe’deki göçmen öğrencilere göre kendilerini dünyanın geri kalanından daha fazla oranda izole edilmiş hissetmektedirler.

Öğrencilere yöneltilen “11. Diğer insanlarla bir aradayken kendimi yabancı gibi hissederim.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,232’dir. Bu değer $>0,05$ değerinin üzerinde olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilere yöneltilen “12. Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dâhil etmez.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri <0,007’dir. Bu değer 0,05 değerinin altında olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı %11,11 iken, Sultanbeyli’de %30,35’dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı %36,36; Sultanbeyli’de %63,63’dür. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe’de %80 ve Sultanbeyli’de %67,14’tür. “Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dâhil etmez” ifadesine itiraz en fazla Maltepe ilçesindedir. Maltepe ilçesinde kendisini dışlanmış hisseden öğrenci oranı çok azdır.

4.3. Aidiyet Ölçeğinin Madde Bazında İlçelere Göre Korelasyonu ve K² Testi Analiz Bulguları

Tablo 14: Okulun Bulunduğu İlçe ve Diğer İnsanlarla Bir Arada Olduğumda Kendimi O Gruba Dahil Olmuş Hissederim Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

Okulun bulunduğu ilçe		Diğer insanlarla bir arada olduğumda kendimi o gruba dahil olmuş hissederim.							Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Maltepe	f	4	3	2	3	7	6	20	45
	%	4,0%	3,0%	2,0%	3,0%	6,9%	5,9%	19,8%	44,6%
Sultanbeyli	f	14	6	6	4	12	4	10	56
	%	13,9%	5,9%	5,9%	4,0%	11,9%	4,0%	9,9%	55,4%
Toplam	f	18	9	8	7	19	10	30	101
	%	17,8%	8,9%	7,9%	6,9%	18,8%	9,9%	29,7%	100,0%

Tablo 14’de görüldüğü üzere Genel Aidiyet Ölçeği çerçevesinde araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilen ve “1” numaralı “Diğer insanlarla bir arada olduğumda kendimi o gruba dahil olmuş hissederim” sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlar ile öğrenim gördükleri ilçelerin karşılaştırmalı analizi yer almaktadır.

Elde edilen bulgulara göre ilçeler arasında K² Testine göre (Sig=0,048) anlamlı farklılık vardır. İstanbul Maltepe ilçesinde öğrenim gören ve “Diğer insanlarla bir arada olduğumda kendimi o gruba dahil olmuş hissederim” sorusuna yanıt veren 45 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 4 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 3 öğrenci katılmıyor, 2 öğrenci bazen katılmıyor, 3 öğrenci kararsız, 7 öğrenci bazen katılıyor, 6 öğrenci katılıyor ve 20 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Diğer insanlarla bir arada olduğumda kendimi o gruba dahil olmuş hissederim” sorusuna yanıt veren 56 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 14 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 6 öğrenci katılmıyor, 6 öğrenci bazen katılmıyor, 4 öğrenci kararsız, 12 öğrenci bazen katılıyor, 4 öğrenci katılıyor ve 10 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Diğer insanlarla bir arada olduğumda kendimi o gruba dahil olmuş hissederim” sorusuna yanıt veren 101 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 18 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 9 öğrenci katılmıyor, 8 öğrenci bazen katılmıyor, 7 öğrenci kararsız, 19 öğrenci bazen katılıyor, 10 öğrenci katılıyor ve 30 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Tablo 15: Okulun Bulunduğu İlçe ve Ailem ve Arkadaşlarımla Sıkı Bağlarım Vardır Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

		Ailem ve arkadaşlarımla sıkı bağlarım vardır.							Toplam
Okulun bulunduğu ilçe		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Maltepe	f	7	3	1	1	2	4	27	45
	%	6,9%	3,0%	1,0%	1,0%	2,0%	4,0%	26,7%	44,6%
Sultanbeyli	f	8	3	4	3	11	9	18	56
	%	7,9%	3,0%	4,0%	3,0%	10,9%	8,9%	17,8%	55,4%
Toplam	f	15	6	5	4	13	13	45	101
	%	14,9%	5,9%	5,0%	4,0%	12,9%	12,9%	44,6%	100,0%

Tablo 15’de görüldüğü üzere Genel Aidiyet Ölçeği çerçevesinde araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilen ve “2” numaralı “Ailem ve arkadaşlarımla sıkı

bağlarım vardır” sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlar ile öğrenim gördükleri ilçelerin karşılaştırmalı analizi yer almaktadır. Bu madde kapsamında yapılan K² Testine göre (Sig=0,067) iki ilçe arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ilçesinde öğrenim gören ve “Ailem ve arkadaşlarımla sıkı bağlarım vardır” sorusuna yanıt veren 45 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 7 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 3 öğrenci katılmıyor, 1 öğrenci bazen katılmıyor, 1 öğrenci kararsız, 2 öğrenci bazen katılıyor, 4 öğrenci katılıyor ve 27 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Ailem ve arkadaşlarımla sıkı bağlarım vardır” sorusuna yanıt veren 56 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 8 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 3 öğrenci katılmıyor, 4 öğrenci bazen katılmıyor, 3 öğrenci kararsız, 11 öğrenci bazen katılıyor, 9 öğrenci katılıyor ve 18 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Ailem ve arkadaşlarımla sıkı bağlarım vardır” sorusuna yanıt veren 101 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 15 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 6 öğrenci katılmıyor, 5 öğrenci bazen katılmıyor, 4 öğrenci kararsız, 13 öğrenci bazen katılıyor, 13 öğrenci katılıyor ve 45 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Tablo 16: Okulun Bulunduğu İlçe ve Diğer İnsanların Beni Kabullendiğini Düşünürüm Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

		Diğer insanların beni kabullendiğini düşünürüm.							Toplam
Okulun bulunduğu ilçe		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Maltepe	f	2	4	1	5	12	11	10	45
	%	2,0%	4,0%	1,0%	5,0%	11,9%	10,9%	9,9%	44,6%
Sultanbeyli	f	5	6	10	9	9	7	10	56
	%	5,0%	5,9%	9,9%	8,9%	8,9%	6,9%	9,9%	55,4%
Toplam	f	7	10	11	14	21	18	20	101
	%	6,9%	9,9%	10,9%	13,9%	20,8%	17,8%	19,8%	100,0%

Tablo 16’da görüldüğü üzere Genel Aidiyet Ölçeği çerçevesinde araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilen ve “3” numaralı “Diğer insanların beni kabullendiğini düşünürüm” sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlar ile öğrenim gördükleri ilçelerin karşılaştırmalı analizi yer almaktadır. Bu madde kapsamında yapılan K² Testine göre (Sig=0,107) iki ilçe arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ilçesinde öğrenim gören ve “Diğer insanların beni kabullendiğini düşünürüm” sorusuna yanıt veren 45 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 2 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 4 öğrenci katılmıyor, 1 öğrenci bazen katılmıyor, 5 öğrenci kararsız, 12 öğrenci bazen katılıyor, 11 öğrenci katılıyor ve 10 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Diğer insanların beni kabullendiğini düşünürüm” sorusuna yanıt veren 56 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 5 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 6 öğrenci katılmıyor, 10 öğrenci bazen katılmıyor, 9 öğrenci kararsız, 9 öğrenci bazen katılıyor, 7 öğrenci katılıyor ve 10 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Diğer insanların beni kabullendiğini düşünürüm” sorusuna yanıt veren 101 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 7 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 10 öğrenci katılmıyor, 11 öğrenci bazen katılmıyor, 14 öğrenci kararsız, 21 öğrenci bazen katılıyor, 18 öğrenci katılıyor ve 20 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Tablo 17: Okulun Bulunduğu İlçe ve Aidiyet Duygusu Hissederim Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

		Aidiyet duygusu hissedirim.							Toplam
Okulun bulunduğu ilçe		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Maltepe	f	2	5	4	5	2	10	17	45
	%	2,0%	5,0%	4,0%	5,0%	2,0%	9,9%	16,8%	44,6%
Sultanbeyli	f	7	3	13	9	7	6	11	56
	%	6,9%	3,0%	12,9%	8,9%	6,9%	5,9%	10,9%	55,4%
Toplam	f	9	8	17	14	9	16	28	101
	%	8,9%	7,9%	16,8%	13,9%	8,9%	15,8%	27,7%	100,0%

Tablo 17’de görüldüğü üzere Genel Aidiyet Ölçeği çerçevesinde araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilen ve “4” numaralı “Aidiyet duygusu hissederim” sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlar ile öğrenim gördükleri ilçelerin karşılaştırmalı analizi yer almaktadır. Bu madde kapsamında yapılan K² Testine göre (Sig=0,040) iki ilçe arasında anlamlı bir farklılaşma vardır.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ilçesinde öğrenim gören ve “Aidiyet duygusu hissederim” sorusuna yanıt veren 45 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 2 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 5 öğrenci katılmıyor, 4 öğrenci bazen katılmıyor, 5 öğrenci kararsız, 2 öğrenci bazen katılıyor, 10 öğrenci katılıyor ve 17 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Aidiyet duygusu hissederim” sorusuna yanıt veren 56 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 7 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 3 öğrenci katılmıyor, 13 öğrenci bazen katılmıyor, 9 öğrenci kararsız, 7 öğrenci bazen katılıyor, 6 öğrenci katılıyor ve 11 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Aidiyet duygusu hissederim” sorusuna yanıt veren 101 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 9 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 8 öğrenci katılmıyor, 17 öğrenci bazen katılmıyor, 14 öğrenci kararsız, 9 öğrenci bazen katılıyor, 16 öğrenci katılıyor ve 28 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Tablo 18: Okulun Bulunduğu İlçe ve Başkalarının Arasında Bir Yerim Vardır Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

		Başkalarının arasında bir yerim vardır.							Toplam
Okulun bulunduğu ilçe		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Maltepe	f	5	1	0	4	5	15	15	45
	%	5,0%	1,0%	,0%	4,0%	5,0%	14,9%	14,9%	44,6%
Sultanbeyli	f	8	7	4	3	11	7	16	56
	%	7,9%	6,9%	4,0%	3,0%	10,9%	6,9%	15,8%	55,4%
Toplam	f	13	8	4	7	16	22	31	101
	%	12,9%	7,9%	4,0%	6,9%	15,8%	21,8%	30,7%	100,0%

Tablo 18’de görüldüğü üzere Genel Aidiyet Ölçeği çerçevesinde araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilen ve “5” numaralı “Başkalarının arasında bir yerim vardır” sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlar ile öğrenim gördükleri ilçelerin karşılaştırmalı analizi yer almaktadır. Bu madde kapsamında yapılan K² Testine göre (Sig=0,036) iki ilçe arasında anlamlı bir farklılaşma vardır.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ilçesinde öğrenim gören ve “Başkalarının arasında bir yerim vardır” sorusuna yanıt veren 45 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 5 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 1 öğrenci katılmıyor, 0 öğrenci bazen katılmıyor, 4 öğrenci kararsız, 5 öğrenci bazen katılıyor, 15 öğrenci katılıyor ve 15 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Başkalarının arasında bir yerim vardır” sorusuna yanıt veren 56 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 8 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 7 öğrenci katılmıyor, 4 öğrenci bazen katılmıyor, 3 öğrenci kararsız, 11 öğrenci bazen katılıyor, 7 öğrenci katılıyor ve 16 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Başkalarının arasında bir yerim vardır” sorusuna yanıt veren 101 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 13 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 8 öğrenci katılmıyor, 4 öğrenci bazen katılmıyor, 7 öğrenci kararsız, 16 öğrenci bazen katılıyor, 22 öğrenci katılıyor ve 31 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Tablo 19: Okulun Bulunduğu İlçe ve Kendimi Diğer İnsanlarla Bağlantılı Hissederim Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

		Kendimi diğer insanlarla bağlantılı hissederim.							Toplam
Okulun bulunduğu ilçe		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Maltepe	f	5	1	5	3	9	9	13	45
	%	5,0%	1,0%	5,0%	3,0%	8,9%	8,9%	12,9%	44,6%
Sultanbeyli	f	6	3	11	9	8	8	11	56
	%	5,9%	3,0%	10,9%	8,9%	7,9%	7,9%	10,9%	55,4%
Toplam	f	11	4	16	12	17	17	24	101
	%	10,9%	4,0%	15,8%	11,9%	16,8%	16,8%	23,8%	100,0%

Tablo 19’da görüldüğü üzere Genel Aidiyet Ölçeği çerçevesinde araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilen ve “6” numaralı “Kendimi diğer insanlarla bağlantılı hissederim” sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlar ile öğrenim gördükleri ilçelerin karşılaştırmalı analizi yer almaktadır. Bu madde kapsamında yapılan χ^2 Testine göre (Sig=0,482) iki ilçe arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ilçesinde öğrenim gören ve “Kendimi diğer insanlarla bağlantılı hissederim” sorusuna yanıt veren 45 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 5 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 1 öğrenci katılmıyor, 5 öğrenci bazen katılmıyor, 3 öğrenci kararsız, 9 öğrenci bazen katılıyor, 9 öğrenci katılıyor ve 13 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Kendimi diğer insanlarla bağlantılı hissederim” sorusuna yanıt veren 56 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 6 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 3 öğrenci katılmıyor, 11 öğrenci bazen katılmıyor, 9 öğrenci kararsız, 8 öğrenci bazen katılıyor, 8 öğrenci katılıyor ve 11 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Kendimi diğer insanlarla bağlantılı hissederim” sorusuna yanıt veren 101 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 11 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 4 öğrenci katılmıyor, 16 öğrenci bazen katılmıyor, 12 öğrenci kararsız, 17 öğrenci bazen katılıyor, 17 öğrenci katılıyor ve 24 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Tablo 20: Okulun Bulunduğu İlçe ve Kendimi Dışlanmış Hissederim Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

		Kendimi dışlanmış hissederim.							Toplam
Okulun bulunduğu ilçe		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
	f	11	10	4	7	10	1	2	45
Maltepe	%	10,9%	9,9%	4,0%	6,9%	9,9%	1,0%	2,0%	44,6%
Sultanbeyli	f	14	11	2	10	11	4	4	56
	%	13,9%	10,9%	2,0%	9,9%	10,9%	4,0%	4,0%	55,4%
Toplam	f	25	21	6	17	21	5	6	101
	%	24,8%	20,8%	5,9%	16,8%	20,8%	5,0%	5,9%	100,0%

Tablo 20’de görüldüğü üzere Genel Aidiyet Ölçeği çerçevesinde araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilen ve “7” numaralı “Kendimi dışlanmış hissedirim” sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlar ile öğrenim gördükleri ilçelerin karşılaştırmalı analizi yer almaktadır. Bu madde kapsamında yapılan K² Testine göre (Sig=0,814) iki ilçe arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ilçesinde öğrenim gören ve “Kendimi dışlanmış hissedirim” sorusuna yanıt veren 45 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 11 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 10 öğrenci katılmıyor, 4 öğrenci bazen katılmıyor, 7 öğrenci kararsız, 10 öğrenci bazen katılıyor, 1 öğrenci katılıyor ve 2 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Kendimi dışlanmış hissedirim” sorusuna yanıt veren 56 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 14 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 11 öğrenci katılmıyor, 2 öğrenci bazen katılmıyor, 10 öğrenci kararsız, 11 öğrenci bazen katılıyor, 4 öğrenci katılıyor ve 4 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Kendimi dışlanmış hissedirim” sorusuna yanıt veren 101 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 25 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 21 öğrenci katılmıyor, 6 öğrenci bazen katılmıyor, 17 öğrenci kararsız, 21 öğrenci bazen katılıyor, 5 öğrenci katılıyor ve 6 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Tablo 21: Okulun Bulunduğu İlçe ve Diğer İnsanların Beni Umursamadığını Düşünürüm Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

		Diğer insanların beni umursamadığını düşünürüm.							Toplam
Okulun bulunduğu ilçe		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Maltepe	f	17	7	2	3	8	5	3	45
	%	16,8%	6,9%	2,0%	3,0%	7,9%	5,0%	3,0%	44,6%
Sultanbeyli	f	8	11	5	11	7	9	5	56
	%	7,9%	10,9%	5,0%	10,9%	6,9%	8,9%	5,0%	55,4%
Toplam	f	25	18	7	14	15	14	8	101
	%	24,8%	17,8%	6,9%	13,9%	14,9%	13,9%	7,9%	100,0%

Tablo 21’de görüldüğü üzere Genel Aidiyet Ölçeği çerçevesinde araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilen ve “8” numaralı “Diğer insanların beni umursamadığını düşünürüm” sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlar ile öğrenim gördükleri ilçelerin karşılaştırmalı analizi yer almaktadır. Bu madde kapsamında yapılan K² Testine göre (Sig=0,101) iki ilçe arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ilçesinde öğrenim gören ve “Diğer insanların beni umursamadığını düşünürüm” sorusuna yanıt veren 45 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 17 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 7 öğrenci katılmıyor, 2 öğrenci bazen katılmıyor, 3 öğrenci kararsız, 8 öğrenci bazen katılıyor, 5 öğrenci katılıyor ve 3 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Diğer insanların beni umursamadığını düşünürüm” sorusuna yanıt veren 56 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 8 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 11 öğrenci katılmıyor, 5 öğrenci bazen katılmıyor, 11 öğrenci kararsız, 7 öğrenci bazen katılıyor, 9 öğrenci katılıyor ve 5 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Diğer insanların beni umursamadığını düşünürüm” sorusuna yanıt veren 101 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 25 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 18 öğrenci katılmıyor, 7 öğrenci bazen katılmıyor, 14 öğrenci kararsız, 15 öğrenci bazen katılıyor, 14 öğrenci katılıyor ve 8 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Tablo 22: Okulun Bulunduğu İlçe ve Aidiyet Hissetmediğim İçin Bayram Tatillerinde Kendimi Dışlanmış Görürüm Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

		Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm.							Toplam
Okulun bulunduğu ilçe		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Maltepe	f	21	12	3	1	5	1	2	45
	%	20,8%	11,9%	3,0%	1,0%	5,0%	1,0%	2,0%	44,6%
Sultanbeyli	f	15	13	5	7	7	5	4	56
	%	14,9%	12,9%	5,0%	6,9%	6,9%	5,0%	4,0%	55,4%
Toplam	f	36	25	8	8	12	6	6	101
	%	35,6%	24,8%	7,9%	7,9%	11,9%	5,9%	5,9%	100,0%

Tablo 22’de görüldüğü üzere Genel Aidiyet Ölçeği çerçevesinde araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilen ve “9” numaralı “Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm” sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlar ile öğrenim gördükleri ilçelerin karşılaştırmalı analizi yer almaktadır. Bu madde kapsamında yapılan K² Testine göre (Sig=0,197) iki ilçe arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ilçesinde öğrenim gören ve “Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm” sorusuna yanıt veren 45 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 21 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 12 öğrenci katılmıyor, 3 öğrenci bazen katılmıyor, 1 öğrenci kararsız, 5 öğrenci bazen katılıyor, 1 öğrenci katılıyor ve 2 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm” sorusuna yanıt veren 56 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 15 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 13 öğrenci katılmıyor, 5 öğrenci bazen katılmıyor, 7 öğrenci kararsız, 7 öğrenci bazen katılıyor, 5 öğrenci katılıyor ve 4 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm” sorusuna yanıt veren 101 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 36 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 25 öğrenci katılmıyor, 8 öğrenci bazen katılmıyor, 8 öğrenci kararsız, 12 öğrenci bazen katılıyor, 6 öğrenci katılıyor ve 6 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Tablo 23: Okulun Bulunduğu İlçe ve Kendimi Dünyanın Geri Kalanından İzole Olmuş Hissederim Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

		Kendimi dünyanın geri kalanından izole olmuş hissederim.							Toplam
Okulun bulunduğu ilçe		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Maltepe	f	24	5	1	9	3	2	1	45
	%	23,8%	5,0%	1,0%	8,9%	3,0%	2,0%	1,0%	44,6%
Sultanbeyli	f	14	9	4	16	6	5	2	56

	%	13,9%	8,9%	4,0%	15,8%	5,9%	5,0%	2,0%	55,4%
Toplam	f	38	14	5	25	9	7	3	101
	%	37,6%	13,9%	5,0%	24,8%	8,9%	6,9%	3,0%	100,0%

Tablo 23’de görüldüğü üzere Genel Aidiyet Ölçeği çerçevesinde araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilen ve “10” numaralı “Kendimi dünyanın geri kalanından izole olmuş hissederim” sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlar ile öğrenim gördükleri ilçelerin karşılaştırmalı analizi yer almaktadır. Bu madde kapsamında yapılan K² Testine göre (Sig=0,170) iki ilçe arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ilçesinde öğrenim gören ve “Kendimi dünyanın geri kalanından izole olmuş hissederim” sorusuna yanıt veren 45 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 24 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 5 öğrenci katılmıyor, 1 öğrenci bazen katılmıyor, 9 öğrenci kararsız, 3 öğrenci bazen katılıyor, 2 öğrenci katılıyor ve 1 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Kendimi dünyanın geri kalanından izole olmuş hissederim” sorusuna yanıt veren 56 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 14 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 9 öğrenci katılmıyor, 4 öğrenci bazen katılmıyor, 16 öğrenci kararsız, 6 öğrenci bazen katılıyor, 5 öğrenci katılıyor ve 2 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Kendimi dünyanın geri kalanından izole olmuş hissederim” sorusuna yanıt veren 101 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 38 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 14 öğrenci katılmıyor, 5 öğrenci bazen katılmıyor, 25 öğrenci kararsız, 9 öğrenci bazen katılıyor, 7 öğrenci katılıyor ve 3 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Tablo 24: Okulun Bulunduğu İlçe ve Diğer İnsanlarla Bir Aradayken Kendimi Yabancı Gibi Hissederim Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

Okulun bulunduğu ilçe	Diğer insanlarla bir aradayken kendimi yabancı gibi hissederim.							Toplam
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	

Maltepe	f	16	7	8	1	5	3	5	45
	%	15,8%	6,9%	7,9%	1,0%	5,0%	3,0%	5,0%	44,6%
Sultanbeyli	f	14	11	4	3	12	6	6	56
	%	13,9%	10,9%	4,0%	3,0%	11,9%	5,9%	5,9%	55,4%
Total	f	30	18	12	4	17	9	11	101
	%	29,7%	17,8%	11,9%	4,0%	16,8%	8,9%	10,9%	100,0%

Tablo 24’de görüldüğü üzere Genel Aidiyet Ölçeği çerçevesinde araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilen ve “11” numaralı “Diğer insanlarla bir aradayken kendimi yabancı gibi hissedirim” sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlar ile öğrenim gördükleri ilçelerin karşılaştırmalı analizi yer almaktadır. Bu madde kapsamında yapılan K² Testine göre (Sig=0,401) iki ilçe arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ilçesinde öğrenim gören ve “Diğer insanlarla bir aradayken kendimi yabancı gibi hissedirim” sorusuna yanıt veren 45 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 16 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 7 öğrenci katılmıyor, 8 öğrenci bazen katılmıyor, 1 öğrenci kararsız, 5 öğrenci bazen katılıyor, 3 öğrenci katılıyor ve 5 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Diğer insanlarla bir aradayken kendimi yabancı gibi hissedirim” sorusuna yanıt veren 56 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 14 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 11 öğrenci katılmıyor, 4 öğrenci bazen katılmıyor, 3 öğrenci kararsız, 12 öğrenci bazen katılıyor, 6 öğrenci katılıyor ve 6 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Diğer insanlarla bir aradayken kendimi yabancı gibi hissedirim” sorusuna yanıt veren 101 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 30 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 18 öğrenci katılmıyor, 12 öğrenci bazen katılmıyor, 4 öğrenci kararsız, 17 öğrenci bazen katılıyor, 9 öğrenci katılıyor ve 11 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Tablo 25: Okulun Bulunduğu İlçe ve Ailem ve Arkadaşlarım Beni Planlarına Dahil Etmez Değişkenlerinin Karşılaştırmalı Analizi

		Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dahil etmez.							Toplam
Okulun bulunduğu ilçe		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Maltepe	f	22	11	3	4	1	4	0	45
	%	21,8%	10,9%	3,0%	4,0%	1,0%	4,0%	,0%	44,6%
Sultanbeyli	f	16	10	6	7	10	3	4	56
	%	15,8%	9,9%	5,9%	6,9%	9,9%	3,0%	4,0%	55,4%
Toplam	f	38	21	9	11	11	7	4	101
	%	37,6%	20,8%	8,9%	10,9%	10,9%	6,9%	4,0%	100,0%

Tablo 25’de görüldüğü üzere Genel Aidiyet Ölçeği çerçevesinde araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilen ve “12” numaralı “Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dahil etmez” sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlar ile öğrenim gördükleri ilçelerin karşılaştırmalı analizi yer almaktadır. Bu madde kapsamında yapılan K² Testine göre (Sig=0,039) iki ilçe arasında anlamlı bir farklılaşma vardır.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ilçesinde öğrenim gören ve “Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dahil etmez” sorusuna yanıt veren 45 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 22 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 11 öğrenci katılmıyor, 3 öğrenci bazen katılmıyor, 4 öğrenci kararsız, 1 öğrenci bazen katılıyor, 4 öğrenci katılıyor ve 0 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dahil etmez” sorusuna yanıt veren 56 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 16 öğrenci kesinlikle katılmıyor, 10 öğrenci katılmıyor, 6 öğrenci bazen katılmıyor, 7 öğrenci kararsız, 10 öğrenci bazen katılıyor, 3 öğrenci katılıyor ve 4 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

Elde edilen bulgulara göre İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçesinde öğrenim gören ve “Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dahil etmez” sorusuna yanıt veren 101 öğrencinin yanıtları şu şekildedir; 38 öğrenci kesinlikle katılmıyor,

21 öğrenci katılmıyor, 9 öğrenci bazen katılmıyor, 11 öğrenci kararsız, 11 öğrenci bazen katılıyor, 7 öğrenci katılıyor ve 4 öğrenci ise kesinlikle katılıyor.

4.4. Cronbach Alpha Testine Göre Genel Aidiyet Ölçeği Sonuçları

Tablo 26: Cronbach's Alpha Testi Sonuçları Kapsamında Öğrencilerin Genel Aidiyet Durumları

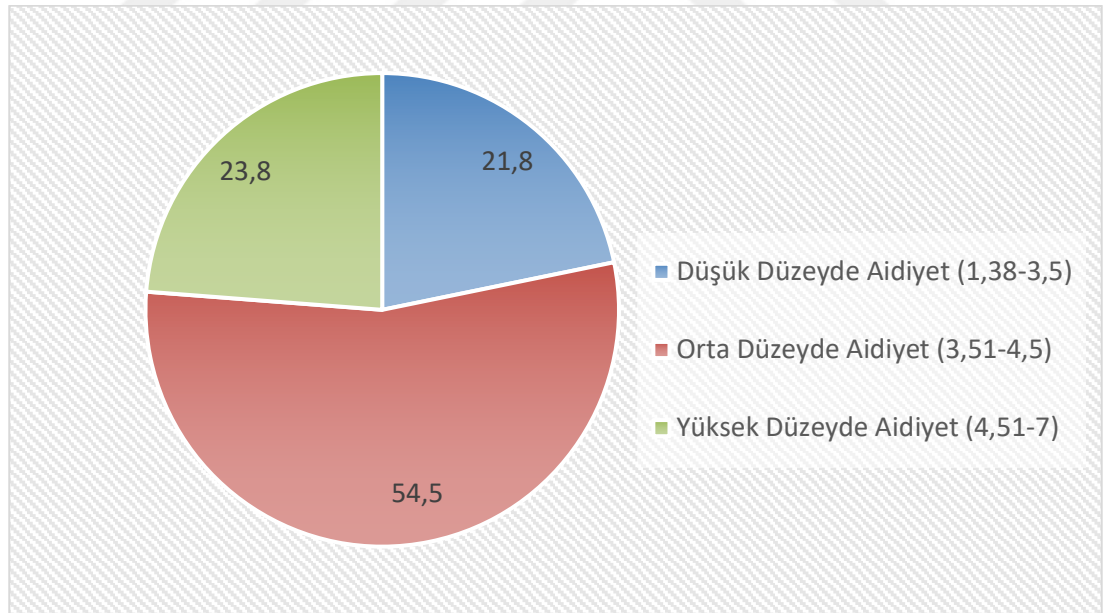
Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,824	12

Çalışma kapsamında uygulanan Genel Aidiyet Ölçeği Malone, Pillow ve Osman (2012) tarafından geliştirilmiş ve Akın ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçe'ye çevrilerek geçerlilik ve güvenilirlik testleri yapılan 7'li likert tipinde hazırlanmış bir uygulamadır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı kabul edilme alt boyutu için .86, reddedilme alt boyutu için .88 olarak bulunmuştur. Ölçekte yer alan 1-6 aralığındaki sorular kabullenme, 7-12 aralığındaki sorular ise reddedilmeyi temsil etmektedir. Sonuçlar Cronbach's Alpha Testi'ne tabii tutulmadan önce ters kodlaması gerçekleştirilmiştir. Uygulama kapsamında gerçekleştirilen Cronbach's Alpha Testi kapsamında öğrencilerin genel aidiyet durumları ölçülmüş ve Cronbach's Alpha değeri 101 yabancı uyruklu öğrencinin ölçeğe verdiği yanıtlar kapsamında 0,824 çıkmıştır. Aşağıdaki tabloda ölçek sorularına verilen yanıtların detaylı olarak Cronbach's Alpha Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 27: Cronbach's Alpha Testi Sonuçları Kapsamında Ölçek Sorularına Verilen Yanıtlar Detaylı Analizi

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ö1-Diğer insanlarla bir arada olduğumda kendimi o gruba dahil olmuş hissederim.	53,5446	171,790	,401	,819
Ö2-Ailem ve arkadaşarımla sıkı bağlarım vardır.	52,9208	164,594	,534	,806
Ö3-Diğer insanların beni kabullendiğini düşünürüm.	53,3861	171,619	,525	,808

Ö4-Aidiyet duygusu hissedirim.	53,3861	168,379	,533	,807
Ö5-Başkalarının arasında bir yerim vardır.	53,0990	169,030	,493	,810
Ö6-Kendimi diğer insanlarla bağlantılı hissedirim.	53,3762	169,357	,534	,807
Ö7-Kendimi dışlanmış hissedirim.	53,2970	171,211	,524	,808
Ö8-Diğer insanların beni umursamadığımı düşünürüm.	53,5248	179,032	,317	,825
Ö9-Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm.	52,8020	173,080	,472	,812
Ö10-Kendimi dünyanın geri kalanından izole olmuş hissedirim.	52,8911	170,518	,559	,805
Ö11-Diğer insanlarla bir aradayken kendimi yabancı gibi hissedirim.	53,3366	175,326	,366	,821
Ö12-Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dahil etmez.	52,7624	171,603	,523	,808

Şekil 2: Genel Aidiyet Ölçeğinden Alınan Ortalama Puanlara Göre Aidiyet Düzeylerinin Gruplanması

7’li likert tipinde hazırlanan Genel Aidiyet Ölçeği uygulamasından her bir öğrencinin almış olduğu ortalama puanlarına göre gruplanmış genel aidiyet düzeyleri üç kategori çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Düşük düzeyde aidiyete sahip öğrenciler

1,13 – 3,5 puanı aralığındadır. Araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrencinin %21,8'i düşük düzeyde aidiyete sahiptir. Orta düzeyde aidiyete sahip öğrenciler 3,51 – 4,5 puanı aralığındadır. Araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrencinin %54,5'i orta düzeyde aidiyete sahiptir. Yüksek düzeyde aidiyete sahip öğrenciler 4,51 – 7 puanı aralığındadır. Araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrencinin %23,8'i yüksek düzeyde aidiyete sahiptir.

4.4.1. Göçmen Öğrencilerin Genel Aidiyet Ölçeği'nde Aldığı Puanların Uyruklarına Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğrencilerin Genel Aidiyet Ölçeği kapsamında aldığı puanlar üç kategoride sınıflandırılmıştır. Düşük düzeyde aidiyete sahip öğrenciler 1,13 – 3,5 puanı aralığında, orta düzeyde aidiyete sahip öğrenciler 3,51 – 4,5 puanı aralığında ve yüksek düzeyde aidiyete sahip öğrenciler 4,51 – 7 puanı aralığındadır.

Tablo 28: Etnik Gruplara Göre Aidiyet Dağılımları

	Düşük Düzeyde Aidiyet	Orta Düzeyde Aidiyet	Yüksek Düzeyde Aidiyet	Toplam
Suriyeli	14 25%	29 51.79%	13 23.21%	56
Türkmen	2 20%	5 50%	3 30%	10
Özbek	1 14.29%	5 71.42%	1 14.29%	7
İran	-	4 66.66%	2 33.33%	6
Azeri	1 12.5%	6 75%	1 12.5%	8
Kazak	1 20%	2 40%	2 40%	5

Diğer	3 33.3%	4 44.4%	2 22.2%	9
Toplam	22 21.78%	55 54.45%	24 23.77%	101

Araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrenciden düşük düzeyde aidiyete sahip olan öğrenci sayısı 22'dir. Bu öğrencilerin 14'ü Suriye uyruklu, 2'si Türkmen uyruklu, 1'i Özbek uyruklu, 1'i Azerbaycan uyruklu, 1'i Kazak uyruklu ve 3'ü ise diğer kategorisi çerçevesinde yer alan bir uyruğa sahiptir.

Araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrenciden orta düzeyde aidiyete sahip olan öğrenci sayısı 55'dir. Bu öğrencilerin 29'u Suriye uyruklu, 5'i Türkmen uyruklu, 5'i Özbek uyruklu, 4'ü İran uyruklu, 6'sı Azerbaycan uyruklu, 2'si Kazak uyruklu ve 4'ü ise diğer kategorisi çerçevesinde yer alan bir uyruğa sahiptir.

Araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrenciden yüksek düzeyde aidiyete sahip olan öğrenci sayısı 24'dür. Bu öğrencilerin 13'ü Suriye uyruklu, 3'ü Türkmen uyruklu, 1'i Özbek uyruklu, 2'si İran uyruklu, 1'i Azerbaycan uyruklu, 2'si Kazak uyruklu ve 2'si ise diğer kategorisi çerçevesinde yer alan bir uyruğa sahiptir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

“Göçmen Çocukların Yaşadıkları Ülkeye Aidiyeti - İstanbul Maltepe ve Sultanbeyli Örneklemi” başlıklı tez çalışmamız kapsamında Cenevre Sözleşmesi’ne (1951) göre göçmen statüsündeki ortaokul öğrencileri ele alınmıştır. Bu kapsamda İstanbul ilinin yabancı uyruklu öğrencilere yoğun olarak ev sahipliği yapan Sultanbeyli ilçesi ve Sultanbeyli ilçesine nazaran daha az yabancı uyruklu öğrenciye ev sahipliği yapan Maltepe ilçesi tespit edilmiş ve çalışma bu iki ilçede gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın gerçekleştirildiği iki ilçede toplamda 14 ortaokulda öğrenim gören 101 yabancı uyruklu öğrenciye ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamında uygulanan Genel Aidiyet Ölçeği Malone, Pillow ve Osman (2012) tarafından geliştirilmiş ve Akın ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçe’ye çevrilerek geçerlilik ve güvenilirlik testleri yapılan 7’li likert tipinde hazırlanmış bir uygulamadır. Araştırmada kullanılan Genel Aidiyet Ölçeği sonuçlarına göre Sultanbeyli ilçesinde Suriye uyruklu öğrenciler homejen bir yapıya sahiptir ve ilçe genelindeki okullarda yabancı uyrukluların oranı oldukça fazladır. Sultanbeyli ilçesindeki durum tıpkı Yüceşahin’in (2017) belirttiği gibi göçmenlerin göç ettiği şehirlerin belirli bölgelerinde yeni bölgeler oluşturması durumuna bir örnek teşkil etmektedir. Çünkü Suriyeli sığınmacıların Sultanbeyli ilçesinde fazla olması okul içerisinde öğrencilerin gruplaştıklarını göstermektedir.

Buna karşın Maltepe ilçesinde ise birçok farklı uyruktan öğrenciler eğitim görmektedir ve okullardaki yabancı uyruklu öğrenci oranları Sultanbeyli ilçesine oranla daha azdır. Maltepe ilçesinde Sultanbeyli ilçesine nazaran göçmen öğrencilerde etnisite farklılığının görülmesinin nedeni Hoßmann ve Karsch (2011)’ın belirttiği gibi aynı toplumda farklı kültüre ve etnisiteye sahip olan topluluklar/gruplar arasında kaynaşma sorununun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ancak Sultanbeyli ilçesinde de Suriyeli öğrencilerin sayıca fazla olmaları öğrencilerin okul içerisinde kendi aralarında gruplaşmalarına neden olmaktadır. Haliyle bu durum öğrencilerin aidiyet süreçlerine de etki etmiştir. Aynı ulustan yabancıların yoğun olduğu ortamlarda kişilerin yeni toplumlarına aidiyet süreçleri uzamaktadır. Bu sonuç bizim

araştırmamızda ortaya çıkan aidiyet hissetme ile kalış süresi arasında ilişkinin olmadığı sonucunu da destekler niteliktedir. Ağırlıklı olarak Sultanbeyli ilçesinde ikamet eden ve daha uzun süredir Türkiye’de olan Suriyeli öğrenciler daha kısa süredir Türkiye’de olan Maltepe’deki öğrencilere göre kendilerini yaşadıkları topluma aidiyet duygusu hissetme yönünden daha zayıftırlar.

Bununla birlikte öğrencilerin dil yeterlilikleri ile aidiyet duyguları arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu sonuç Ağırdağ (2016)’ın bulguları ile paralellik göstermektedir. Dil yeterlilikleri tek başına aidiyet duygusunun oluşması üzerinde yeterli etkiye sahip olmamakla birlikte Amit ve Nar-Lev (2015)’in dil aidiyet duygusunun oluşmasında etkili unsurlardan birisidir sonucu ile de farklılaşır.

Çalışma kapsamında yer alan öğrencilerin uyrukları incelendiğinde 101 yabancı uyruklu öğrencinin 56’sının Suriyeli olması ve yüzdelik olarak bu değerin %55,4’e tekabül etmesi araştırma verilerinin sonucunu ağırlıklı olarak Suriyeli öğrencilerin oluşturduğunu göstermekte, bu etkiye neden olan durumun ise 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı olduğunu destekler niteliktedir. Akbaş ve arkadaşları (2016)’nın belirttiği gibi Suriye iç savaşının ardından Türkiye “Açık Kapı Politikası’nı” benimsemiş ve ülkesine Suriye’den gelen bu yoğun göç akımını kabul ederek bu verinin oluşmasına neden olmuştur. Bu noktada Suriyeli öğrencilerin uyum ve entegrasyon süreçlerinin desteklenmesi bir öncelik olarak sıralanabilir.

Araştırmamız kapsamında yer alan 101 yabancı uyruklu öğrencinin 10’unun Türkmenistan uyruklu olması (%9,9), 7’sinin Özbekistan uyruklu olması (%6,9), 8’sinin Azerbaycan uyruklu olması (%7,9) ve 5’inin ise Kazakistan uyruklu olması (%5) Türkiye Cumhuriyeti’nin Türk Cumhuriyetlerinden de yoğun olarak göç aldığı göstermektedir. Bu durumun yansımaları Türk Devletleri Teşkilatı çerçevesinde gerçekleştirilen iş birlikleri, vizesiz ve kimlikle seyahat uygulamalarına yönelik programların geliştirilmesini de desteklemektedir. Özellikle Türk Cumhuriyetlerinden göç edenlerin Türkiye’ye geliş sebepleri ağırlıklı olarak işgücü nedeniyle. Gezgin (1991) işgücü göçünün ekonomik bir sebep taşıyor olsa da zamanla ekonomi dışı faktörlerin de bu süreçte ağırlık kazandığını belirtmekte ve sosyolojik etkenlerin de göç sürecini artırdığını belirtmektedir. Bu noktada Türk Cumhuriyetlerinden işgücü göçü nedeniyle gelen bireyler zamanla sosyolojik etkenlerle ülkemizde yaşamlarını devam ettirmek istemektedir. Bu durum Türk

Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin daha kolay entegre olmasının nedenini ortak bir kültür, tarih ve dil etkenine sahip olmamızdan kaynaklandığını göstermektedir.

Araştırma kapsamında yer alan 101 yabancı uyruklu öğrencinin 6'sının ise İran uyruklu olması (%5,9) ve geriye kalan 9'unun ise (%8,9) diğer kategorisi çerçevesinde yer alması (Tacikistan, Rusya, Cezayir, Kırgızistan, Moldova ve Bangladeş uyruklu öğrenciler) Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin her ulustan yoğun olarak göç alan bir devlet olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede T.C. İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yürütülen Uyum Çocuk (2022) gibi uyum ve entegrasyon programlarının birçok dil ve kültüre yönelik seçenekler sunması gerektiğini ortaya koyarken, Türkiye'de göçmen eğitimi programlarının sadece Suriyeli öğrenciler ve Arapça dili ile kısıtlı tutulmayacağını da gözler önüne serer.

İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçelerinde toplamda ulaşılan 101 yabancı uyruklu öğrencinin 45'i Maltepe'de öğrenim görmekte iken 56'sı ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenimlerini sürdürmektedir. Yüzdelik değer çerçevesinde 101 öğrencinin %44,6'sı Maltepe'de öğrenim görürken 55,4'ü ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. 14 ortaokulda gerçekleştirilen çalışmada yer alan ortaokulların 12'si Maltepe ilçesinde iken yalnızca 2'si Sultanbeyli ilçesinde bulunmaktadır. Keza Sultanbeyli ilçesinde yabancı uyruklu öğrenci sayısının ortaokullar bünyesinde oldukça fazla olması iki okulun araştırmaya dahil edilmesini yeterli kılmıştır. Bu veri bizlere göstermektedir ki göçmenler ağırlıklı olarak kira fiyatlarının daha makul olduğu ilçeleri ikamet etme yönünden tercih etmektedir. Veriye ulaşmada yaşanan aradaki farklılığın nedeni semtlerin refah düzeyi ile ilişkilidir. Maslow (1943) İhtiyaçlar Hiyerarşisi bağlamında zorunlu hâller sebebiyle (savaş, salgın hastalık, kıtlık vs.) göç etmek durumunda kalan bireyler hiyerarşinin ilk basamağı olan "Fiziksel İhtiyaçlar" aşamasına düşmekte ve öncelikli hedefleri yeni göç etmek durumunda kaldıkları ülkede barınma, beslenme gibi temel problemleri çözmektir. Bu durum da Sultanbeyli ilçesinde yaşanan göçmen yoğunluğunun nedenini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte araştırmaya katılan Suriye uyruklu 56 öğrencinin yalnızca 4'ünün Maltepe ilçesinde öğrenim görmesi, 52'sinin ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmesi verisi de ifademizi doğrular niteliktedir. Sultanbeyli ilçesinin Suriye iç savaşı sebebiyle yaşanan yoğun Suriyeli göçüne ev sahipliği yapan bir ilçe olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında yer alan Türkmenistan uyruklu 10 öğrencinin ve Özbekistan uyruklu 7 öğrencinin tamamı Maltepe ilçesinde öğrenim görmektedir. Türk Cumhuriyetlerinden göç eden göçmenlerin çocukları ağırlıklı olarak refah düzeyi ve kira fiyatları daha yüksek olan Maltepe ilçesinde öğrenim görmektedir. Bu sonuç Türk Cumhuriyetlerinden göç edenlerin zorunlu hâller sebebiyle değil, gönüllü şekilde Türkiye'ye göç ettiklerini kanıtlar niteliktedir.

Araştırmaya katılan 101 öğrencinin 6'sı İran uyrukludur ve İran uyruklu öğrencilerin de tamamı Maltepe ilçesinde öğrenim görmektedir. Bu veri bizlere göstermektedir ki Türkmenlere ve Özbeklere ek olarak İran uyruklu yabancılar da Sultanbeyli ilçesinde değil, Maltepe ilçesinde ağırlıklı olarak ikamet etmeyi tercih etmekte ve öğrenciler de yaşadıkları yer değiştirmenin ardından öğrenimlerine Maltepe ilçesinde devam etmektedirler.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 8'i Azerbaycan uyrukludur ve Azerbaycan uyruklu öğrencilerin ise 6'sı Maltepe ilçesinde öğrenim görmekte iken 2'si ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Bu veride bizlere göstermektedir ki Azerbaycan uyruklular da Sultanbeyli ilçesine nazaran Maltepe ilçesinde ikamet etmeyi tercih etmekte ve Azeri öğrenciler de ağırlıklı olarak öğrenimlerine Maltepe ilçesinde devam etmektedirler. Bu noktada Maltepe ilçesinin etnik bakımdan farklı göçmen öğrencilere ev sahipliği yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 5'i Kazakistan uyrukludur. Kazakistan uyruklu öğrencilerin de tamamı Maltepe ilçesinde öğrenim görmektedir. Tıpkı Türkmenistan ve Özbekistan uyruklu öğrencilerin tamamının Maltepe'de öğrenimlerine devam etmesi gibi Kazakistan uyruklu öğrencilerin de tamamı Sultanbeyli ilçesi yerine Maltepe'de ikamet etmekte ve öğrenimlerine devam etmektedir. Bu veri bizlere özellikle Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye gelen göçlerin gelir seviyesi daha yüksek olan ilçelerde ikamet ediyor oluşunu, muhtemelen buralardan gelen ailelerin iş kaynaklı göçler gerçekleştirdiğini göstermekte ve bu sebeple Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin öğrenimlerine refah düzeyi yüksek Maltepe'de devam ettiğini göstermektedir.

Araştırmada yer alan kalan 9 öğrenci ise diğer kategorisi çerçevesinde yer alan Tacikistan, Rusya, Cezayir, Kırgızistan, Moldova ve Bangladeş uyrukludur. Diğer kategorisi çerçevesinde yer alan öğrencilerin ise 7'si Maltepe ilçesinde öğrenim

görmekte iken 2'si ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Bu veri bizlere göstermektedir ki uyrukların ilçelere göre dağılımları çerçevesinde çeşitliliği sağlayan Maltepe ilçesi iken Sultanbeyli ilçesi ağırlıklı olarak savaş sebebiyle yaşanan yoğun Suriyeli göçünü bünyesinde barındırarak yabancı uyruklu öğrenci noktasında Maltepe ilçesi kadar çeşitlilik arz etmemektedir. Bu noktada Türkiye göçmen bireylerin uyrukları çerçevesinde çeşitlilik arz eden bir ülke konumuna gelmiş olmasından dolayı Çağırkan (2016)'ın belirttiği gibi çok kültürlü toplum yapılarının bir bileşeni olarak karşımıza hibrit kimlikler çıkabilir.

Araştırma kapsamında yer alan 101 yabancı uyruklu ortaokul öğrencisinin yaş verileri incelendiğinde ise muhtemel sene kayıpları ve öğrenimlerine erken başlamış olmaları ihtimalleri gibi süreçler de değerlendirilerek seçenekler hazırlanmış ve elde edilen verilerde iki ilçede 3 yabancı uyruklu öğrencinin 10 yaşında olduğu, 18 yabancı uyruklu öğrencinin 11 yaşında olduğu, 16 yabancı uyruklu öğrencinin 12 yaşında olduğu, 30 yabancı uyruklu öğrencinin 13 yaşında olduğu, 24 yabancı uyruklu öğrencinin 14 yaşında olduğu ve 10 yabancı uyruklu öğrencinin ise 15 yaşında ya da 15 yaşının üzeri olduğu tespit edilmiştir. Genel hatlarıyla yabancı uyruklu öğrencilerin yaş değişkeni artıka öğrenci sayısının da artıyor olması Türkiye'ye yönelik yoğun Suriyeli göçünün neden olduğu bir veri olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma kapsamında yer alan 101 yabancı uyruklu öğrencinin ikamet süresi değişkeni incelendiğinde ise elde edilen veriler 4 yabancı uyruklu öğrencinin 1 yıl ya da 1 yıldan daha az bir zamandır Türkiye'de ikamet ettiğine, 20 yabancı uyruklu öğrencinin 1 yıl ila 3 yıl arasında Türkiye'de ikamet ettiğine, 7 yabancı uyruklu öğrencinin 3 yıl ila 5 yıl arasında Türkiye'de ikamet ettiğine, 14 yabancı uyruklu öğrencinin 5 yıl ila 7 yıl arasında Türkiye'de ikamet ettiğine, 34 yabancı uyruklu öğrencinin 7 yıl ila 9 yıl arasında Türkiye'de ikamet ettiğine ve 22 yabancı uyruklu öğrencinin ise 9 yıl ya da 9 yıldan daha uzun bir zamandır Türkiye'de ikamet ettiğine işaret etmektedir. Bu sonuç bizlere göstermektedir ki 7 yıl ve 7 yıldan daha fazla ikamet süresine sahip öğrencilerin sayısının fazla olması Suriye iç savaşı sebebiyle Türkiye'ye yoğun bir göç dalgası yaşandığını, bu yoğun göç dalgasının bir müddet durulduğunu ancak son bir yıldır yeniden yabancı uyruklu öğrenci göçünde yoğunluk yaşanmaya başladığını göstermektedir. Son bir yılda yaşanan artışta etkisi olan diğer

etkenler ise COVID-19 süreci ile başlayan ekonomik nedenler, konut kiralarda yaşanan artışlar, Rusya-Ukrayna savaşının yarattığı yeni istikrarsızlık olabilir.

Araştırma kapsamında yer alan 101 yabancı uyruklu öğrencinin kardeş sayısı değişkenleri incelendiğinde ise elde edilen verilere göre 6 yabancı uyruklu öğrencinin hiç kardeşi olmadığına, 15 yabancı uyruklu öğrencinin 1 kardeşi olduğuna, 26 yabancı uyruklu öğrencinin 2 kardeşi olduğuna, 17 yabancı uyruklu öğrencinin 3 kardeşi olduğuna, 20 yabancı uyruklu öğrencinin 4 kardeşi olduğuna, 10 yabancı uyruklu öğrencinin 5 kardeşi olduğuna ve 7 yabancı uyruklu öğrencinin ise 6 ya da daha fazla kardeşi olduğuna işaret etmektedir. Bu sonuç bizlere göstermektedir ki Türkiye'ye göç eden yabancı uyruklu öğrencilerin çoğunluğunun 2 ya da 4 kardeşi bulunmaktadır. Bu veri bizlere doğurganlık oranları çerçevesinde gelen göç dalgasının demografik yapımızı değiştirebilecek etkiye sahip olduğunu, uyum ve entegrasyon programlarının ne kadar önemli olduğunu gösteren bir veridir. Eğer ağırlıklı olarak 2 ya da 4 kardeşe sahip olan yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'ye uyumu kapsamında sorunlar yaşanırsa kitlenin göç ettiği şehirlerin demografik yapı bakımından değişime uğraması söz konusu olabilir. Hatta bu durumun etkileri şimdiden görülmeye de başlamıştır. Ereş (2015) Suriye iç savaşının ardından Hatay, Kilis, Gaziantep gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti illerinin 2022 yılı itibarıyla demografik olarak sorunlar yaşamakta olduğunu belirtmekte ve göçmen unsurların yerli halktan daha kalabalık olduğu bir ortamda uyumun yeni gelene sağlanabilmesinin pek de mümkün olmadığını çalışması kapsamında belirtmektedir.

Araştırma kapsamında yer alan 101 yabancı uyruklu öğrencinin anne eğitim düzeyi değişkenleri incelendiğinde ise elde edilen verilere göre 24 yabancı uyruklu öğrencinin annesinin eğitim durumunu hiç bilmediğine, annesi hiçbir okuldan mezun olmayan yabancı uyruklu öğrencinin bulunmadığına, 4 yabancı uyruklu öğrencinin annesinin ilköğretim düzeyinde eğitim durumuna sahip olduğuna, 38 yabancı uyruklu öğrencinin annesinin ilköğretim veya ortaokul düzeyinde eğitim durumuna sahip olduğuna, 19 yabancı uyruklu öğrencinin annesinin lise ya da meslek lisesi düzeyinde eğitim durumuna sahip olduğuna, 15 yabancı uyruklu öğrencinin annesinin lisans düzeyinde eğitim durumuna sahip olduğuna ve 1 yabancı uyruklu öğrencinin ise annesinin lisans üstü düzeyinde eğitim durumuna sahip olduğuna ulaşılmıştır. Elde edilen verilerin sonuçları bizlere göstermektedir ki ağırlıklı olarak Maltepe ve Sultanbeyli ilçelerinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin

annelerinin eğitim düzeyi ilköğretim veya ortaokul düzeyindedir. Araştırmaya katılan 101 öğrencinin 38'inin annesinin eğitim düzeyinin ilköğretim veya ortaokul düzeyinde olması yüzdelik dilimde %37.6 oranına denk gelmektedir. Annesinin eğitim düzeyini bilmeyen %23.8 oranı da göz önünde bulundurulduğunda araştırmaya katılan yabancı uyruklu öğrencilerin büyük bir oranın da annesinin eğitim düzeyini bilmediği görülmektedir. Bunun nedeni göç ettikleri ülkelerdeki eğitim sistemi ile Türkiye'deki eğitim sisteminin tam olarak uyum sağlayamaması ya da eğitim durumunun düşük olması sebebiyle belirtmek istememeleri gibi nedenler söz konusu olmuş olabilir. Özellikle annesinin eğitim düzeyini bilmeyen 24 öğrencinin (%100) 22'sinin Maltepe ilçesinde (%91.7) yalnızca 2'sinin ise Sultanbeyli ilçesinde (%8.3) yer alıyor olması sonucu bizlere Suriyeli öğrencilere nazaran Türk Cumhuriyetlerinden göç etmek durumunda kalan öğrencileri işaret etmektedir. Bu ülkelerdeki bireylerin aileleri genellikle çalışmakta, iş kaynaklı göçler gerçekleştirmektedirler. Türkiye'ye iş göçü gerçekleştirmeden önce de farklı ülkelere göç etmek durumunda olmuş olabilirler. Suriye ise Türk Cumhuriyetlerine nazaran ortaokul düzeyinde de olsa savaş öncesinde okul sisteminin olduğu bir ülkeydi. Bu sebeple uyum entegrasyon çerçevesinde yabancı uyruklu öğrencilerin veli temasları noktasında okul idaresinin bu değişkenler üzerine çıkarımlar yaparak yabancı uyruklu öğrencilerin velilerine yönelik eğitim/uyum programları geliştirmesi ve yabancı uyruklu öğrencilerin entegrasyonuna eş zamanlı olarak yabancı uyruklu velilerin de entegrasyonu çerçevesinde eğitim programlarının hazırlanması öneme sahiptir. Bu kapsamda Çeliktürk (2011)'ün de çalışmalarında belirttikleri gibi göçmen öğrencilerin yanı sıra göçmen velilerin de uyum/entegrasyon programlarına tabii tutulmaları gerektiği ve oluşan çok kültürlülüğü anlatan eğitim ve etkinliklerin düzenlenmesi gerekmektedir.

Araştırma kapsamında yer alan 101 yabancı uyruklu öğrencinin baba eğitim düzeyi değişkenleri incelendiğinde ise elde edilen verilere göre 34 yabancı uyruklu öğrencinin babasının eğitim durumunu hiç bilmediğine, 1 yabancı uyruklu öğrencinin babasının hiçbir okuldan mezun olmadığına, 4 yabancı uyruklu öğrencinin babasının ilkokul düzeyinde eğitim durumuna sahip olduğuna, 30 yabancı uyruklu öğrencinin babasının ilköğretim veya ortaokul düzeyinde eğitim durumuna sahip olduğuna, 16 yabancı uyruklu öğrencinin babasının lise ya da meslek lisesi düzeyinde eğitim durumuna sahip olduğuna, 16 yabancı uyruklu öğrencinin

babasının lisans düzeyinde eğitim durumuna sahip olduğuna ve hiçbir yabancı uyruklu öğrencinin babasının eğitim düzeyinin lisansüstü derecesi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar da bizlere göstermektedir ki Türkiye'ye göçmek durumunda kalan yabancı uyruklu öğrencilerin babaları da anneleri gibi ağırlıklı olarak ilköğretim ya da ortaokul düzeyinde eğitim durumuna sahiptir. Babaları ilköğretim ya da ortaokul düzeyinde eğitim durumuna sahip 30 öğrenci vardır. Bu öğrencilerin 28'i Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmekte iken yalnızca 2 tanesi Maltepe'de öğrenim görmektedir. Suriyeli göçünün ebeveyn eğitim ortalaması genel hatları ile ilköğretim ya da ortaokul düzeyine tekabül etmektedir. Araştırma evreninin baba eğitim durumunun ilköğretim ya da ortaokul düzeyi olma oranlarının büyük kısmını belirleyen ilçe Sultanbeyli ilçesidir. Bu oran Sultanbeyli'de %93.3 iken Maltepe ilçesinde ise %7.7'dir.

İstanbul Maltepe ve Sultanbeyli ilçelerinde ortaokul düzeyinde öğrenimlerini sürdüren 101 yabancı uyruklu öğrencinin Genel Aidiyet Ölçeği kapsamında verdikleri yanıtlar çerçevesinde genel aidiyet durumlarının ölçülmesi adına yöneltilen 13 soruya ANOVA testi uygulanmıştır. Toplanan bulguların ve elde edilen verilerin ANOVA testi istatistik analiz programı olan SPSS programı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

ANOVA testi uygulamasında frekans değeri 0,05 olan ya da 0,05 değerinden küçük olan değerler karşılaştırılan iki grup arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koyarken bu değer 0,05 üzerinde ise anlamlı bir farklılık olmadığını bizlere gösterir.

Bu çerçevede Genel Aidiyet Ölçeği'nde yer alan 12 soruya İstanbul Maltepe ve İstanbul Sultanbeyli ilçelerinde araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrencinin verdiği yanıtların iki ilçenin karşılaştırılması çerçevesinde yanıtların anlamlı bir farklılık taşıyıp taşımadığını tespit etmek mümkün olmuştur.

Öğrencilere yöneltilen ve ölçek harici olan "Türkçemin dersleri anlamak için yeterli olduğunu düşünüyorum" sorusuna verilen yanıtların frekans değeri ANOVA testi sonucuna göre (Sig=0,132) anlamlı bir ilişkili bulunmamıştır. Bu değer 0.05 değerinin üzerinde olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında Türkçe yeterliliği çerçevesinde anlamlı bir fark olmadığını bizlere göstermektedir. Sonucun bize gösterdiği durum Suriyeli öğrencilerin ağırlıklı olduğu Sultanbeyli ilçesine nazaran çeşitlilik arz eden Maltepe ilçesindeki göçmen

öğrencilerde Türkçe dil yeterliliği noktasında birtakım sorunlar yaşanmaktadır. EU (2012) raporunda yer aldığı gibi göçmen çocukların ev sahibi ülkede bir eğitim eşitsizliği ile karşı karşıya kalmamaları için o ülkedeki öğretim dilini öğrenmeleri için entegrasyon süreçlerine ihtiyaçları vardır ve dil yeterlilikleri çerçevesinde öğrencilerin desteklenmesi uyum/entegrasyon süreci açısından önem arz etmektedir.

Öğrencilere yöneltilen “1. Diğer insanlarla bir arada olduğumda kendimi o gruba dâhil olmuş hissedirim.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,01’dir. Bu değer $<0,05$ olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı %73,3 iken, Sultanbeyli’de %46,42’dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı %6,7, Sultanbeyli’de %7,1’dir. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe’de %20; Sultanbeyli’de ise %46,42’dir. Bu veri bizlere göstermektedir ki göçmen öğrencilerin sayısı arttıkça göç ettikleri ülkedeki öğrencilere dahil olma davranışları da azalmaktadır. Bu durum Tuzcu ve Bademli (2014)’nin belirttiği gibi yabancılaşmanın başlamasına neden olmakta ve bireyin yeni toplumuna entegrasyonu sürecinde sorunlara yol açmaktadır.

Öğrencilere yöneltilen “2. Ailem ve arkadaşarımla sıkı bağlarım vardır.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,247’dir. Bu değer $>0,05$ değerinin üzerinde olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Göçmen öğrencilerin aile ve arkadaşlarına dair bağlarında göç eyleminin bir etkisi yoktur.

Öğrencilere yöneltilen “3. Diğer insanların beni kabullendiğini düşünürüm.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,03’dir. Bu değer $<0,05$ değerinin altında olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı %73,3 iken, Sultanbeyli’de %46,42’dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı %11,1; Sultanbeyli’de %16’dır. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe’de %15,5 ve Sultanbeyli’de ise %37,5’dir. Bu veri bizlere göstermektedir ki Salami ve arkadaşları (2019)’nın çalışmaları kapsamında

belirttikleri gibi göçmen bireylerin yeni toplumlarına aidiyetlerini teşvik etmek üzerine çalışmalar gerçekleştirilmesinin önemi ve göçmenlerin ruh sağlığını iyileştirmek için etnokültürel çeşitlilik ve ayrımcılık konularının da bu çalışmalar çerçevesinde ele alınması gerektiği sonucunu Sultanbeyli'deki durum ortaya koymaktadır.

Öğrencilere yöneltilen “4. Aidiyet duygusu hissedirim.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,017'dir. Bu değer <0,05 değerinin altında olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı %64,44 iken, Sultanbeyli'de %42,85'dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı %11,1; Sultanbeyli'de %16'dır. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe'de %24,44 ve Sultanbeyli'de %41,07'dir. Bu sonuçlara göre Maltepe ilçesindeki göçmen öğrencilerde aidiyet duygusu daha fazladır. Araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrenin 56'sı Suriyelidir ve 52 Suriyeli öğrenci ise Sultanbeyli ilçesinde öğrenim görmektedir. Aidiyet hissetme noktasında ağırlıklı olarak sorun yaşayan etnik grup Suriyelilerdir. Bu nedenle bu veri bizlere Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları ülkeye aidiyet duygusu geliştirmesi noktasında desteklenmeleri gerektiğini göstermektedir.

Öğrencilere yöneltilen “5. Başkalarının arasında bir yerim vardır.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,045'dir. Bu değer <0,05 değerinin altında olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı %77,77 iken, Sultanbeyli'de %60,71'dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı %8,88; Sultanbeyli'de %5,4'dür. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe'de %22,22 ve Sultanbeyli'de %39,28'dir. Ölçeğin bu maddesine verilen cevaplardan Maltepe ilçesindeki göçmen öğrencilerin başkaları arasında yeri olduğuna inancının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilere yöneltilen “6. Kendimi diğer insanlarla bağlantılı hissedirim.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,139'dir. Bu değer >0.05 olması sebebiyle İstanbul

Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilere yöneltilen “7. Kendimi dışlanmış hissedirim.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,525’dir. Bu değer >0.05 değerinin üzerinde olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilere yöneltilen “8. Diğer insanların beni umursamadığını düşünürüm.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,092’dir. Bu değer >0.05 değerinin üzerinde olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilere yöneltilen “9. Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,023’dür. Bu değer <0.05 değerinin altında olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı %17,77 iken, Sultanbeyli’de %28,57’dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı %2,22; Sultanbeyli’de %12,5’dir. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe’de %80 ve Sultanbeyli’de %69’dur. “Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm” ifadesine en fazla itiraz eden ve katılmayan öğrenci oranı Maltepe ilçesindedir. Maltepe’deki göçmen öğrenciler bayram tatillerinde kendilerini Sultanbeyli’dekilere göre daha az oranda dışlanmış görmektedirler. Bunun nedeni Suriyeli öğrenci ağırlığı taşıyan Sultanbeyli ilçesindeki öğrenciler kendilerini milli bayramlarda bu topluma ait hissetmemeleri, buna nazaran ağırlıklı Türk Cumhuriyetlerinden göçmene sahip olan Maltepe’deki öğrencilerin kendilerini milli bayramlarda da Türk kimliği çerçevesinde ait hissetmelerinden kaynaklanmaktadır. Suriyeli öğrenciler dini bayramlarda aidiyet hissederken, Türk Cumhuriyetlerinden göç eden öğrenciler kendilerini hem dini hem de milli bayramlarda ait hissetmektedirler.

Öğrencilere yöneltilen “10. Kendimi dünyanın geri kalanından izole olmuş hissedirim.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,017’dir. Bu değer <0.05

değerinin altında olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı %13,33 iken, Sultanbeyli’de %23,21’dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı %20; Sultanbeyli’de %28,57’dir. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe’de %66,66 ve Sultanbeyli’de %48,21’dir. Sultanbeyli ilçesindeki göçmen öğrenciler Maltepe’deki göçmen öğrencilere göre kendilerini dünyanın geri kalanından daha fazla oranda izole edilmiş hissetmektedirler. Bu veri bizlere göstermektedir ki IOM Glossary (2011) raporunda belirtildiği gibi göç eden bireyler göç ettikleri yeni ülkeleri yaşam alanı olarak benimseme sürecinde psikolojik buhranlar yaşayabilirler ve buna bağlı olarak yabancı hissetme güdüsü oluşabilir. Yabancı hissetme güdüsü dünyanın geri kalanından izole olmuş bir hâlde hissetmelerine neden olarak göçmen bireylerde uyum sorunlarına neden olmaktadır.

Öğrencilere yöneltilen “11. Diğer insanlarla bir aradayken kendimi yabancı gibi hissedirim.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri 0,232’dir. Bu değer $>0,05$ değerinin üzerinde olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilere yöneltilen “12. Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dâhil etmez.” sorusuna verilen yanıtların frekans değeri $<0,007$ ’dir. Bu değer 0,05 değerinin altında olması sebebiyle İstanbul Sultanbeyli ve İstanbul Maltepe ilçeleri arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılığın Maltepe ilçesinde olduğu ve bu ilçede ikamet edenlerin bu soruya vermiş oldukları cevapların (Bazen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) olumluluk oranı %11,11 iken, Sultanbeyli’de %30,35’dir. Maltepe ilçesinde kararsızların oranı %36,36; Sultanbeyli’de %63,63’dür. Olumsuz cevap (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Bazen Katılmıyorum) verenlerin oranları Maltepe’de %80 ve Sultanbeyli’de %67,14’tür. “Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dâhil etmez” ifadesine itiraz en fazla Maltepe ilçesindedir. Maltepe ilçesinde kendisini dışlanmış hisseden öğrenci oranının daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrencinin 7’li likert tipinde hazırlanan Genel Aidiyet Ölçeği vermiş olduğu yanıtlar çerçevesinde elde ettiği puanlar

kapsamında düşük düzeyde aidiyet, orta düzeyde aidiyet ve yüksek düzeyde aidiyet olmak üzere puanlar üç kategori çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrencinin %21,8'i düşük düzeyde aidiyete sahipken %54,5'i ise orta düzeyde aidiyete sahiptir. Yüksek düzeyde aidiyete sahip öğrenciler ise %23,8 oranındadır. Bu öğrencilerin uyruklara göre dağılımlarına bakıldığında düşük düzeyde aidiyete sahip olan öğrenci sayısının 22 olduğu ve bu öğrencilerin 14'ünün Suriyeli, 2'sinin Türkmen, 1'inin Özbek, 1'inin Azeri, 1'inin Kazak ve 3'ünün ise diğer kategorisi çerçevesinde yer alan bir uyruğa sahip olduğu tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere düşük düzeyde aidiyete sahip olan öğrenciler ağırlıklı olarak Suriyelidir ve Erbaş (2019)'ın çalışmasında belirttiği gibi göçmen bireylerde aidiyet duygusunun oluşamamış olması göçmen bireylerde marjinalleşmeye, gettolaşmaya neden olur. Bu durum Suriyeli öğrencilerin öğrenim gördükleri okullarda çerçevesinde okul içi gruplaşma davranışı geliştirmesine neden olarak toplumsal uyum/entegrasyon sürecini zora sokmaktadır.

Araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrenciden orta düzeyde aidiyete sahip olan öğrenci sayısı ise 55'dir. Bu öğrencilerin ise 29'unun Suriyeli, 5'inin Türkmen, 5'inin Özbek, 4'ünün İranlı, 6'sının Azeri, 2'sinin Kazak ve 4'ünün ise diğer kategorisi çerçevesinde yer alan bir uyruğa sahip olduğu tespit edilmiştir. Orta düzeyde aidiyete sahip olan öğrencilerin de ağırlık olarak Suriye uyruklu olması Türkiye'deki Suriyeli göçünün yoğunluğunu ortaya koyarken, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığınca gerçekleştirilen Uyum Çocuk (2012) ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen PIKTES gibi uyum programlarının da düşük düzeyden orta düzey aidiyete geçiş kapsamında uyum/entegrasyon süreçlerine yönelik aksiyon alındığını gösterir niteliktedir.

Araştırmaya katılan 101 yabancı uyruklu öğrenciden yüksek düzeyde aidiyete sahip olan öğrenci sayısı ise 24'dür. Bu öğrencilerin ise 13'ünün Suriyeli, 3'ünün Türkmen, 1'inin Özbek, 2'sinin İranlı, 1'inin Azeri, 2'sinin Kazak ve 2'sinin ise diğer kategorisi çerçevesinde yer alan bir uyruğa sahip olduğu tespit edilmiştir. Yüksek düzeyde aidiyete sahip olan öğrencilerin de ağırlıklı olarak Suriyeli öğrencilerden oluşması, Türkiye'deki Suriyeli göçünün yoğunluğunu kanıtlar niteliktedir. Gerçekleştirilen çalışma kapsamında üç kategoride de sınıflandırılan (düşük-orta-yüksek aidiyet) göçmen bireylerin tamamında Suriyeli öğrenciler birinci sıradadır. Bu sonuç bizlere uyum/entegrasyon sürecinde ağırlıklı olarak Suriyeli

öğrencilere yoğunlaştırılması gerektiğini göstermekte, ancak küreselleşme süreci ile çok kültürlü toplum yapılarının ortaya çıkması ile (Çağırkan, 2016) artık göç eyleminin zorunlu hâller ve gönüllü hâller olmak kaydıyla iki kategori çerçevesinde de artacağı ve bu nedenle her etnik yapıdan göçmen öğrenciye hazırlıklı olunması gerektiği sonucunu göstermektedir.

Bununla birlikte göçmen bireylerde aidiyet duygusunun oluşamamış olması göçmen çocuklarda marjinalleşme, kendi aralarında gruplaşma gibi sorunlara neden olmakta ve bu durumun olumsuz yansımaları ise göç edilen ülkelerde ırkçılık, yabancı düşmanlığı (zenofobi) gibi davranışların oluşmasına neden olmaktadır (Erbaş, 2019). Göç alan toplumda uyum entegrasyon süreçleri desteklenmezse zaman içerisinde yabancı düşmanlığı (zenofobi) ortaya çıkarabilir ve bu durum göçmen bireylerin yaşadıkları ülkeye aidiyet hissetme güdülerini olumsuz yönde etkiler.

KAYNAKÇA

- 1924 Anayasası. (1924). “1924 Anayasası”. Açık erişim: <https://anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/>.
- 1984 Anayasası. (1984). Açık erişim: <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/anayasa/>.
- AA. (2020). "ABD'de öldürülen siyahi Floyd'un cenaze töreni perşembe günü yapılacak". Erişim: 6 Eylül 2021. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdde-oldurulen-siyahi-floydun-cenaze-toreni-persembe-gunu-yapilacak/1861353>.
- AA. (2022). "ABD'den BM'ye 'Uygur Türklerinin durumuna ilişkin raporu acilen açıklayın' çağrısı". Açık erişim: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdden-bmye-uygur-turklerinin-durumuna-iliskin-raporu-acilen-aciklayin-cagrisi/2529675>.
- Aggarwal, Y. ve Thakur, R. (2003). Concepts and Terms in Educational Planning. New Delhi: National Institute of Educational Planning and Administration.
- Ağaç Sucu, S. ve Gündüz, U. (2019). Kitlelerin Yeni Göç Mekânları Olarak Sosyal Medya ve Sanal Göç İlişkisi. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(2), 466-490.
- Ağır, O. ve Sezik, M. (2015). Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 95-124.
- Ağırdag, O. (2016). Belçika’daki Türk Kökenli Öğrencilerin Anadil Konuşmalarının Etkileri: Okul Başarısı ve Okula Aidiyet Duyguları. Bir çocuk-İki dil, 209-225.
- Ajana, B. (2020). Biometric Datafication in Governmental and Personal Spheres. In Big Data-A New Medium?. 63-79.
- Akbaş, Z., Babahanoğlu, V. ve Yelman, E. (2016). Türkiye’nin Suriyeli Mültecilere Yönelik İzlediği Açık Kapı Politikasının Ulusal Güvenliğine ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri. In Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu, Asos Congress Bildiri Kitabı, ASOS Yayınları. 96-108.
- Akın, A., Raba, S., Rada, S., Yılmaz, S., & Rada, M. (2016). Genel Aidiyet Ölçeği’nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. TİDSAD Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi /The Journal of Turk & Islam World Social Studies, 3(7), 271-277.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. Göç Araştırmaları Dergisi, (2), 58-83.

- Akit. (2021). “Cihat Yaycı Paşa’dan Uyarı: Türkiye ‘Geri Kabul Anlaşması’nı Gözden Geçirmeli! Yunanistan, PKK ve FETÖ’cü Teröristleri Neden İade etmiyor?”. Erişim: 3 Eylül 2021. <https://www.yeniakit.com.tr/haber/cihat-yayci-pasadan-uyari-turkiye-geri-kabul-anlasmasini-gozden-gecirmeli-yunanistan-pkk-ve-fetocu-teroristleri-neden-iade-etmiyor-1566940.html>.
- Akkaya, B. (2019). Uluslararası Göç Hukuku ve Türkiye'nin Göç Stratejisi. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Akkayan, T. (1979). Göç ve Değişme (Vol. 2573). Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Akkuş, Ö. ve Durmaz, A. (2021). Tersine Göç Eğiliminin Akademik Diasporanın Verimliliği Üzerindeki Etkisi: Almanya Örneği. Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 7(2), 259-276.
- Alaca, F. ve Albak, A. (2020). Göç ve Eğitim: Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Bir İnceleme. Anatolian Turk Education Journal, 2(2), 128-144.
- Alptekin, D. (2011). Toplumsal Aidiyet ve Gençlik: Üniversite Gençliğinin Aidiyeti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altınel, T. S. (2020). Miryam Peygamberin Kimliği Üzerine Bir Değerlendirme. Dini Araştırmalar, 23(59), 467-492.
- Amit, K. ve Bar-Lev, S. (2015). Immigrants' Sense of Belonging to the Host Country: The Role of Life Satisfaction, Language Proficiency, and Religious Motives. Social Indicators Research, 124(3), 947-961.
- Anık, M. (2012). Kimlik ve Çok Kültürcülük Sosyolojisi. İstanbul: Açılım Kitap.
- Arıkan, G. (2020). Göç Hukukunda Yabancıya Sağlanan Uluslararası, Bölgesel ve Ulusal Koruma (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aron, R. (1994). Sosyolojik Düşüncenin Evreleri, çev. Korkmaz Alemdar, 3. Basım. İstanbul: Akım Yay.
- Arslan, M. (2012). Araştırma Yöntem ve Teknikleri. Ders Notları, Harran Üniversitesi, Birecik Meslek Yüksekokulu. <http://wiki.zirve.edu.tr/sandbox/users/abdullah.demir/weblog/57079/attachment/s/3d956/ARA%C5%9ETIRMA%20Y%C3%96NTEMLER%C4%B0%203.pdf>
- Arslan, N. (2017). Beyin Göçü ve Diaspora Ağları. In Journal of Social Policy Conferences (No. 73, pp. 1-33).
- Aslan, G. (2022). Uluslararası Göçün Kaynak Ülkelere Etkileri Üzerine Bir Tartışma: Pozitif veya Negatif Dışsalıklar. Ekonomi, Finans ve Politika Konularında Güncel Paradigmalar, 9.
- Atak, H. (2011). Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 3(1), 163-213.
- Atılğan, S. (1998). Basın İşletmeciliği. İstanbul: Der.
- Attali, J. (2017). Geleceğin Kısa Tarihi. (Çevrimiçi) <http://www.ozetkitap.com/portfolio/items/gelecegin-kisa-tarihi/>.

- Aydemir, N. ve Keskin, G. (2017). AB-Türkiye İlişkilerinde Göç: İlerleme Raporları Üzerine İçerik İncelemesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(Göç Özel Sayısı), 1457-1472.
- Aydoğan, F. ve Kırık, A. M. (2012). Alternatif Medya Olarak Yeni Medya. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (18), 58-69.
- Bakan, S. ve Tuncel, G. (2012). Küreselleşmenin Ulus Devlet Üzerindeki Etkisi. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 51-66.
- Balcı, M. ve Birlikseven, B. (2019). Göçmen Kaçakçılığının Terör Boyutu. III. Uluslararası Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Sempozyumu.
- Bauboeck, R. (1998). The Crossing and Blurring of Boundaries in International Migration. Blurred Boundaries: Migration, Ethnicity, and Citizenship, Vienna, Ashgate Publications.
- Baumeister, R. F., ve Leary, M. R. (1995). The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation. Psychological Bulletin, 117(3), 497.
- Bayır, D. ve Aksu, F. (2020). Açık Kapı Politikasından Güvenlik Tehdidine Türkiye’de Suriyeli Sığınmacılar Olgusu. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 8(2), 324-356.
- Bayram, N. (2009). Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- BBC. (2016). "Rio 2016: Olimpiyatlar ilk kez Güney Amerika'da". Erişim: 10 Nisan 2022. <https://www.bbc.com/turkce/spor-36936578>.
- BBC. (2021). "Yunanistan'a Göçmenleri Geri İtme, Dayak ve İşkence Suçlaması AIHM'e Taşındı". Erişim: 29 Nisan 2021. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-56887194>.
- BMMYK. (1951). "Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme". Açık erişim: <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>.
- BMMYK. (1998). Mülteci Statüsünün Belirlenmesinde Uygulanacak Ölçütler ve Usuller Hakkında Elkitabı. (Yeniden Gözden Geçirilmiş Baskı). Ankara: BMMYK.
- BMMYK. (2016). 2015 Küresel Eğilimler Raporu (Çevrimiçi), <https://s3.amazonaws.com/unhcrsharedmedia/2016/2016-06-20-global-trends/2016-06-14-Global-Trends2015.pdf>.
- Bratram, D., Poros, M. V. ve Monforte, P. (2017). Göç Meselesinde Temel Kavramlar. Hece Yayınları.
- Britannica. (2022). Açık erişim: <https://www.britannica.com/event/Jim-Crow-law>.
- Bush, K. D. ve Saltarelli, D. (2000). The Two Faces of Education in Ethnic Conflict: Towards a Peacebuilding Education for Children.
- Cameron, T. A. ve McConnaha, I. T. (2006). Evidence of Environmental Migration. Land Economics, 82(2), 273-290.
- Cenevre Sözleşmesi. (1951). Açık erişim: <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>.

- Cengiz Sarı, A. (2019). Zenofobi ve Mülteci Entegrasyonu Hakkında Yapılan Akademik Çalışmaların Sistematik İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Chambers, I. (1994). *Immigration, Culture, Identity*. London: Routledge.
- Chevalier, J. ve Gheerbrant, A. (1974). *Dictionnaire des Symboles: Mythes, Reves, Coutumes, Gestes, Formes, Figures, Couleurs, Nombres IV*. Paris. Seghers.
- Chung, R. C. Y. ve Kagawa-Singer, M. (1993). Predictors of Psychological Distress Among Southeast Asian Refugees. *Social Science and Medicine*, 36, 631-639.
- Cieslik, A. ve Verkuyten, M. (2006). National, Ethnic and Religious Identities: Hybridity and the Case of the Polish Tatars. *National Identities* 8 (2). 77-93.
- Clothier, I. (2005). Created Identities: Hybrid Cultures and the Internet. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 11(4), 44-59.
- Constant, A. F., Roberts, R. ve Zimmermann, K. F. (2009). Ethnic Identity and Immigrant Homeownership. *Urban Studies*, 46(9), 1879-1898.
- Creswell, J. W. (2013). Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları Araştırma Deseni. Çeviri Ed., Selçuk Beşir Demir, Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Creswell, J. W. ve Sözbilir, M. (2017). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*. Pegem Akademi.
- Çağırkan, B. (2016). Göç, Hibrit Kimlik ve Aidiyet: Yeni Toplamlar, Yeni Kimlikler. *İtobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 5(8).
- Çağlar, A. (2011). Türkiye'de Sığınmacılar: Sorunlar. Beklentiler ve Sosyal Uyum, Hacettepe Üniversitesi Yayınları: Ankara.
- Çağlar, T. (2018). Göç Çalışmaları için Kavramsal Bir Çerçeve. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 26-49.
- Çakır, H. (2007). *Gazeteciliğe Giriş*. Konya.
- Canatan, K., Birinci, M., Çağlar, İ., Kryvenko, Y., Öksüz, S., ve Altun, F. (2015). Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu: 29-30 Mayıs 2015. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Canbey Özgüler, V. (2018). Göç ve Uyum Politikaları. *GSI Journals Serie B: Advancements in Business and Economics*, 1(1), 1-10.
- Çelik, F. (2007). Türkiye'de İç Göçler: 1980-2000. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 87-109.
- Çeliktürk, Z. (2011). İlköğretim Birinci Sınıfa Uyum Haftasına İlişkin Öğretmen ve Veli Görüşleri (Master's thesis, Anadolu Üniversitesi).
- Çiçekli, B. (2014). *Yabancılar ve Mülteci Hukuku (5. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dalan Polat, G. (2016). Küresel Kültür. *Global Media Journal TR Edition*, 6(12), 615-628.
- Daniel, J. S. (1998). Interpreting the Refugee Definition. *45 UCLA L. Rev*, 733-782.

- de Andrade, N. N. G., Monteleone, S. ve Martin, A. (2013). Electronic Identity in Europe: Legal Challenges and Future Perspectives (e-ID 2020). JRC Scientific and Police Reports (Europe Commission).
- De Master, S. ve Le Roy, M. K. (2000). Xenophobia and the European Union. *Comparative Politics*, 419-436.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(181), 175-204.
- Dilmen, N. (2007). Yeni Medya Kavramı Çerçevesinde İnternet Günlükleri-Bloglar ve Gazeteciliğe Yansımaları. *Marmara İletişim Dergisi*, 12(12), 113-122.
- Dilmen, N. E. (2005). Yönetenler Açısından Türkiye'deki İnternet Gazeteleri ve Haber Portalları Üzerine Bir Değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 22, 91-101.
- Dingle, H. ve Drake, V. A. (2007). What is Migration?. *Bioscience*, 57(2), 113-121.
- Doomernik, J. ve Bruquetas-Callejo, M. (2016). National Immigration and Integration Policies in Europe since 1973. In *Integration Processes and Policies in Europe* (pp. 57-76). Springer, Cham.
- Drury, N. (1985). *Dictionary of Mysticism and the Occult*. Harper & Row.
- Dun, O. ve Gemenne, F. (2008). Defining 'environmental migration'. *Forced Migration Review*, 31 (October), 10-11.
- Dunn, W.N. (2004). *Public Policy Analysis*. Upper Saddle River: New Jersey.
- Durak, N. (2010). İslam Düşüncesinde Etik Bir İdeal Olarak 'İnsan-ı Kâmil' Anlayışı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 105-124.
- DW. (2022). "Çin Vatandaşa Not Sistemine Geçiyor" Erişim tarihi: 7 Kasım 2022. https://www.youtube.com/watch?v=PljUIRD8_Os&ab_channel=DWTürkçe.
- Eğri, O. (2003). Eğitimin Genel Amaçları Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 154 (1), 271-291.
- Ekici, G., Savas, H. A. ve Citak, S. (2001). İntihar Riskini Artıran Psikososyal Etmenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(4), 204-212.
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.
- Elitaş, T. ve Keskin, S. (2014). Sanal Aidiyet Bağlamında Zihinsel Diaspora: Facebook Örneği. *Atatürk İletişim Dergisi*, (7), 161-186.
- Erbaş, H. (2019). *Göç ve Göçmenler*. Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Erbaş, S. (2013). Göçün Yeniliğe Katkısı: Almanya'daki Türkler Üzerine Bir Değerlendirme (Doktora Tezi, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Erder, S. (1986). *Refah Toplumunda "Getto" ve Türkler*. İstanbul: Teknografik Matbaacılık.
- Erdoğan, İ. (2006). İslâm Düşüncesi'nde "Kâmil Tabiat/Tıbbâu't-Tâmm" Fikri. *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 7(17), 121.
- Ereş, F. (2014a). Göçmen Öğrencilere Eğitim Veren Öğretmenlerin Sorunları: Tokat Örneği. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, Kocaeli Üniversitesi.

- Ereş, F. (2014b). Öğretmenlerin Göçmen Çocukların Eğitimine Yönelik Görüşleri. Eğitim Yönetimi Forumu, Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Ereş, F. (2015). Türkiye’de Göçmen Eğitimi Sorunsalı ve Göçmen Eğitiminde Farklılığın Yönetimi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(2), 17-30.
- Ergüven, N. S. ve Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 62(4), 1007-1062.
- Erikson, Erik (1968). Identity: Youth and Crisis, New York: W.W. Norton Company: 169- 170.
- Ermumcu, S. (2013). Sığınmacıların ve Mültecilerin Sosyal Güvenlik Hakkı. Çalışma İlişkileri Dergisi, 4(2), 58-76.
- Erol, M. ve Ersever, O. G. (2014). Göç Krizi ve Göç Krizine Müdahale. Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, 24 (1), 47-68.
- EU (2012). Migration and Education. Conference Proceeding Book, Larnaca, 15 –17 October.
- EU MIPEX. (2014). Migrant Integration Country Report. Açık erişim: <http://www.mipex.eu/turkey>.
- EU. (2004). Immigration, Integration and Employment. Brüksel: EU.
- Garcés-Mascareñas, B. ve Penninx, R. (2016). Introduction: Integration as a Three-Way Process Approach?. In Integration Processes and Policies in Europe (pp. 1-9). Springer, Cham.
- Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014). “T.C. Resmi Gazete, 22 Ekim 2014”, 2014/6883.
- Gener, C. (2019). Üst Akıl İlluminati. Helios.
- Geray, H. (2003). İletişim ve Teknoloji Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya. Ankara: Ütopya.
- Gezgin, M. (1991). İşgücü Göçü Teorileri. Istanbul Journal of Sociological Studies, (23), 31.
- Girgin, Ü. H. (2018). Gelenekten Postmoderne Kimlik İnşa Süreci ve Yeni Medya: Facebook Örneği. Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 3(5), 202-230.
- Giritli, İ. (1991). Atatürk ve Halkçılık. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 7(20), 181-188.
- Gölpınar, H. (2018). Yumuşak Güç Bağlamında Örtülü Faaliyetler ve Algı Operasyonları. TASAM Yayınları.
- Grzymala-Kazłowska, A. (2016). Social Anchoring: Immigrant Identity, Security and Integration Reconnected?. Sociology, 50(6), 1123-1139.
- Güleç, C. (2015). Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları ve Türkiye’ye Yansımaları. Journal of TESAM Academy.
- Gün, M. ve Yüksel, S. (2021). Dünyada Göçmen Eğitimi Politikaları Bağlamında Türkiye’nin Göçmen Eğitimi Sürecinin Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerileri. Milli Eğitim Dergisi, Türkiye’de ve Dünyada Göçmen Eğitimi, 1031-1053. DOI: 10.37669/milliegitim.960056.

- Gün, Z. (2006). Psikolojide, Göç Çalışmalarındaki Metodolojik Problemler ve Çözüm Önerileri. *Türk Psikoloji Bülteni*, 12(38), 27-41.
- Gün, Z. ve Bayraktar, F. (2008). Türkiye’de İç Göçün Ergenlerin Uyumundaki Rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 167-176.
- Gürcan, H. İ. ve Kumcuoğlu, İ. K. (2017). Gelenekselden Yeniye Medya İşletmeciliği Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Yaşanan Dönüşümler Üzerine Bir Değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (27), 149-164.
- Hägerstrand, T. (1969). On the Definition of Migration. *Finnish Yearbook of Population Research*, 63-72.
- Hattatoğlu, P. ve Yakushko, O. (2014). Experiencing the Formation of Hybrid Cultural Identities in First-Generation Turkish Immigrants To The United States. *Journal of Identity and Migration Studies*, 8(1), 27-46.
- Health World News. (2022). "Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Tarihçesi ve Türkiye ile İlişkileri". Erişim: 26 Mayıs 2022. <https://www.healthworldnews.net/uluslararasi-goc-orgutu-iom-tarihcesi-ve-turkiye-ile-iliskileri/>.
- Hek, R. (2005). The Role of Education in the Settlement of Young Refugees in the UK: The Experiences of Young Refugees. *Practice*, 17(3), 157-171.
- Hoßmann, I. ve Karsch, M. (2011). Germany’s Integration Politics. *Berlin Institut Fuer Bevoelkerung Und Entwicklung*, 1-9.
- Hoşgör, Ş. (1998). Türkiye’de Kantitatif Yöntemlerle Dolaylı Göç Tahminleri, Sorunlar ve Yaklaşımlar. *Türkiye’de İçgöç, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları*, İstanbul, 104-124.
- Hugo, G. (2005). Migrants in Society: Diversity and Cohesion, A Paper Prepared for The Policy Analysis and Research Programme of the Global Commission on International Migration. National Center for Social Applications of GIS, University of Adelaide, Australia.
- ID2020. (2022). "ID2020 Project Manifesto". Erişim: 28 Mayıs 2022. <https://id2020.org/manifesto>.
- IOM Glossary. (2011). Glossary on Migration. Genevre, İsviçre: IOM.
- IOM. (2009). Göç Terimleri Sözlüğü. Cenevre: IOM, Yayın No: 18.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. (1948).
- İpek, N. (2014). Kaynakların Dilinde Göç Kavramı. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 9(17), 9-20.
- İşigüzel, B. ve Baldık, Y. (2019). Göçmen Toplulukların Eğitim Sistemine Katılımı Sürecinde Uygulanan Eğitim ve Dil Politikalarının İncelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(2), 487-503.
- Jpost. (2021). “Israel is creating global citizens. Here is how – opinion”. Erişim: 20 Kasım 2021. <https://www.jpost.com/opinion/how-to-create-global-citizens-683740>.
- Kaplan, D. H. ve Chacko, E. (2015). Placing Immigrant Identities. *Journal of Cultural Geography*, 32(1), 129-138.

- Karabaş, B. (2018). Suriyeli Göçmen Çocukların Ev Bağlamında Mekânla Olan İlişkileri ve Türkiye'ye Uyum Süreçleri.
- Karaça, Z. N. (2017). Suriyeli Mülteci Gençlerde Kimlik Sorunu/Karmaşası. İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 42.
- Karakuş, E. (2006). Göç Olgusu ve Eğitime Olumsuz Etkileri: Sultanbeyli örneği (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Karaman, H. B. ve Bulut, S. (2018). Göçmen Çocuk ve Ergenlerin Eğitim Engelleri, Psikolojik Sorunları ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 393-412.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (24. baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karasu, M. A. (2017). Göç ve Uyum Sorunu. Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu, 11, 631-649.
- Karasu, M. A. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Kentlerde Neden Oldukları Güvenlik Riskleri. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 36(2), 51-74.
- Karpat, K. (2003). Türkiye ve Orta Asya. Ankara: İmge Yayınevi.
- Kartal, B. ve Başçı, E. (2014). Türkiye'ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(2), 275-299.
- Keskinel, B. ve Çoşkun, D. (2020). Göç, Çokkültürlülük ve Toplumsal Uyum. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 6(02), 51-58.
- Kırcaali-İftar, G. (1999). Ölçme, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 11, 22.
- Kızılay Akademi. (2022). "Göç Yönetiminde İletişim ve Koordinasyon". Erişim: 26 Mayıs 2022. <https://yillik.kizilayakademi.org.tr/goc-yonetiminde-iletisim-ve-koordinasyon/>.
- Koçak, O. ve Gündüz, R. (2016). Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (12), 66-91.
- Korkmaz, A. (2012). Arap Baharı Sürecinde İnternet ve Sosyal Medyanın Rolü. In International Symposium on Language and Communication: Research Trends and Challenges (ISLC) (Vol. 12), 2147-2297.
- Kula, S. ve Çakar, B. (2015). Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. Bartın Üniversitesi İİ BF Dergisi, 6(12), 191-210.
- Larousse, M. (1971). Büyük Lügat ve Ansiklopedi. Sabah Yayınları. İstanbul.
- Lawler, S. (2015). Identity: Sociological Perspectives. John Wiley & Sons.
- Lecaj, F. (2019). Küreselleşme Göç ve Kadın. Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi, 3(1), 49-58.
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. Demography, 3(1), 47-57.

- Malone, G. P., Pillow, D. R. ve Osman, A. (2012). The General Belongingness Scale (GBS): Assessing Achieved Belongingness. *Personality and Individual Differences*, 52(3), 311-316.
- Martin, D. (1995). The Choices of Identity. *Social Identities*, 1(1), 5-20.
- McLuhan, M. ve Powers, B. R. (2001). *Global Köy: 21. Yüzyılda Yeryüzü Yaşamında ve Medyada Meydana Gelecek Dönüşümler*.
- Modood, T. (2007). *Multiculturalism: A Civic Idea*. Cambridge: Polity Press.
- Mountz, A., Wright, R., Miyares, I. ve Bailey, A. J. (2002). Lives in Limbo: Temporary Protected Status and Immigrant Identities. *Global Networks*, 2(4), 335-356.
- Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi. (1951).
- Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Ek New York Protokol. (1967). Açık erişim: <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yonetmelikler/Sozlesmeler/MULT-ECILERIN-HUKUK-STATUSUNE-ILISKIN-1967-PROTOKOLU.pdf>.
- O'Reilly, K. ve Benson, M. (2009). *Lifestyle Migration: Escaping to the Good Life?*. Ashgate. 18.
- O'Reilly, K. ve Benson, M. (2015). Lifestyle Migration. In *Routledge Handbook of Cultural Gerontology* (pp. 442-449). Routledge.
- Olçay, Z. (2012). Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99(232-233), 201.
- Online Etymology Dicitonary. (2022). Açık erişim: <https://www.etymonline.com/word/integrate>.
- Öktem, M. S. (2018). *Uluslararası Göç Hukukunda Çocuklar ve Hukuki Statüleri*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Öngör, S. (1980). *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özdağ, Ü. (2009). *İstihbarat Teorisi*. Kripto Kitaplar.
- Özdağ, Ü. (2020). *Stratejik Göç Mühendisliği*. Kripto Yayınları.
- Özer, M. (2013). *Medya Ekonomisi ve İşletmeciliği*, ed. Erdal Dağtaş, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özerim, G. (2014). Avrupa'da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi ve Bir Güvenlik Konusunda Dönüşü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem mi?. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 11-48.
- Özgüler, V. C. (2018). Göç ve Uyum Politikaları. *GSI Journals Serie B: Advancements in Business and Economics*, 1(1), 1-10.
- Özkan, Ç. ve Atay, A. G. (2016). *Milletlerin Karakteri, Kültürü, Bilinci* (2 Cilt Takım). Bilgi Yayınları.
- Pager, D. ve Shepherd, H. (2008). The Sociology of Discrimination: Racial Discrimination in Employment, Housing, Credit and Consumer Markets. *Annual Review of Sociology*, 34, 181.
- Pamir, A. (2009). Orta-Asya Türk Hukukunda "Töre" Kavramı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 58(2), 359-376.

- Payam, M. (2018). Güvenlik Bağlamında Güç Kullanımı ve Algı(lama) Yönetimi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5), 15-25.
- Pazarcı, H. (2005), *Uluslararası Hukuk* (3.Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Pazarlıoğlu, M. V. (2005). İzmir Örneğinde İç Göç'ün Ekonometrik Analizi. *Yönetim ve Ekonomi*. Cilt 14, Sayı 1, 2005, s.121.
- Pembecioğlu, N. (2012). Building Identities: Living in The Hybrid Identities. *Scientific Journal of Humanistic Studies*, 4(7), 46-59.
- Penninx, R., Borkert, M. ve Zincone, G. (2011). *Migration Policymaking in Europe: The Dynamics of Actors and Contexts in Past and Present*. Amsterdam University Press. 452.
- Perruchoud, R. ve Redpath-Cross, J. (2013). *Uluslararası Göç Hukuku, Göç Terimleri Sözlüğü*. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Yayınları, 31, (Çevrimiçi) http://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf.
- PIKTES. (2021). "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Projesi". Erişim: 1 Mayıs 2021. <https://piktes.gov.tr/>.
- Pieterse, J. (2004). Capitalisms: Asian-European Dialogue after Enron. *Asian Journal of Social Science*, 32(2), 274-289.
- Ritzer, G. (2011). *Toplumun McDonalddlaşması*, Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Robertson, R. (1992). *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London, UK: Sage Publications.
- Rydgren, J. (2004). The Logic of Xenophobia. *Rationality and Society*, 16(2), 123-148.
- Safi, S. (2018). Uluslararası Hukukta Mülteciler, Sığınmacılar ve Entegrasyonun Yasal Göstergeleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(34), 31-63.
- Schlesinger, P. (1987). On National Identity: Some Conception and Misconceptions Criticised. *Social Science Information*, 26 (2), 219-264.
- Seyaz, A. ve İba Gürsoy, S. (2016). *Uluslararası Hukukta Mülteci Kavramının Gelişimi*. Beta Yayınları: İstanbul, 587-596.
- Smith, K. (2008). Hybrid Identities: Theoretical Examinations IN: Iyall Smith, K. and Leavy, P. (eds) (2008) *Hybrid identities*. Leiden: Brill, 3-11.
- Soydan, M. (2018). Kürşat Yıldırım, Bir Zamanlar Türk İdiler. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 234-237.
- Steger, N. D. (2017). *The Weaponization of Migration: Examining Migration as a 21st Century Tool of Political warfare*. Naval Postgraduate School Monterey CA Monterey United States.
- Sunata, U. (2014). Tersine Beyin Göçünde Sosyal Ağların Rolü: Türkiyeli Mühendislerin Almanya'dan Geriye Göç Deneyim ve Algıları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 85.
- Şahankaya Adar, A. (2018). Türkiye'de Yeni Prekarya Suriyeli İşgücü mü?. *Çalışma ve Toplum*, 1(56), 13-36.

- Şahin, C. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(2).
- Şahin, H. (2020). Göç Olgusu, Mülteci Çocukların Eğitimi ve Suriyeli Mülteci Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Süreci. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 9(1), 377-394.
- Şimşek, D. (2019). Türkiye'de Suriyeli Mülteci Entegrasyonu: Zorlukları ve Olanakları. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 4(2), 172-187.
- Tekin, F. (2011). Kültürel Travma Olarak Zorunlu Göç. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (25), 91-100.
- Tellefsen, T. ve Thomas, G. P. (2005), The Antecedents and Consequences of Organizational and Personal Commitment in Business Service Relationships, Industrial Marketing Management, 34, 23-37.
- Thalhammer, E., Zucha, V., Enzenhofer, E., Salfinger, B. ve Ogris, G. (2001). Attitudes Towards Minority Groups in the European Union. Viena: European Monitoring.
- The New York Times Archive. (2022). Açık erişim: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/learning/general/onthisday/big/0517.html>.
- Tokgöz, O. (1994). Temel Gazetecilik. Ankara: İmge.
- Topcuoğlu, R. A. (2016). Göç Yazınındaki Düzenli ve Düzensiz Göç Kavramları: İnsan Hakları Temelinde Bir Kavramsal Sorgulama. İnsan Hakları Yıllığı, 34, 1-20.
- Topçu, E. ve Büyükbeşe, T. (2020). Göç Bağlamında Toplumsal Uyum Göstergeleri. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(1), 23-34.
- Toprak, F. (2017). İnsan-ı Kâmil'e Bakışlarıyla Yusuf Has Hacı ve Hoca Ahmed Yesevî. Bilig, (80), 95-122.
- Torkington, K. (2010). Defining Lifestyle Migration. Dos Algarves, (19), 99-111.
- TRTHaber. (2022). "Yunanistan mülteci botunu böyle batırmaya çalıştı". Erişim: 20 Eylül 2022. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/yunanistan-multeci-botunu-boyle-batirmaya-calisti-464307.html>.
- Turan, İ., Şimşek, Ü. ve Aslan, H. (2015). Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği ve Likert-Tipi Soruların Kullanımı ve Analizi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (30), 186-203.
- Tuzcu, A. ve Bademli, K. (2014). Göçün Psikososyal Boyutu. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 6(1), 56-66.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2009). Beşeri Coğrafya. İstanbul: Çantay Kitabevi
- Tümurtürkan, M. (2010). Gündelik Hayatın Gözetimi: "Panoptikon Toplumu". ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, 2(3), 1-19.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982).

- Türkiye Gazetesi. (2020). "Yunan askeri mülteci botlarını böyle batırdı" Açık erişim: <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/yasam/insan-degil-bunlar-yunan-askeri-multeci-botlarini-boyle-batirdi-746876>.
- Türkoğlu, O. (2011). Mülteciler ve Ulusal/Uluslararası Güvenlik. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 30(2), 101-118.
- UN. (2018). International Migration and Development, UN Secretary General.
- UNGA. (2004). Açık erişim: https://digitallibrary.un.org/record/533352/files/A_AC.96_SR.585-EN.pdf.
- UNHCR. (2006). Master Glossary of Terms, Geneva: Switzerland.
- United Nations. (1948). "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi". Açık erişim: https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/trk.pdf.
- Uyum Çocuk. (2022). "Uyum Çocuk Programı". Erişim: 28 Mayıs 2022. <http://www.uyumcocuk.gov.tr/>.
- Uzman, N. (2016). Türkiye'nin Sınır Güvenliği Açısından Suriyeli Sığınmacılar Meselesi. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(15), 135-158.
- Valocchi, S. (1996). The Emergence of The Integrationist Ideology in The Civil Rights Movement. Social Problems, 43(1), 116-130.
- Vural, D. G. (2007). Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti. (Yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Walsh, P. R. (2011). Creating a "Values" Chain for Sustainable Development in Developing Nations: Where Maslow Meets Porter. Environment, Development and Sustainability, 13(4), 789-805.
- Wells, H. G. (1959). Kısa Dünya Tarihi. Varlık Yayınevi.
- Wolters, R. (1989). Segregation, Integration and Pluralism: Approaches to American Race Relations. History of Education Quarterly, 29(1), 123-130.
- Worldometers. (2022). "Asia Population". Açık erişim: <https://www.worldometers.info/world-population/asia-population/>.
- World Population Review. (2022). "Immigration by Country 2022". Erişim: 26 Mayıs 2022. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/immigration-by-country>.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), (2014), 6458.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. (2013). Açık erişim: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf>.
- Yapıcı, U. (2015). Yumuşak Güç Ölçülebilir mi?. Uluslararası İlişkiler Dergisi, 12(47), 5-25.
- Yenisafak. (2017). "BM göçmen sayısını açıkladı". Erişim: 21 Kasım 2021. <https://www.yenisafak.com/dunya/bm-gocmen-sayisini-acikladi-2938159>.
- Yılmaz, F. H. ve Navruz, M. (2019). Küresel İklim Değişikliği, İklim Mültecileri ve Güvenlik. ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi, 255-270.

- Yurdigöl, Y. ve Yüksel, H. (2012). Gazeteciliğin Dönüşümü: Yeni Medyaya Entegrasyon Sürecinde Değişen Habercilik Pratikleri. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (18), 140-161.
- Yüceşahin, M. M. (2017). Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekânsal Kümelenme-Ayrışma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22 (Göç Özel Sayısı), 1303-1315.

EKLER

Ek 1. Genel Aidiyet Ölçeği Kullanım İzni Yazısı

Genel Aidiyet Ölçeği Hk.

Yandex.Mail

30 Nisan 2022 03:29

Kimden: «Ömer Memoğlu»

Alıcı:

Sn. Prof. Dr. Ahmet Akın hocam merhabalar,

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında tez danışmanım Prof. Dr. Meryem Hayır Kanat hocamız ile "Göçmen Çocukların Yaşadıkları Ülkeye Aidiyet Duygusu Oluşturulması Bağlamında Medya Araçları İstanbul Örnekleme" konulu bir yüksek lisans tezi çalışmaktayım. Çalışmamız kapsamında sizlerin ilk yazarı olduğu, 2016'da yayımlanan ve Türkçe'ye çevirerek geçerlilik ve güvenilirliğini test ettiğiniz "Genel Aidiyet Ölçeği'ni" kullanmak istiyoruz. Çalışmanın orijinaline de ulaşmış olmamıza karşın izni sizden mail yoluyla talep ederek, sizlere atıfta bulunarak kullanmak arzusundayız.

Ancak "Akın, A., Raba, S., Rada, S., Yılmaz, S., & Rada, M. (2016). Genel aidiyet ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(7), 271-277." yayınımdan öğrendiğimiz Genel Aidiyet Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanmış sorularını da makalede göremedik. Bizlere sorulara erişebileceğimiz başka bir çalışmanız varsa ya da doğrudan soruları iletmenizi ve Genel Aidiyet Ölçeği'ni sizlere atıfta bulunarak kullanmamız üzerine onayınızı bildiren mailinizi heyecanla bekliyoruz.

Saygılarımla,
Yıldız Teknik Üniversitesi
Ömer Memoğlu

Ek 2. Genel Aidiyet Ölçeği Kullanım İzni Oluru

Ynt: Genel Aidiyet Ölçeği Hk.

Yandex.Mail

30 Nisan 2022 14:48

Kimden: «AHMET AKIN»

Alıcı: «Ömer Memoğlu»

Kullanabilirsiniz iyi çalışmalar

Prof. Dr. Ahmet Akin
İstanbul Medeniyet University
Faculty of Educational Sciences
Department of Psychological counseling

Gönderen: Ömer Memoğlu

Gönderildi: 30 Nisan 2022 Cumartesi 03:29:40

Kime: AHMET AKIN

Konu: Genel Aidiyet Ölçeği Hk.

Sn. Prof. Dr. Ahmet Akin hocam merhabalar,

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Eğitimi alanında tez danışmanım Prof. Dr. Meryem Hayır Kanat hocamız ile "Göçmen Çocukların Yaşadıkları Ülkeye Aidiyet Duygusu Oluşturulması Bağlamında Medya Araçları İstanbul Örneklemini" konulu bir yüksek lisans tezi çalışmaktayım. Çalışmamız kapsamında sizlerin ilk yazarı olduğu, 2016'da yayımlanan ve Türkçe'ye çevirerek geçerlilik ve güvenilirliğini test ettiğiniz "Genel Aidiyet Ölçeği"ni kullanmak istiyoruz. Çalışmanın orijinaline de ulaşmış olmamıza karşın izni sizden mail yoluyla talep ederek, sizlere atıfta bulunarak kullanmak arzusundayız.

Ancak "Akin, A., Raba, S., Rada, S., Yılmaz, S., & Rada, M. (2016). Genel aidiyet ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(7), 271-277." yayınımdan öğrendiğimiz Genel Aidiyet Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanmış sorularını da makalede göremedik. Bizlere sorulara erişebileceğimiz başka bir çalışmanız varsa ya da doğrudan soruları iletmenizi ve Genel Aidiyet Ölçeği'ni sizlere atıfta bulunarak kullanmamız üzerine onayınızı bildiren mailinizi heyecanla bekliyoruz.

Saygılarımla,
Yıldız Teknik Üniversitesi
Ömer Memoğlu

E-Posta ile ŞİFRE, TC KİMLİK NUMARASI ve benzeri bilgilerinizi ASLA PAYLAŞMAYINIZ. Kaynağından emin olmadığınız e-postalarda bulunan bağlantılara ASLA

- 214. Genel Aidiyet Ölçeği.doc

Ek 3. Genel Aidiyet Ölçeği Kullanımı Kapsamında Danışman Tarafından Enstitüye Yönelik Başvuru

Evrak No : 2205180327
Tarih : 18.05.2022

Evrak Tarih ve Sayısı : 18.05.2022 - E.2205180327 Yazının Ekidir

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİMDALİ BAŞKANLIĞINA, İSTANBUL

Yüksek Lisans tez danışmanı olduğum 19755001 Ömer Memoğlu adlı öğrenci *GÖÇMEN ÇOCUKLARIN YAŞADIKLARI ÜLKEYE AİDİYET DUYGUSU OLUŞTURULMASI BAĞLAMINDA MEDYA ARAÇLARI - İSTANBUL ÖRNEKLEMİ* adlı tezinin uygulama kısmında İstanbul'da göçmen yoğunluğu farklı olan Sultanbeyli ve Maltepe ilçelerinde yer alan ortaokullarda genel aidiyet ölçeğinin uygulama yapılması planlanmaktadır. Uygulamada kullanılacak genel aidiyet ölçeği ekte yer almaktadır. Uygulamanın yapılabilmesi için gerekli iznin verilmesini saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Meryem HAYIR KANAT

Öğrenci İletişim Bilgileri:
Ömer MEMOĞLU

Ek:
1.Genel Aidiyet Ölçeği
2.Ölçek Kullanım İzin Yazısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır.

Belge Hash ve e-İmza : 2205180327 (Belge) E-İmza : 2205180327 (E-İmza) E-İmza : 2205180327 (E-İmza)

Ek 4. Genel Aidiyet Ölçeği ve Kullanımı Kapsamında İstanbul Valiliği Onaylı Ölçek Formu

EK-1

Suggested citation: Akın, A., Raba, S., Rada, S., Yılmaz, S., & Rada, M. (2016). Genel Aidiyet Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *TİDSAD Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi /The Journal of Turk & Islam World Social Studies*, 3(7), 271-277.

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Diğer insanlarla bir arada olduğumda kendimi o gruba dahil olmuş hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
2	Ailem ve arkadaşlarımla sıkı bağlarım vardır.	1	2	3	4	5	6	7
3	Diğer insanların beni kabullendiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
4	Aidiyet duygusu hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
5	Başkalarının arasında bir yerim vardır.	1	2	3	4	5	6	7
6	Kendimi diğer insanlarla bağlantılı hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
7	Kendimi dışlanmış hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
8	Diğer insanların beni umursamadığını düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
9	Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm.	1	2	3	4	5	6	7
10	Kendimi dünyanın geri kalanından izole olmuş hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
11	Diğer insanlarla bir aradayken kendimi yabancı gibi hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
12	Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dahil etmez.	1	2	3	4	5	6	7

Kabullenme= 1-6
Reddedilme = 7-12

Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek alt boyutlara göre puan vermektedir. Ancak toplam puan alabilmek için 7-12. Maddeler ters puanlanabilir. Bu durumda yükselen puanlar yüksek düzeyde genel aidiyet düzeyini göstermektedir.

Doğrulamalı Faktör Analizinde 12 maddeden oluşan 2 boyutlu (kabullenme, reddedilme) modelin yeterli uyum verdiği görülmüştür ($\chi^2= 131.15$, $sd= 51$, $RMSEA= .090$, $CFI= .94$, $IFI= .94$, $SRMR= .060$, $GFI= .90$). Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı kabul edilme alt boyutu için .86, reddedilme alt boyutu için .88 olarak bulunmuştur.

Ek 5. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünce İstanbul Valiliğine Sunulan Anket ve Araştırma İzni Olur Talebi

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-50535226
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Ömer MEMOĞLU)

27/05/2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Yıldız Teknik Üniversitesinin 18.05.2022 tarihli ve 2205180327 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 26.05.2022 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Göçmen Çocukların Yaşadıkları Ülkeye Aidiyet Duygusu Oluşturulması
Bağlamında Medya Araçları-İstanbul Örnekleme
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : Sultanbeyli, Maltepe
Araştırma Yapılacak Kişiler : Ortaokul Öğrencileri
Araştırmanın Süresi : 2021 - 2022 Eğitim ve Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
27/05/2022
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (3 Sayfa)
2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Adres : Birbirdirek Mah. İmran Ökten Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul Belge Doğrulama : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Telefon : 0212 384 36 30 Bilgi İçin : Aykut ÇELİK
E-posta : stratejigelistirme34@meb.gov.tr Uzman : Büro Hizmetleri
Kep Adresi : meb@h01.kep.tr İnternet Adresi : <http://istanbul.meb.gov.tr/>

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. İmza/İmza Bilgisi: meb.ana.tr:adviser:391h-94fh-317a-h9e7-a3ae İmza ile tebliğ edilebilir

Ek 6. İstanbul Valilik Makamının 27.05.2022 Tarihli ve 50535226 Sayılı Oluru

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

GÜNLÜDÜR

Sayı : E-59090411-44-50637851
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Ömer MEMOĞLU)

30.05.2022

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Öğretim Rektör Yardımcılığı)

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.02.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Valilik Makamının 27.05.2022 tarihli ve 50535226 sayılı oluru.

Valilik Makamının Anket ve Araştırma İzni konulu ilgi (b) oluru ve kullanılması uygun görülen ölçme araçlarının Müdürlüğümüzce mühürlenmiş örnekleri ekte gönderilmiştir.

İlgi (a) genelgenin 28. maddesinde; "Araştırma uygulama izni alan kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve araştırmacılar tamamladıkları bilimsel araştırma ile ilgili sonuç raporlarını, izni aldıkları ilgili birime çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde göndereceklerdir." ifadesi yer almaktadır.

Olur gereğince işlem yapılması ve araştırma sonuç raporunun ekte sunulan örneğe göre Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine gönderilmesi hususlarında gereğini arz ederim.

Abdurrahman ENSARİ
İl Millî Eğitim Müdürü a.
Şube Müdürü

Ek:
1- Valilik Oluru (1 Sayfa)
2- Rapor Örneği
3- Ölçekler

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Binbirdirek Mah. İmran Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul
Telefon : 0212 384 36 30
E-posta : stratejigelistirme34@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb-ilv01.kep.tr

Belge Doğrulama : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi İçin : Aykut ÇELİK
Unvan : Büro Hizmetleri
İnternet Adresi : <http://istanbul.meb.gov.tr/>

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. İmza bilgileri: <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys> 4ara-4c56-3013-a0a4-0062 İmza ile doğrulanabilir.